ՔԱՐՏԵԶԻ ԵԶՐԻՆ

Համաշխարհային համակարգային փլուզման և ձևավորվող մարդկային կարգի վերլուծություն առաջին սկզբունքներից

Garo H. Armen, Ph.D. (Կարո Հ. Արմեն)

Հատոր առաջին

Նախնական էջեր և Մասեր առաջին և երկրորդ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ 1

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ 4

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ 7

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ 11

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ: ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՎԻՃԱԿԸ ՓԼՈՒԶՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԻՆ 12

ԳԼՈՒԽ 1. Ինչպես հասանք այստեղ. Կուտակվող փխրունության ճարտար 13

ԳԼՈՒԽ 2. Արևմտյան և ամերիկյան կառուցվածքի յուրահատուկ փխրունու 22

ԳԼՈՒԽ 3. Պայթելուն սպասող պղպջակը 31

ԳԼՈՒԽ 4. Մերձավոր Արևելքը որպես ազդակ 39

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ: ՓԼՈՒԶՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԿԱՆ 47

ԳԼՈՒԽ 5. Ինչպես են ձախողվում համակարգերը. Կասկադի ճարտարապե 48

ԳԼՈՒԽ 6. Փրկարարական տարբերակի սպառումը 57

ԳԼՈՒԽ 7. Պայմանագրի և հասանելիության փլուզումը 64

ԳԼՈՒԽ 8. Փլուզման փուլերը. Ինչ է ծավալվում, երբ և ինչ արագությամբ 74

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ 83

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ 84

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆ 85

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ: ՓԼՈՒԶՄԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՉԱՓՈՒՄԸ 88

ԳԼՈՒԽ 9. Ինչ է անում սակավությունը մարդկանց հետ 89

ԳԼՈՒԽ 10. Անիշխանություն, խուճապ և հասարակական փլուզման դինա 99

ԳԼՈՒԽ 11. Բունկերի առասպելը. ինչու է ձախողվում մեկուսացված նախա 109

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ: ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒ 122

ԳԼՈՒԽ 12. Գոյատևման գործոնների շրջանակը 123

ԳԼՈՒԽ 13. Տարածաշրջան առ տարածաշրջան վերլուծություն 132

ԳԼՈՒԽ 14. Ամերիկյան դեպքը՝ խորությամբ 146

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ 159

ՀԱՏՈՐ ԵՐՐՈՐԴ 160

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆ 161

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ: ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆ 165

ԳԼՈՒԽ 15. Նախապատրաստության աստիճանակարգը 166

ԳԼՈՒԽ 16. Ֆիզիկական շերտը 177

ԳԼՈՒԽ 17. Ֆինանսական շերտը 187

ԳԼՈՒԽ 18. Իմաստի և համայնքի շերտը 198

ԳԼՈՒԽ 19. Գործել վաղ ազդանշանների հիման վրա 205

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԴ: ՆՐԱՆՔ, ՈՎՔԵՐ ԱՐԴԵՆ ԴԻՐՔԱՎՈՐՎԱԾ ԵՆ 214

ԳԼՈՒԽ 20. Բնականորեն լավ դիրքավորված համայնքներ և բնակչությունն 215

ԳԼՈՒԽ 21. Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ անհատներ և ընտանիքներ 224
ԳԼՈՒԽ 22. Գործնական դեպքերի ուսումնասիրություններ 232
ԵՐԲՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ 239

ՀԱՏՈՐ ՉՈՐՐՈՐԴ 240
ՄԱՍ ՅՈԹԵՐՈՐԴ: ՆՈՐ ԿԱՐԳԸ 241
ԳԼՈՒԽ 23. Ներկայիս իշխանության փլուզումը 242
ԳԼՈՒԽ 24. Ձևավորվող նոր դասերը 253
ԳԼՈՒԽ 25. Նոր կարգի ուրվագիծը 264
ՄԱՍ ՈՒԹԵՐՈՐԴ: ԱՆՑՈՒՄ ԵՎ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ 275
ԳԼՈՒԽ 26. Ովքեր են դիմանում 276
ԳԼՈՒԽ 27. Խորքային իմաստը 282
ԳԼՈՒԽ 28. Հավանականությունը և ժամկետները 288
ԳԼՈՒԽ 29. Գործնական քայլերի հաջորդականությունը 296
ԳԼՈՒԽ 30. Եզրափակիչ խորհրդածություն 303
ՀՂՈՒՄՆԵՐ 309
ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ 320
ԳՐՔԻ ՎԵՐՋ 321

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Հեղինակն ավելի քան երեք տասնամյակ անցկացրել է գիտության, կապիտալի և հետևանքի խաչմերուկում: Նա հետազոտական գաղափարից կառուցել է կենսատեխնոլոգիական ընկերություն՝ այն հասցնելով քաղցկեղի իմունաթերապիաների կլինիկական փուլի մշակողի մակարդակի, որի բուժամիջոցներն այսօր հասնում են մի ժամանակ անբուժելի համարվող քաղցկեղներով հիվանդներին: Նա ստանձնել է անվճարունակության եզրին կանգնած խոշոր հանրային ընկերության ղեկը և այն հետ է բերել փլուզումից: Նա կառուցել է բարեգործական ձեռնարկություն, որը չափելիորեն փոխել է գյուղական Հայաստանի տասնյակ հազարավոր երեխաների կյանքի պայմանները: Նա սեփականատերն է և ինքն է վարում գործող բազմաճյուղ մի ագարակ, որն իրական սնունդ է արտադրում նշանակալի ծավալով: Այս ջանքերի միջով անցնող թելը նույնն է, ինչ այս գրքի միջով անցնողը. իրական աշխատանքով ստեղծված իրական արժեքը, որը ծառայում է իրական մարդկային կարիքի, դիմանում է այն ժամանակ, երբ շրջապատող համակարգերը չեն դիմանում:

2002 թվականին նրան խնդրեցին ստանձնել Elan Corporation-ի՝ իռլանդական դեղագործական ընկերության խորհրդի նախագահի պաշտոնը. ընկերության բաժնետոմսերն իննսունվեց տոկոսով փլուզվել էին հաշվապահական խարդախության մեղադրանքների ֆոնին, որոնք միջազգային մամուլը սկսել էր անվանել Եվրոպայի Enron: Ընկերության առջև ծառացած էին մոտ երկու միլիարդ դոլարի մարման ժամկետը լրացող պարտքեր, որոնք այլևս հնարավոր չէր սպասարկել, կարևորագույն կլինիկական ծրագրի դադարեցումը, ներդրողների վստահության կորուստը և սնանկության հեռանկարը, որը կվերացներ նրա բուժամիջոցները հիվանդներին հասցնելու ամեն հնարավորություն: Հաջորդ երկու տարիների ընթացքում նա գլխավորեց միլիարդ դոլարանոց վերակազմավորման ծրագիր, վաճառեց ոչ հիմնական ակտիվները, ընկերությունը վերակենտրոնացրեց նրա հիմնական կլինիկական մշակման կարողությունների վրա և կայունացրեց նրա ֆինանսները: 2004 թվականին լոնդոնյան Sunday Times-ը կատարվածը նկարագրեց որպես կորպորատիվ վերականգնման մեծ պատմություններից մեկը: Elan-ի շրջադարձն այսօր դասավանդվում է որպես Kellogg բիզնես դպրոցի ուսումնական դեպք՝ ճգնաժամից դուրսբերման կառավարման բնագավառում: Ընկերության մշակած բուժամիջոցները հասան այն հիվանդներին, ովքեր դրանց կարիքն ունեին:

Ընկերությունը, որը նա հիմնադրել է 1994 թվականին և ղեկավարում է մինչ օրս, սկզբում Antigenics, այժմ՝ Agenus անունով, ավելի քան երեք տասնամյակ մշակում է իմունաթերապիաներ, որոնք հիվանդի սեփական իմունային համակարգն են գործի դնում քաղցկեղի դեմ: Աշխատանքը եղել է երկար,

ծախսատար և շատ պահերի՝ անորոշ: Այն նաև ստեղծել է բուժամիջոցներ, որոնք այսօր հասնում են այն քաղցկեղներով հիվանդներին, որոնց դեմ սովորական բուժումն անզոր է եղել: BOT/BAL անունով հայտնի համակցված թերապիան ուշագրավ արձագանքման ցուցանիշներ է ցույց տվել մետաստատիկ կոլոռեկտալ քաղցկեղով հիվանդների մոտ. մի հիվանդության, որը պատմականորեն ունեցել է բուժման սահմանափակ տարբերակներ և դաժան կանխատեսում: Ավելի վաղ ստեղծված Oncophage բուժամիջոցը՝ անհատականացված հակաքաղցկեղային պատվաստանյութ, առաջինն էր իր տեսակի մեջ, որ ստացավ կարգավորիչ հաստատում աշխարհում որևէ տեղ: Այսպիսի կարողություն կառուցելը ավելի քան երեսուն տարվա ընթացքում, բազմաթիվ շուկայական ցիկլերի և կենսատեխնոլոգիայի արտասովոր կապիտալային պահանջների միջով, պահանջել է հավատարիմ մնալ գիտական համոզմունքին այնպիսի պայմաններում, որտեղ ընկերությունների մեծ մասն այնքան երկար չի ապրում, որ արդյունքը հասցնի մարդկանց:

2003 թվականին նա հիմնադրեց Children of Armenia Fund-ը՝ Հայաստանի մանուկների հիմնադրամը (COAF): Առաքելությունը կոնկրետ էր և հավակնոտ. վերցնել հայկական գյուղական համայնքներ, որոնք ավերվել էին հետխորհրդային փլուզումից և կորցրել առողջ մանկության տարրական ենթակառուցվածքը, և վերակառուցել դրանք հիմքից: Անցած երկու տասնամյակների ընթացքում հիմնադրամն իրականացրել է ավելի քան հարյուր միլիոն դոլարի ծրագրեր ավելի քան հարյուր գյուղում: Վերակառուցվել են դպրոցներ: Հիմնվել և բուժանձնակազմով համալրվել են առողջության կենտրոններ: Կառուցվել են մանկապարտեզներ, համայնքային կենտրոններ, գյուղատնտեսական ենթակառուցվածք և ստեղծարար լաբորատորիաներ: 2014 թվականին մեկնարկած SMART նախաձեռնությունը ստեղծել է արդիական գյուղական հանգույցների ցանց, որը տեխնոլոգիա, կրթություն և տնտեսական հնարավորություն է բերում այն շրջանները, որոնք ավելի լայն տնտեսական համակարգը դուրս էր գրել: Փոփոխությունն այն գյուղերում, որտեղ COAF-ն աշխատում է, տեսանելի է հենց այն չափումներով, որոնք կարևոր են: Երեխաները, որոնք առաջին իսկ հնարավորության դեպքում կմեկնեին քաղաքներ, ընտրում են մնալը: Ծնունդները գերազանցում են մահերին: Երիտասարդները գործ են սկսում: Անկման այն հետագիծը, որ խորհրդային փլուզումից ի վեր բնորոշել էր գյուղական Հայաստանը, շրջվել է այն համայնքներում, որտեղ այդ աշխատանքը կատարվել է:

Մեն նահանգի ագարակն արտադրում է բանջարեղեն, միրգ, համեմունքային խոտաբույսեր, հացահատիկ, ձու և գառան միս: Գործունեությունը հենվում է օրգանական և վերականգնողական գյուղատնտեսության վրա՝ բազմաթիվ ջերմոցներով, ինտենսիվ բանջարաբուծությամբ, բազմամյա պտղատու այգիներով, արոտից արոտ տեղափոխվող անասուններով և առևտրային

խոհանոցով, որը բերքը վերածում է պատրաստի սննդի՝ վաճառվող շրջակա համայնքին: Թիմը ներառում է ֆերմերներ և խոհարարներ, որոնք ամբողջ տարին ապրում են ագարակի տարածքում: Այս աշխատանքն իրական սննդի արտադրություն է նշանակալի ծավալով՝ միահյուսված այն համայնքին, որը գնում է արտադրվածը: Այն նաև գործող մոդել է այն բանի, թե ինչպես կարելի է լուրջ գյուղատնտեսությունը միավորել լուրջ առևտրի և լուրջ համայնքի հետ:

Նրա հայկական ծագումը նրան կապում է մի ժողովրդի հետ, որի պատմությունը մարմնավորում է գոյատևում քաղաքակրթական այնպիսի ցնցումների միջով, որոնց այլ ժողովուրդներ չեն բախվել և որոնց միջով ողջ դուրս չէին գա: Ցեղասպանություն: Սփռում մայրցամաքներով մեկ: Հետխորհրդային փլուզումը, որը գյուղական Հայաստանը թողեց ծանր զրկանքների մեջ: Աշխարհաքաղաքական խոցելիության շարունակվող ճնշումները մի տարածաշրջանում, որտեղ երկիրը քիչ բնական դաշնակիցներ ունի: Այն, ինչ հայերն արել են այս պայմանների դիմաց՝ պահպանելով ինքնություն, լեզու, հավատ և համայնք դարերի միջով, երբ և՛ աշխարհագրությունը, և՛ քաղաքականությունը նրանց դեմ էին, հենց այն կարգի նվաճում է, որին այս գրքի վերլուծությունը լրջորեն է վերաբերվում: Դրանից ծնվող ըմբռնումը, այն, որ դիմանում են ոչ թե այն բաները, որոնք կկանխատեսվեին մակերեսային չափումներից, սնում է այն աշխատանքը, որ հետևում է:

Դոկտոր Արմենը ֆիզիկական քիմիայի իր դոկտորական աստիճանը ստացել է Նյու Յորքի քաղաքային համալսարանից (City University of New York): Նա Միացյալ Նահանգներ է ժամանել 1970 թվականին՝ տասնյոթ տարեկանում, սահմանափակ անգլերենով, և աշխատել է որպես սուրհանդակ և խոհանոցի բանվոր, մինչև իր ուղին գտնելը: Այնտեղից մինչև այստեղ ձգվող ճանապարհը երկար է եղել: Գիրքը այդ ճանապարհին սովորածի արգասիքն է:

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Այս գիրքը զգաստության կոչ է: Գրված է բոլորի համար՝ աշխատավոր մարդու և ունևորի, թերահավատի և հավատացյալի, համակարգեր ձևավորող քաղաքական գործչի և դրանցից կախված քաղաքացու: Նրա նյութը ոչ թե հիպոթետիկ ապագա է կամ ծայրահեղ սցենար: Նրա նյութը մարդկային քաղաքակրթության կառուցվածքն է այնպես, ինչպես այն իրականում գոյություն ունի 2026 թվականին, այն կոնկրետ փխրունությունները, որ այդ կառուցվածքը կուտակել է, արդեն տեսանելիորեն շարժման մեջ գտնվող ազդակները և գործնական հարցը, թե ինչպես կարող են անհատները, ընտանիքները և համայնքները պաշտպանել իրենց այն ընթացքում, ինչ գուցե գալիս է:

Գրքի փաստարկը հեշտ է ձևակերպել և դժվար՝ մարսել: Վերջին մի քանի տասնամյակների համաշխարհային համակարգը ստեղծել է արտասովոր նյութական առատություն և մարդկանց միմյանց կապել մոլորակի մասշտաբով այնպես, ինչպես ոչ մի նախորդ դարաշրջանի չի հաջողվել: Միաժամանակ այն կառուցվածքորեն կախյալ է դարձել իր բոլոր փոխկապակցված բաղադրիչների անընդմեջ գործելուց՝ ֆինանսներ, էներգիա, սնունդ, ջուր, կապ, կառավարում, տրանսպորտ, բժշկություն: Ամեն բաղադրիչ կախված է մյուսներից: Ամեն մեկը լավարկվել է արդյունավետության համար՝ կայուն պայմանների հաշվարկով: Ոչ մեկը չունի այն պահուստայնությունը կամ տեղական ինքնաբավությունը, որ նախորդ քաղաքակրթություններն ինքնըստինքյան պահպանում էին: Համակարգը զարմանալիորեն լավ է աշխատում այնքան ժամանակ, քանի դեռ ոչ մի էական բան չի կոտրվում: Այն որևէ իրական կարողություն չունի կլանելու միաժամանակյա լուրջ խաթարում մի քանի բաղադրիչներում:

Մենք այժմ մոտենում ենք, և գուցե արդեն անցել ենք, այն պայմաններին, որոնց ներքո լուրջ միաժամանակյա խաթարումն այլևս ոչ թե եզրային ռիսկ է, այլ հավանական ելք: Կառավարությունների, ընկերությունների և ընտանիքների կուտակած պարտքը խաղաղ ժամանակների համար պատմական նախադեպ չունեցող մակարդակների վրա է: Արևմտյան տնտեսությունների ֆինանսականացումը դատարկել է արտադրողական կարողությունը: Կառավարությունների, կենտրոնական բանկերի, լրատվամիջոցների և մյուս խարսխային ինստիտուտների վստահելիությունը հետևողականորեն մաշվել է: Արևմտյան սոցիալական փորձը՝ հասարակություններ կառուցել անհատական իրավունքների, սպառման և ինքնության վրա՝ ընդհանուր կապերի, հավատի և պարտավորության փոխարեն, ծնել է բնակչություններ, որոնք զուրկ են դժվարությունը միասին տանելու համախմբվածությունից: Ձուլման կաթսան (melting pot) պիտի սերունդների ընթացքում բազմազան բնակչություններին ձուլեր ընդհանուր ինքնության մեջ: Ժամանակը չի բավականացրել, և գուցե այլևս չգա, որովհետև առատությունը, որ ծածկում էր ընդհանուր ինքնության

բացակայությունը, ինքն է սպառվում:

Ազդակային իրադարձություններն արդեն տեսանելիորեն շարժման մեջ են: ԱՄՆ-ի և Իսրայելի պատերազմն Իրանի դեմ արդեն խաթարել է երկրագնդի ռազմավարական առումով ամենակարևոր էներգետիկ ենթակառուցվածքը, արդեն ցույց է տվել, որ հարստության և իշխանության իբր կայուն կենտրոնները, ինչպիսիք են Դուբայը և Էր Ռիյադը, խոցելի են այնպես, ինչպես իրենց բնակիչները երբեք չէին պատկերացրել, և դեռ չի հասել իր հանգուցալուծմանը: Էներգիայի խաթարումը կասկադով վերածվում է պարարտանյութի խաթարման, այն էլ՝ սննդի արտադրության խաթարման: Մինչ այդ արևմտյան ֆինանսական համակարգը կառուցվածքորեն սպառել է արձագանքելու իր կարողությունը: 2008-ի և 2020-ի ճգնաժամային խաղագրքերը նորից գործարկել հնարավոր չէ: Բարձիկները սպառված են: Բազուկան դատարկ է:

Այս պահի եզակիությունը, և այն, ինչ պատմական նախադեպը դարձնում է անբավարար, աննախադեպ համաշխարհային կապակցվածությունն է: Արձանագրված պատմության բոլոր նախորդ փլուզումները տեղի են ունեցել մի աշխարհում, որտեղ մարդկանց մեծ մասը կախված չէր համաշխարհային համակարգերից: Բրոնզի դարի փլուզումը, Հռոմի քայքայումը, Սև մահը, Մեծ դեպրեսիան, նույնիսկ խորհրդային փլուզումը. դրանց բոլորի ժամանակ կյանքի հիմնաշերտը տեղական էր: Մարդիկ սնունդն աճեցնում էին այնտեղ, որտեղ ապրում էին, ջուրը վերցնում էին տեղական աղբյուրներից, ճանաչում էին իրենց հարևաններին, ապրում էին իշխանության ներքո, որը կախված չէր գլոբալ ցանցի մեջ հյուսված բանկային համակարգից: Ներկայիս կառուցվածքի նմանը երբեք գոյություն չի ունեցել, և նրա փլուզման նմանը երբեք չի դիտարկվել: Մենք չքարտեզագրված տարածքում ենք, և նախորդ դրվագներից գծված քարտեզներն այստեղ չեն գործում: Հենց սա է վերնագրի իմաստը:

Գիրքը, որ հետևում է, ազնվորեն է վերլուծում այս պահը: Այն չի կանխատեսում կեղծ ճշգրտությամբ: Խուճապ չի քարոզում: Չի առաջարկում այն հարմար մխիթարանքը, թե համակարգն ինքն իրեն ինչ-որ կերպ կուղղվի առանց միջամտության: Այն ուղիղ նայում է կատարվողին և հնարավորին, առանձնացնում է այն, ինչ պաշտպանում է մարդուն ծանր խաթարման պայմաններում, և գործնական ուղեցույց է տալիս անհատներին, ընտանիքներին և համայնքներին՝ իրենց դիրքավորելու համար:

Նրա նկարագրած պաշտպանությունը ո՛չ բունկերային ցնորք է, ո՛չ էլ գոյատևման մոլուցքով գրված մանիֆեստ: Այն մի քանի էական տարրերի ներհյուսումն է առօրյա կյանքին այնպես, որ ստացվի և՛ ավելի լավ կյանք հիմա, և՛ գոյատևելի կյանք, եթե վատթարագույնը գա: Գոյատևող միավորի չափը բավական փոքր է, որ լինի կառավարելի. սովորաբար դա ընտանիք է՝ ներհյուսված հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնքի, և

պահանջվող կարողությունները հասանելի են մարդկանց մեծ մասին, ովքեր ընտրում են կառուցել դրանք: Գիրքը նկարագրում է, թե ինչն է աշխատել մարդկության ապրած բոլոր փլուզումներում, և ինչն է եզակի այս պահին, որ ավանդական մոտեցումներից ոմանք դարձնում է անբավարար, իսկ ուրիշները՝ առավել քան երբևէ կարևոր:

Գիրքը քննում է, թե ով է բնականորեն լավ դիրքավորված, ով է գիտակցաբար նախապատրաստվել գործող եղանակներով՝ ի տարբերություն չգործողների, և ինչ լավարկում է դեռ հնարավոր նրանց համար, ովքեր ճանաչում են իրավիճակը: Այն վերլուծում է աշխարհագրական և քաղաքակրթական տարբերությունները՝ այն տարածաշրջաններն ու բնակչությունները, որոնք պահպանել են այժմ առավելություն դարձած գծերը, և այն տարածաշրջաններն ու բնակչությունները, որոնց արդիականությունը դարձել է իրենց խոցելիությունը: Այն քննում է դառը ճշմարտությունը Միացյալ Նահանգների մասին. երկիրը բացարձակ չափով ունի այն ռեսուրսներն ու աշխարհագրությունը, որ լինի աշխարհի ամենադիմակայուն խոշոր երկիրը, բայց նրանում ապրում է հոգեբանորեն և սոցիալապես ամենաանպատրաստ բնակչությունն այն ամենի համար, ինչ այդ ռեսուրսները ստիպված կլինեն կրել:

Գիրքը քննում է նաև ավելի խորքային չափումը՝ հարցը, թե ինչ է վերապրում մարդու և մարդկային համայնքի մեջ, երբ արդի կյանքի հենարանները հանվում են: Նյութական նախապատրաստությունը կարևոր է: Հմտությունները կարևոր են: Արժեքի պահպանման միջոցները կարևոր են: Բայց այն, ինչ որոշում է, թե մարդիկ կվերապրե՞ն իրենց մարդկայնությունն անվնաս պահած, և այն, ինչ որոշում է, թե համայնքները միասնական կմնան, թե կմասնատվեն գիշատչության և հուսահատության մեջ, ավելի խորն է: Դա իմաստի շրջանակն է, որ դժվարությունը դարձնում է տանելի, պարտավորության և վստահության հարաբերությունները, որ մարդկանց կապում են միմյանց, բարոյական կառույցը, որ համայնքը զատում է ամբոխից: Սրանք ճգնաժամի պահին ձեռք բերել հնարավոր չէ: Դրանք կա՛մ առկա են ճգնաժամի ժամանելիս, կա՛մ չկան, և դրանց առկայությունը կամ բացակայությունը ելքի ամենամեծ միակ որոշիչն է:

Գիրքը չի մեղմացնում իր դիտարկումները քաղաքական հարմարավետության համար: Այն կասի բաներ, որոնք անհարմար են քաղաքական ողջ սպեկտրի ընթերցողների համար: Ընդհանուր կապերից զուրկ բնակչությունների փխրունությունը հարմար դիտարկում չէ հասարակություններում, որոնք բազմազանությունը դարձրել են իրենց սահմանող ինքնությունը: Կրոնավոր ավանդական համայնքների հարաբերական դիմակայունությունը հարմար դիտարկում չէ մշակույթում, որը տասնամյակներ շարունակ այդ համայնքներին վերաբերվել է որպես ժամանակավրեպի կամ հետամնացի: Խոշոր ափամերձ քաղաքների հավանական ճակատագիրը հարմար դիտարկում չէ նրանցում ապրող միլիոնավոր մարդկանց համար: Ներկա իշխանության կախվածությունը

համակարգերից, որոնք կարող են ձախողվել, հարմար դիտարկում չէ այդ իշխանությունը կրողների համար: Այս դիտարկումներն արվում են, որովհետև վերլուծությունն է դրանք պահանջում, ոչ թե որովհետև հաճելի է դրանք հնչեցնել:

Գիրքը փակվում է իմաստի ավելի խորքային հարցով: Փլուզման հնարավորությանն ազնվորեն նայելը դժվար է, և շատերը դա չեն անի: Բայց ազնվորեն նայելը իմաստուն գործելու նախապայմանն է, իսկ իմաստուն գործելը՝ մյուս կողմ դուրս գալու նախապայմանը՝ ապրելու արժանի ինչ-որ բան ձեռքին: Իմաստության ավանդույթները, որ մարդկությունը հազարամյակների ընթացքում մշակել է, հենց այս կարգի պահերին անդրադարձել են բազմիցս: Նրանց ուղղորդումը հասանելի է: Ընդունել այն, թե ոչ՝ ամեն մարդու սեփական ընտրությունն է:

Այն, ինչ հետևում է, մատուցվում է ի ծառայություն պարզ տեսողության, գործնական քայլերի և պահպանելու արժանի մարդկային բարիքների՝ ինչ անցում էլ որ գա:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ

Այս աշխատությունը գրվել է 2024 թվականից մինչև 2026 թվականի սկիզբն ընկած ժամանակահատվածում։ Ընթերցողը, որ այն վերցնում է հիմա, կանգնած չէ այն շրջանից դուրս, որին ուղղված են նրա առաջին գլուխները։ Նա դրա ներսում է։ Ազդակը, որ շրջանակը նկարագրում է որպես տեսանելի Մերձավոր Արևելքում, այլևս հեռանկար չէ։ Այն ընթացող իրադարձություն է, որ շաբաթների կշռույթով տատանվում է լարվածության թուլացման և վերասրման միջև, մինչ նավթի գները շարժվում են վերնագրերի հետ քայլ առ քայլ, իսկ Հորմուզի նեղուցի նավային ուղիները հերթով բացվում և խաթարվում են։ Ես ընտրել եմ չթարմացնել տեքստը կոնկրետ գներով կամ ամսաթվերով, որովհետև այսօր նշված ցանկացած թիվ հնացած կլինի ընթերցվելու պահին, և գրքի փաստարկը կախված չէ նրանից, թե որ մակարդակի վրա է գտնվում որևէ շուկա որևէ կոնկրետ շաբաթում։ Կարևորն այն է, որ կառուցվածքային պայմանները, որոնք գիրքը գրվել էր նկարագրելու, այժմ տեսանելիորեն գործուն են, ոչ թե հիպոթետիկ, և որ ընթերցողը գտնվում է հենց այն շրջանում, որի ընթացքում գործողությունը կա՛մ ձեռնարկվում է, կա՛մ բաց է թողնվում։

Շրջանակը չի պահանջում, որ ընթերցողն ընդունի որևէ կոնկրետ կանխատեսում ներկա սրացման հանգուցալուծման վերաբերյալ։ Այն խնդրում է միայն, որ նա ճանաչի, թե որտեղ է կանգնած գրքի շարադրած հաջորդականության մեջ։ Ոմանք կեզրակացնեն, ինչպես ես եմ եզրակացրել, որ սուր խաթարումն այժմ ավելի հավանական է, քան դրան նախորդող երկու տասնամյակների որևէ պահի։ Ուրիշները կեզրակացնեն, որ ներկա լարվածությունը կհանդարտվի, ինչպես նախորդները։ Շրջանակը տեղավորում է երկու եզրակացություններն էլ, որովհետև այս աշխատության նկարագրած նախապատրաստության օգտին փաստարկը կախված չէ որևէ առանձին իրադարձության ժամկետից։ Այն կախված է այն գիտակցումից, որ նախապատրաստությունը տարիների գործ է, որ տարիները սեղմել հնարավոր չէ, երբ սուր պայմաններն արդեն վրա են հասել, և որ ընտանիքը, որ գործն սկսում է հիմա, ինչ պայմաններում էլ գտնվի, հիմնովին այլ դիրքում է, քան ընտանիքը, որ սպասում է որոշակիության։ Գիրքը գրվել է այդ գիտակցումով։ Այն պետք է ընթերցվի նույն կերպ։

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ: ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՎԻՃԱԿԸ

ՓԼՈՒՉՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԻՆ

ԳԼՈՒԽ 1

Ինչպես հասանք այստեղ. Կուտակվող փխրունության ճարտարապետությունը

2026 թվականին գոյություն ունեցող համակարգը չի նախագծվել: Այն կուտակվել է: Ամեն շերտ ավելացրել են մարդիկ, ովքեր լուծում էին իրենց առջև դրված խնդիրը՝ լավարկելով իրենց պահի պայմանների համար, առանց ընդհանուր ճարտարապետի և առանց ընդհանուր ծրագրի: Արդյունքը արտասովոր կարողության և արտասովոր կոնկրետ խոցելիությունների մի կառույց է, և հասկանալու համար, թե ինչու են այդ խոցելիությունները հիմա կարևոր, պետք է հակիրճ հասկանանք, թե ինչպես են դրանք առաջացել:

Արդի դրամավարկային համակարգի սահմանորոշ պահը 1971 թվականի օգոստոսի 15-ն էր, երբ նախագահ Նիքսոնը (Nixon) դադարեցրեց ԱՄՆ դոլարի փոխարկելիությունը ոսկու: Բրետտոն Վուդսի համակարգը (հետպատերազմյան միջազգային դրամավարկային կարգը, որն անվանվել է Նյու Հեմփշիր նահանգի այն հանգստավայրի անունով, որտեղ դաշնակից պետությունները հավաքվեցին 1944 թվականին՝ սահմանելու նրա կանոնները) մյուս արժույթները կապել էր դոլարին, իսկ դոլարը՝ ոսկուն՝ երեսունհինգ դոլար մեկ ունցիայի դիմաց փոխարժեքով: 1971 թվականին Միացյալ Նահանգներն արդեն ավելի շատ դոլար էր թողարկել, քան կարող էր ապահովել իր ոսկու պահուստներով, և փոխանակ ընդունելու կա՛մ դրամական զանգվածի կրճատման, կա՛մ արժեզրկման կարգապահությունը, Նիքսոնը պարզապես խզեց կապը: Դոլարը դարձավ զուտ ֆիատ արժույթ (փող, որն արժեք ունի, որովհետև թողարկող կառավարությունը հայտարարում է, որ ունի, և որովհետև բոլորն ընդունում են այն, ոչ թե որովհետև այն կարելի է փոխանակել ոսկու կամ արծաթի հաստատուն քանակի հետ)՝ հենված ոչնչի վրա, բացի Միացյալ Նահանգների կառավարության վստահելիությունից և ուրիշների՝ այն պահելու պատրաստակամությունից:

Այդ որոշումն ընդունվեց տվյալ պահին հասկանալի պատճառներով: Վիետնամի պատերազմը և «Մեծ հասարակության» ծրագրերը ծնել էին ծախսեր, որոնք հնարավոր չէր ֆինանսավորել առանց դրամական զանգվածի ընդլայնման: Ոսկու պարտադրած կարգապահությունը ցավոտ էր, և քաղաքական վերնախավը նախընտրեց հեռացնել ցավը, քան ընդունել այն: Բայց որոշումը սանձազերծեց ուժեր, որոնք այդ օրվանից ի վեր ձևավորել են աշխարհի ամեն կողմը: Առանց ոսկու սահմանափակման՝ դրամական զանգվածի ընդլայնումը դարձավ քաղաքական ընտրություն, ոչ թե տնտեսական սահման: Կառավարությունները կարող էին ծախսել առանց հարկելու, եթե կարողանում էին թողարկել պարտք, որը շուկաները կգնեին: Կենտրոնական բանկերը կարող էին փող ստեղծել տնտեսական խնդիրները լուծելու համար՝ առանց անմիջական ֆիզիկական

սահմանի: Կարգապահությունը, որ ոսկին պարտադրում էր կառավարությունների և բանկերի վարքին, երբեմն ցավոտ, բայց իրական պաշտպանիչ գործառույթով, վերացավ:

Հետևանքները ի հայտ եկան ժամանակի ընթացքում: 1970-ականները բերեցին գնաճ, որը ոչնչացրեց մի ամբողջ սերնդի խնայողությունները: Ամերիկացիները, որոնց ասվել էր դոլար խնայել ծերության համար, տեսան, որ իրենց դոլարները տասնամյակի ընթացքում կորցրել են արժեքի կեսը: 1980-ականների սկզբի Վոլքերյան գնաճազսպումը (անվանված Փոլ Վոլքերի (Paul Volcker)՝ Դաշնային պահուստային համակարգի այն նախագահի անունով, որը կոտրեց երկնիշ գնաճը՝ կարճաժամկետ տոկոսադրույքները բարձրացնելով քսան տոկոսից վեր և որպես գին ընդունելով խորը ռեցեսիան) վերականգնեց վստահելիությունը, բայց հսկայական գնով: Հաջորդ չորս տասնամյակները, սակայն, նշանավորվեցին տոկոսադրույքների երկարատև նվազման միտումով, ակտիվների գների երկարատև աճի միտումով, պարտքի երկարատև ընդլայնումով բոլոր կատեգորիաներում և արևմտյան տնտեսությունների կայուն ֆինանսականացումով, որի ընթացքում ֆինանսները իրական տնտեսական գործունեությանը ծառայող օգտակար ծառայությունից վերածվեցին գերիշխող հատվածի, որն ավելի ու ավելի գոյություն ունի հանուն ինքն իրեն:

1980-ականները բերեցին ֆինանսական շուկաների ապակարգավորումը, լծակավորված գնումների վերելքը, բարդ ածանցյալ գործիքների ներմուծումը (ֆինանսական պայմանագրեր, որոնց արժեքը բխում է մեկ այլ բանի գնից՝ տոկոսադրույքի, բաժնետոմսի, արժույթի, հումքի, և որոնք օգտագործվում են կա՛մ անցանկալի գնային շարժերից պաշտպանվելու, կա՛մ դրանց վրա խաղադրույք անելու համար. տոկոսադրույքային սվոպը, օրինակ, երկու կողմերի թույլ է տալիս ֆիքսված տոկոսավճարը փոխանակել լողացողի հետ՝ առանց որևէ իրական վարկ փոխանակելու) և ամերիկյան արտադրության արտերկիր տեղափոխման սկիզբը: 1990-ականները բերեցին դոթքոմի բումը, ածանցյալների հետագա ընդլայնումը, Արևմուտքի շարունակվող ապաարդյունաբերականացումը և Չինաստանի ինտեգրումը համաշխարհային առևտրային համակարգին այնպիսի պայմաններով, որոնք արևմտյան շուկաները ողողեցին էժան ապրանքներով, իսկ արևմտյան ֆինանսական շուկաները՝ չինական խնայողություններով: 2000-ականները բերեցին բնակարանային պղպջակը, կառուցվածքային ֆինանսական պրոդուկտների պայթյունը (վարկերի, հիփոթեքների և այլ պարտքերի բարդ փաթեթներ՝ վերափաթեթավորված և վաճառված տարբեր ռիսկային պրոֆիլներով տրանշներով, նախատեսված ռիսկը ցրելու համար, բայց գործնականում հաճախ այն կենտրոնացնող և թաքցնող), որը գրեթե ոչ ոք լիովին չէր հասկանում, և 2008-ի ճգնաժամը, որը բացահայտեց, որ ամբողջ ճարտարապետությունն ավելի փխրուն է, քան նրա մասնակիցները հավատացել էին:

2008-ի արձագանքը սահմանեց այն օրինաչափությունը, որով ընթացել է ամեն ինչ դրանից հետո: Փոխանակ թույլ տալու, որ համակարգը մաքրվի՝ թողնելով, որ ձախողված հաստատությունները ձախողվեն, վատ պարտքերը դուրս գրվեն, շուկաները գտնեն իրենց իրական գները, կենտրոնական բանկերն ու կառավարությունները միջամտեցին աննախադեպ աջակցությամբ: Տրիլիոնավոր դոլարներ ստեղծվեցին բանկերին ոտքի վրա պահելու համար: Տոկոսադրույքներն իջեցվեցին զրոյի և տարիներով պահվեցին այնտեղ: Քանակական մեղմացումը (quantitative easing. կենտրոնական բանկերի պրակտիկան՝ ստեղծել նոր փող և դրանով գնել պետական պարտատոմսեր և այլ ակտիվներ՝ տոկոսադրույքները ցած մղելու և ակտիվների գները պահելու համար) դարձավ քաղաքականության մշտական տարր: Ճգնաժամը զսպվեց, բայց այն գնով, որ ապացուցվեց՝ համակարգը չի կարող գոյատևել առանց անընդհատ զանգվածային միջամտության: Կարգապահությունը, որ մի ժամանակ պարտադրում էր ոսկին, ապա՝ շուկաները, այսուհետ ոչ ոք չպիտի պարտադրեր:

2020-ի արձագանքն ավելի հեռուն գնաց: Երբ COVID համավարակը սպառնաց տնտեսական խաթարումով, Դաշնային պահուստային համակարգը մի քանի ամսում ստեղծեց մոտավորապես չորս տրիլիոն դոլար, դաշնային կառավարությունը թողարկեց տրիլիոնավոր դոլարների պակասուրդով ֆինանսավորված աջակցության վճարներ, և նմանատիպ միջամտություններ տեղի ունեցան ամբողջ զարգացած աշխարհում: Մասշտաբը խաղաղ պայմաններում նախադեպ չուներ: Հիմնավորումն արտակարգ իրավիճակն էր, բայց նախադեպը դրվեց. ցանկացած բավական մեծ խնդիր կարելի է լուծել պարզապես փող ստեղծելով: Սահմանափակումը, որ դարեր շարունակ կառավարել էր տնտեսական քաղաքականությունը, մոտավոր պահանջը, որ կառավարությունների ծախսածը պիտի հենվի նրանց տնտեսությունների արտադրածի վրա, այժմ ակնհայտորեն կամընտիր էր:

Այս միջամտություններն աշխատեցին այն իմաստով, որ կանխեցին անմիջական փլուզումը: Դրանք նաև կուտակեցին հետևանքներ, որոնք բարդանում ու բազմապատկվում են այդ օրվանից ի վեր: Միացյալ Նահանգների կառավարության ընդհանուր պարտքն անցել է երեսունյոթ տրիլիոն դոլարը: Այդ պարտքի տոկոսավճարներն այժմ գերազանցում են պաշտպանության բյուջեն: Դաշնային պահուստային համակարգի հաշվեկշիռը, որ մինչև 2008-ը մոտ ութ հարյուր միլիարդ դոլար էր, հասավ գագաթնակետի՝ ինը տրիլիոն դոլարի, և մնում է մոտ յոթ տրիլիոնի սահմաններում: Բաժնետոմսերի շուկաները, անշարժ գույքի շուկաները և պարտատոմսերի շուկաները արհեստական հենարաններով պահվել են գնահատումների վրա, որոնք քիչ առնչություն ունեն հիմքում ընկած տնտեսական իրողությունների հետ: Ակտիվների գները սավառնել են, մինչ աշխատավարձերը տեղում դոփել են՝ ծնելով հարստության ամենամեծ կենտրոնացումը 1920-ականներից ի վեր: Միջին խավը, որ ամերիկյան

սոցիալական և քաղաքական կայունության ողնաշարն էր, դատարկվել է. բնակարանների միջին գներն այժմ պահանջում են եկամուտներ, որ միջին ընտանիքը չի վաստակում, քոլեջի ծախսերը պահանջում են պարտք, որ ուսանողները չեն մարի իրենց ամբողջ աշխատանքային կյանքում, առողջապահական ծախսերը կուլ են տալիս ընտանեկան բյուջեների ավելի ու ավելի մեծ բաժինը, իսկ ապահով ծերությունն ավելի ու ավելի անհասանելի է դառնում բոլորի համար, բացի նրանցից, ովքեր ակտիվներ էին կուտակել, նախքան ֆինանսական պայմանները կուտակումն անհնար կդարձնեին։

Ֆինանսական պատմության տակ ընկած է ավելի խոր մի պատմություն՝ արտադրողական տնտեսության մասին։ Միացյալ Նահանգները և Արևմտյան Եվրոպայի մեծ մասը վերջին քառասուն տարին անցկացրել են սեփական արտադրողական կարողությունը հետևողականորեն ապամոնտաժելով։ Արտադրությունը տեղափոխվել է Ասիա։ Հանքարդյունաբերությունն ու վերամշակումը տեղափոխվել են արտասահման։ Գյուղատնտեսությունը համախմբվել է հսկա արդյունաբերական տնտեսությունների մեջ, որոնք պարարտանյութի, վառելիքի, սերմի և տեխնիկայի համար կախված են համաշխարհային մատակարարման շղթաներից։ Էներգիայի արտադրությունը շատ արևմտյան երկրներում գիտակցաբար սահմանափակվել է բնապահպանական հիմքերով՝ ստեղծելով ներմուծումից կախվածություն, որը դարձել է աշխարհաքաղաքական լծակ։ Արևմտյան տնտեսությունները, որ մի ժամանակ սահմանվում էին բաներ պատրաստելու իրենց ունակությամբ, սկսեցին սահմանվել բաներ նախագծելու, ֆինանսավորելու և սպառելու իրենց ունակությամբ, մինչ ուրիշներն էին պատրաստում։

Այս տեղաշարժը հիմնավորվում էր համեմատական առավելության տեսությամբ, որը թղթի վրա աշխատում էր։ Ամեն երկիր մասնագիտանում է նրանում, ինչ լավագույնս է անում, նրանք առևտուր են անում միմյանց հետ, և ընդհանուր արտադրանքն աճում է։ Գործնականում այն ստեղծեց արևմտյան մի աշխարհ, որն ապշեցուցիչ քիչ բան է արտադրում իր սպառածից, որը կախված է ապրանքների և կապիտալի անընդմեջ հոսքերից մի գլոբալ համակարգով, որի կայունությունն ինքը չի վերահսկում, և որը կորցրել է էական բաներ պատրաստելու գործնական գիտելիքը։ 2020-ից 2022 թվականների մատակարարման շղթաների խաթարումները փոքրիկ նախադիտում տվեցին, թե ինչ է իրականում նշանակում կախվածությունն այս համակարգից։ Սովորական ապրանքներն անհետացան դարակներից։ Արդյունաբերական արտադրությունը կանգ առավ բացակայող բաղադրիչների պատճառով։ Կենսական դեղերը սպառվեցին։ Համակարգը, որ պիտի ամեն ինչ հասցներ ամենուր և միշտ, պարզվեց ավելի փխրուն է, քան իր պլանավորողները ենթադրել էին։

Ինստիտուցիոնալ շերտը կուտակեց նմանօրինակ փխրունություն։ Արևմտյան կառավարությունները, կանգնած անընդհատ ընդլայնվող ծառայությունների

հանրային պահանջի առաջ և չցանկանալով համապատասխանաբար բարձրացնել հարկերը, ճեղքվածքը ֆինանսավորեցին պարտքով: Կարգավորիչ պետությունն անընդհատ ընդլայնվեց, և ամեն նոր կանոն ավելացնում էր համապատասխանության ապահովման բեռ, որն արտադրողական կարողությունը սպառում էր անարտադրողական գործունեության մեջ: Իրավական համակարգը, հաշվապահական համակարգը, ֆինանսական հաշվետվությունների համակարգը, բժշկական համակարգը, կրթական համակարգը. ամեն մեկը փաթաթվեց համապատասխանության և պատասխանատվությունից պաշտպանվելու աճող շերտերով, որոնք ոչինչ չէին բարելավում, բայց հսկայական ռեսուրսներ էին սպառում: Ճյուղերը, որոնք պիտի արդյունավետ լինեին՝ իրավաբանությունը, բժշկությունը, հաշվապահությունը, ֆինանսները, սկսեցին գերակշռվել ոչ թե այն աշխատանքով, որի համար ճյուղը գոյություն ուներ, այլ կարգավորիչ ռիսկերից պաշտպանվելու աշխատանքով: Բժշկական պրակտիկան, որ երեսուն տարի առաջ աշխատեցնում էր մեկ բժշկի և մեկ ընդունարանի աշխատակցի, այսօր աշխատեցնում է բժիշկ, մի քանի ադմինիստրատոր, հաշվարկների մի քանի մասնագետ, համապատասխանության մի քանի պատասխանատու և կոդավորման մի քանի մասնագետ: Բժշկական աշխատանքը նույնն է: Վերադիր ծախսերը կտրուկ ավելի մեծ են: Հիվանդի փորձառությունն ավելի վատն է: Բժշկի բավարարվածությունն իր գործից ավելի ցածր է: Բայց համակարգն ամբողջությամբ ավելի խորն է խճճված կարգավորիչ և ապահովագրական այն կառույցների մեջ, որոնք գործելու համար պահանջում են այս ամբողջ վերադիրը:

Նույն կուտակումը տեղի ունեցավ արևմտյան ամեն ինստիտուտում: Համալսարաններն այսօր ավելի շատ ադմինիստրատոր են աշխատեցնում, քան դասախոս: Հիվանդանոցներն ավելի շատ ադմինիստրատոր են աշխատեցնում, քան բժիշկ: Կառավարական գերատեսչություններն ավելի շատ համապատասխանության աշխատակից ունեն, քան գործադիր օղակի աշխատող: Իրավաբանական ընկերությունները հաճախորդներին խորհուրդ տալուց անցել են ապագա պատասխանատվության դեմ պաշտպանության փաստաթղթավորմանը: Հաշվապահական ընկերությունները բիզնեսներին սեփական ֆինանսները հասկանալու գործում օգնելուց անցել են այնպիսի կանոնների պահպանման հավաստագրմանը, որոնք այնքան են բարդացել, որ նույնիսկ դրանց հետևելու համար մասնագիտացված ծրագրային ապահովում է պահանջվում: Արդյունքը մի ամբողջ քաղաքակրթություն է, որն իր արտադրողական կարողության աճող բաժինն է ծախսում իրական արժեք չստեղծող գործունեության վրա, և այս ամենը՝ պաշտպանվելու համար պատասխանատվությունից, որն ինքը գոյություն ունի, որովհետև իրավական և կարգավորիչ համակարգն այնքան է ծանրացել, որ նրանից պաշտպանվածությունն էական է դարձել առհասարակ գործելու համար:

Սա կարևոր է մեր վերլուծության համար, որովհետև համապատասխանության և պատասխանատվությունից պաշտպանվելու այս շերտերն իրենք կախված են համակարգի շարունակական գործելուց: Փլուզման պայմաններում դրանք արժեք չունեն: Համապատասխանության պատասխանատուն սնունդ աճեցնել չգիտի: Կորպորատիվ իրավաբանը համայնք պաշտպանել չի կարող: Կարգավորման մասնագետը շարժիչ նորոգել չի կարող: Երբ նրանց ծառայությունները պահանջող համակարգը կծկվում կամ ձախողվում է, մասնագետների այս խավերը հայտնաբերում են, որ ամբողջ կարիերան ծախսել են այնպիսի հմտություններ զարգացնելու վրա, որոնք ոչ մի այլ համատեքստ տեղափոխելի չեն: Նույնը վերաբերում է ֆինանսական հատվածի, խորհրդատվական հատվածի, մարքեթինգի և գովազդի հատվածի և ավելի լայն կառավարչական դասի հսկայական հատվածներին: Նրանց աշխատանքը կախված է համակարգի գոյությունից իր ներկա ձևով: Եթե այն չկա, չկան և իրենք:

Համակարգի ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը տասնամյակներ շարունակ կայուն նվազում է: Վստահությունը կառավարության, լրատվամիջոցների, ակադեմիայի, կորպորատիվ ինստիտուտների, կրոնական հաստատությունների նկատմամբ հետևողականորեն ընկնում է հարցումների տվյալներում ամբողջ արևմտյան աշխարհում: Պատճառները տարբեր են՝ կոռուպցիոն սկանդալներ, հասարակ մարդկանց մտահոգությունների նկատմամբ վերնախավի ընկալվող անտարբերություն, ինստիտուտների գաղափարական զավթում նեղ խմբավորումների կողմից, կրկնվող անկարողություն հենց այն պահերին, երբ դա կարևոր էր, բայց միտումը կայուն է: 2026 թվականին խոշոր ինստիտուտների նկատմամբ վստահություն արտահայտող ամերիկացիների բաժինը ռեկորդային ցածր է չափվող գրեթե բոլոր կատեգորիաներում: Դաշնային պահուստը, Գերագույն դատարանը, Կոնգրեսը, նախագահի ինստիտուտը, խոշոր լրատվամիջոցները, մեծ կորպորացիաները, կազմակերպված կրոնը, հանրային դպրոցները, բժշկական հանրույթը. բոլորը կորցրել են այն լայն հանրային վստահությունը, որ մի ժամանակ ունեին: Նման օրինաչափություններ գործում են արևմտյան երկրների մեծ մասում:

Սա կարևոր է, որովհետև ինստիտուտներն իշխանություն են կրում հավատի միջոցով: Երբ բնակչության բավարար մասը դադարում է հավատալ, ինստիտուտները պահպանում են իրենց գրասենյակներն ու ձևաթղթերը, բայց կորցնում են իրադարձություններն իրապես ուղղորդելու կարողությունը: Կենտրոնական բանկը, որին բնակչությունը վստահում է, կարող է ֆինանսական ճգնաժամ կառավարել վստահելի հանձնառությամբ: Կենտրոնական բանկը, որին բնակչությունը չի վստահում, չի կարող: Կառավարությունը, որին բնակչությունը վստահում է, կարող է դժվարին ժամանակներում զոհողության կոչ անել: Կառավարությունը, որին բնակչությունը չի վստահում, չի կարող: Արևմտյան

ինստիտուտներն այժմ այն վիճակում են, երբ իրենց վստահելիությունն արդեն ծախսել են այնպիսի մակարդակների, որ հաջորդ ճգնաժամում գուցե չկարողանան գործել, նույնիսկ եթե իրենց անձնակազմը գրագետ է, և իրենց գործիքները՝ պիտանի:

Մինչ այդ սոցիալական հյուսվածքն այս ինստիտուտների տակ փոխվում է այնպես, որ խորացնում է խնդիրը: 1965-ից հետո ներգաղթի հոսքերը դեպի Միացյալ Նահանգներ, և նման հոսքերը դեպի Արևմտյան Եվրոպա, բերեցին բնակչություններ այնպիսի տարածաշրջաններից և մշակույթներից, որոնք պատմականորեն քիչ ներկայություն էին ունեցել այս երկրներում: Ջուլման կաթսայի մոդելը ենթադրում էր, որ բավարար ժամանակի և ճիշտ մշակութային շրջանակի պայմաններում բազմազան բնակչությունները կինտեգրվեն ընդհանուր ինքնության մեջ, որը կգերազանցի իրենց ծագումը: Դա, թերություններով հանդերձ, աշխատել էր տասնիններորդ դարավերջի և քսաներորդ դարասկզբի եվրոպական ներգաղթի ալիքների հետ, որոնք ծնեցին ամերիկյան ինքնություն՝ երրորդ սերնդում հաջողությամբ կլանելով իտալացիներին, իռլանդացիներին, արևելաեվրոպացիներին, գերմանացիներին և ուրիշներին մի ընդհանուր մշակույթի մեջ:

1965-ից հետո ալիքն ավելի մեծ էր, ավելի թարմ, ավելի բազմազան, և ժամանեց մշակութային մի միջավայր, որն այլևս ո՛չ պահանջում, ո՛չ էլ դյուրացնում էր ձուլումը: 1990-ականներին բազմամշակութայնությունն Արևմուտքի մեծ մասում արդեն փոխարինել էր ձուլմանը որպես ինտեգրման պաշտոնական գաղափարախոսություն: Նորեկներից այլևս չէր ակնկալվում, որ կորդեգրեն ընդունող երկրի մշակույթը. ընդունող երկրից էր ակնկալվում, որ կհարմարվի նորեկների մշակույթներին: Սա մատուցվում էր որպես բարոյական առաջընթաց: Դրա հետևանքները սոցիալական համախմբվածության վրա ազնվորեն չքննվեցին:

Արդյունքը 2026 թվականին արևմտյան հասարակությունների մի շարք է, որոնք պարունակում են խիստ տարբեր մշակութային, կրոնական, լեզվական և պատմական նախապատմությամբ բնակչություններ, որոնք հաճախ ապրում են կողք կողքի, բայց հազվադեպ՝ իրական համայնքում, և զուրկ են ընդհանուր ինքնությունից, որը թույլ կտար նրանց սթրեսի պահերին գործել որպես հասարակություն: Ամերիկյան խոշոր քաղաքներն այսօր պարունակում են թաղամասեր, որտեղ բնակիչներն ավելի շատ ընդհանուր բան ունեն իրենց ծագման երկրների, քան իրենց ամերիկացի հարևանների հետ, և որտեղ ընդհանուր ինքնության ինստիտուտները՝ քաղաքացիական միավորումները, եկեղեցիները, ընդհանուր մշակութային ժառանգություն դասավանդող դպրոցները, թուլացել են և՛ գիտակցված քաղաքականությունից, և՛ ժողովրդագրական փոփոխությունից:

Սա փաստարկ չէ որևէ կոնկրետ բնակչության կամ ծագման դեմ: Սա դիտարկում է սոցիալական համախմբվածության ինժեներիայի մասին: Բազմազան բնակչությունները կարող են դառնալ միասնական հասարակություն, բայց գործընթացը պահանջում է սերունդների գիտակցված աշխատանք, ընդհանուր ինստիտուտներ, ընդհանուր մարտահրավերներ, իմաստի ընդհանուր շրջանակներ և ժամանակ: 1965-ից հետո ամերիկյան փորձը ո՛չ բավարար ժամանակ է ունեցել, ո՛չ էլ գիտակցված աշխատանք: Ինտեգրումը, որ տեղի ունեցավ քսաներորդ դարասկզբին, տեղի ունեցավ երկու համաշխարհային պատերազմների, Մեծ դեպրեսիայի և ընդհանուր քրիստոնեական մշակութային շրջանակի ֆոնին, որն իր ձուլող ուժը գործադրում էր տարբերություններից շատերի վրայով: Այս ուժերից ոչ մեկն այսօր չի գործում:

Մեր վերլուծության համար սա նշանակում է, որ արևմտյան խոշոր երկրների, հատկապես Միացյալ Նահանգների բնակչությունները զուրկ են փլուզման պայմաններում գոյատևման յոթ վճռորոշ գործոններից մեկից՝ սոցիալական համախմբվածությունից և իմաստի շրջանակից: Կապերը, որոնք համայնքներին թույլ են տալիս գործել միասին, կիսել սակավությունը, պաշտպանել միմյանց, կազմակերպել լեգիտիմ իշխանություն, առկա են ամերիկյան որոշ բնակչություններում և էապես բացակայում են ուրիշներում: Առկայությունը կենտրոնացած է կրոնավոր ավանդական համայնքներում, վաղուց հաստատված փոքր քաղաքներում, ներքին համախմբվածությունը պահպանած որոշ էթնիկ համայնքներում և որոշ տարածաշրջանային մշակույթներում, որոնք ընդհանուր ինքնությունը պահել են ընդհանուր միտումներին հակառակ: Բացակայությունը կենտրոնացած է խոշոր մետրոպոլիաներում, մասնագիտական կառավարչական դասում, արվարձանային բնակչություններում և այն բնակչություններում, որոնց առաջնային ինքնությունը կառուցված է սպառման, կարիերայի և թվային համայնքի, ոչ թե ֆիզիկական վայրի և ընդհանուր կապի շուրջ:

Այս երկճյուղավորումը ժամանակակից ամերիկյան հասարակության ամենահետևանքալի և ամենաքիչ ազնվորեն քննարկվող գիծն է: Երկիրը պարունակում է ուշագրավ դիմակայունության օջախներ և ուշագրավ փխրունության օջախներ՝ մի օրինաչափությամբ, որը կոկիկ չի համընկնում ներկա քաղաքական կատեգորիաների հետ: Ե՛վ առաջադիմական, և՛ պահպանողական վերնախավերը հակված են ապրելու փխրուն օջախներում: Դիմակայուն օջախները սովորաբար անտեսանելի են վերնախավային լրատվամիջոցների և քաղաքականություն մշակողների ուշադրության համար, արհամարհվում են, երբ նկատվում են, և քաղաքականապես անզոր են, եթե չհաշվենք երբեմն-երբեմն պատահող ընտրական անակնկալները:

Կուտակված կառույցը կարելի է ամփոփել այսպես: Դրամավարկային համակարգ, որը կորցրել է իր ոսկե խարիսխը և այժմ կախված է անընդհատ կառավարումից՝ վստահության կորուստը կանխելու համար: Ֆինանսական

համակարգ, որն աճել է այնքան, որ գերիշխում է արևմտյան տնտեսությունների վրա, և կախված է պարտքի ու ակտիվների գների անընդհատ ընդլայնումից՝ ինքն իրեն պահելու համար: Արտադրողական տնտեսություն, որը դատարկվել է և փոխարինվել համաշխարհային մատակարարման շղթաներով, որոնք կախված են բազմաթիվ իրավազորություններից տարածքում անընդմեջ գործելուց: Ինստիտուցիոնալ շերտ, որն իր վստահելիությունն արդեն ծախսել է մինչև այնպիսի մակարդակներ, որոնք հաջորդ փորձությանը գուցե չդիմանան: Կարգավորիչ և համապատասխանության վերնաշենք, որը հսկայական ռեսուրսներ է սպառում և ոչ մի արժեք չի ստեղծում, բայց որը համակարգը, այնուամենայնիվ, չի կարող հեշտությամբ կրճատել: Սոցիալական հյուսվածք, որում բնակչություններին դժբախտության մեջ միասին գործելու հնարավորություն տվող կապերը թուլացել են գիտակցված քաղաքականությունից և ժողովրդագրական փոփոխությունից՝ առանց համարժեք փոխարինման: Բնակչություն, որի մեծ մասը չունի ո՛չ գործնական հմտություններ, ո՛չ հոգեբանական շրջանակ՝ գործելու պայմաններում, որտեղ արդի համակարգերը չեն հոգում իր կարիքները:

Սա է համակարգը գալիք ամեն ինչի նախօրեին: Այն ամրակուռ չէ: Այն փխրուն չէ ակնհայտ ձևերով, որոնք կզգուշացնեին իր մասնակիցներին: Այն փխրուն է հենց այն յուրահատուկ ձևով, որով ինժեներական համակարգերն են դառնում փխրուն, երբ չափազանց երկար են լավարկվել կայուն պայմանների ներքո. ընդունակ արտասովոր արդյունքի իր աշխատանքային միջակայքի ներսում, և ընդունակ հանկարծակի աղետալի ձախողման, երբ դուրս է մղվում դրանից: Հարցն այլևս այն չէ, թե սա կարող է պատահել, թե ոչ: Հարցն այն է, թե արդյոք դրա պայմաններն արդեն առկա են, և արդյոք որևէ բան արդեն շարժման մեջ է, որ համակարգը դուրս կմղի իր աշխատանքային միջակայքից:

Այդ հարցի պատասխանը հաջորդող գլուխների նյութն է:

ԳԼՈՒԽ 2

Արևմտյան և ամերիկյան կառուցվածքի յուրահատուկ փխրունությունները

Արևմտյան աշխարհը, և հատկապես Միացյալ Նահանգները, վերջին վաթսուն տարում կառուցել է մարդկային հասարակության մի կառուցվածք, որը պատմական նախադեպ չունի, և որի փխրունությունները պատշաճ չեն հասկացվում նրանց կողմից, ովքեր ապրում են դրա ներսում: Հասկանալու համար, թե ինչ է վտանգված, պետք է քննենք, թե իրականում ինչ է կառուցվել և ինչ է ապամոնտաժվել այդ ընթացքում:

Սկսենք դոլարային համակարգից: Միացյալ Նահանգների դոլարը սոսկ Միացյալ Նահանգների արժույթը չէ: Այն համաշխարհային առևտրի հաշվարկային միավորն է, պահուստը, որ պահում է գրեթե ամեն կենտրոնական բանկ, միջսահմանային վարկավորման մեծ մասի հայտարարը, նավթի և այլ հումքի գինը և միջոցը, որով կատարվում են համաշխարհային ֆինանսական գործարքների վերջնահաշվարկները: Համաշխարհային արտարժութային պահուստների (դոլարների, եվրոների, իենների և այլ հիմնական արժույթների, որ երկրների կենտրոնական բանկերը պահում են սեփական արժույթները կառավարելու և արտերկրից անհրաժեշտ ներմուծման համար վճարելու նպատակով) մոտավորապես վաթսուն տոկոսը պահվում է դոլարով: Միացյալ Նահանգներից դուրս միջազգային առևտրի մոտ կեսը հաշվարկվում է դոլարով: Ինքնիշխան և կորպորատիվ միջսահմանային պարտքի մեծ մասն արտահայտված է դոլարով: Համաշխարհային ֆինանսների ճարտարապետությունը գործառնական իմաստով դոլարային ճարտարապետություն է: Դոլարը, տեխնիկական ձևակերպմամբ, աշխարհի պահուստային արժույթն է. փողը, որ մյուս երկրները պահում են որպես արտաքին արժեքի իրենց առաջնային պահեստ, և որով հիմնականում կատարվում են միջազգային առևտուրն ու վարկավորումը:

Օգուտները Միացյալ Նահանգների համար եղել են հսկայական և հիմնականում անտեսանելի հասարակ ամերիկացիների համար: Երկիրը կարող էր անվերջ առևտրային պակասուրդներ վարել, որովհետև դոլար պահող օտարերկրացիները չէին կարող դրանք հեշտությամբ փոխարկել այլ բանի, քան ամերիկյան ակտիվների: Երկիրը կարող էր պարտք վերցնել ավելի ցածր տոկոսադրույքներով, քան իր հարկաբյուջետային հետագիծն այլապես թույլ կտար, որովհետև օտարերկրյա կենտրոնական բանկերը նրա պարտքը պահում էին որպես պահուստ: Երկիրը կարող էր ուժ ցուցադրել գլոբալ մասշտաբով, որովհետև իր պատժամիջոցները, արտահայտված համաշխարհային առևտրի արժույթով, ունեին այնպիսի ատամներ, որպիսիք ոչ մի այլ երկրի

պատժամիջոցներ չէին կարող ունենալ։ Ամերիկացի սպառողները կարող էին ավելի շատ գնել մնացյալ աշխարհից, քան Միացյալ Նահանգներն էր արտադրում մնացյալ աշխարհի գնելու համար, որովհետև արտասահման ուղարկված դոլարները վերադառնում էին որպես ներդրում ամերիկյան պետական պարտատոմսերում և ամերիկյան ակտիվներում։ Այս դասավորությունը, որը Ֆրանսիայի ֆինանսների նախարար Վալերի Ժիսկար դ'Էստենը (Valery Giscard d'Estaing) 1965 թվականին անվանեց արտառոց արտոնություն (privilège exorbitant. նրա բնորոշումն այն եզակի առավելության, որ Միացյալ Նահանգները քաղում էր աշխարհի պահուստային արժույթը թողարկելուց, առավելություն, որ ոչ մի այլ երկիր չի վայելել), ձևափոխված տեսքով պահպանվել է մինչ օրս։

Արտառոց արտոնությունն ունի իր գինը։ Դոլարի նկատմամբ անընդհատ արտաքին պահանջարկը դոլարը դարձնում է ավելի թանկ, քան այն կլիներ միայն առևտրային հոսքերի հիման վրա, ինչն ամերիկյան արտահանումը դարձնում է պակաս մրցունակ և արագացնում է արտադրության կորուստը։ Կապիտալի ավելցուկները, որոնք վերադառնում են որպես ներդրում, ուռճացնում են ակտիվների գները, հատկապես անշարժ գույքի և ֆինանսական ակտիվների, այն մակարդակներից վեր, որ հիմքում ընկած տնտեսությունը կարող էր արդարացնել։ Արտոնությունը պահպանելու քաղաքական շահագրգռվածությունը քաղաքականությունը թեքում է ֆինանսական հատվածի շահերի կողմը՝ արտադրողական հատվածի հաշվին, և սպառման կողմը՝ ներդրման հաշվին։ Այս գները վճարվել են հիսուն տարի և ծնել են այն Միացյալ Նահանգները, որ գոյություն ունի 2026 թվականին. ավելի ֆինանսականացված, պակաս արտադրողական, ավելի անհավասար, ավելի կախված կապիտալի անընդհատ ներհոսքից, քան այն երկիրը, որ դուրս եկավ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից։

Այս համակարգը լարվածության նշաններ է ցույց տալիս ավելի քան մեկ տասնամյակ։ 2008-ի ճգնաժամը բացահայտեց, որ ամերիկյան ֆինանսական կառավարումն անսխալական չէ, որ դոլարը կարող է արժեզրկվել քանակական մեղմացումով, և որ համաշխարհային պահուստային արժույթ լինելու արտոնությունը կարող է չարաշահվել։ Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի պահուստների սառեցումը 2022 թվականին աշխարհի ամեն կենտրոնական բանկի ցույց տվեց, որ դոլար պահելն ապահով չէ, եթե Վաշինգտոնն այլ բան որոշի։ Միացյալ Նահանգների քաղաքական բևեռացումը հարցեր բարձրացրեց, թե արդյոք երկիրը կկարողանա շարունակել պահպանել քաղաքականության այն կայունությունը, որ պահուստային արժույթի կարգավիճակը պահանջում է։ Որքան Միացյալ Նահանգներն իր արժույթն ավելի ագրեսիվ է օգտագործել որպես զենք, այնքան օտարերկրյա պահողների օգուտի և ծախսի հաշվարկը փոխվել է։ Որքան այլընտրանքային համակարգեր են զարգացել, այնքան անցման գինն ընկել է։ Որքան ամերիկյան հարկաբյուջետային հետագծերը վատթարացել են,

այնքան դոլարի արժեքի վստահելիությունը թուլացել է։

Չինաստանը, Ռուսաստանը, Հնդկաստանը, Բրազիլիան և աճող թվով այլ երկրներ ակտիվորեն զարգացնում են այլընտրանքային վճարային համակարգեր, կուտակում են ոսկու պահուստներ, հնարավորության դեպքում առևտուրը հաշվարկում են սեփական արժույթներով և նվազեցնում են իրենց դոլարային ռիսկերը։ Տեմպը եղել է աստիճանական, բայց ուղղությունն անշփոթելի է։ Դոլարի բաժինը կենտրոնական բանկերի համաշխարհային պահուստներում նվազում է աստիճանաբար, բայց հետևողականորեն։ Հետագիծը ցույց չի տալիս հանկարծակի փլուզում, այլ շարունակական մաշում։ Ինչ-որ պահի մաշումը ծնում է փուլային անցում, և համաշխարհային ֆինանսների կառույցը վերակազմակերպվում է այլ խարիսխների շուրջ։

Միացյալ Նահանգների հարկաբյուջետային թվաբանությունն այս մտահոգությունն ավելի է սրում։ 2025 հարկաբյուջետային տարում դաշնային տոկոսավճարներն անցան մեկ տրիլիոն դոլարը՝ արդի պատմության մեջ առաջին անգամ գերազանցելով պաշտպանության բյուջեն։ Կոնգրեսի բյուջետային գրասենյակը (Congressional Budget Office) կանխատեսում է միջինը 2,4 տրիլիոն դոլարի տարեկան պակասուրդներ մինչև 2036 թվականը։ Դաշնային ընդհանուր պարտքը մոտենում է քառասուն տրիլիոն դոլարին և աճում է։ Այս պարտքի տոկոսային ծախսը կախված է տոկոսադրույքներից, որոնք կառավարությունը չի վերահսկում. եթե պետական պարտատոմսերի նկատմամբ արտաքին պահանջարկը թուլանա, և տոկոսադրույքները բարձրանան, տոկոսավճարները համապատասխանաբար կբարձրանան՝ պահանջելով ավելի շատ փոխառություն տոկոսները վճարելու համար, ինչը պահանջում է ավելի բարձր տոկոսադրույքներ, ինչը բարձրացնում է տոկոսավճարները։ Սա այն կործանարար պարույրն է, որի մասին հարկաբյուջետային վերլուծաբանները տարիներ շարունակ զգուշացրել են, և որն այժմ տեսանելիորեն միանում է։ Առայժմ պարույրը զսպվում է պետական պարտատոմսերի նկատմամբ արտաքին ու ներքին պահանջարկի պահպանվելով, Դաշնային պահուստի միջամտություններով, երբ շուկաները կաթվածահար են լինում, և համաշխարհային խնայողությունների համար որևէ ակնհայտ այլընտրանքի բացակայությամբ։ Այս հենարաններից ոչ մեկը մշտական չէ։

Եվրոպական իրավիճակը որոշ առումներով ավելի փխրուն է։ Եվրոն արժույթ է առանց ինքնիշխանի. թողարկում է Եվրոպական կենտրոնական բանկը, բայց այն արժույթն է բազմաթիվ ինքնիշխան պետությունների՝ տարբեր հարկաբյուջետային հետագծերով, տարբեր արտադրողական կարողություններով և տարբեր քաղաքական մշակույթներով։ Իտալիան, Ֆրանսիան, Իսպանիան, Բելգիան, Հունաստանը և Պորտուգալիան բոլորը կրում են պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցություններ, որոնք տագնապալի կհամարվեին, եթե նրանք սեփական արժույթներ ունենային։ ԵԿԲ-ն եղել է այս պարտքերի վերջին ատյանի

գնորդը, բայց նրա կարողությունը սահմանափակված է գնաճային նկատառումներով և պարտատեր երկրների, հատկապես Գերմանիայի քաղաքական դիմադրությամբ: 2010-ից 2012 թվականների եվրոպական պարտքային ճգնաժամը զսպվեց ԵԿԲ-ի հանձնառությամբ՝ անել ամեն ինչ, ինչ պահանջվի, բայց հիմքում ընկած հարկաբյուջետային հետագծերն այդ ժամանակից ի վեր միայն վատթարացել են: Եվրոպական պարտատոմսերի շուկաների լուրջ փորձությունը, և Մերձավոր Արևելքի պատերազմից բխող էներգետիկ խաթարումը հենց այդպիսի փորձություն է, կարող է գործարկել մասնատման ճնշումներ, որոնք ԵԿԲ-ն ի վիճակի չէ կլանելու:

Ճապոնական իրավիճակն ամենատարօրինակ դեպքն է: Ճապոնիան կրում է զարգացած երկրների մեջ ամենաբարձր ինքնիշխան պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը, որ ներկայումս գերազանցում է ՀՆԱ-ի երկու հարյուր հիսուն տոկոսը: Ցանկացած սովորական վերլուծությամբ սա վաղուց պիտի ծներ դեֆոլտ կամ հիպերգնաճ: Չի ծնել, որովհետև ճապոնական պարտքը ճնշող մեծամասնությամբ պահում են ճապոնական հաստատություններն ու ընտանիքները, որոնք իրենց խնայողությունների համար քիչ այլընտրանքներ ունեն, որովհետև Ճապոնիայի ընթացիկ հաշիվը մնում է դրական, որովհետև Ճապոնիան ունի զգալի արտասահմանյան ակտիվներ, որոնք հակակշռում են ներքին պարտքը, և որովհետև Ճապոնիայի բանկը տարբերությունը լրացնում է պարտատոմսերի զանգվածային գնումներով, որոնց հետևանքով նա այժմ տիրապետում է ճապոնական պետական ամբողջ պարտքի կեսից ավելիին: Սա անկայուն է ցանկացած ողջամիտ ժամկետում: Երբ Ճապոնիան հասնի կոտրման կետին, հետևանքները համաշխարհային պարտատոմսերի շուկաների համար էական կլինեն, որովհետև ճապոնական հաստատությունները արտասահմանյան պարտքի խոշոր պահողներ են, որը նրանք ստիպված կլինեն իրացնել իրենց ներքին պարտավորությունները ֆինանսավորելու համար:

Գերմանական իրավիճակը, մյուսներից պակաս սուր, բայց սովորական արևմտյան բարեկեցության համար ավելի էական, զգալիորեն վատթարացել է: Գերմանիան իր հետպատերազմյան տնտեսական հրաշքը կառուցել էր էժան էներգիայի, հատկապես ռուսական բնական գազի վրա՝ զուգակցված բարձրակարգ արտադրական արտահանման հետ: Ռուսական էներգամատակարարումը կտրվեց Ուկրաինայի պատերազմին տրված պատասխանով: Գերմանական արդյունաբերությունը դատարկվում է, քանի որ էներգիայի գներն արտադրությունը դարձնում են ոչ մրցունակ: Volkswagen-ը, BASF-ը, Bayer-ը և մյուս պատմական արդյունաբերական դրոշակակիրները հայտարարում են կրճատումների, գործարանների փակման և տեղափոխությունների մասին: Կուտակային արդյունքը եվրոպական ամենամեծ տնտեսության ապաարդյունաբերականացումն է՝ հետևանքներով մնացյալ Եվրոպայի համար, որոնք դեռ լիովին չեն դրսևորվել:

Այս կոնկրետ ազգային փխրունությունները գոյություն ունեն ավելի լայն օրինաչափության ներսում: Արևմտյան աշխարհը վերջին մի քանի տասնամյակում ընդունեց մի շարք որոշումներ, որոնք առանձին վերցրած ողջամիտ էին թվում: Տեղափոխել արտադրությունն ավելի էժան իրավազորություններ: Կրճատել ներքին էներգիայի արտադրությունը: Ընդլայնել ֆինանսական ծառայությունները որպես տնտեսության միջուկ: Ազատականացնել առևտուրը և կապիտալի հոսքերը: Թույլատրել լայնամասշտաբ ներգաղթ առանց ինտեգրման քաղաքականության: Ընդլայնել կարգավորիչ և սոցիալական պետությունները: Թողարկել պարտք՝ ընթացիկ սպառումը, ոչ թե ներդրումը ֆինանսավորելու համար: Դրսին հանձնել ֆիզիկական արտադրության գործնական գիտելիքը: Կուտակային արդյունքը եղավ արևմտյան մի աշխարհ, որը քիչ բան է արտադրում իր սպառածից, կախված է ապրանքների և կապիտալի անընդմեջ հոսքերից մի գլոբալ համակարգով, որի կայունությունն ինքը չի վերահսկում, կորցրել է գործնական գիտելիքի մեծ մասը, որ նախորդ սերունդներն ինքնին ունեին, և իր մեջ պահում է բնակչություններ, որոնք զուրկ են ընդհանուր ինքնության կապերից, որոնք թույլ կտային նրանց դժբախտության մեջ գործել միասին:

Դեղագործական մատակարարման շղթան անցնում է Հնդկաստանով և Չինաստանով: Միացյալ Նահանգներում վաճառվող դեղատոմսային դեղերի մեծ մասի ակտիվ բաղադրիչներն արտադրվում են այդ երկու երկրներում: Այս աղբյուրներից որևէ մեկի լուրջ խաթարումը շաբաթների ընթացքում դեղերի պակասություն է ծնում: Կիսահաղորդիչների արդյունաբերությունն այն աստիճան է կենտրոնացած Թայվանում, որ թայվանական խաթարումը մի քանի ամսում կհաշմեր արևմտյան տեխնոլոգիան: Պարարտանյութը, որ կերակրում է ամերիկյան գյուղատնտեսությունը, կախված է բնական գազի ներդրանքից և ներմուծումից մի քանի արտադրողներից, որոնցից մի քանիսն անկայուն տարածաշրջաններում են: Սննդի բաշխման համակարգն աշխատում է դիզելային բեռնատարներով, համակարգչայնացված պահեստային կառավարումով և «ճիշտ ժամանակին» մատակարարման շղթաներով, որոնց դեպքում մանրածախ խանութների մեծ մասում առավելագույնը երեք օրվա պաշար կա: Էլեկտրացանցը կախված է մի քանի արտադրողների բնական գազից, տասնամյակների վաղեմության հաղորդման ենթակառուցվածքից և թվային կառավարման համակարգերից, որոնք ավելի ու ավելի խոցելի են կիբերհարձակման հանդեպ:

Այս կախվածություններից ցանկացածի լուրջ խաթարումը կասկադով կանցներ մյուսների միջով: Էներգիայի խաթարումը բարձրացնում է պարարտանյութի գները, ինչը բարձրացնում է սննդի գները, ինչը ճնշում է ընտանեկան բյուջեները, ինչը ճնշում է քաղաքական կայունությունը: Կիսահաղորդիչների խաթարումը կանգնեցնում է արտադրությունը բազմաթիվ ճյուղերում: Դեղագործական խաթարումը շաբաթների ընթացքում բժշկական

ճգնաժամեր է ծնում: Ֆինանսական խաթարումը կանգնեցնում է սնունդ տեղափոխող բեռնատարները, որովհետև վարորդներն առանց վճարման չեն վարում: Փոխկապվածությունները, որոնք համակարգը դարձնում են արդյունավետ, նաև դարձնում են այն խոցելի, և այնպիսի ձևերով, որոնք համակարգի օպերատորները հիմնականում ազնվորեն չեն մոդելավորել:

Ամերիկյան բնակչությունը, որ ապրում է այս համակարգի ներսում, շատ դեպքերում ոչ մի պատկերացում չունի, թե ինչպես է այն աշխատում կամ ինչից է կախված: Ամերիկացիների մեծ մասը չի կարող ասել, թե որտեղից է գալիս իր սնունդը՝ մթերային խանութից այն կողմ: Մեծ մասը չի կարող տարրական նորոգումներ անել իր մեքենայի կամ տան վրա: Մեծ մասը չգիտի, թե ինչպես աճեցնել սնունդ, պահել կենդանիներ կամ պահածոյել բերք: Մեծ մասը գործնական հմտություններ չունի նեղ մասնագիտական մասնագիտացումներից դուրս, որոնք գոյություն ունեն միայն արդի համակարգի ներսում: Մեծ մասը համայնքային կապեր չունի հարևանությունից այն կողմ: Մեծ մասը չունի կրոնական կամ փիլիսոփայական շրջանակ՝ տառապանքը կամ զոհողությունը հասկանալու համար: Մեծ մասը զգալի պարտք է կրում: Մեծ մասը իմաստալից խնայողություններ չունի: Մեծ մասն ապրում է վայրերում, որոնք չեն կարող կերակրել իրենց, ջրել իրենց կամ պաշտպանել իրենց՝ առանց դրսից եկող անընդհատ ներդրանքի:

Դիտարկենք կոնկրետ մի օրինակ: 2003 թվականի օգոստոսին հոսանքազրկություն հարվածեց Միացյալ Նահանգների հյուսիս-արևելքին և Կանադայի մասերին՝ մոտ հիսուն միլիոն մարդու թողնելով առանց էլեկտրականության՝ ժամերից մինչև օրեր տևող ժամանակահատվածներով: Նյու Յորքը շրջանների մեծ մասում առանց հոսանքի էր մոտ մեկուկես օր: Վարքը, ընդհանուր առմամբ, քաղաքակիրթ էր: Մարդիկ օգնում էին հարևաններին: Թալանը համեմատաբար քիչ էր: Քառասունութ ժամվա ընթացքում լույսերը վերադարձան, և կյանքը վերսկսվեց:

Բայց դիտարկենք, թե ինչն էր դա գործուն դարձնում: Խաթարումը կարճ էր: Օգնությունը տեսանելիորեն գալիս էր: Իշխանությունները պահպանում էին վստահելիությունը: Ճգնաժամն ընկալվում էր որպես ժամանակավոր: Ամառային եղանակը բավական տաք էր, որ հիպոթերմիան ռիսկ չլիներ: Ոչ ոք չհասցրեց դառնալ իսկապես քաղցած կամ իսկապես վախեցած իր երկարաժամկետ գոյատևման համար:

Այժմ դիտարկենք «Կատրինա» փոթորիկը Նյու Օռլեանում 2005 թվականին: Նույն երկիրը: Երկու տարուց էլ քիչ անց: Խաթարումն ավելի երկար տևեց: Իշխանությունները կորցրին վստահելիությունը: Ճգնաժամն ընկալվում էր որպես հնարավոր անժամկետ: Եղանակը թշնամական էր: Յոթանասուներկու ժամվա ընթացքում վարքը կտրուկ փոխվել էր: Թալան, բռնություն, հասարակական

կարգի լքում, Նյու Օռլեանի ոստիկանների հրաժարում ծառայության ներկայանալուց, իրարից բաժանված և միմյանց գտնել չկարողացող ընտանիքներ, հիվանդներին լքող հիվանդանոցներ. սոցիալական փլուզման այն տարրերը, որ մենք կապում ենք հեռավոր վայրերի հետ, հայտնվեցին ամերիկյան խոշոր քաղաքում: Նույն բնակչությունը, որը 2003-ի հոսանքազրկության ժամանակ կվարվեր այնպես, ինչպես վարվեց, 2005-ի փոթորկի ժամանակ վարվեց շատ այլ կերպ, որովհետև տևողությունը և ինստիտուցիոնալ վստահության կորուստը անցան այն շեմը, որից այն կողմ սոցիալական համախմբվածությունը չի դիմանում, երբ նրա տակ ընկած կապերը թույլ են:

Մի կոնկրետ դեպք ուսանելի է: 2012 թվականի վերջին «Սենդի» փոթորիկը հարվածեց Նյու Յորքին՝ քաղաքի զգալի հատվածները մեկ շաբաթից ավելի թողնելով առանց հոսանքի: Ստորին Մանհեթենը մութ էր: Հիվանդանոցները ստիպված էին տարհանվել: Բենզալցակայանները դարձան կռիվների և ժամերով ձգվող հերթերի թատերաբեմ: Հասարակական տրանսպորտը խաթարված էր: Ֆինանսական հատվածը կենսական գործառնությունները տեղափոխեց պահեստային կետեր Նյու Ջերսիում: Սննդի առաքումները դանդաղեցին: Նյու Յորքը՝ աշխարհի ամենահարուստ երկրի ամենահարուստ քաղաքը, օրերի ընթացքում տեսանելիորեն եզրին էր, և այդ եզրին հասցրեց մեկ ուժեղ փոթորիկ մեկ տարածաշրջանում, մինչ երկրի մնացած մասը շարունակում էր բնականոն կյանքը և կարող էր օգնություն ուղարկել: Եթե խաթարումը լիներ համազգային, կամ եթե տևեր երեք շաբաթ մեկի փոխարեն, քաղաքը կանցներ շեմեր, որոնք ոչ ոք չէր ուզում հայտնաբերել: 1977 թվականի նյույորքյան հոսանքազրկությունը, որ տևեց ընդամենը քսանչորս ժամ, ծնեց ավելի քան հազար հրդեհ և ավելի քան չորս հազար ձերբակալություն: Պայմաններն այն ժամանակ տարբեր էին ձևերով, որոնք բարդացնում են համեմատությունը, բայց հիմնական կետը մնում է. Նյու Յորքի սոցիալական հյուսվածքը տեղում պահվում է այնպիսի հենարանների անընդմեջ գործելով, որոնց ձախողման դեպքում բնակչությունը մնում է կտրուկ անպաշտպան:

Ահա թե ինչ տեսք ունի ամերիկյան քաղաքային փխրունությունը գործնականում, նույնիսկ սովորական ժամանակներում: Նույն դինամիկան, մեծացված մինչև համազգային կամ համաշխարհային իրադարձություն ավելի երկար տևողությամբ, ծնում է հետևանքներ, որոնց համար բնակչությունը հոգեբանորեն և գործնականում անպատրաստ է: Հարստությունը, տեխնոլոգիան, իրավական ենթակառուցվածքը, այս բնակչությունների ենթադրյալ նրբագիտությունը նրանց չի պաշտպանում: Փաստորեն այն նրանց դարձնում է ավելի խոցելի, որովհետև հարստությունը ծնում է կախվածություն, տեխնոլոգիան ծնում է փխրունություն, իրավական ենթակառուցվածքը լուծվում է առանց հարկադրանքի, իսկ նրբագիտությունը այնպիսի ուղղություններով է, որոնք գոյատևման հետ առնչություն չունեն:

Մասնագիտական դասը այս քաղաքային բնակչությունների ներսում եզակիորեն խոցելի է: Իրավաբաններ, հաշվապահներ, խորհրդատուներ, ֆինանսական մասնագետներ, մարքեթինգի մասնագետներ, ոչ կենսական կիրառություններում աշխատող տեխնոլոգիական աշխատողներ, ոչ կիրառական ոլորտների գիտնականներ, լրագրողներ, պետական ծառայողներ. այս բոլոր մասնագիտությունները գոյություն ունեն արդի համակարգի ներսում և կախված են դրանից: Նրանց հմտությունները տեղափոխելի չեն մի համատեքստ, որտեղ արդի համակարգը չի գործում: Նրանց հարստությունը պահվում է ֆինանսական ակտիվներում, որոնք կախված են ֆինանսական համակարգի շարունակվելուց: Նրանց ինքնությունները փաթաթված են իրենց մասնագիտական կարգավիճակի շուրջ, որը նոր համատեքստում իմաստ չունի: Նրանց սոցիալական ցանցերը մասնագիտական ցանցեր են, որոնք ցրվում են, երբ մասնագետներին իրար բերած պայմանները փոխվում են:

Այս նույն բնակչությունները կենտրոնացած են ափամերձ մետրոպոլիաներում, որտեղ բնակարանային ծախսերը պահանջում են, որ երկու ամուսիններն էլ մասնագիտական աշխատանք ունենան, որտեղ երեխաներին մեծացնում են վարձու խնամողները և էլիտար դպրոցները, որտեղ ընդլայնված ընտանիքը աշխարհագրորեն հեռու է, որտեղ կրոնական համայնքը թույլ է կամ բացակայում է, որտեղ հարևաններն անծանոթ են, որտեղ քաղաքացիական ներգրավվածությունը խորհրդանշական է, ոչ թե բովանդակային: Կառույցները, որոնք նախորդ սերունդների նման մասնագիտական դասերին թույլ էին տալիս դիմանալ դժվարությանը՝ եկեղեցիներ, քաղաքացիական միավորումներ, ընդլայնված ընտանեկան ցանցեր, թաղամասային կապեր, հիմնականում բացակայում են: 2026 թվականի մասնագետն ավելի մեկուսացած է, քան 1956 թվականի մասնագետը՝ չնայած թվային կապի արտաքին տեսքին, որը գերազանցում է այն ամենը, ինչին նախորդ սերունդները հասանելիություն ունեին:

Այն, ինչ պակասում է հենց նոր նկարագրված կառուցվածքին, և պակասում է հատկապես դրան առավել խոցելի բնակչություններին, իմաստի շրջանակն է, որ մարդուն թույլ է տալիս կրել դժվարությունը: Այդպիսի շրջանակների ավանդական աղբյուրները թուլացվել կամ ակտիվորեն ապամոնտաժվել են: Քրիստոնեական կրոնական կյանքը կտրուկ անկում է ապրել, հատկապես կրթված խավերում և խոշոր քաղաքներում: Ընտանեկան կառույցը թուլացել է՝ ուշ ամուսնության, քիչ ամուսնության, ամուսնալուծության և անզավակության բարձր ցուցանիշներով: Քաղաքացիական ներգրավվածությունն ընկել է: Համայնքային անդամակցությունն ընկել է: Փոխարինումները, որոնք ի հայտ են եկել իմաստի այս ավանդական աղբյուրների տեղում՝ կարիերայի նվաճումներ, սպառում, թվային ինքնություն, գաղափարախոսական քաղաքականություն, չեն տալիս այն, ինչ տալիս են կրոնական և ընտանեկան շրջանակները, որովհետև

դրանք չեն գերազանցում անհատական եսը այնպես, ինչպես իմաստի շրջանակները պետք է գերազանցեն եսը՝ տառապանքի պայմաններում գործելու համար։

Ազնիվ ձևակերպումն այն է, որ արևմտյան աշխարհը, և Միացյալ Նահանգները մասնավորապես, կառուցել է մի հասարակություն, որը փայլուն է սովորական ժամանակներում և բացառիկ փխրուն՝ արտասովորներում։ Փոխզիջումը ողջամիտ էր թվում, քանի դեռ պայմանները պահպանվում էին։ Պայմաններն այժմ գտնվում են ճնշման տակ, որը կարող է գերազանցել համակարգի դիմացկունությունը։ Հաջորդող գլուխները քննում են այն կոնկրետ ճնշումները, կոնկրետ ազդակները և կոնկրետ դինամիկան, որոնց միջով այսպիսի համակարգը գործողից վերածվում է ձախողվողի։

ԳԼՈՒԽ 3

Պայթելուն սպասող պղպջակը

Նախորդ գլխում նկարագրված փխրունության կուտակումը վերացական չէ: Այն դրսևորվում է կոնկրետ շուկաներում, կոնկրետ գործիքներում, կոնկրետ հաստատություններում և կոնկրետ թվաբանության մեջ, որ կարելի է քննել ուղղակիորեն: Այս գլուխն անցնում է ֆինանսական չափման միջով բավարար մանրամասնությամբ, որպեսզի ընթերցողին տա գործնական ըմբռնում, թե ինչու են նույնիսկ իրենց ահազանգող չհամարող հիմնահոս ֆինանսական վերլուծաբաններն ավելի ու ավելի մտահոգ:

Հիմնարար խնդիրն այն է, որ ակտիվների գները գրեթե բոլոր հիմնական կատեգորիաներում այնքան երկար են կտրված եղել իրենց հիմքում ընկած տնտեսությունից, որ կտրվածությունը դարձել է կառուցվածքային: Բաժնետոմսերի շուկաները, անշարժ գույքի շուկաները, պարտատոմսերի շուկաները, արվեստի և հավաքածուների շուկաները և մասնավոր շուկաների գնահատումները բոլորը գնանշված են այնպես, կարծես վերջին քառասուն տարվա պայմանները հավերժ շարունակվելու են: Չեն շարունակվի, որովհետև վերջին քառասուն տարվա պայմանները եղել են ընկնող տոկոսադրույքների, ընդլայնվող համաշխարհային առևտրի, պարտքի աճող կլանման, ժողովրդագրական նպաստավոր քամիների և կենտրոնական բանկերի անընդհատ աջակցության եզակի համադրություն: Այս պայմաններից ամեն մեկը կա՛մ արդեն շրջվել է, կա՛մ շրջվում է:

S&P; 500-ը վերջին մի քանի տարիներին գնանշված է եղել գին/շահույթ հարաբերակցություններով (բաժնետոմսի գինը՝ բաժանած ընկերության մեկ բաժնետոմսին ընկնող տարեկան շահույթի վրա. հիմնական չափանիշ, թե բաժնետոմսերը թանկ են, թե էժան այն շահույթի համեմատ, որ հիմքում ընկած ընկերություններն իրականում ստեղծում են), որոնք պատմականորեն զուգորդվել են խոշոր գագաթների հետ: Ցիկլայնորեն ճշգրտված գին/շահույթ հարաբերակցությունը (հիմնական չափանիշի կատարելագործում, որ մշակել է տնտեսագետ Ռոբերտ Շիլլերը (Robert Shiller), որը բաժնետոմսերի գները համեմատում է ոչ թե միայն վերջին տարվա, այլ տասը տարվա միջին շահույթի հետ՝ հարթեցնելով կարճաժամկետ տատանումները՝ ավելի հստակ ընթերցում ստանալու համար), որը շահույթը հարթեցնում է տասը տարվա վրա՝ աղմուկը նվազեցնելու համար, երկար ժամանակ երեսունից բարձր է եղել. մի մակարդակ, որին նախկինում հասել են միայն 1929-ի գագաթին, 1999-ի դոթքոմի գագաթին և կարճ հպումով՝ 2022-ի սկզբին: Այս նախորդ դեպքերին հետևել են հիսունից իննսուն տոկոսի անկումներ բազմամյա ժամանակահատվածներում: Ներկա մակարդակը պահվում է պասիվ ինդեքսային ֆոնդերից եկող կապիտալի

շարունակական ներհոսքով, պարտքով ֆինանսավորված կորպորատիվ հետգնումներով, ամերիկյան ակտիվների նկատմամբ արտաքին պահանջարկով՝ որպես ընկալվող ապահով ապաստանի, և գրավիչ այլընտրանքների բացակայությամբ: Այս հենարաններից ոչ մեկը մշտական չէ, և մի քանիսն արդեն ակտիվ շրջադարձի մեջ են:

Կենտրոնացումը բաժնետոմսերի շուկայում ծայրահեղ է: S&P; 500-ի տասը խոշորագույն ընկերությունները ներկայացնում են ամբողջ ինդեքսի արժեքի ավելի քան մեկ երրորդը: Դրանց մեծ մասը տեխնոլոգիական ընկերություններ են, որոնց գնահատումները պահանջում են շարունակական աճ, որ ենթադրվող տեմպերով պահել մաթեմատիկորեն անհնար է: Կենսաթոշակային ֆոնդերը, համալսարանական հիմնադրամները և անհատական կենսաթոշակային հաշիվները, որոնք հենվում են դիվերսիֆիկացված բաժնետոմսային ներդրման վրա, իրականում այնքան դիվերսիֆիկացված չեն, որքան կարծում են: Մի բուռ անուններ են քշում եկամտաբերության հիմնական մասը, և նույն անունները կքշեին կորուստների հիմնական մասը, եթե դրանք ուղղվեին դեպի պատմական նորմերը:

Անշարժ գույքի շուկաները ամբողջ զարգացած աշխարհում նման բնութագրեր ունեն: Բնակելի անշարժ գույքը արևմտյան խոշոր քաղաքներում գնանշված է մակարդակներով, որոնք պահանջում են շարունակաբար ցածր տոկոսադրույքներ և եկամուտների շարունակական աճ: Երկու պայմաններն էլ թուլացել են: Վեց տոկոսից բարձր հիփոթեքային տոկոսադրույքները գնման գները դարձնում են անտանելի եկամուտների այն մակարդակների համար, որոնք հետ են մնացել: Գնումից վարձակալության անցումը, թեև հետաձգում է գների ճշգրտումը, ծնել է վարձակալության ծախսեր, որոնք անցել են այն շեմը, որից այն կողմ դրանք եկամտի չափազանց մեծ բաժին են խլում կայուն սպառողական ծախսերի համար: Առևտրային անշարժ գույքը, հատկապես գրասենյակայինը, խաթարվել է հետհամավարակային հեռավար աշխատանքի անցումով և կանգնած է պարտքի վերաֆինանսավորումների պատի առաջ՝ սկզբնական վարկերից շատ ավելի բարձր տոկոսադրույքներով: Առևտրային անշարժ գույքի այն կորուստների գնահատականները, որոնք ի վերջո ճանաչվելու են, հասնում են տրիլիոնավոր դոլարների, և այդ ռիսկի մեծ մասը կրում են տարածաշրջանային բանկերը:

Պարտատոմսերի շուկաներն արդեն ապրել են պատմության ամենավատ անկումներից մեկը 2022-ից 2023 թվականների տոկոսադրույքների բարձրացման ընթացքում, երբ երկարաժամկետ պետական պարտատոմսերը գագաթից կորցրին իրենց արժեքի մոտավորապես քառասուն տոկոսը: Շատ հաստատություններ այս արժեթղթերը դեռ պահում են իրենց հաշվեկշիռներում սկզբնական արժեքով, որովհետև հաշվապահական կանոնները դա թույլ են տալիս, քանի դեռ նրանք մտադիր են պահել մինչև մարումը: Դաշնային

պահուստն ինքը զգալի չիրացված վնասներ է կրում իր պետական պարտատոմսերի և հիփոթեքով ապահովված արժեթղթերի պորտֆելի վրա: Բանկերը ևս չիրացված վնասներ են կրում: Ապահովագրական ընկերությունները՝ ևս: Կենսաթոշակային ֆոնդերը՝ ևս: Այս չիրացված վնասների կուտակային մեծությունը, բաշխված ֆինանսական համակարգով մեկ, նույնիսկ պահպանողական գնահատականներով գերազանցում է մեկ տրիլիոն դոլարը: Քանի դեռ պահողները ստիպված չեն վաճառել, վնասները ֆինանսական համակարգի վրա չեն ազդում: Երբ հանգամանքները ստիպեն նրանց վաճառել, վնասները կբյուրեղանան և կդառնան առաջին կասկադը ավելի լայն փլուզման մեջ:

Պետական պարտատոմսերի շուկան ինքը կոնկրետ լարվածության նշաններ է ցույց տալիս: Աճուրդներն ավելի ու ավելի հաճախ են ավարտվում «պոչով», այսինքն՝ վերջնական ընդունված եկամտաբերությունն ավելի բարձր է, քան նախաաճուրդային շուկան էր ցույց տալիս, ինչը հուշում է, որ պահանջարկը գործող եկամտաբերությամբ անբավարար էր: Առաջնային դիլերները (խոշոր բանկերի փոքր խումբը, որն իրավասու է ուղղակիորեն հայտեր ներկայացնել պետական պարտատոմսերի աճուրդներում և պարտավոր է կլանել այն թողարկումը, որ հանրությունը չի գնում) կլանում են թողարկումների ավելի մեծ բաժիններ, ինչը հուշում է, որ վերջնական գնորդներն ավելի քիչ են վերցնում: Հայտերի ծածկույթի գործակիցները (աճուրդում ներկայացված ընդհանուր հայտերի հարաբերությունը վաճառքի հանված պարտատոմսերին. ավելի բարձր թիվը նշանակում է ավելի ուժեղ պահանջարկ) թուլանում են ավելի երկարաժամկետ արժեթղթերի համար: Պետական պարտատոմսերի արտասահմանյան պահուստներն անփոփոխ են կամ նվազում են որպես թողարկման տոկոս, և արտասահմանյան բաժինն ընդհանուր պահուստներում կայուն ընկնում է: Այս ազդանշաններից ոչ մեկն առանձին վերցրած ճգնաժամ չէ, բայց միտումը պարզ է և մտահոգիչ:

Հիմնարար թվաբանությունը, որ քշում է այս լարվածությունը, ամերիկյան հարկաբյուջետային քաղաքականության հետագիծն է: Դաշնային կառավարությունը լիարժեք զբաղվածության շրջանում վարում է համախառն ներքին արդյունքի մոտավորապես վեց տոկոսի չափով պակասուրդներ, ինչը մեծ պատերազմից կամ ռեցեսիայից դուրս աննախադեպ է: Հանրության ձեռքին գտնվող դաշնային պարտքը մոտենում է ՀՆԱ-ի (համախառն ներքին արդյունքի՝ երկրի ընդհանուր տարեկան տնտեսական արտադրանքի, որն օգտագործվում է որպես հայտարար, որը թույլ է տալիս պարտքի մակարդակները համեմատել երկրների և ժամանակների միջև) հարյուր տոկոսին. մի մակարդակ, որը պատմականորեն այլ երկրներում զուգորդվել է ինքնիշխան պարտքային ճգնաժամերի հետ: Պարտքի տոկոսավճարներն անցել են տարեկան մեկ տրիլիոն դոլարը և աճում են: Կոնգրեսի բյուջետային գրասենյակի երկարաժամկետ

կանխատեսումները գործող օրենսդրության ներքո հարկաբյուջետային կայունության ոչ մի հավանական ուղի ցույց չեն տալիս: Կա՛մ հարկերը կտրուկ բարձրանում են, կա՛մ ծախսերը կտրուկ ընկնում են, կա՛մ դոլարն արժեզրկվում է դրամական ընդլայնումով, որը քայքայում է պարտքի իրական արժեքը, կա՛մ ինչ-որ համադրություն, բայց մաթեմատիկան այնպես, ինչպես կա, չի աշխատելու: Այս ճշգրտումներից և ոչ մեկին տանող հավանական քաղաքական ուղի չկա ճգնաժամի բացակայության պայմաններում, իսկ ճգնաժամը հենց այն է, ինչ ներկա հետագիծը հրավիրում է:

Եվրոպական իրավիճակը զուգահեռ է ամերիկյանին, բայց որոշ առումներով ավելի վատ է: Իտալիան կրում է ՀՆԱ-ի 130 տոկոսը գերազանցող պարտք և ժողովրդագրական պայմաններ, որոնք հետագիծը դարձնում են ոչ թե ավելի լավ, այլ ավելի վատ: Ֆրանսիան տարիներ շարունակ պակասուրդներ է վարում Եվրոպական միության հարկաբյուջետային կանոնների խախտումով և կորցրել է հարկաբյուջետային կայունության սեփական հանձնառությունները կիրարկելու քաղաքական կամքը: Բելգիան, Իսպանիան, Պորտուգալիան և Հունաստանը բոլորն ունեն նման խնդիրներ: Եվրոպական կենտրոնական բանկը եղել է այս երկրների ինքնիշխան պարտքի սահմանային գնորդը, բայց անսահմանափակ գնումների քաղաքական տարածքը նեղացել է, քանի որ գնաճի շուրջ գերմանական մտահոգությունները կարծրացել են:

Չինական իրավիճակն ամենամեծ անհայտն է: Չինաստանի պաշտոնական պարտքային թվերը թերագնահատում են խնդիրը, որովհետև պարտքի մեծ մասը նստած է նահանգային կառավարությունների, պետական ձեռնարկությունների և տեղական կառավարությունների ֆինանսավորման միջոցների մոտ, որոնք չեն համախմբվում կենտրոնական կառավարության հաշվետու թվերի մեջ: Ընդհանուր պարտքը ՀՆԱ-ի նկատմամբ, ճիշտ չափված, համեմատելի է ամենապարտքաբեռ զարգացած տնտեսությունների հետ: Անշարժ գույքի հատվածը, որը չինական ընտանեկան հարստության կուտակման շարժիչն է եղել, մի քանի տարի է, ինչ դանդաղընթաց փլուզման մեջ է: Խոշոր կառուցապատողները դեֆոլտի են ենթարկվել: Նոր շինարարությունը կտրուկ ընկել է: Բնակարանների գները շատ քաղաքներում վերջին երեք տարին անկման մեջ են: Ընկնող բնակարանային գների ազդեցությունը չինական ընտանիքների սպառման վրա զգալի է և տնտեսական տվյալներում դեռ լիովին չի դրսևորվել:

Այս տեսանելի թվերի տակ նստած է շատ ավելի մեծ և պակաս տեսանելի մի կառույց՝ ածանցյալ գործիքների համաշխարհային շուկան: Շրջանառության մեջ գտնվող ածանցյալների անվանական արժեքը (հիմքում ընկած ակտիվների այն անվանական գումարը, որին ածանցյալ պայմանագրերը հղում են անում, օգտագործվում է շուկայի չափը գնահատելու համար. իրականում ռիսկի տակ գտնվող փողը շատ ավելի փոքր է, բայց անվանական թիվը ցույց է տալիս շրջանառվող պայմանագրերի մասշտաբը) գլոբալ մասշտաբով գնահատվում է

ավելի քան վեց հարյուր տրիլիոն դոլար՝ մոտավորապես վեց անգամ համաշխարհային ՀՆԱ-ն: Դրա ճնշող մեծամասնությունը տոկոսադրույքային ածանցյալներ են, որոնք ստեղծվել էին իբր հաստատություններին տոկոսադրույքային ռիսկը հեջավորելու հնարավորություն տալու համար: Իրականությունն ավելի բարդ է:

Երբ ածանցյալներն առաջին անգամ մշակվեցին, հիմնավորումը հեջավորումն էր: Երկարաժամկետ պարտավորություններ ունեցող կենսաթոշակային ֆոնդը կարող էր ածանցյալներով ապահովել, որ տոկոսադրույքների շարժերը չխաթարեն այդ պարտավորությունները կատարելու իր կարողությունը: Իրականությունը, ինչպես ցանկացած ազնիվ պրակտիկ մասնագետ առանձնազրույցում կխոստովանի, այն է, որ ածանցյալները վաղուց աճել են ցանկացած իրական հեջավորման կարիքից շատ ավելին՝ վերածվելով սպեկուլյատիվ մի հսկա ապարատի, որի առաջնային նպատակը դրանք ստեղծող հաստատությունների համար առևտրային շահույթ գեներացնելն է: Ածանցյալների շուկայի չափն այնքան մեծ է, որ այն դարձել է անթափանց նույնիսկ իր ստեղծողների համար: Ածանցյալների թողարկման վրա գերիշխող խոշոր բանկերը պահում են ռիսկային մոդելներ, որոնք փորձում են գնահատել ընկերության ռիսկը, բայց մոդելները հենվում են կոռելյացիայի, տատանողականության և իրացվելիության վերաբերյալ ենթադրությունների վրա, որոնք գործում են սովորական ժամանակներում և ձախողվում են լարված ժամանակներում:

2008-ի ճգնաժամը ցույց տվեց, որ հաստատությունները կարծում էին, թե հեջավորված են, մինչդեռ իրականում կենտրոնացած էին, որ գործընկերները, որոնց ամուր էին համարել, խարխլված էին, որ իրացվելիությունը, որ հասանելի էին համարել, հասանելի չէր, և որ փոխհաշվարկի պայմանավորվածությունները, որոնց վրա հենվել էին, վճռական պահին այլ կերպ աշխատեցին, քան սպասվում էր: AIG-ը (American International Group-ը, այն ժամանակ աշխարհի խոշորագույն ապահովագրական ընկերություններից մեկը) գրեթե ոչնչացրեց համաշխարհային ֆինանսական համակարգը վարկային դեֆոլտի սվոպերի (credit default swap. ածանցյալ պայմանագիր, որով մի կողմը պարտավորվում է վճարել մյուսին, եթե կոնկրետ պարտատոմս կամ փոխառու դեֆոլտի ենթարկվի. AIG-ը հսկայական ծավալներով նման պայմանագրեր էր վաճառել հիփոթեքով ապահովված արժեթղթերի վրա՝ փաստորեն ապահովագրելով համաշխարհային ֆինանսական համակարգը կորուստներից, որոնք ծածկելու իրական հնարավորություն ինքը չուներ) ռիսկերի միջոցով, որոնք սեփական ղեկավարությունը չէր հասկանում: Lehman Brothers-ի գործընկերային ձախողումները համակարգով տարածվեցին այնպիսի ձևերով, որ մոդելները չէին կանխատեսել: Դաշնային պահուստի արտակարգ միջամտությունները պահանջվեցին ոչ թե որովհետև հիմքում ընկած վարկային կորուստները պատմության մեջ ամենամեծն էին. սաբփրայմ

հիփոթեքների վրա փաստացի իրացված կորուստները ֆինանսական համակարգի չափի համեմատ աղետալի չէին, այլ որովհետև ածանցյալների շերտը բազմապատկեց այդ կորուստները և տարածեց դրանք այնպիսի ձևերով, որ սպառնում էին համակարգային փլուզում:

2008-ից հետո կարգավորիչ բարեփոխումներն անդրադարձել են ածանցյալների շուկայի ամենավատ գծերից մի քանիսին: Կենտրոնացված քլիրինգ շատ տոկոսադրույքային և վարկային ածանցյալների համար: Կապիտալի ավելի բարձր պահանջներ խոշոր բանկերում: Դիրքերի ավելի թափանցիկ հաշվետվություն: Այս բարեփոխումները նվազեցրել են ակնհայտ խոցելիություններից մի քանիսը: Դրանք չեն վերացրել հիմնարար խնդիրը, այն, որ ածանցյալների շուկան չափազանց մեծ է և չափազանց բարդ, որ իր մասնակիցները լիովին հասկանան կամ կարգավորիչները լիովին վերահսկեն:

Ածանցյալների շուկայի ազնիվ նկարագրությունն այն է, որ այն սև արկղ է նույնիսկ այն մարդկանց համար, ովքեր կառուցել են այն: Խոշոր բանկերի գործադիր տնօրեններն ու ռիսկերի պատասխանատուները կդժվարանային ճշգրիտ նկարագրել իրենց ընկերության իրական ռիսկը լարված պայմաններում: Կարգավորիչները սա գնահատելու ավելի քիչ կարողություն ունեն, քան բանկերն իրենք: Արդյունքը համաշխարհային ֆինանսական համակարգ է, որն աճել է այն աստիճան, որ կախված է գործիքների մի շերտից, որը ոչ ոք լիովին չի հասկանում, որը լավ է աշխատում կայուն պայմաններում, և որն ունի իր ստեղծողներին անակնկալի բերող ձևերով ձախողվելու ձեռք բերած պատմություն, երբ պայմանները փոխվում են:

Վարկային շուկաները նման վիճակում են: Կորպորատիվ պարտքի թողարկումը վերջին տասնամյակի մեծ մասում ռեկորդային մակարդակների վրա է եղել: Այս պարտքի մեծ մասը թողարկվել է ծայրահեղ ցածր տոկոսադրույքներով և այժմ վերաֆինանսավորվում է շատ ավելի բարձրներով: Տոկոսավճարների ծածկույթի գործակիցները շատ կորպորացիաներում զգալիորեն ընկել են: Դեֆոլտների մակարդակները սկսել են բարձրանալ: Բարձր եկամտաբերության շուկան (ներդրումային կարգից ցածր վարկանիշ ունեցող ընկերությունների թողարկած պարտատոմսերի շուկան, որ կոչվում է նաև «աղբային» պարտատոմսերի (junk bonds) շուկա, որտեղ ավելի բարձր տոկոսադրույքները վարկատուներին փոխհատուցում են դեֆոլտի ավելի բարձր ռիսկի դիմաց) մասնավորապես ունի ձգված գնահատումներ, որոնք կախված են տնտեսության շարունակական աճից: Մասնավոր վարկավորումը (ներդրումային ֆոնդերի, ոչ թե բանկերի տված վարկերը, որոնք ահռելիորեն ընդլայնվեցին ցածր տոկոսադրույքների դարաշրջանում, երբ ինստիտուցիոնալ ներդրողները փնտրում էին ավանդական պարտատոմսերից ավելի բարձր եկամտաբերություն), որն ուռճացավ ցածր դրույքների դարաշրջանում որպես եկամտաբերություն որոնող այլընտրանք ավանդական ֆիքսված եկամտին, այժմ փորձարկում է իր

ենթադրությունները ավելի բարձր դրույքների և ավելի դանդաղ աճի պայմաններում:

Կենսաթոշակային և թոշակային համակարգերը նստած են այս հիմքերի վրա: Սահմանված նպաստով կենսաթոշակները (թոշակային ծրագրեր, որոնցում գործատուն խոստանում է կոնկրետ ամսական վճար թոշակի անցնելիս, սովորաբար հիմնված ստաժի և վերջին աշխատավարձի վրա, ընդ որում ներդրումային ռիսկը կրում է գործատուն. 401(k)-ի այժմ հիմնականում փոխարինված նախորդը, որտեղ ներդրումային ռիսկը կրում է աշխատողը) իրենց ֆինանսավորման վիճակը հաշվարկում են տարեկան յոթից ութ տոկոսի ենթադրյալ եկամտաբերության հիման վրա: Այս եկամտաբերությունները ներկա պայմաններում հասանելի չեն՝ առանց այնպիսի ռիսկերի, որոնք կենսաթոշակային հոգաբարձուների նախորդ սերունդներն անխոհեմ կհամարեին: Խոշոր հանրային կենսաթոշակային համակարգերը ներկա արժեքի հաշվարկով հիմնականում թերֆինանսավորված են հարյուրավոր միլիարդավոր դոլարներով, և թերֆինանսավորումը փաստացի խնդիրների կվերածվի միայն այն ժամանակ, երբ թոշակառուները պահանջեն վճարներ, որ համակարգերը չեն կարող կատարել: Նահանգային և մունիցիպալ կենսաթոշակային թերֆինանսավորումը իրատեսական ենթադրություններով տրիլիոնավոր դոլարների է հասնում: Խոստումները, որ տրվել են հանրային ծառայողներին վերջին մի քանի տասնամյակում, գնաճով ճշգրտված որևէ իմաստով պահվելու չեն, և քաղաքական ճգնաժամը, որ կհետևի, երբ սա ակնհայտ դառնա, էական կլինի:

Այս ամենը կապում է մեկ դիտարկում: Արևմտյան ֆինանսական համակարգը 2008-ից ի վեր գործող է պահվել անընդհատ արտասովոր միջամտությամբ: Ամեն միջամտություն ծնել է նոր աղավաղումներ, որոնք պահանջում են հետագա միջամտություն: Բարձիկները, որ կենտրոնական բանկիրների և ֆինանսների նախարարների նախորդ սերունդները ճգնաժամում գործի դնելու համար ունեին, էապես սպառվել են: Հաջորդ ճգնաժամը կժամանի պայմաններում, որտեղ ստանդարտ պատասխանները անհրաժեշտ մասշտաբով հասանելի չեն, որտեղ ինստիտուտներն ավելի քիչ վստահելի են, քան նախորդ դրվագներում, և որտեղ համակարգը կուտակել է ավելի շատ լծակավորում և ավելի շատ փխրունություն, քան որևէ նախորդ պահի:

Այս համակարգը կոտրող ազդակը կարող է գալ շատ ուղղություններից: Պետական պարտատոմսերի ձախողված աճուրդը դա կանի: Խոշոր ինքնիշխան պարտքային ճգնաժամը Եվրոպայում դա կանի: Չինական բանկային ճգնաժամը, որ գերազանցի կենտրոնական կառավարության կարողությունը, դա կանի: Էներգետիկ շուկաները խաթարող աշխարհաքաղաքական ցնցումը դա կանի: Կրիտիկական ֆինանսական ենթակառուցվածքի վրա լուրջ կիբերհարձակումը դա կանի: Խոշոր բանկի ձախողումը, որ Դաշնային պահուստը չկարողանա

զսպել, դա կանի: Սրանցից ցանկացածը հավանական է առաջիկա մի քանի տարում: Մի քանիսը հավանականից ավելին են առաջիկա տասնամյակում:

Մերձավոր Արևելքի պատերազմից բխող էներգետիկ խաթարումը ներկայումս շարժման մեջ գտնվող ամենատեսանելի թեկնածուն է: Ծղթան Իրան-Իսրայել-ԱՄՆ հակամարտությունից մինչև արևմտյան ֆինանսական ճգնաժամ կարճ է, ուղիղ և ներկա պահին ցուցադրվում է: Նավթի գնի թռիչք: Գնաճային ճնշում: Պարտատոմսերի շուկայի լարվածություն: Բաժնետոմսերի շուկայի անկում: Հարստության ազդեցություն սպառողական ծախսերի վրա: Ռեցեսիայի մտավախություն: Վարկային սպրեդների լայնացում: Լծակների արձակում: Մարժային պահանջներ: Իրացումներ: Կասկադ:

Արդյոք հենց այս ազդակը կծնի փլուզումը, թե համակարգը կկլանի այն և կսպասի մեկ այլ ազդակի, նախապես իմանալ հնարավոր չէ: Այն, ինչ իմանալ հնարավոր է, այն է, որ համակարգը գտնվում է մի կառուցվածքում, որտեղ ինչ-որ ազդակ, վաղ թե ուշ, կծնի փլուզում, որը հնարավոր չի լինի կառավարել 2008-ին և 2020-ին օգտագործված գործիքներով: Այդ փլուզումն է այս գրքի մնացած մասի նյութը:

ԳԼՈՒԽ 4

Մերձավոր Արևելքը որպես ազդակ

Վերջին հիսուն տարվա մեծ մասում աշխարհը մերձավորարևելյան հակամարտություններին նայել է այնպես, ինչպես նայում են գետի մյուս ափին բռնկված հրդեհին. մտահոգությամբ, կարեկցանքով, երբեմն ռազմավարական հաշվարկով, բայց այն ենթադրությամբ, որ կրակը մնում է այնտեղ, որտեղ կա: Պատերազմները Լիբանանում, Իրաքում, Սիրիայում, Եմենում, Իսրայելում, Իրանում. այս ամենը համաշխարհային համակարգը կլանում էր առանց իր հիմնական գործունեության խաթարման: Նավթի գները երբեմն թռիչք էին ապրում, հետո հանդարտվում: Փախստականների հոսքերը Եվրոպայում քաղաքական լարվածություն էին ծնում, բայց ոչ հասարակական փլուզում: Ֆինանսական համակարգը շարունակում էր: Մատակարարման շղթաները շարունակում էին: Արևմտյան սպառողները շարունակում էին ստանալ այն ամենը, ինչ ուզում էին, որտեղից ուզում էին:

Այն, ինչ կատարվում է հիմա, տարբեր է տեսակով, ոչ միայն աստիճանով: ԱՄՆ-ի և Իսրայելի պատերազմն Իրանի դեմ, որ լրջորեն սկսվեց 2026 թվականի սկզբին, տարածաշրջանային հակամարտություն չէ, որ նավթի գները մի քանի ամսով կշարժի: Այն կառուցվածքային ցնցում է համաշխարհային ֆինանսների, էներգիայի, առևտրի և իշխանության ճարտարապետությանը, և նրա հետևանքները շարունակելու են ծավալվել ցանկացած կոնկրետ ռազմական փուլի ավարտից շատ հետո:

Հասկանալու համար, թե ինչու, պետք է հասկանանք, թե Մերձավոր Արևելքն իրականում ինչ է ներկա համաշխարհային համակարգում: Մեզ սովորեցրել են այն մտածել որպես ծայրամասային տարածաշրջան՝ աշխարհաքաղաքականորեն կարևոր նավթի պատճառով, բայց այլապես եզրային արդի աշխարհի գլխավոր մտահոգությունների համար: Այս ըմբռնումը սխալ է: Մերձավոր Արևելքը, ազնվորեն նայված, համաշխարհային տնտեսության կենտրոնական նյարդային համակարգն է: Այն քաղաքակրթությունը սնուցող էներգիայի աղբյուրն է, նեղ անցակետերի վայրը, որոնց միջով անցնում է համաշխարհային առևտուրը, ինքնիշխան հարստության հիմնադրամների (պետական ներդրումային ֆոնդեր, որ ավելցուկային եկամուտներ, սովորաբար նավթի արտահանումից, ունեցող երկրները օգտագործում են ազգի անունից արտասահմանում ներդրումներ անելու համար. Ծոցի խոշոր պետական հիմնադրամները միասին տրիլիոնավոր դոլարներ են պահում համաշխարհային շուկաներով մեկ) տունը, որոնք արևմտյան ակտիվների տրիլիոններ են պահում, կրոնական և քաղաքակրթական այն լարումների կիզակետը, որոնք շարժում են համաշխարհային քաղաքականության զգալի մասը, և հանդիպման կետը մեծ տերությունների,

որոնց դասավորվածությունը կամ հակամարտությունը որոշում է ավելի լայն միջազգային կարգը:

Նայեք տարածաշրջանին գործառութային հայացքով, և կտեսնեք նեղ անցակետը, որով ամեն օր անցնում է ծովով փոխադրվող ամբողջ նավթի մոտավորապես քսան տոկոսը և ծովով փոխադրվող բնական գազի զգալի բաժինը: Կտեսնեք ավելցուկային կապիտալի աղբյուրը, որը հիսուն տարի հետ է վերաշրջանառվել արևմտյան ֆինանսական շուկաներ՝ պահելով արևմտյան ակտիվների գները և կառավարությունների պակասուրդները: Կտեսնեք, մի խոսքով, համակարգային բաղադրիչ, առանց որի համաշխարհային տնտեսությունն իր ներկա ձևով գործել չի կարող:

Պատկերացրեք համաշխարհային տնտեսությունը որպես հսկա գործարանային հարթակ՝ հազարավոր միասին աշխատող մեքենաներով: Մեքենաների մեծ մասը կարող է ձախողվել առանց արտադրությունը կանգնեցնելու, որովհետև կան պահեստայիններ և փոխարինողներ: Բայց որոշ մեքենաներ, եթե ձախողվեն, կանգնեցնում են ամեն ինչ, մինչև նորոգվեն կամ փոխարինվեն: Մերձավոր Արևելքի էներգետիկ ենթակառուցվածքն այդ մեքենաներից մեկն է: Հորմուզի նեղուցը (նեղ ջրուղին Իրանի և Արաբական թերակղզու միջև, ամենանեղ կետում ընդամենը քսանմեկ մղոն (մոտ երեսունչորս կիլոմետր) լայնությամբ, որով ամեն օր անցնում է մոտավորապես քսան միլիոն բարել նավթ, ինչն այն դարձնում է համաշխարհային էներգետիկ համակարգի միակ ամենակարևոր նեղ անցակետը), որով ամեն օր անցնում է մոտավորապես քսան միլիոն բարել նավթ, ձախողման միակ ամենանեղ կետն է: Այնտեղ լուրջ խաթարումը կասկադով անցնում է ամեն տնտեսության միջով, որ կախված է նավթի համաշխարհային շուկաներից, այսինքն՝ ամեն տնտեսության միջով:

Պատերազմը սկսվեց 2026 թվականի փետրվարին՝ իրանական միջուկային օբյեկտների և ռազմական ենթակառուցվածքի վրա ամերիկա-իսրայելական համակարգված հարվածով: Որոշումը կայացրին համատեղ նախագահ Դոնալդ Թրամփը (Donald Trump)՝ իր երկրորդ ժամկետում, և Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նեթանյահուն (Benjamin Netanyahu): Երկու առաջնորդներն էլ ունեին անձնական և քաղաքական դրդապատճառներ, որոնք թեքում էին դեպի ռազմական գործողություն: Թրամփի ավետարանական քրիստոնյա սիոնիստական քաղաքական բազան ուժեղ ներքին աջակցություն էր ապահովում Իրանի դեմ գործողությանը: Նեթանյահուի իրավական վտանգներն Իսրայելում և իր ժառանգությունը վերասահմանելու նրա քաղաքական կարիքը խթաններ էին ստեղծում հաջողված արշավի համար, որը կստվերեր մյուս մտահոգությունները: Հարվածները տեղի ունեցան:

Իրանական պատասխանը թիրախավորեց ոչ միայն Իսրայելը, այլև Ծոցի այն պետությունները, որոնք գործողությանը տրամադրել էին բազավորում կամ

քաղաքական աջակցություն: Հարված հասցվեց Բահրեյնին: Հարված հասցվեց Կատարին, ամենածանր հետևանքներով՝ Ras Laffan-ի օբյեկտին՝ աշխարհի խոշորագույն հեղուկացված բնական գազի (LNG) արտահանման համալիրներից մեկին: Ras Laffan-ի վրա հարվածները ցույց տվեցին մի բան, ինչ Ծոցի հարստության ճարտարապետությունը կառուցված էր ժխտելու համար. այն, որ ֆիզիկական ենթակառուցվածքը, որի վրա հենվում է Ծոցի բարգավաճումը, խոցելի է, և անվտանգության երաշխիքները, որոնք իբր պաշտպանում էին այն, կարող են փորձարկվել:

Հիսուն տարի շարունակ Ծոցի ինքնիշխան հարստության հիմնադրամները և մասնավոր հարստությունը կառուցվել էին այն ենթադրության վրա, որ Ծոցի ֆիզիկական ենթակառուցվածքը մշտական է, իսկ Ծոցի քաղաքական ռեժիմները՝ կայուն: Տրիլիոնավոր դոլարների ներդրումային որոշումներ, թե՛ դեպի Ծոց, թե՛ Ծոցից դուրս, կախված էին այս ենթադրությունից: Կատարի վրա հարվածները ենթադրությունը դարձրին տեսանելիորեն կեղծ: Եթե Ras Laffan-ին կարելի է հարվածել, ուրեմն կարելի է նաև Saudi Aramco-ի օբյեկտներին: Կարելի է նաև աղազերծման կայաններին, որոնք ծովի ջուրը վերածում են խմելու ջրի, ինչը թույլ է տալիս Սաուդյան Արաբիային գոյություն ունենալ որպես երկիր: Կարելի է նաև օդանավակայաններին, նավահանգիստներին և էներգետիկ ենթակառուցվածքին, որոնք թույլ են տալիս Դուբային լինել Դուբայ: Ենթադրությունը, թե Ծոցը պաշտպանված է ամերիկյան ուժով, փորձարկվեց և գտնվեց, եթե ոչ ձախողված, ապա առնվազն լրջորեն կասկածի տակ դրված:

Ծոցի պետությունները աշխարհին ներկայացվել են որպես կայուն հարստության գոտիներ քաոսային տարածաշրջանում: Իրականությունը, որ ակնհայտ է դառնում լարվածության պահին, այն է, որ սրանք բարձր աստիճանի ինժեներական հասարակություններ են, որոնք գոյություն ունեն ի հեճուկս իրենց աշխարհագրության: Սաուդյան Արաբիան իր ներկա ձևով անհնար է առանց ծովի ջրի անընդհատ, էներգատար աղազերծման: Դուբայն իր ներկա ձևով անհնար է առանց գրեթե ամեն ինչի անընդհատ ներմուծման, ինչ սպառում են իր բնակիչները: Դրանք հասարակություններ չեն պատմական իմաստով: Դրանք պահվում են էներգիայի արտահանումից եկող եկամտի հաստատուն հոսքով, որը ֆինանսավորում է սննդի, ջրային ենթակառուցվածքի, աշխատուժի, նյութերի և անվտանգության ներմուծումը:

Հանեք էներգետիկ եկամուտը, կամ հանեք այն պաշտպանող անվտանգության ենթակառուցվածքը, կամ հանեք օտարերկրյա աշխատուժի՝ երկրում մնալու պատրաստակամությունը, և այս պետությունները երկար չեն կարող գոյություն ունենալ իրենց ներկա ձևով: Բնիկ բնակչությունները փաստացի բնակիչների փոքր մասն են: Օտարերկրյա աշխատուժն այնտեղ է ճնշող մեծամասնությամբ փողի համար և կհեռանա, եթե պայմաններն էապես վատթարանան: Սննդի մատակարարման շղթաներն անցնում են մի քանի նավահանգիստներով և

կախված են գործող նավագնացությունից: Ջրի մատակարարումը կախված է աղազերծման կայանների անընդմեջ աշխատանքից, որոնք պահանջում են վառելիք, որը, պարադոքսալ կերպով, ավելի ու ավելի է ներմուծվում, քանի որ ներքին արդյունահանումը գնում է ավելի բարձրարժեք արտահանման:

Մտածեք այսպես. պատկերացրեք շքեղ երկնաքեր՝ կառուցված ավազաթմբի վրա, մակընթացային հարթավայրի մեջտեղում: Քանի դեռ ինժեներական լուծումները դիմանում են, և մատակարարումները հոսում են, բնակիչները կարող են ապրել արտասովոր հարմարավետության մեջ, հարմարավետություն, որ գերազանցում է շրջակա պինդ հողի վրա հնարավորը: Հիմա պատկերացրեք, որ ինժեներական կառույցը հարված է ստանում, և մատակարարումները կանգ են առնում: Երկնաքերը աստիճանաբար չի դառնում պակաս հարմարավետ: Այն դառնում է անբնակելի օրերի ընթացքում: Եվ դա ոչ թե որովհետև երկնաքերը վատ է կառուցված, այլ որովհետև այն հնարավոր դարձրած պայմանները միշտ արհեստական են եղել: Ծոցի պետությունները երկնաքերներ են՝ ավազաթմբերի վրա: Նրանք մշտական իշխանության կենտրոնների տեսք ունեն: Նրանք ամեն ինչ են, բացի դրանից:

Այս խոցելիությունը կարևոր է ոչ միայն հենց Ծոցի պետությունների համար, այլև աշխարհի ամեն սուբյեկտի, որի ֆինանսական դիրքը կախված է Ծոցի հարստությունից: Ինքնիշխան հարստության հիմնադրամները՝ Սաուդյան Արաբիայի Public Investment Fund-ը, Abu Dhabi Investment Authority-ն, Qatar Investment Authority-ն, Kuwait Investment Authority-ն, միասին պահում են մոտավորապես երեքից չորս տրիլիոն դոլարի ներդրումներ համաշխարհային շուկաներով մեկ: Նրանք խոշոր ներդրողներ են մասնավոր կապիտալում, անշարժ գույքում, տեխնոլոգիական ընկերություններում, ենթակառուցվածքային նախագծերում և արևմտյան պետական պարտատոմսերում: Արևմտյան ֆինանսական շուկաները նրանց վերաբերվել են որպես համբերատար երկարաժամկետ կապիտալի՝ կայուն ներհոսքերով: Եթե նրանք ստիպված լինեն իրացնել՝ ներքին ճգնաժամային արձագանքը ֆինանսավորելու համար, կամ եթե նրանց երկրների կառավարությունները փլուզվեն, և ակտիվները հայտնվեն իրավական անորոշության մեջ, համաշխարհային շուկայական հետևանքներն ալիքներով կանցնեն ամեն խոշոր ակտիվների դասի միջով:

Սիլիկոնյան հովտի և Լոնդոնի ամենահայտնի վենչուրային և մասնավոր կապիտալի ֆոնդերից շատերն ունեն Ծոցի ինքնիշխան հարստության հիմնադրամներ որպես խոշոր սահմանափակ գործընկերներ (մասնավոր ներդրումային ֆոնդի ներդրողները, որոնք տրամադրում են կապիտալը, բայց չեն կառավարում այն առօրյա մակարդակով, ի տարբերություն գլխավոր գործընկերոջ, որը կառավարում է ֆոնդը և կայացնում ներդրումային որոշումները): Ընկերությունները, որոնցում այս ֆոնդերը ներդրում են արել, ունեն աճի ռազմավարություններ, որոնք կախված են այս սահմանափակ

գործընկերներից եկող կապիտալի շարունակական ներարկումներից: Եթե սահմանափակ գործընկերները չկարողանան ֆինանսավորել իրենց հանձնառությունները, ներդրումների ամբողջ շղթան դանդաղում է, ընկերությունները կրճատվում են, աշխատողներն ազատվում են, և ալիքային հետևանքները շարժվում են տեխնոլոգիական հատվածի զբաղվածության, տեխնոլոգիական քաղաքների անշարժ գույքի արժեքների և այդ մետրոպոլիաների սպառողական ծախսերի միջով: Սա հիպոթետիկ չէ: Սա կապիտալի հոսքերի ընդհատման կանխատեսելի մեխանիկական հետևանքն է:

Իրանի՝ վնաս կրելու և շարունակելու սրել կարողությունը նույնպես սխալ է հասկացվում: Արևմտյան վերլուծությունը քառասուն տարի հետևողականորեն թերագնահատել է Իրանին: Իրանը պատժամիջոցների տակ է գործում 1979 թվականից՝ 2018-ից ի վեր սաստկացող խստությամբ: Սա ծնել է մի երկիր, որն ավելի աղքատ է, քան այլապես կլիներ, բայց նաև մի երկիր, որը զարգացրել է ինքնաբավության ուշագրավ կարողություն հենց այն պատճառով, որ արտաքին մատակարարումները հնարավոր չէր ընդունել որպես տրված: Իրանն արտադրում է իր սննդի մեծ մասը: Այն արտադրում է սեփական զենքը, ներառյալ ավելի ու ավելի կատարելագործված հրթիռներ և անօդաչուներ: Այն կառուցել է ներքին տեխնոլոգիական հատված: Այն ունի բնակչություն, որը տասնամյակներ շարունակ հոգեբանորեն նախապատրաստվել է դժվարությանը: Իրանցի ժողովուրդն ունի հազարավոր տարիների խորքը գնացող քաղաքակրթական պատմություն, և նրանք իրենց հասկանում են որպես մեծ քաղաքակրթության ժառանգորդներ, որը նվաճման միջով անցել է նախկինում: Նրանք ներխուժման են ենթարկվել, օկուպացվել են, ավերվել են, և միշտ վերակազմավորվել են: Նրանք Լիբանանը չեն, որը համեմատելի խորք չուներ, ոչ էլ Իրաքը, որը գաղութային կառուցվածք էր: Իրանն իրական քաղաքակրթություն է՝ իրական բնակչությամբ և իրական տնտեսական կարողությամբ, և այն չի փշրվի սոսկ այն պատճառով, որ Իսրայելը և Միացյալ Նահանգները հարվածել են իրեն:

Սա կարևոր է, որովհետև պատերազմն ավարտված չէ: Հրադադարի պայմանավորվածությունները, որ գործում են այս տողերը գրվելու պահին, փխրուն են: Իրանական ռեժիմի խթանները շարունակելու դիմադրությունն ավելի ուժեղ են, քան արևմտյան պայմաններով հաշտվելու խթանները, որովհետև հաշտվելը նշանակում է նվաստացում, որը ռեժիմը քաղաքականապես չի կարող վերապրել, մինչդեռ շարունակելը նշանակում է դժվարություն, որը ռեժիմը կարող է կլանել: Սրացումը լիովին չի ծավալվել: Հետագա պատասխանի կարողությունը, ներառյալ կիբերհարձակումներն արևմտյան ենթակառուցվածքի վրա, հարձակումները նավագնացության վրա Պարսից ծոցից դուրս և միջնորդավորված գործողությունները Հեզբոլլահի, Եմենի հութիների և զանազան իրաքյան զինյալ խմբերի միջոցով. այս ամենը մնում է Իրանին հասանելի և օգտագործվել է միայն մասամբ:

Դոնալդ Թրամփն իր երկրորդ ժամկետում է՝ հաստատելիք ժառանգությամբ և դրամատիկ վճռական գործողության շուրջ կառուցված ինքնապատկերացումով: Նրա քաղաքական բազան ներառում է ուժեղ ավետարանական քրիստոնյա սիոնիստական բաղադրիչ, որի համար Իրանի դեմ իսրայելական գործողության աջակցությունը կրոնական նշանակություն ունի: Նրա խորհրդականների մեջ կան դեմքեր, որոնք տասնամյակներ շարունակ քարոզել են ռեժիմի փոփոխություն Իրանում: Քաղաքական տրամաբանությունը, որ ծնեց սկզբնական հարվածները, դեռ գործում է և կարող է ծնել հետագա սրացում, եթե Իրանը չկապիտուլացվի:

Բենիամին Նեթանյահուն իշխանության մեջ է եղել վերջին երկու տասնամյակների գրեթե ամբողջ ընթացքում և կանգնած է թե՛ իրավական վտանգի առաջ հայրենիքում, թե՛ որպես Գազան կորցրած, Հորդանանի արևմտյան ափը կորցրած և իսրայելական անկումը նախագահած վարչապետ հիշվելու հեռանկարի առաջ: Նրա խթանները սահմանորոշ հաղթանակ փնտրելն է, որը կվերասահմանի իր ժառանգությունը: Իրանական պատերազմը տվեց այդ հնարավորությունը: Կարո՞ղ է նա հաղթանակ հռչակել Թեհրանում ռեժիմի փոփոխությունից պակասով, պարզ չէ, և այդպիսի հաղթանակ հռչակելու ցանկությունը ճնշում է ստեղծում հետագա սրացման համար:

Երկու առաջնորդներն էլ, մի խոսքով, ունեն անձնական խթաններ, որոնք նրանց թեքում են դեպի սրացում՝ անկախ նրանից, թե ինչ խորհուրդ կտար ռազմավարական վերլուծությունը: Սա այն կարգի իրավիճակ է, որ ծնում է պատերազմներ՝ շատ ավելի մեծ, քան մասնակիցներից որևէ մեկը սկզբում մտադիր էր:

Ֆինանսական շուկաների արձագանքն առայժմ մեղմ է եղել իրական խաղադրույքների համեմատ: Brent նավթը հարվածների ամենասուր փուլում կարճ ժամանակով հպվեց բարելի դիմաց 110 դոլարին և հաստատվել է նախապատերազմյան մակարդակներից բարձր, բայց ոչ ճգնաժամային միջակայքում: Պարսից ծոցով նավագնացության ապահովագրական դրույքները բազմապատկվել են: Ծոցի էներգիայի ասիական գնորդներն այլընտրանքներ են որոնում՝ արագացնելով էներգետիկ առևտրի դոլարային հաշվարկից հեռացումը, որն աստիճանաբար ծավալվում էր տարիներ շարունակ: Պարտատոմսերի շուկաները էներգետիկ թռիչքի գնաճային հետևանքները կլանել են երկարաժամկետ եկամտաբերությունների բարձրացումով, ինչը ճնշում է բաժնետոմսերի գնահատումների և կառավարությունների ֆինանսների վրա:

Բայց սա վաղ արձագանքն է, երբ իրավիճակը դեռ կարելի է մեկնաբանել որպես զսպված տարածաշրջանային հակամարտություն, որը կհանգուցալուծվի: Եթե հակամարտությունն էլ ավելի սրվի, կամ եթե Ծոցի անկայունությունն արագանա, կամ եթե իրանական ասիմետրիկ պատասխանները վնաս հասցնեն

Արևմուտքում, կամ եթե ֆինանսական հատվածի լարումները սրվեն, շուկայի արձագանքը շատ ավելի խիստ կլինի, քան մինչ այժմ տեսածը: Համակարգն այժմ այնպիսի դիրքում է, որ լրացուցիչ վատ լուրը կծնի ոչ թե գծային, այլ ոչ գծային արձագանքներ:

Կոնկրետ սցենարները, թե ինչպես է սա դառնում համակարգային փլուզման ազդակ, ոչ թե զսպված տարածաշրջանային հակամարտություն, մի քանիսն են:

Առաջին. Հորմուզի նեղուցի լուրջ փակումը, թեկուզ շաբաթներով, նավթի գները կմղեր մակարդակների, հնարավոր է՝ բարելի դիմաց 200 դոլարի կամ ավելի բարձր, որոնք կջախջախեին արևմտյան տնտեսությունները: Ռեցեսիան երաշխավորված կլիներ: Գնաճը կթռչեր: Կենտրոնական բանկերը կկանգնեին ընտրության առաջ՝ տեղավորել գնաճը՝ արժույթի արժեզրկման հետևանքով, կամ պահել գնաճի դեմ գիծը՝ ավելի խորը ռեցեսիայի հետևանքով: Ցանկացած ընտրություն լուրջ հետևանքներ է ծնում ֆինանսական շուկաների համար:

Երկրորդ. Ծոցի պետությունների անկայունությունը կարող էր սառեցնել կապիտալի հոսքերը, որոնցից համաշխարհային համակարգը կախված է: Եթե Սաուդյան Արաբիան կամ ԱՄԷ-ն բախվի ներքին քաղաքական ճգնաժամի, ինքնիշխան հարստության հիմնադրամների հանձնառությունները համաշխարհային ներդրումներին կկասեցվեին: Մասնավոր կապիտալի, անշարժ գույքի և այս հոսքերից կախված այլ ակտիվների շուկայական գնահատումները կփլուզվեին: Վարկային շուկաները, որոնք ֆինանսավորում էին տրամադրել շարունակվող հոսքերի ենթադրությամբ, կկաթվածահարվեին:

Երրորդ. իրանական ասիմետրիկ պատասխանը արևմտյան ֆինանսական ենթակառուցվածքի վրա կիբերհարձակումների միջոցով կխորացներ ֆինանսական ճնշումը: Իրանը կիբերգործողություններում ցուցադրել է կարողություն, որի մասին ավելի քիչ է խոսվել, քան նրա ռազմական կարողության: Լուրջ կիբերհարձակումը բանկային ենթակառուցվածքի, վճարային համակարգերի կամ առևտրային համակարգերի վրա կարող էր ծնել անմիջական խուճապ, որը իշխանությունները կդժվարանային զսպել:

Չորրորդ. դաշինքային դինամիկան, որ լրացուցիչ երկրներ է ներքաշում հակամարտության մեջ, պատերազմն ընդլայնում է մի բանի, որն այլևս զսպել հնարավոր չէ: Ռուսական և չինական աջակցությունն Իրանին շարունակվել է՝ չնայած արևմտյան ճնշմանը: Եթե պատերազմն ընդլայնվի՝ ընդգրկելով ռուսական կամ չինական ակտիվներ, կամ եթե իսրայելական հարվածները խոցեն դիրքեր, որտեղ ռուսական կամ չինական անձնակազմ է գտնվում, հակամարտության բնույթը հիմնովին փոխվում է: Ներկա տարածաշրջանային պատերազմը կարող էր դառնալ կայծը ավելի լայն մեծատերությունների դիմակայության, որը արևմտյան ֆինանսական շուկաները չէին կլանի առանց խուճապի:

Հինգերորդ. նույնիսկ եթե այս կոնկրետ սրացումներից ոչ մեկը տեղի չունենա, հակամարտության շարունակման կուտակային ազդեցությունը, ռեսուրսների, ուշադրության և վստահելիության այն կայուն արտահոսքը, որ երկարատև հակամարտությունը ծնում է, ի վերջո սպառում է արևմտյան համակարգի՝ այն առանց կոտրվելու կլանելու կարողությունը: Պատերազմը դառնում է ֆոնային պայմանը, որը, զուգակցված այլ ծագող ճնշումների հետ, համակարգը մղում է իր փուլային անցման միջով:

Ընթերցողը պետք է կանգ առնի և գիտակցի, թե սա իրականում ինչ է նշանակում: Մենք չենք քննարկում, թե նավթի գները հաջորդ տարի ավելի բարձր կլինեն, թե ոչ: Մենք քննարկում ենք, թե արդյոք համաշխարհային ֆինանսական համակարգը, որը 2008-ից ի վեր գործող է պահվել արտասովոր միջամտությամբ, կարող է կլանել այս բնույթի ցնցում առանց կոտրվելու: Ազնիվ պատասխանն այն է, որ ոչ ոք չգիտի, բայց կոտրվածքի պայմանները տեսանելիորեն առկա են այնպես, ինչպես չեն եղել մոտ անցյալի որևէ պահի:

Հասարակ ամերիկացին, որ սա կարդում է իր արվարձանային տանը՝ հեռավոր հարվածների լրատվական լուսաբանումը դիտելով և ենթադրելով, որ դա իրեն չի վերաբերում, կատեգորիայի սխալ է անում: Նա ապրում է մի համակարգում, որը կախված է բարդ գլոբալ հոսքերի սահուն գործելուց: Պատերազմն Իրանի դեմ հեռավոր իրադարձություն չէ: Այն կատարվում է այն համակարգի կենտրոնական նյարդային համակարգում, որը նրա կյանքը գործող է պահում: Եթե այդ համակարգը կոտրվի, նրա կյանքն էլ կկոտրվի դրա հետ, ձևերով, որոնք մանրամասնությամբ կանխատեսելի չեն, բայց ընդհանուր բնույթով կանխատեսելի են:

Սա է ազդակը, որ գուցե շարժման մեջ է: Այն կարող է հանգուցալուծվել: Կարող է սրվել: Կարող է կատալիզացնել ավելի լայն փլուզում: Մենք չգիտենք: Ինչ կարող ենք ասել, այն է, որ պայմանները, որ այն դառնա փլուզման ազդակ, այժմ ավելի առկա են, քան հետպատերազմյան դարաշրջանի որևէ պահի, և որ խոհեմ պատասխանը ոչ թե ենթադրելն է, թե համակարգը կկլանի այն, այլ նախապատրաստվելը հնարավորությանը, որ չի կլանի:

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ: ՓԼՈՒԶՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԿԱՆ

ԳԼՈՒԽ 5

Ինչպես են ձախողվում համակարգերը. Կասկադի ճարտարապետությունը

Երբ մարդիկ պատկերացնում են համակարգի ձախողում, սովորաբար պատկերացնում են դանդաղ անկման նման մի բան. ծառայությունները դառնում են աստիճանաբար պակաս հուսալի, գները կայուն բարձրանում են, պայմանները վատթարանում են ամիսների կամ տարիների ընթացքում, մինչև որ ինչ-որ մեկը գործի ձեռնարկի: Այս մտային մոդելը մխիթարիչ է, որովհետև ենթադրում է ժամանակ՝ արձագանքելու, ժամանակ՝ հարմարվելու, ժամանակ՝ ծրագրեր կազմելու: Այն նաև սխալ է: Իրական համակարգային ձախողումները արդի փոխկապակցված համակարգերում աստիճանաբար չեն ծավալվում: Դրանք ծավալվում են փուլերով, որտեղ ամեն փուլ կարճ է, և փուլերի միջև անցումը՝ հանկարծակի:

Հասկանալու համար, թե ինչու, դիտարկենք պարզ մի համեմատություն: Ավազակույտն աճում է հատիկ առ հատիկ: Երկար ժամանակ հատիկներ ավելացնելը կույտը պարզապես բարձրացնում է: Հետո ինչ-որ պահի ևս մեկ հատիկ ավելացնելը փոքր փլուզում է առաջացնում: Կուտակվում են նոր հատիկներ, տեղի են ունենում նոր փոքր փլուզումներ: Հետո ինչ-որ պահի ևս մեկ հատիկ ավելացնելը մեծ փլուզում է առաջացնում, որը վերաձևում է ամբողջ կույտը: Մեծ փլուզումն առաջացրած հատիկը չէր տարբերվում փոքրերն առաջացրած հատիկներից: Տարբերությունը կույտի վիճակն էր, երբ այդ կոնկրետ հատիկն ընկավ: Ֆիզիկոսները սա անվանում են ինքնակազմակերպվող կրիտիկականություն (որոշ բարդ համակարգերի հատկությունը, որով դրանք բնականորեն զարգանում են դեպի շրջման կետ, որտեղ փոքր խանգարումները կարող են ցանկացած չափի փլուզումներ առաջացնել, ընդ որում հաջորդ մեծ փլուզման ժամանակը հիմնովին անկանխատեսելի է դրան նախորդած փոքր խանգարումներից), և այն նկարագրում է բարդ համակարգերի ուշագրավ լայն շրջանակի վարքը: Համակարգը սահուն կլանում է լարումը, մինչև հասնում է կրիտիկական վիճակի, որից հետո ցանկացած լրացուցիչ լարում առաջացնում է փուլային անցում:

Արդի փոխկապակցված համակարգերը՝ ֆինանսական համակարգերը, մատակարարման շղթաները, կառավարական ինստիտուտները, վարվում են այս ավազակույտի պես: Դրանք երկար ժամանակահատվածներում լարում են կուտակում սովորական գործունեության միջոցով: Լարումների մեծ մասը ծնում է փոքր ճշգրտումներ, որոնք համակարգը կլանում է: Ինչ-որ պահի կուտակված լարումը հասնում է մի մակարդակի, որտեղ հաջորդ սովորական լարումը ծնում է ոչ թե փոքր, այլ մեծ ճշգրտում: Փլուզումն առաջացրած հատիկն անսովոր չէր:

Կույտը կրիտիկական վիճակում էր։

2008-ի ֆինանսական ճգնաժամը ամենապարզ թարմ օրինակն է։ Ազդակը Lehman Brothers-ի ձախողումն էր (Միացյալ Նահանգների չորրորդ խոշորագույն ներդրումային բանկը, որը սնանկության հայտ ներկայացրեց 2008 թվականի սեպտեմբերի 15-ին՝ ամերիկյան պատմության մինչ օրս ամենամեծ սնանկության գործով. նրա փլուզումը գործարկեց համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի ամենածանր փուլը), որը խոշոր ներդրումային բանկ էր, բայց ոչ ամենամեծ ֆինանսական հաստատությունը և ոչ ռիսկի եզակի աղբյուր։ Սաբփրայմ հիփոթեքները ձախողվում էին ավելի քան մեկ տարի, մինչ Lehman-ը կընկներ, և նախորդ ձախողումները՝ Bear Stearns-ը (ավելի վաղ ձախողված ներդրումային բանկ, որի ձեռքբերումը JPMorgan Chase-ի կողմից Դաշնային պահուստը կազմակերպել էր մեկ հանգստյան օրերի ընթացքում 2008 թվականի մարտին, առաջին խոշոր նշանը, որ ֆինանսների ճարտարապետությունը ձախողվում է), IndyMac-ը, ուրիշներ, կլանվել էին առանց ճգնաժամի։ Տարբերն այն էր, որ 2008 թվականի սեպտեմբերին համակարգն արդեն այնքան լարում էր կլանել, որ ևս մեկ բանկի ձախողումն այլևս կառավարելի իրադարձություն չէր։ Այն փուլային անցում էր։ Օրերի ընթացքում դրամական շուկայի ֆոնդերը «կոտրեցին դոլարը» (դրամական շուկայի ֆոնդը պետք է պահպանի մեկ դոլարի հաստատուն փայի գին՝ եկամուտը վճարելով որպես տոկոս. «դոլարը կոտրելը» նշանակում է, որ փայի գինն իջնում է մեկ դոլարից ցածր, ինչը ֆինանսական պատմության մեջ մինչ այդ պատահել էր միայն մեկ անգամ. երբ Reserve Primary Fund-ը կոտրեց դոլարը 2008 թվականի սեպտեմբերի 16-ին՝ Lehman-ի ձախողման հաջորդ օրը, դա անմիջական խուճապ գործարկեց ամբողջ դրամական շուկայում), առևտրային մուրհակների (commercial paper) շուկաները սառեցին, բանկերը դադարեցին միմյանց վարկ տալ, և ամբողջ համաշխարհային ֆինանսական համակարգը հայտնվեց սուր ճգնաժամի մեջ։ Անցումը բնականոն գործելուց սուր ճգնաժամի օրերի հարց էր, ոչ թե ամիսների։

Նույն դինամիկան կառավարում է ամեն խոշոր համակարգային ձախողում։ Խորհրդային փլուզմանը 1991 թվականին նախորդել էին կուտակվող լարման տարիներ, որ համակարգը կլանում էր աստիճանական անկման միջոցով։ Հետո 1991-ի վերջին, շաբաթների ընթացքում, համակարգը պարզապես վերջացավ։ Լիբանանյան բանկային փլուզմանը 2019 թվականին նախորդել էին ակնհայտ խնդիրների տարիներ, որոնց համակարգը շրջանցում էր։ Հետո 2019-ի հոկտեմբերին ավանդներն արգելափակվեցին, և լիբանանյան խնայողությունները որպես հասանելի հարստություն ըստ էության դադարեցին գոյություն ունենալ։ Ցարական ռեժիմի փլուզմանը 1917 թվականին նախորդել էին տասնամյակներ կուտակված լարումներ։ Հետո այդ տարվա փետրվարին, օրերի ընթացքում, ռեժիմը, որ դարեր էր կառավարել Ռուսաստանը, պարզապես վերջացավ։

Պատճառը, թե ինչու են այս անցումները հանկարծակի, ոչ թե աստիճանական, ընկած է վստահության վրա հենված համակարգերի բնույթի մեջ: Արդի ֆինանսական համակարգերն աշխատում են վստահությամբ. վստահություն, որ բանկերը կպատվեն ավանդները, որ գործընկերները կկատարեն իրենց պայմանագրերը, որ իրացվելի ակտիվները կարելի է վաճառել սպասված գներով, որ փողը կպահպանի իր արժեքը, որ հաստատությունները կշարունակեն գործել: Քանի դեռ վստահությունը պահպանվում է, համակարգը գործում է: Երբ վստահությունը կասկածի տակ է դրվում, պահանջատերերը ռացիոնալ կերպով ձգտում են դրանք փոխարկել ավելի ապահով ձևերի: Երբ բոլորը միաժամանակ են ապահովություն փնտրում, համակարգը չի կարող բավարարել պահանջը, և կասկածի տակ դրված հաստատությունները ձախողվում են: Ձախողումը վավերացնում է վստահության կորուստը և արագացնում է այն ամբողջ համակարգով մեկ:

Ահա թե ինչու են բանկային խուճապները, ցանկացած դարաշրջանում և ցանկացած երկրում, հետևում նույն օրինաչափությանը: Խնդրո առարկա բանկը սովորական չափանիշներով ուրբաթ օրը առողջ է: Հանգստյան օրերին ավանդատուները որոշում են, որ ուզում են հանել իրենց փողը: Երկուշաբթի առավոտյան բանկի մոտ հերթեր են գոյանում: Ժամերի ընթացքում բանկը չի կարողանում բավարարել պահանջները և փակվում է: Բանկի ակտիվները ուրբաթից երկուշաբթի չէին փոխվել: Փոխվել էր ավանդատուների վստահությունը: Վստահության տեղաշարժը ծնեց բանկի ձախողումը, ոչ թե բանկի հիմքային վիճակը:

Արդի փոխկապակցված համակարգերն ունեն մի քանի կոնկրետ գծեր, որոնք ծնում են կանխատեսելի կասկադային օրինաչափություններ, երբ լարումը հասնում է փուլային անցման: Այս գծերի ըմբռնումն օգնում է հստակեցնել, թե ինչ կարգի կասկադներ սպասել և ինչ տեսք ունեն դրանց փուլերը:

Առաջին գիծը սերտ կապակցվածությունն է: Արդի համակարգերը սերտ կապակցված են, այսինքն՝ բաղադրիչները միմյանցից կախված են ուղղակիորեն, առանց միջանկյալ բուֆերների: Սնունդ առաքող բեռնատարը կախված է վերամշակման գործարանի դիզելից, բանկի վճարային մշակումից, համակարգչայնացված լոգիստիկ համակարգի ուղղորդումներից, արբանյակային ցանցի GPS-ից, տեղական իշխանության երթևեկության կառավարումից և վարձատրվող վարորդից, որն իր ընտանիքը կերակրելու համար կախված է իր սեփական վճարային համակարգից: Այս օղակներից ամեն մեկը անհրաժեշտ է, որ բեռնատարը իրապես սնունդ առաքի: Եթե որևէ մեկ օղակ ձախողվի, բեռնատարը չի շարժվում, սնունդը չի հասնում, մթերային խանութը չի համալրվում, և սպառողը չի ուտում: Սովորական վիճակում բոլոր օղակները գործում են, և ձախողման ձևերը նույնիսկ չեն նկատվում: Երբ որևէ մեկ օղակ որևէ պատճառով ձախողվում է, կասկադը կախյալ համակարգերի միջով արագ է և տեսանելի:

Երկրորդ գիծը ցանցայնությունն է: Արդի համակարգերը խիտ ցանցերի մեջ են, այսինքն՝ ձախողումները տարածվում են արագ: Ձախողվող բանկն ազդում է ամեն գործընկերոջ վրա, որը նրա հանդեպ ռիսկ ունի: Փակվող գործարանն ազդում է ամեն մատակարարի և ամեն հաճախորդի վրա: Կանգնող բեռնափոխադրական ընկերությունն ազդում է ամեն խանութի վրա, որին սպասարկում էր: Ցանցայնությունը, որ սովորական ժամանակներում արդյունավետություն է ծնում, լարված ժամանակներում ծնում է տարածում, և ցանցային ազդեցությունները սովորաբար ավելի հզոր են, քան առանձին հանգույցների օպերատորները գնահատում են:

Երրորդ գիծը ընդհանուր ենթակառուցվածքն է: Արդի համակարգերն աշխատում են ընդհանուր ենթակառուցվածքի վրա՝ համացանց, վճարային համակարգ, էլեկտրացանց: Երբ ընդհանուր ենթակառուցվածքը խնդիր ունի, դրանից կախված ամեն համակարգ խնդիր ունի միաժամանակ: 2003-ի հյուսիսարևելյան հոսանքազրկությունն ազդեց հիսուն միլիոն մարդու վրա, որովհետև էլեկտրացանցը ընդհանուր է: Լուրջ կիբերհարձակումը վճարային համակարգի վրա կազդեր երկրի ամեն առևտրային գործարքի վրա, որովհետև վճարային համակարգը ընդհանուր է: Ընդհանուր ենթակառուցվածքն այն կրիտիկական ուղին է, որի ձախողումը տապալում է այն ամենը, ինչ կախված է դրանից:

Չորրորդ գիծը թաքնված կախվածություններն են: Արդի համակարգերը կրում են թաքնված կախվածություններ, որոնք ամեն ճգնաժամում բոլորին անակնկալի են բերում: 2011-ի ճապոնական երկրաշարժը խաթարեց ավտոմոբիլային արտադրությունն ամբողջ աշխարհում, որովհետև մեկ ճապոնական գործարան էր ավտոմոբիլային ներկի կոնկրետ գունանյութի աղբյուրը, որի մասին ոչ ոք չէր մտածել որպես կրիտիկական կախվածության, մինչև որ փորձեցին փոխարինողներ գտնել և հայտնաբերեցին, որ չկան: 2020-ի COVID-ի մատակարարման շղթաների խաթարումները բացահայտեցին հարյուրավոր նմանատիպ թաքնված կախվածություններ ամեն ճյուղում. մեկ մատակարարից կախված ապրանքներ, մեկ երկրից եկող բաղադրիչներ, փոխարինող չունեցող նյութեր: Սովորական ժամանակներում այս թաքնված կախվածությունները անտեսանելի են: Լարված համակարգում դրանք բացահայտվում են բոլորը միանգամից, և շատերին արագ լուծել հնարավոր չէ:

Հինգերորդ գիծը տեղական կարողության կորուստն է: Արդի համակարգերը տեղական կարողությունը փոխարինել են կենտրոնական արդյունավետությամբ: Տեղական հացատունը փոխարինվել է հեռավոր գործարանների արդյունաբերական հացով: Տեղական մսի վերամշակողը փոխարինվել է ամբողջ տարածաշրջաններ սպասարկող հսկա օբյեկտներով: Տեղական նորոգման արհեստանոցը փոխարինվել է արտադրված ապրանքներով, որոնք նախագծված են փոխարինվելու, ոչ թե նորոգվելու համար: Տեղական ագարակը փոխարինվել է

արդյունաբերական գյուղատնտեսությամբ հեռավոր շրջաններում: Երբ կենտրոնական համակարգը ձախողվում է, տեղական պահեստային տարբերակ գոյություն չունի: Համայնքը կորցրել է իր սպառածը արտադրելու կարողությունը, և այդ կարողությունը վերականգնել համապատասխան ժամկետում հնարավոր չէ:

Այս գծերը միասին նշանակում են, որ երբ արդի համակարգերը ձախողվում են, դրանք ձախողվում են արագ, լայն և դժվար վերականգնվող ձևերով: Աստիճանական անկման սովորական մտային մոդելը չի նկարագրում այն, ինչ իրականում կատարվում է:

Թույլ տվեք նկարագրել, թե իրական կասկադն ինչ տեսք ունի՝ օգտագործելով հիպոթետիկ մի սցենար, որը միավորում է տարրեր, որոնք արդեն տեղի են ունեցել ավելի փոքր ձևերով:

Առաջին օր: Պետական պարտատոմսերի աճուրդը վատ «պոչով» է ավարտվում: Աճուրդն ինքնին սովորական իրադարձություն է, բայց արդյունքը, երբ վերջնական գնորդները կլանում են թողարկման միայն փոքր մասը, և առաջնային դիլերները ստիպված են վերցնել մնացածը, լայնորեն լուսաբանվում է ֆինանսական մամուլում: Ծուկանները սա մեկնաբանում են որպես վկայություն, որ արտասահմանյան գնորդները կրճատում են իրենց մասնակցությունը պետական պարտատոմսերի շուկայում: Երկարաժամկետ եկամտաբերությունները կտրուկ բարձրանում են: Բաժնետոմսերի շուկաներն ընկնում են՝ գնահատումների համար հետևանքի պատճառով: Անշարժ գույքի շուկաները սկսում են կաթվածահար լինել, որովհետև հիփոթեքային տոկոսադրույքները բարձրանում են: Դոլարը թուլանում է ոսկու և հարկաբյուջետային առումով պակաս լարված համարվող երկրների արժույթների նկատմամբ: Սա դեռ ճգնաժամ չէ: Սա մեկ վատ օր է ֆինանսական շուկաներում:

Երկրորդ օր: Ծուկանները շարունակում են մարսել աճուրդի արդյունքը: Խոշոր տարածաշրջանային բանկը հայտնում է իր պարտատոմսերի պորտֆելի չիրացված վնասների մասին, որոնք գերազանցում են իր նյութական կապիտալը՝ այն դնելով տեխնիկական անվճարունակության մեջ ըստ այն հաշվապահական չափանիշի, որը կկիրառվեր, եթե վնասները պետք է իրացվեին: Բանկը պնդում է, որ մտադիր է պարտատոմսերը պահել մինչև մարումը, և որ վնասներն ուստի իրական չեն: Ծուկանները չեն հանգստանում: Ավանդատուները սկսում են փող տեղափոխել այս բանկից դեպի ավելի ապահով համարվող հաստատություններ: Բանկը քսանչորս ժամում կորցնում է իր ավանդների տասը տոկոսը:

Երրորդ օր: Կարգավորիչները հանգստյան օրերին փակում են բանկը՝ ավանդները փոխանցելով մեկ այլ հաստատության: Փակումը հայտարարվում է որպես կանոնավոր, և ավանդատուները պաշտպանված են: Բայց մյուս տարածաշրջանային բանկերը նույնպես սկսում են ավանդների փախուստ

տեսնել: Դաշնային պահուստը հայտարարում է արտակարգ վարկավորման մեխանիզմներ՝ բանկերին աջակցելու համար: Շուկայի արձագանքը կտրուկ բացասական է, որովհետև արտակարգ վարկավորման մեխանիզմները խոստովանություն են, որ ինչ-որ բան լրջորեն սխալ է: Բաժնետոմսերի շուկան ընկնում է մի քանի տոկոսով: Դոլարն ավելի է թուլանում: Ոսկին կտրուկ բարձրանում է:

Չորրորդ օր: Դրամական շուկայի ֆոնդերը (փոխադարձ ֆոնդեր, որոնք պահում են շատ կարճաժամկետ, շատ ապահով պարտք, և որոնք ներդրողներն օգտագործում են որպես կանխիկի փոքր-ինչ ավելի եկամտաբեր փոխարինող՝ այն լռելյայն ըմբռնումով, որ ֆոնդերը պահպանում են մեկ դոլարի կայուն փայի գին, և որ մարման պահանջները կարող են բավարարվել ցանկացած պահի) խոշոր մարումներ են ապրում, քանի որ ինստիտուցիոնալ ներդրողները ձգտում են նվազեցնել ամեն ինչի հանդեպ ռիսկը, ինչ կախված է բանկային համակարգից: Մարումները բավարարելու համար ֆոնդերը վաճառում են առևտրային մուրհակներ (կարճաժամկետ պարտքային թղթեր, որ խոշոր ընկերությունները թողարկում են իրենց առօրյա գործունեությունը ֆինանսավորելու համար, ընտանիքի կողմից աշխատավարձի օրվան հասնելու համար վարկային քարտ օգտագործելու կորպորատիվ համարժեքը. առևտրային մուրհակներով են ընկերությունները վճարում աշխատավարձերը, վճարում մատակարարներին և ֆինանսավորում պաշարները՝ դեբիտորական մուտքերին սպասելիս)՝ այն կարճաժամկետ պարտքը, որով ընկերությունները ֆինանսավորում են ամենօրյա գործունեությունը: Ընկերությունները, որոնք կախված են առևտրային մուրհակներից, այսինքն՝ խոշոր ընկերությունների մեծ մասը, հայտնաբերում են, որ չեն կարող ընդունելի դրույքներով երկարաձգել իրենց պարտքը: Ոմանք սկսում են հետաձգել վճարումները մատակարարներին: Մատակարարման շղթան սկսում է դանդաղել:

Հինգերորդ օր: Սնունդ առաքող բեռնատարները շահագործում են բեռնափոխադրական ընկերություններ, որոնք շրջանառու կապիտալի համար կախված են առևտրային մուրհակներից և բանկային վարկից: Ընկերությունները, չկարողանալով երկարաձգել իրենց պարտքը կամ ժամանակին վճարել վառելիքի հաշիվները, հետաձգում են վճարումները վարորդներին և հետաձգում վառելիքի գնումները: Որոշ վարորդներ դադարում են վարել, մինչև վճարվեն: Վառելիքի առաքումները դանդաղում են, որովհետև վառելիքի ընկերություններին նույնպես չեն վճարում իրենց հաճախորդները: Առաքումները մթերային խանութներին դանդաղում են: Խանութները սկսում են նկատել բացեր մատակարարման մեջ:

Վեցերորդ օր: Մթերային խանութների բացերի լրատվական լուսաբանումը սպառողական խուճապ է ծնում: Գնորդները գնում են ավելի շատ, քան պետք է, ինչը դարակներն էլ ավելի է դատարկում: Երևույթը քսանչորս ժամում համազգային է, որովհետև այն լուրերում է, և որովհետև ամեն շրջանի

սպառողները տեսնում են նույն լուսաբանումը և արձագանքում նույն կերպ: Խանութները գնման սահմանափակումներ են մտցնում: Որոշ ապրանքներ պարզապես անհասանելի են: Միշտ հասանելի եղած ապրանքների անհասանելիությունը ցնցում է բնակչությանը և արագացնում խուճապը:

Յոթերորդ օր: Որոշ շրջաններում բենզինի պակասություն է առաջանում, որովհետև վառելիքի առաքումները դանդաղել են, և որովհետև վարորդները, անհանգստացած հասանելիությունից, իրենց բաքերը լցնում են ավելի հաճախ, քան սովորաբար: Վառելիք ունեցող լցակայանների մոտ հերթեր են գոյանում: Որոշ լցակայաններ փակվում են, որովհետև առաքումներ չեն ստանում: Բենզինի պակասությունն էլ ավելի է կրճատում առևտրային ակտիվությունը, որովհետև վառելիքից կախված բեռնատարները չեն կարող աշխատել: Մատակարարման շղթայի խաթարումը խորանում է:

Ութերորդ օր: Դաշնային պահուստը հայտարարում է անսահմանափակ վարկավորում բարձրորակ գրավի դիմաց: Գանձապետարանը հայտարարում է բոլոր առևտրային մուրհակների երաշխավորում: Նախագահը դիմում է ազգին՝ հանգստության կոչ անելով և վստահեցնելով, որ իշխանություններն արձագանքում են: Այս պատասխանները 2008-ի պատասխաններից մեծ են և ընդամենը շաբաթներ առաջ ծայրահեղ կհամարվեին: Դրանք ժամանակավորապես հանգստացնում են շուկաները: Բաժնետոմսերի շուկան դադարում է ընկնել: Պարտատոմսերի եկամտաբերությունները կայունանում են: Կարգի ինչ-որ նմանություն վերադառնում է:

Բայց վնասն արդեն հասցված է: Ընկերությունները, որոնք չորրորդ և հինգերորդ օրերին խաթարված ֆինանսավորում ապրեցին, պետք է վերակառուցեն վստահությունը իրենց մատակարարների և վարկատուների հետ: Շատերը չեն գոյատևում: Մատակարարման շղթայի խաթարումը, մեկ անգամ ապրված, մթերային խանութները շաբաթներով թերհամալրված է թողնում, որովհետև սպառված պաշարը պետք է փոխարինվի մատակարարման շղթաներով, որոնք իրենք են խաթարված: Խուճապում կորցրած սպառողական վստահությունն անմիջապես չի վերադառնում: Քաղաքական միջավայրն այժմ թշնամական է այն ինստիտուտների հանդեպ, որոնք ստիպված էին միջամտել այդքան խոշոր միջոցներով:

Իններորդից տասնչորսերորդ օրեր: Սկսվում են կրճատումներն այն ընկերություններում, որոնք ճգնաժամից առաջ եզրին էին և խաթարումով մղվել են այն կողմ: Անշարժ գույքի գործարքները կտրուկ դանդաղում են, որովհետև այս միջավայրում ոչ ոք չի ուզում խոշոր գնման պարտավորություն ստանձնել: Սպառողական ծախսերից կախված տեղական բիզնեսները տեսնում են եկամտի քսանից քառասուն տոկոսի անկումներ: Ոմանք սկսում են ձախողվել: Աշխատաշուկան սկսում է տեսանելիորեն վատթարանալ:

Երրորդից վեցերորդ շաբաթներ։ Կասկադը շարունակում է աշխատել համակարգի միջով։ Ձախողված ընկերություններից կախված ընկերություններն ապրում են իրենց սեփական դժվարությունները։ Ձախողված ընկերությունների պարտքը պահող կենսաթոշակային ֆոնդերը վնասներ են կրում։ Ապահովագրական ընկերությունները վերագնահատում են իրենց ռիսկերը։ Գործազրկության մակարդակը սկսում է բարձրանալ։ Նահանգային և տեղական մակարդակներում հարկային եկամուտներն ընկնում են։ Նահանգային և տեղական կառավարությունները, որոնք փող տպել չեն կարող, բախվում են բյուջետային ճգնաժամերի և պետք է կրճատեն ծառայությունները կամ արտակարգ դաշնային աջակցություն փնտրեն։

Երկրորդից վեցերորդ ամիսներ։ Իրավիճակի նոր ձևը դառնում է ակնհայտ։ Ակտիվների գները զգալիորեն ընկել են կատեգորիաների մեծ մասում։ Հարստության ազդեցությունը սպառողական ծախսերի վրա էական է։ Տնտեսությունն այժմ խորը ռեցեսիայի մեջ է կամ ավելի վատ։ Կառավարության պակասուրդներն ուռճացել են, որովհետև հարկային եկամուտներն ընկան, մինչ արտակարգ ծախսերը բարձրացան։ Պարտատոմսերի շուկաները փորձարկում են կառավարության՝ իր պակասուրդները ֆինանսավորելու կարողությունը։ Դոլարը զգալիորեն թուլացել է։ Արժույթի թուլությունից գնաճային ճնշումները կուտակվում են, նույնիսկ երբ տնտեսական ակտիվությունը կծկվում է, ինչը ստագֆլյացիայի խնդիրն է (ստագնացիայի, այսինքն՝ ցածր աճի կամ ռեցեսիայի, համադրությունը գնաճի, այսինքն՝ բարձրացող գների հետ. պայմանականորեն համարվում է երկու աշխարհների վատթարագույնը, որովհետև մեկին ուղղված ստանդարտ քաղաքական պատասխանները վատթարացնում են մյուսը, և քաղաքականություն մշակողները հետևաբար լավ տարբերակներ չունեն), որին քաղաքականություն մշակողները լավ պատասխան չունեն։

Այս հաջորդականությունը հիպոթետիկ է, բայց նրա ամեն տարրը տեղի է ունեցել ավելի փոքր ձևերով վերջին ճգնաժամերում։ 2008-ի ճգնաժամն անցավ նման օրինաչափությամբ՝ ավելի փոքր մասշտաբով։ 2020-ի COVID-ի խաթարումն անցավ նման օրինաչափությամբ։ Ներկայումս շարժման մեջ գտնվող սցենարի տարբերությունն այն է, որ արձագանքման կարողությունը կրճատված է։ Դաշնային պահուստն ավելի քիչ տարածք ունի ընդլայնելու իր հաշվեկշիռն առանց գնաճ գործարկելու։ Գանձապետարանն ավելի քիչ տարածք ունի ընդլայնելու երաշխիքներն առանց պարտատոմսերի շուկայի պատժի։ Քաղաքական միջավայրը լայնամասշտաբ փրկարարական միջոցառումների ընդունումը դարձնում է ավելի դժվար, քան նախորդ դրվագներում։ Ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը, որ շուկաներին կհամոզեր, թե պատասխանը կաշխատի, ավելի ցածր է։ Այս գործոններից ամեն մեկը կասկադի զսպումը դարձնում է ավելի դժվար, քան նախորդ կասկադներինը։

«Կատրինա» փոթորկի փորձը 2005 թվականին ուսանելի է սոցիալական մակարդակում: Յոթանասուներկու ժամվա ընթացքում Նյու Օռլեանում մնացած բնակչությունը երկճյուղավորվել էր: Ովքեր կարող էին հեռանալ, հեռացել էին: Ովքեր մնացին, հատկապես Superdome-ում և Convention Center-ում, ապրեցին պայմաններ, որոնք վայրէջք կատարեցին քաոսի մեջ: Բռնության, սեռական բռնության և լքվածության մասին հաղորդումները, որոնք որոշ մանրամասներում գուցե չափազանցված էին, այնուամենայնիվ որսացին սոցիալական փլուզման իրականությունը, որ տեղի ունեցավ, երբ սովորաբար կարգը պահպանող ինստիտուտներն անհետացան: Նյու Օռլեանի ոստիկանության հարյուրավոր ծառայողներ չներկայացան ծառայության: Հիվանդանոցները լքեցին հիվանդներին: Քաղաքային կառավարությունը փաստացի դադարեց գործել: Այն, ինչ ի հայտ եկավ իշխանության բացակայության մեջ, ինքնաբուխ փոխօգնությունը չէր, այլ գիշատչությունն ամենախոցելիների հանդեպ:

«Կատրինան» վերականգնելի դարձրեց այն, որ այն աշխարհագրորեն սահմանափակ էր: Երկրի մնացած մասը կարող էր ռեսուրսներ ուղարկել, կարող էր փախստականներ ընդունել, կարող էր վերակառուցել: Համազգային կամ համաշխարհային փլուզման դեպքում «Կատրինայի» դինամիկան մեծանում է մինչև միլիոնավոր մարդկանց ամբողջ քաղաքային բնակչություններ՝ պայմաններում, որտեղ կառավարությունների արձագանքման կարողությունը ծանրաբեռնված է, և որտեղ բնակչությունների սոցիալական համախմբվածությունը փորձարկվում է այնպես, ինչպես մեր կյանքի ընթացքում չի փորձարկվել:

Այս գլխի նպատակը որևէ կոնկրետ կասկադ կանխատեսելը չէ: Նպատակը կասկադների իրական աշխատանքի ճարտարապետությունը հստակեցնելն է, որպեսզի ընթերցողները կարողանան ճանաչել վաղ փուլերը, երբ դրանք տեղի ունենան, և հասկանան, որ ժամանակը կասկադը ճանաչելու և գործելու անկարող դառնալու միջև կարճ է: Այս գլխում քննարկված կասկադը մակրո տարրերի համար կծավալվեր շաբաթների ընթացքում, իսկ ամենասուր խաթարումների համար՝ օրերի: Ով հույս ունի գործել այն բանից հետո, երբ կասկադը տեսանելի է դառնում լայն բնակչությանը, արդեն ուշացած կլինի: Ընտանիքը պաշտպանող գործողությունները նախքան կասկադի սկսվելը ձեռնարկված գործողություններն են, և հենց այդ գործողություններն են այս գրքի մնացած մասի նյութը:

ԳԼՈՒԽ 6

Փրկարարական տարբերակի սպառումը

Երբ ֆինանսական համակարգում լրջորեն ինչ-որ բան է սխալ ընթանում, ծանոթ արձագանքների հաջորդականություն է ծավալվում: Կենտրոնական բանկերն իջեցնում են տոկոսադրույքները: Կառավարություններն ավելացնում են ծախսերը: Գանձապետարանի քարտուղարները հայտնվում են հեռուստաէկրաններին՝ հանգստություն ներշնչելու: Հայտարարվում են փրկարարական փաթեթներ: Փող է ստեղծվում և գործի դրվում: Շաբաթների կամ ամիսների ընթացքում անմիջական ճգնաժամը զսպվում է: Ակտիվների գները վերականգնվում են: Վստահությունը վերադառնում է: Կյանքը վերսկսվում է:

Այս հաջորդականությունը վերջին երեք տասնամյակում բազմիցս է խաղարկվել: 1997-ի ասիական ֆինանսական ճգնաժամը զսպվեց Արժույթի միջազգային հիմնադրամի միջամտությամբ և Դաշնային պահուստի տոկոսադրույքների իջեցումներով: 2000-ից 2002 թվականների դոթքոմի փլուզումը զսպվեց ագրեսիվ տոկոսադրույքային իջեցումներով և հարկաբյուջետային խթանմամբ: 2008-ի համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամը զսպվեց տրիլիոնավոր դոլարների դրամավարկային և հարկաբյուջետային միջամտությամբ: 2010-ից 2012 թվականների եվրոպական ինքնիշխան պարտքային ճգնաժամը զսպվեց ԵԿԲ-ի հանձնառությամբ՝ անել այն ամենը, ինչ պահանջվի: 2020-ի COVID-ի ֆինանսական խուճապը զսպվեց պատմության մեջ խաղաղ ժամանակների ամենամեծ հարկաբյուջետային և դրամավարկային արձագանքով: Ամեն անգամ արձագանքն ավելի մեծ էր, քան նախորդը: Ամեն անգամ այն աշխատում էր անմիջական իմաստով՝ վերականգնելով շուկայի գործունեությունը և կանխելով տեսանելի փլուզումը: Ամեն անգամ այն համակարգը թողնում էր ավելի կախված շարունակվող միջամտությունից՝ կայուն մնալու համար:

Օրինաչափությունը հիշեցնում է մարդու, որը գլխացավի համար ասպիրին է ընդունում, տեսնում է, որ օգնում է, և ամեն անգամ, երբ գլխացավը վերադառնում է, մեծացնում է չափաբաժինը: Որոշ ժամանակ աճող չափաբաժինները շարունակում են օգնել: Հետո ինչ-որ պահի օրգանիզմի դիմադրողականությունը հասնում է մի մակարդակի, երբ ասպիրինի սովորական չափաբաժիններն այլևս չեն օգնում, իսկ գործելու համար պահանջվող չափաբաժինները վնասում են մարդու օրգանները: Մարդն այժմ ավելի վատ դիրքում է, քան եթե երբեք ասպիրին սկսած չլիներ, որովհետև գլխացավերի բուն պատճառը երբեք չի բուժվել, և այժմ օրգանիզմը գործելու համար կախված է ասպիրինից՝ միաժամանակ վնասվելով դրանից:

Սա է այն վիճակը, որում այժմ գտնվում են արևմտյան կենտրոնական բանկերն ու կառավարությունները: Գործիքները, որ նրանք օգտագործել են նախորդ ճգնաժամերում, այնքան ծանր են օգտագործվել, որ կորցրել են արդյունավետությունը: Հաջորդ ճգնաժամը ժամանում է մի իրավիճակում, երբ ստանդարտ պատասխանը հնարավոր չէ գործի դնել այն մասշտաբով, որ կպահանջվեր, երբ այն գործի դնելու փորձի կողմնակի ազդեցություններն իրենք վնաս կհասցնեին, և երբ արտակարգ միջոցների քաղաքական աջակցությունն ավելի թույլ է, քան նախորդ դրվագներում: Փրկարարական տարբերակը, որը վերջին մի քանի տասնամյակի ամեն տնտեսական դերակատարի լռելյայն ենթադրությունն է եղել, սպառված է:

Սա կոնկրետ տեսնելու համար քննենք օգտագործված կոնկրետ գործիքները և այժմ գործող սահմանափակումները:

2007 թվականին, համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի նախօրեին, հանրության ձեռքին գտնվող Միացյալ Նահանգների դաշնային պարտքը մոտավորապես հինգ տրիլիոն դոլար էր՝ ՀՆԱ-ի մոտ երեսունհինգ տոկոսը: Դաշնային պահուստի հաշվեկշիռը (կենտրոնական բանկի ակտիվների պահուստը, հիմնականում պետական պարտատոմսեր և հիփոթեքով ապահովված արժեթղթեր, վճարված նոր ստեղծված փողով. երբ հաշվեկշիռն ընդլայնվում է, փող է ստեղծվել և մղվել ֆինանսական համակարգ, երբ կծկվում է, փող է դուրս քաշվել) մոտավորապես ութ հարյուր միլիարդ դոլար էր: Դաշնային ֆոնդերի տոկոսադրույքը (կարճաժամկետ տոկոսադրույքը, որը Դաշնային պահուստն ուղղակիորեն թիրախավորում է, դրույքը, որով բանկերը մեկը մյուսին գիշերային վարկ են տալիս, և որը ծառայում է որպես խարիսխ տնտեսության գրեթե ամեն այլ տոկոսադրույքի համար) 5,25 տոկոս էր՝ զգալի տարածք տալով ճգնաժամին ի պատասխան դրույքներն իջեցնելու համար: Պակասուրդը ՀՆԱ-ի մոտավորապես 1,1 տոկոսն էր, ինչը նշանակում էր, որ հարկաբյուջետային ընդլայնումը հասանելի պատասխան էր՝ առանց անմիջապես պարտատոմսերի շուկայի մտահոգություններ գործարկելու: Դոլարի պահուստային արժույթի կարգավիճակն անվիճելի էր: Դաշնային պահուստի, Գանձապետարանի և խոշոր ֆինանսական հաստատությունների ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը համեմատաբար անվնաս էր:

2026 թվականին իրավիճակը փոխակերպվել է: Հանրության ձեռքին գտնվող դաշնային պարտքը գերազանցում է քսանութ տրիլիոն դոլարը՝ ՀՆԱ-ի մոտ հարյուր տոկոսը: Դաշնային պահուստի հաշվեկշիռը, COVID-ի ընթացքում ինը տրիլիոն դոլարի գագաթին հասնելուց հետո, մոտավորապես յոթ տրիլիոն է: Դաշնային ֆոնդերի տոկոսադրույքը 3,5-ից 4 տոկոսի միջակայքում է՝ իջեցնելու որոշ տարածք տալով, բայց շատ ավելի քիչ, քան 2007-ին: Պակասուրդը լիարժեք զբաղվածության շրջանում ՀՆԱ-ի մոտավորապես վեց տոկոսն է, ինչը մեծ պատերազմից կամ ռեցեսիայից դուրս աննախադեպ է: Դոլարի պահուստային

արժույթի կարգավիճակն ակտիվորեն կասկածի տակ է դրվում և աստիճանաբար մաշվում է: Ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը պատմական ցածր մակարդակների վրա է:

Այս թվերը նկարագրում են էապես սպառված հարկաբյուջետային և դրամավարկային կարողություն: Տոկոսադրույքներն իջեցնելու տարածքը շատ ավելի փոքր է: Կենտրոնական բանկի հաշվեկշիռն ընդլայնելու տարածքը սահմանափակված է գնաճով, որ ցանկացած հետագա ընդլայնում կծներ: Հարկաբյուջետային ծախսերն ընդլայնելու տարածքը սահմանափակված է պարտատոմսերի շուկայի աճող դժկամությամբ՝ ընդունելի եկամտաբերություններով լրացուցիչ թողարկում կլանելու հարցում: Արտակարգ միջամտություններ գործի դնելու տարածքը սահմանափակված է քաղաքական բևեռացումով, որն անհնար է դարձնում կրկնել այն երկկուսակցական աջակցությունը, որ ստացավ 2008-ը:

2008-ին Դաշնային պահուստը դրույքներն իջեցրեց 5,25 տոկոսից մինչև ըստ էության զրո: Այն իր հաշվեկշիռը ութ հարյուր միլիարդից ընդլայնեց ավելի քան չորս տրիլիոն դոլարի՝ քանակական մեղմացման երեք փուլերով: Դաշնային կառավարությունն ընդունեց TARP-ը (Troubled Asset Relief Program-ը՝ յոթ հարյուր միլիարդ դոլարի արտակարգ լիազորությունը, որ Կոնգրեսը 2008 թվականի հոկտեմբերին տվեց Գանձապետարանին՝ բանկերից ձախողվող ակտիվներ գնելու և ֆինանսական հաստատություններին կապիտալ ներարկելու համար. արդի ամերիկյան պատմության ճգնաժամային օրենսդրության ամենավիճահարույց առանձին ակտը) յոթ հարյուր միլիարդով, ARRA-ն (American Recovery and Reinvestment Act-ը 2009 թվականի՝ ութ հարյուր միլիարդ դոլարի տնտեսական խթանման փաթեթը, որն ընդունվեց Օբամայի վարչակազմի սկզբում՝ տնտեսությանն աջակցելու հարկային կրճատումներով, ենթակառուցվածքային ծախսերով, նահանգային կառավարությունների օգնությամբ և գործազրկության երկարաձգված նպաստներով) ութ հարյուր միլիարդով և զանազան այլ միջոցներ՝ գործի դնելով ավելի քան երկու տրիլիոն դոլարի հարկաբյուջետային արձագանք: Այս միջոցները բավական մեծ էին, բավական արագ գործի դրվեցին և բավարար ինստիտուցիոնալ վստահելիությամբ էին հենված, որ կանգնեցնեն կասկադը: Դրանք չլուծեցին հիմքային խնդիրները, բայց կանխեցին տեսանելի փլուզումը, որն անխուսափելի էր թվում 2008-ի վերջին և 2009-ի սկզբին:

2020-ին պատասխաններն էլ ավելի մեծ էին և ավելի արագ: Դաշնային պահուստը երկու օրում դրույքները հետ իջեցրեց զրոյի: Այն մի քանի ամսում իր հաշվեկշիռն ընդլայնեց մոտավորապես չորս տրիլիոն դոլարով: Դաշնային կառավարությունը CARES Act-ի և հաջորդող օրենսդրության միջոցով գործի դրեց մոտավորապես վեց տրիլիոն դոլարի հարկաբյուջետային խթանում: Ընդհանուր արձագանքը, դրամավարկային և հարկաբյուջետային միասին,

մոտավորապես տասը տրիլիոն դոլարի կարգի էր՝ մոտավորապես քսաներեք տրիլիոն դոլարանոց տնտեսության մեջ։ Այդ հարաբերակցությունը խաղաղ ժամանակներում աննախադեպ է։

Հաջորդ ճգնաժամը նմանատիպ մեծության պատասխաններով լուծել հնարավոր չէ՝ մի քանի կոնկրետ պատճառներով։

Առաջին. պարտատոմսերի շուկայի սահմանափակումն այժմ կաշկանդող է այնպես, ինչպես նախորդ դրվագներում չէր։ 2020-ի արձագանքը ֆինանսավորվեց պարտքի թողարկումով, որը կլանեցին շուկաները, որոնք դեռ վստահություն ունեին դոլարի և պետական պարտատոմսերի շուկաների հանդեպ։ Դաշնային պահուստը ստեղծեց փողը, որով գնվեց թողարկման մեծ մասը, բայց շուկաներն ընդունեցին սա առանց դոլարի կարգավիճակին մշտական վնասի, որովհետև հիմքային ինստիտուցիոնալ վստահելիությունն անվնաս էր, և առաջացած գնաճը ենթադրվում էր անցողիկ։ Հաջորդ արձագանքը պետք է ֆինանսավորվի պայմաններում, երբ պետական պարտատոմսերի շուկաներն արդեն լարվածություն են ցույց տալիս, երբ դոլարի պահուստային կարգավիճակն արդեն կասկածի տակ է, երբ կենտրոնական բանկերի հաշվեկշիռներն արդեն մեծ են, երբ գնաճային սպասումները պակաս խարսխված են, քան էին, և երբ ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը վնասվել է վերջին տարիների տեսանելի ձախողումներից։ Համեմատելի մեծության արձագանքն այս պայմաններում լուռ չէր կլանվի։ Այն կգործարկեր պետական պարտատոմսերի շուկայի մերժում, դոլարի արժեզրկում, օտարերկրյա պահողների արագացված հեռացում դոլարային ակտիվներից և գնաճ, որը Դաշնային պահուստը չէր կարող զսպել՝ առանց գործարկելու հենց այն ռեցեսիան, որը փորձում էր կանխել։

Երկրորդ. կենտրոնական բանկի հաշվեկշռի սահմանափակումն այժմ կաշկանդող է։ Դաշնային պահուստի յոթ տրիլիոն դոլարանոց հաշվեկշիռն արդեն մեծ է ցանկացած պատմական չափանիշով։ Ապագա ճգնաժամում այն կրկնապատկելը, ինչ նախորդ ճգնաժամային արձագանքների օրինաչափությունը կհուշեր, հաշվեկշիռը կմղեր տասնչորս տրիլիոն դոլարի կամ ավելիի։ Այս ընդլայնման մեխանիկական ազդեցությունը կլիներ դրամական զանգվածի էական աճ և դոլարի էական թուլացում։ Առաջացող գնաճն անցողիկ չէր լինի։ Այն կներկայացներ դոլարի գնողունակության մշտական կրճատում և կքայքայեր դոլարային ակտիվներ պահող ամեն ամերիկացու խնայողությունները, ներառյալ հենց այն մարդկանց խնայողությունները, որոնց արձագանքը իբր պիտի պաշտպաներ։

Երրորդ. քաղաքական սահմանափակումն այժմ կաշկանդող է։ 2008-ի և 2020-ի արձագանքները պահանջում էին քաղաքական կոնսենսուս, որ իրավիճակն արտակարգ է և պահանջում է անմիջական գործողություն՝ անկախ սովորական քաղաքական տարաձայնություններից։ Այդ կոնսենսուսը դժվար էր ձեռք բերել

նույնիսկ 2008-ին և 2020-ին՝ TARP-ի հանդեպ հանրապետականների զգալի ընդդիմությամբ և բանկային հատվածի հետագա աջակցության հանդեպ դեմոկրատների զգալի ընդդիմությամբ: 2026 թվականին քաղաքական միջավայրն ավելի բևեռացված է, վերնախավի վարած արտակարգ միջոցների հանդեպ հանդուրժողականությունն ավելի ցածր է, և թե՛ ձախ, թե՛ աջ պոպուլիստական շարժումները բացահայտորեն թշնամական են ֆինանսական հատվածի փրկարարությունների հանդեպ: Քաղաքական պայմանները, որոնք թույլ տվեցին ընդունել նախորդ արձագանքները, կարող են գոյություն չունենալ, երբ հաջորդ արձագանքը պետք լինի:

Չորրորդ. եվրոպական իրավիճակը որոշ առումներով ավելի վատ է: Եվրոպական կենտրոնական բանկը (եվրո օգտագործող տասնինը երկրների կենտրոնական բանկը՝ Ֆրանկֆուրտի կենտրոնակայանով. ի տարբերություն Դաշնային պահուստի, որը ծառայում է մեկ երկրի, ԵԿԲ-ն պետք է դրամավարկային քաղաքականություն վարի ինքնիշխան պետությունների համար, որոնք ունեն շատ տարբեր հարկաբյուջետային հետագծեր և տնտեսական պայմաններ) մեկ արժույթ է շահագործում տասնինը ինքնիշխան երկրի համար՝ տարբեր հարկաբյուջետային հետագծերով: Ամսահմանափակ պարտատոմսային գնումների հանձնառությունների քաղաքական տարածքը նեղացել է, քանի որ գնահի շուրջ գերմանական մտահոգությունները կարծրացել են: 2010-ից 2012 թվականների արձագանքը, երբ Մարիո Դրագին (Mario Draghi) (ԵԿԲ-ի նախագահը 2011-ից 2019 թվականներին, որի 2012 թվականի հուլիսի հայտարարությունը, թե ԵԿԲ-ն կանի «այն ամենը, ինչ պահանջվի» եվրոն պահպանելու համար, համարվում է եվրոպական ինքնիշխան պարտքային ճգնաժամը զուտ բանավոր հանձնառությամբ կանգնեցրած քայլը) հանձնառություն ստանձնեց անել այն ամենը, ինչ պահանջվի, աշխատեց այն ժամանակ, բայց մասշտաբով կրկնել հնարավոր չէ, որովհետև դրա քաղաքական աջակցությունը մաշվել է, և որովհետև գնաճային հետևանքներն ավելի ծանր կլինեին:

Հինգերորդ. Ճապոնիայի բանկը ամենածայրահեղ դիրքում է: Ճապոնիայի բանկին է պատկանում ճապոնական պետական բոլոր պարտատոմսերի կեսից ավելին, և այն այնքան երկար է տոկոսադրույքները զրոյի մոտ պահել, որ ցանկացած նորմալացում կջախջախեր պարտատոմսերի պորտֆելը և զանգվածային վնասներ կգործարկեր ճապոնական հաստատություններով մեկ: Ճապոնիան ըստ էության թակարդում է. անկարող նորմալացնել քաղաքականությունն առանց ծնելու հենց այն ֆինանսական ճգնաժամը, որ քաղաքականության նորմալացումը պիտի կանխի: Երբ Ճապոնիան հասնի կոտրման կետին, ինչին մաթեմատիկան ասում է, որ ինչ-որ պահի պիտի հասնի, նույնիսկ եթե ժամկետն անկանխատեսելի է, հետևանքները համաշխարհային պարտատոմսերի շուկաների համար էական կլինեն, որովհետև ճապոնական

հաստատությունները արտասահմանյան պարտքի խոշոր պահողներ են, որը ստիպված կլինեն իրացնել իրենց ներքին պարտավորությունները ֆինանսավորելու համար։

Այս սպառման քաղաքական չափումը նույնքան կարևոր է, որքան ֆինանսականը։ 2008-ին քաղաքական դասը կարողացավ փրկարարական փաթեթներ ընդունել՝ չնայած հանրային զգալի ընդդիմությանը, որովհետև կար վերնախավի բավարար կոնսենսուս, որ այլընտրանքն ավելի վատն էր։ 2026 թվականին թե՛ վերնախավի կոնսենսուսը, թե՛ արտակարգ միջոցների հանրային հանդուրժողականությունը թուլացել են։ Ինստիտուտների հանդեպ հանրային վստահությունը ռեկորդային ցածր է։ Թե՛ ձախ, թե՛ աջ պոպուլիստական շարժումները ֆինանսական հաստատությունների փրկարարությունը դարձրել են քաղաքականապես թունավոր։ Մասնագիտական դասը, որ համալրում է արձագանքման ապարատը, ինքն է նվազած վստահելիություն ապրում։ Գանձապետարանի քարտուղարներն այլևս չունեն Հենք Փոլսոնի (Hank Paulson) կամ Թիմ Գայթների (Tim Geithner) անձնական վստահելիությունը։ Դաշնային պահուստի նախագահներն այլևս չունեն Ալան Գրինսփենի (Alan Greenspan) վստահելիությունն իր փառքի օրերին։ Ինստիտուտները դեռ ունեն անվանական իշխանություն, բայց հնազանդությունը, որից իշխանությունը կախված է, մաշվել է։

Կա ևս մեկ չափում, որ արժե քննել՝ միջազգային համակարգման կարողությունը։ 2008-ին խոշոր կենտրոնական բանկերը սերտորեն համակարգեցին իրենց արձագանքները։ Դաշնային պահուստը, Եվրոպական կենտրոնական բանկը, Անգլիայի բանկը, Ճապոնիայի բանկը և մյուսները շարժվեցին միասին։ Այս համակարգումը դյուրացնում էին ընդհանուր ինստիտուցիոնալ մշակույթը և միջազգային ֆինանսական կարգի հանդեպ ընդհանուր հանձնառությունը։ 2026 թվականին այս ընդհանուր հանձնառությունը թուլացել է։ Ռուսաստանի դեմ ֆինանսական պատժամիջոցների կիրառումը 2022 թվականին, ներառյալ ռուսական կենտրոնական բանկի պահուստների սառեցումը, աշխարհի ամեն կենտրոնական բանկի ցույց տվեց, որ դոլար պահելը քաղաքական ռիսկ է կրում։ Չինաստանն ակտիվորեն կրճատում է իր դոլարային ռիսկը։ Սաուդյան Արաբիան նավթի որոշ վաճառքներ գնանշում է յուանով։ Հնդկաստանը երկկողմ վճարային պայմանավորվածություններ է բանակցում Ռուսաստանի և ուրիշների հետ։ Վստահությունը, որ ընկած է միջազգային համակարգման հիմքում, ավելի թույլ է, քան էր, և հաջորդ ճգնաժամը գուցե չտեսնի այն միասնական արձագանքը, որ նախորդ ճգնաժամերը տեսել են։

Հասարակ մարդկանց համար սա նշանակում է, որ ինստիտուցիոնալ փրկության ենթադրությունը, որը վերջին մի քանի տասնամյակի սովորական ֆինանսական պլանավորման լռելյայն հիմքն է եղել, չպետք է հենարան համարվի։

Մարդիկ ենթադրում են, որ եթե իրենց բանկը խնդիր ունենա, ավանդների ապահովագրությունը կպաշտպանի իրենց: Ենթադրում են, որ եթե բաժնետոմսերի շուկան ընկնի, Դաշնային պահուստը կմիջամտի այն պահելու համար: Ենթադրում են, որ եթե իրենց աշխատանքը վտանգված լինի, հարկաբյուջետային խթանումը տնտեսությունը գործող կպահի: Իրենց կյանքի ընթացքում ներկա մեծահասակների մեծ մասն ապրել է մի աշխարհում, որտեղ լուրջ խնդիրները գործարկում էին լուրջ արձագանքներ, որոնք աշխատում էին: Այս ենթադրությունները, խորապես արմատացած բնակչությունների մեջ, որոնք երբեք չեն ապրել դրանց ձախողումը, երաշխավորված չեն այժմ ձևավորվող պայմաններում:

Հետևանքներն անհատական ֆինանսական պլանավորման համար ուղիղ են: Դոլարային ձևով պահվող խնայողությունները հաջորդ ճգնաժամին տրվող լուրջ արձագանքի պայմաններում գուցե չպահպանեն գնողունակությունը: Բաժնետոմսային և պարտատոմսային պահուստները գուցե չպաշտպանվեն միջամտությամբ այն չափով, որով պաշտպանվել են նախորդ ճգնաժամերում: Անշարժ գույքի արժեքները գուցե չպահվեն հիփոթեքային շուկայի միջամտություններով: Կենսաթոշակային և թոշակային խոստումները գուցե չկատարվեն իրական արտահայտությամբ: Ենթադրությունը, թե ինստիտուտները կպաշտպանեն սովորական ֆինանսական պահուստները, եղել է ընտանեկան ֆինանսական պլանավորման մեծ մասի հիմքը, և այդ հիմքը ճաքեր է ցույց տալիս:

Սա է փրկարարական տարբերակի սպառումը: Խնդիրն այն չէ, որ փրկարարություններ չեն կարող լինել: Խնդիրն այն է, որ լուրջ փլուզման պահանջած մասշտաբի փրկարարությունները չեն կարող տեղի ունենալ առանց գործարկելու երկրորդային ճգնաժամեր, որոնք բարդացնում են սկզբնական խնդիրը: Քաղաքական դասը միևնույն է կփորձի փրկարարել, որովհետև այլ խաղագիրք չունի: Պարտատոմսերի շուկան և արժութային շուկան կարձագանքեն: Արդյունքը կլինի այլ տեսակի ճգնաժամ՝ շերտավորված սկզբնականի վրա. արժույթի արժեզրկում, արագացված գնաճ, պահուստային արժույթի կարգավիճակի մասնակի կորուստ, որը բնակչությունն ապրում է որպես գնողունակության և տնտեսական կայունության տևական կրճատում:

Ազնիվ ձևակերպումը հասարակ մարդկանց համար այն է, որ հաջորդ խոշոր ճգնաժամը շատ այլ կերպ է ապրվելու, քան նախորդ մի քանիսը: Այն չի լինի ֆինանսական վախ, որը զսպվում է իշխանությունների կողմից: Այն կլինի խաթարման տևական շրջան, որում իշխանությունները տեսանելիորեն անբավարար են մարտահրավերի համար: Այդ խաթարումով նավարկելու կարողությունը կախված է լինելու անհատական և ընտանեկան նախապատրաստությունից, ոչ թե ինստիտուցիոնալ փրկությունից: Այդ նախապատրաստությունն է այս գրքի մնացած մասի մեծ մասի նյութը:

ԳԼՈՒԽ 7

Պայմանագրի և հասանելիության փլուզումը

Արդի հարստությունը հիմնականում գաղափար է: Սա ժամանակակից աշխարհի ամենատարօրինակ փաստն է, և հենց այն փաստը, որ հասարակ մարդիկ, ներառյալ շատ հարուստ հասարակ մարդիկ, ամենադժվարությամբ են ըմբռնում, մինչև չեն ապրել դրա հետևանքները:

Երբ հեռախոսով ստուգում եք ձեր բանկային հաշիվը, թիվը, որ տեսնում եք, ինչ-որ տեղ ձեր անունով դրված փողի պատկեր չէ: Այն գրառում է ձեր բանկի պահած տվյալների բազայում: Բանկը այդ փողը չունի: Բանկն ունի փողի փոքր մասը ֆիզիկական ձևով՝ ամենօրյա կանխիկացումների համար, իսկ մնացած ամեն ինչի համար բանկն ունի իր սեփական պահանջները այլ հաստատությունների հանդեպ՝ Դաշնային պահուստի, այլ բանկերի, պարտատոմսերի շուկայի, բանկի տված վարկերի: Այս ամենի ամեն շերտ կախված է նրանից, որ ամեն այլ շերտ շարունակի պատվել իր պահանջները: Ձեր հեռախոսի էկրանի թիվը խոստումների մի շղթայի տեսանելի ծայրն է, որ ձգվում է հաստատությունների, կարգավորիչ շրջանակների, իրավական համակարգերի միջով և, ի վերջո, ավելի լայն համակարգի պատրաստակամության միջով՝ ճանաչելու, որ պահանջն արժեք ունի:

Երբ համակարգը գործում է բնականոն, սա անտեսանելի է: Դուք որոշում եք ծախսել փողը, փոխանցում եք այն, փոխանցումը կատարվում է, և դուք ունեք այն, ինչ գնեցիք: Խոստումների շղթան աշխատում է լուռ և հուսալի: Այն փաստը, որ դուք իրականում փողը որևէ ֆիզիկական իմաստով չունեք, որ ձեր ունեցածը պահանջ է, որը համակարգն է կիրարկում, թաքնված է համակարգի սահուն գործելու հետևում:

Երբ համակարգը ձախողվում է, ձախողումը դրսևորվում է կոնկրետ ձևով. թիվը էկրանին շարունակում է գոյություն ունենալ, բայց այդ թիվը որևէ գործնական նպատակով իրապես օգտագործելու հնարավորությունն անհետանում է: Սա է, ինչ տեղի ունեցավ Լիբանանում, Արգենտինայում, Վենեսուելայում, Կիպրոսում 2013-ի ճգնաժամի ընթացքում, Հունաստանում 2015-ի ճգնաժամի ընթացքում և պատմության շատ այլ փոքր ու մեծ դրվագներում: Հարստությունը թղթի վրա շարունակում է գոյություն ունենալ որպես գրառում: Հարստությունը գործնականում գոյություն չունի:

2019 թվականի լիբանանյան բանկային փլուզումն ամենապարզ թարմ օրինակն է: Տասնամյակներ շարունակ Լիբանանը համարվում էր Մերձավոր Արևելքի ֆինանսական կենտրոնը: Երկրի բանկային համակարգը նրբագործ էր, նրա բանկերն արտաքուստ լավ կապիտալացված էին, և նրանք առաջարկում էին

գրավիչ տոկոսադրույքներ, որոնք ավանդներ էին ձգում ամբողջ արաբական աշխարհից և լիբանանյան սփյուռքի համայնքներից ամբողջ աշխարհում: Հարուստ լիբանանյան ընտանիքները և արաբ ավանդատուները հարյուրավոր միլիարդավոր դոլարներ էին պահում լիբանանյան բանկերում: Լիբանանյան համակարգը հիացմունքի արժանացած և ապահով համարված էր:

2019 թվականի հոկտեմբերին կառավարության կոռուպցիայի և տնտեսական վատ կառավարման դեմ բողոքի ալիքը գործարկեց մտահոգության ալիք բանկային համակարգի կայունության շուրջ: Ավանդատուները սկսեցին ձգտել հանել իրենց միջոցները: Բանկային համակարգը, որն անկայուն դրույքներով վարկեր էր տվել լիբանանյան կառավարությանը և կառավարության հետ կապված լիբանանյան կառույցներին, մասշտաբով կանխիկացումները պատվելու դոլարներ չուներ: Օրերի ընթացքում բանկերը դոլարային կանխիկացումների վրա դրեցին սկզբում ոչ պաշտոնական, ապա պաշտոնական սահմանափակումներ: Շաբաթների ընթացքում սահմանաչափերը սեղմվել էին մինչև մի քանի հարյուր դոլար մեկ ավանդատուի համար մեկ շաբաթում: Ամիսների ընթացքում սահմանափակումները կարծրացել էին մի բանի, որն ըստ էության սառեցված ավանդների համակարգ է. ավանդներ, որոնք շարունակում են գոյություն ունենալ թղթի վրա, բայց որոնց հասնել անվանական արժեքին մոտ որևէ չափով հնարավոր չէ: Ավանդատուները, որոնք փորձում են հանել իրենց դոլարները, վճարվում են լիբանանյան ֆունտով՝ պաշտոնական փոխարժեքներով, որոնք իրական շուկայական արժեքի փոքր մասն են, ինչը նշանակում է, որ նրանց դոլարային խնայողությունները գործառնական իմաստով արժեն թերևս տասից քսան ցենտ ամեն դոլարի դիմաց:

Լիբանանա-ամերիկյան բժիշկը Դետրոյթում, որը մի քանի միլիոն դոլարի ավանդ ուներ իր լիբանանյան բանկում, հայտնաբերեց, որ այդ միլիոններն այլևս հարստություն չեն որևէ գործնական իմաստով: Թվերը շարունակում էին ցուցադրվել նրա հաշվի քաղվածքներում: Բանկը շարունակում էր ճանաչել ավանդը: Բայց նա չէր կարող փողը փոխանցել Լիբանանից դուրս: Չէր կարող կանխիկ հանել ավելի, քան չնչին գումարներ: Չէր կարող ավանդն օգտագործել որևէ էական բան գնելու համար: 2024 թվականին ավանդները, որոնք 2019-ին հինգ միլիոն դոլար էին, օգտագործելի որևէ ձևով արժեին թերևս մի քանի հարյուր հազար, և բանկային համակարգը չէր փլուզվել հին ֆիլմերի բանկային ձախողումների դրամատիկ ձևով: Բանկերը մնում են բաց: Մասնաճյուղերը գործում են: Քաղվածքներ են տրվում: Ավանդները պարզապես հասանելի չեն:

Այս օրինաչափությունը Լիբանանին հատուկ չէ: Արգենտինան դրա բազմաթիվ տարբերակներ է ապրել, որոնցից ամենահայտնին 2001-ից 2002 թվականների կորալիտոն է: Կորալիտոն (բառացիորեն «փոքրիկ փարախ» իսպաներեն, մականունը, որ արգենտինացիները տվեցին բանկային կանխիկացումների սառեցմանն արգենտինական ֆինանսական ճգնաժամի ընթացքում, որն

ավանդատուների խնայողությունները մեկ տարուց ավելի փակի տակ պահեց արգենտինական բանկերի ներսում, մինչ արժույթը կորցնում էր իր արժեքի մեծ մասը. տերմինն այդ ժամանակից ի վեր դարձել է ավանդների ցանկացած սառեցման ընդհանուր իսպաներեն բառը) բանկային ավանդները վերածեց հատուկ հաշվի, որից կարելի էր հանել միայն փոքր գումարներ՝ ժամանակի ընթացքում: Կիպրոսը 2013 թվականին կիրառեց ավանդների կրճատում (կիպրական «խուզումը» վերցրեց խոշոր ավանդատուների չապահովագրված խնայողությունների, հարյուր հազար եվրոյից բարձրի, մոտավորապես քառասուն տոկոսը և վերածեց այն բանկային բաժնետոմսերի՝ ձախողվող բանկերը վերակապիտալացնելու համար. սա առաջին դեպքն էր արդի եվրոպական դարաշրջանում, երբ ապահովագրված շեմից բարձր բանկային ավանդատուները կորցրին մայր գումարը, և այն հաստատեց, որ եվրոպական իշխանությունները պատրաստ են բանկերի ձախողումների գինը դնել ավանդատուների վրա, փոխանակ բոլոր ավանդները երաշխավորելու հանրային փողով), որը վերցրեց խոշոր ավանդների տոկոսներ և վերածեց դրանք բանկային բաժնետոմսերի՝ փաստացի բռնագրավելով հարստություն, որ ավանդատուները կարծում էին, թե իրենցն է: Հունաստանը 2015 թվականին կիրառեց կապիտալի վերահսկողություն (կառավարության սահմանափակումներ երկրից փողի արտահոսքի վրա, ներառյալ կանխիկացումների, արտարժույթի գնումների և միջազգային փոխանցումների սահմանաչափերը. կապիտալի վերահսկողությունը կիրառվում է ֆինանսական ճգնաժամերի ընթացքում՝ կանխելու փողի փախուստը, որն այլապես կարագացներ ճգնաժամը, բայց այն հարստությունը փակի տակ է դնում երկրի ներսում հենց այն պահին, երբ նրա արժույթը և ակտիվներն ամենաարագն են արժեք կորցնում), որը ցանկացած հաշվից օրական կանխիկացումները երկար ժամանակով սահմանափակեց վաթսուն եվրոյով: Այս դրվագներից ամեն մեկը ցույց տվեց, որ բանկային համակարգերում պահվող հարստությունը հարստություն է, որը կախված է բանկային համակարգի՝ իր պարտավորությունները պատվելը շարունակելուց:

Մեխանիզմները, որոնցով սա տեղի է ունենում լուրջ փլուզման ժամանակ, մի քանիսն են, և դրանք հաճախ տեղի են ունենում հաջորդաբար՝ շաբաթներից ամիսների ընթացքում, ոչ թե որպես մեկ դրամատիկ իրադարձություն:

Նախ գալիս է «բանկային արձակուրդը»: Երբ բանկային համակարգի վրա ճնշումը հասնում է մակարդակի, որ իշխանությունները վտանգավոր են համարում, բանկերը փակվում են որոշակի ժամկետով: Փակումը ներկայացվում է որպես կարճ տեխնիկական միջոց՝ համակարգերին կայունանալու հնարավորություն տալու համար, բայց նրա իրական նպատակը կանխելն է այն բանկային խուճապները, որոնք այլապես տեղի կունենային: Մինչ բանկերը փակ են, բանկոմատները կարող են շարունակել աշխատել, բայց խիստ սահմանաչափերով: Առցանց բանկինգը շարունակվում է, բայց խոշոր

գործարքներն արգելափակված են: Բանկային արձակուրդն ավանդատուներին ազդանշան է տալիս, որ ինչ-որ բան լրջորեն սխալ է, և արագացնում է հանելու ցանկությունը, ինչի պատճառով դրան հետևում է հաջորդ փուլը:

Երկրորդը գալիս է կանխիկացման սահմանաչափերի կիրառումը: Երբ բանկերը վերաբացվում են, օրական և շաբաթական կանխիկացման սահմանաչափեր են դրվում՝ կանխելու համար այն խուճապները, որոնք այլապես տեղի կունենային: Սահմանաչափերը ներկայացվում են որպես ժամանակավոր, բայց հակված են դառնալու մշտական: 2015-ի հունական ճգնաժամը երկար ժամանակով կիրառեց վաթսուն եվրոյի օրական սահմանաչափեր բանկոմատներում, և սահմանաչափերը թուլացվեցին աստիճանաբար՝ տարիների ընթացքում: Լուրջ փլուզման դեպքում սահմանաչափերը դառնում են շատ ավելի խիստ և տեղում մնում շատ ավելի երկար:

Երրորդը գալիս է կապիտալի վերահսկողության կիրառումը: Միջազգային փոխանցումները, արտարժույթի գնումները և խոշոր կանխիկացումները սահմանափակվում կամ արգելվում են: Հիմնավորումը կապիտալի փախուստը կանխելն է, որը կվատթարացներ ճգնաժամը: Հետևանքը հարստության փակի տակ դնելն է երկրի ներսում հենց այն պահին, երբ երկրի արժույթը և ակտիվներն ամենաարագն են արժեք կորցնում: Մարդիկ, ովքեր չհասցրին ակտիվները տեղափոխել արտասահման նախքան վերահսկողության կիրառումը, հայտնաբերում են, որ իրենց հարստությունը, արտահայտված տեղական արժույթով, արժեզրկվում է ավելի արագ, քան որևէ եկամտաբերություն, որ նրանք կարող են վաստակել դրա վրա:

Չորրորդը գալիս է դրամական շուկայի ֆոնդերի և այլ գործիքների արգելափակումը (gating. մարման բնականոն իրավունքների կասեցումը ներդրումային ֆոնդերում և այլ միջոցներում, երբ պահողները չեն կարող իրենց փողը պահանջով հանել, ինչպես ենթադրել էին, որ կկարողանան. ֆոնդը թղթի վրա շարունակում է գոյություն ունենալ, բայց մարումները սահմանափակվում կամ կասեցվում են, մինչև կառավարիչը որոշի, որ պայմանները թույլ են տալիս վերսկսել դրանք), գործիքների, որոնք ավանդատուները ենթադրում էին, թե ըստ էության նույնն են, ինչ կանխիկը: Դրամական շուկայի ֆոնդերը, որոնք սովորական ժամանակներում ցանկացած պահի կարող են մարվել անվանական արժեքով, կասեցնում են մարումները կամ մարման սահմանաչափեր են դնում: Ներդրումային հաշիվները, որոնք ներառում էին դրամական շուկայի ավտոմատ տեղաբաշխումներ, հնարավոր չէ իրացնել: Նմանատիպ գործիքներ ներառող բրոքերային հաշիվները սառեցվում են: Գործիքները, որոնց մասին հասարակ մարդիկ մտածել էին որպես կանխիկի համարժեքների, պարզվում է, որ կանխիկի համարժեքներ են միայն այնքան ժամանակ, քանի դեռ համակարգը գործում է: Երբ համակարգը լարված է, դրանք կանխիկից տարբեր են կարևոր ձևերով:

Հինգերորդը գալիս է փոխադարձ ֆոնդերի, հեջ-ֆոնդերի և մասնավոր ներդրումային միջոցների արգելափակումը: Երբ մարման պահանջները բարձրանում են, ֆոնդերը հայտնաբերում են, որ չեն կարող ընդունելի գներով իրացնել հիմքում ընկած ակտիվները: Փոխանակ վաճառելու հրդեհավաճառքի գներով, ֆոնդերը կասեցնում են մարումները, մինչև պայմանները բարելավվեն: Ներդրողը, որ կարծում էր, թե մեկ միլիարդ դոլար ունի հեջ-ֆոնդում, հայտնաբերում է, որ միլիարդ դոլարին հասնել հնարավոր չէ: Փոխադարձ ֆոնդը, որն օրական իրացվելիություն էր թույլ տալիս, դառնում է ամսական կամ եռամսյակային իրացվելիության, հետո ամբողջովին կասեցնում է: Մարման արգելքները կարող են տեղում մնալ ամիսներ կամ տարիներ:

Վեցերորդը գալիս է ապահովագրական և կենսաթոշակային պահանջների խաթարումը: Ապահովագրական ընկերությունները և կենսաթոշակային ֆոնդերը, բախվելով նույն կարգի ճնշման, սկսում են ուշացնել կամ մասնակի պատվել պահանջները: Կանոնավոր եկամուտ վճարող անուիտետները կրճատում կամ կասեցնում են վճարումները: Կյանքի ապահովագրության պահանջները ենթարկվում են լրացուցիչ ստուգման: Կենսաթոշակային նպաստները կրճատվում են կամ վճարվում գնաճով ուռճացած արժույթով, որն ավելի քիչ արժե, քան սկզբնապես խոստացված գումարը: Խոստումները, որոնց վրա մարդիկ հենվել էին ապահով ծերության համար, պարզվում է, որ ավելի քիչ պարտադիր են, քան պայմանագրերն էին հուշում:

Յոթերորդը գալիս է վճարային համակարգերի խաթարումը: Նույնիսկ երբ հաշիվներն անվանական միջոցներ ունեն, վճարային համակարգերը, որոնց միջով գործարքներն են կատարվում, կարող են չգործել: Վարկային քարտերի ցանցերը կարող են խափանումներ ունենալ: Բանկային փոխանցումների համակարգերը կարող են օրերի կամ շաբաթների ուշացումներ ունենալ: ACH գործարքները (Automated Clearing House գործարքները՝ էլեկտրոնային վճարային ցանցը, որով մշակվում են ամերիկյան աշխատավարձային փոխանցումների, պարբերական հաշիվների վճարումների և միջբանկային փոխանցումների մեծ մասը. ACH-ը շաբաթական տրիլիոնավոր դոլարների գործարքներ է մշակում և սովորական ֆինանսական կյանքի տակ գտնվող անտեսանելի ենթակառուցվածքն է) կարող են չանցնել: Մեխանիզմը, որով հարստությունը դառնում է ծախս, դառնում է անհուսալի:

Ութերորդը գալիս է միջսահմանային գործարքների խաթարումը: Միջազգային առևտուրը կախված է գործող թղթակցային բանկային հարաբերություններից (պայմանավորվածությունները, որոնցով մի երկրի բանկը մեկ այլ երկրի բանկում հաշիվ է օգտագործում իր հաճախորդների միջազգային գործարքները կատարելու համար. թղթակցային հարաբերությունների այս շղթաներով է փողն իրապես շարժվում սահմաններով, և երբ դրանք քայքայվում են, միջազգային առևտուրը դանդաղում է կամ կանգնում) և գործող արժութային

շուկաներից: Երբ դրանք լարված են, միջազգային գործարքները դառնում են դժվար կամ անհնար: Ներմուծումից կախված ընկերությունները չեն կարող վճարել իրենց մատակարարներին: Արտահանումից կախված ընկերությունները չեն կարող վճար ստանալ առաքված ապրանքների դիմաց: Աշխատանքի միջազգային բաժանումը, որից համաշխարհային տնտեսությունը կախված է, սկսում է մասնատվել:

Իններորդը գալիս է ածանցյալների շուկաների խաթարումը: Երբ շուկաներն ավելի տատանողական են դառնում, մարժային պահանջները բարձրանում են՝ ստիպելով հաստատություններին կանխիկ գտնել, որը գուցե չունեն: Գործընկերային լարվածությունը հանգեցնում է նրան, որ որոշ ածանցյալ դիրքեր չեն կատարվում այնպես, ինչպես սպասվում էր: Հեջերը, որոնց մասին հաստատությունները կարծում էին, թե պաշտպանում են իրենց, պարզվում է, որ չեն պաշտպանում իրենց հենց այն կոնկրետ սցենարներում, որոնք իրականանում են: Հետևող վնասները մեծ են և չկանխատեսված:

Տասներորդը, շերտավորված այս ամենի միջով, իրավական և պայմանագրային շերտն է: Շատ պարտավորություններ, որ հաստատություններն ու անհատները ստանձնել են, կախված են իրավական համակարգի շարունակական գործելուց և պայմանագրերի կիրարկելիությունից: Երբ իրավական համակարգը լարված է վեճերի ծավալից, քաղաքական միջավայրից կամ դատավճիռներն արդյունավետ կիրարկելու անկարողությունից, պայմանագրերի վրա հենվելը դառնում է ավելի դժվար: Պայմանագրային պահանջներից կախված հարստությունն ավելի փխրուն է, քան այդ պահանջների տերերն են հասկանում:

Այս մեխանիզմների կուտակային ազդեցությունն այն է, որ հարստությունը թղթի վրա շեղվում է հարստությունից գործնականում այնպիսի ձևերով, որոնք սովորական ժամանակներում տեսանելի չեն, բայց փլուզման ընթացքում դառնում են սուր: Ընտանիքը, որ թղթի վրա ուներ մեկ միլիոն դոլար ֆինանսական ակտիվներում, գումարած կես միլիոն արժողությամբ տուն, գումարած ութ հարյուր հազարի 401k, գումարած մեկ միլիոնի մահվան հատուցումով կյանքի ապահովագրության պայմանագիր, գումարած զանազան այլ ակտիվներ, հայտնաբերում է, որ լուրջ փլուզման պայմաններում իրապես օգտագործելի հարստությունն անվանական ընդհանուրի փոքր մասն է: Բանկային հաշիվն արգելափակված է: Բրոքերային հաշիվը սառեցված է: 401k-ն փակված է ֆոնդերում, որոնք կասեցրել են մարումները: Տունը վաճառել հնարավոր չէ, որովհետև գնորդներ չկան: Կյանքի ապահովագրությունը մորատորիումի մեջ է: Զանազան ակտիվներն իրացնել հնարավոր չէ: Ընտանիքն իր մասին մտածել էր որպես հարուստի: Գործառնական իմաստով նա ունի թերևս մի քանի հազար դոլար կանխիկ և այն, ինչ կարելի է դանդաղ դուրս քաշել արգելափակված հաշիվներից:

Դիտարկենք արվարձանային մասնագիտական ընտանիքը՝ տիպիկ ֆինանսական պրոֆիլով. մի քանի հարյուր հազար 401(k) հաշիվներում, թերևս հարյուր հազար բրոքերային հաշվում, թերևս հիսուն հազար ընթացիկ և խնայողական հաշիվներում, հիփոթեք զգալի սեփական կապիտալով տան վրա, երկու ավտովարկ, քոլեջի խնայողություններ երեխաների համար, կյանքի ապահովագրություն, թերևս որոշ այլ ակտիվներ: Սովորական ժամանակներում այս ընտանիքն իր ֆինանսները կառավարում է սմարթֆոնի հավելվածով և հազվադեպ է մտածում հիմքում ընկած հաստատությունների մասին: Լուրջ փլուզման դեպքում ամեն բաղադրիչ ռիսկի տակ է: 401(k)-ն ներդրված է փոխադարձ ֆոնդերում, որոնք կարող են արգելափակել մարումները, պահում է բաժնետոմսեր, որոնք գուցե կորցրել են իրենց արժեքի քառասունից վաթսուն տոկոսը, և պարտատոմսեր, որոնք գուցե կորցրել են քսանից երեսուն տոկոս: Բրոքերային հաշիվը նույն կերպ է խոցելի: Ընթացիկ և խնայողական հաշիվները ենթակա են կանխիկացման սահմանաչափերի և հնարավոր է՝ ավանդների կրճատումների: Հիփոթեքային պարտքը շարունակում է վճարման ենթակա մնալ, բայց տան արժեքն ընկել է, ուստի սեփական կապիտալն ավելի քիչ է: Ավտովարկերը շարունակում են վճարման ենթակա մնալ, բայց մեքենաներն էական են և վաճառել հնարավոր չէ: Քոլեջի խնայողությունները, որոնք փոխադարձ ֆոնդերին կապված 529 ծրագրերում էին, ենթակա են նույն արգելափակումներին: Կյանքի ապահովագրական ընկերությունը պահանջների մորատորիումի մեջ է: Ընտանիքի հասանելի հարստությունը, որ ֆինանսական ամփոփագրում մոտ մեկ միլիոն դոլար էր թվում, գործնական իմաստով կարող է լինել մի քանի հազար դոլար ֆիզիկական կանխիկ՝ գումարած այն, ինչ կարելի է շաբաթների և ամիսների ընթացքում դանդաղ դուրս քաշել արգելափակված հաշիվներից:

Ավելի հարուստ ընտանիքների համար պատկերը նման է, բայց ավելի բարձր ամպլիտուդով: Ընտանիքը, որի քսան միլիոն դոլարը բաշխված է ներդրումային հաշիվների, անշարժ գույքի, մասնավոր ներդրումների և ապահովագրական պրոդուկտների միջև, կարող է հայտնաբերել, որ այս հարստության իրապես հասանելի մասը ընդհանուրի փոքր մասն է: Ներդրումային հաշիվներն արգելափակված կամ սառեցված են: Անշարժ գույքը որևէ ողջամիտ գնով վաճառել հնարավոր չէ, որովհետև շուկան կաթվածահար է: Մասնավոր ներդրումներն ըստ նախագծման ոչ իրացվելի են, և ֆոնդերը գուցե հենց ամենավատ պահին լրացուցիչ կապիտալ են պահանջում ընտանիքից: Ապահովագրական պրոդուկտները մորատորիումի մեջ են: Ընտանիքը, որ կարծում էր, թե քսան միլիոն ունի, գործառնական իմաստով ունի թերևս մեկ-երկու միլիոն իսկապես հասանելի ձևով՝ միաժամանակ ստիպված վճարելու գույքերի, անձնակազմի և պարտավորությունների գործառնական ծախսերը, որոնք համաչափ են ենթադրյալ քսանմիլիոնանոց զուտ կարողությանը:

Միլիարդատերերի համար խնդիրն էլ ավելի է բարդանում: Երկու միլիարդ դոլարի զուտ կարողությամբ մարդը սովորաբար այդ հարստությունը պահում է որպես կենտրոնացված բաժնեմաս մեկ կամ մի քանի ընկերություններում՝ լրացված ֆինանսական ակտիվներով, անշարժ գույքով և զանազան այլ պահուստներով: Փլուզման պայմաններում ընկերության բաժնետոմսն ընկել է հիսուն տոկոսով կամ ավելի: Օժանդակ ակտիվներն արգելափակված են: Փոխառության մեխանիզմները, որոնք թույլ էին տալիս բաժնետոմսը դրամայնացնել առանց վաճառելու, կրճատված կամ չեղարկված են: Երկումիլիարդանոց մարդը հայտնաբերում է, որ իր իրապես հասանելի հարստությունը թերևս տասնյակ միլիոններ է կանխիկով և կանխիկին մոտ ձևերով՝ զուգակցված ակտիվների հետ, որոնք իրացնել հնարավոր չէ, և շարունակվող պարտավորությունների հետ, որոնք համաչափ են իր նախկին զուտ կարողությանը: Իր կյանքի գործառնական ծախսերը՝ բազմաթիվ նստավայրեր, անձնակազմ, ինքնաթիռներ, բարեգործական հանձնառություններ, կապիտալ պահանջող ֆոնդերում ներդրումներ, ամսական կտրվածքով գերազանցում են հասանելի եկամուտը: Մարդը, որ տարեսկզբին երևում էր որպես միլիարդատեր, տարեվերջին գործառնական իմաստով պայքարում է իր տարրական ամսական ծախսերը հոգալու համար:

Սա վճռորոշ ըմբռնում է, որին հարուստներն իրենք հաճախ դիմադրում են: Արդի հարստության կառուցվածքը հենված է շուկայական շարունակական հասանելիության ենթադրության վրա: Կենտրոնացված բաժնեմասը հարստության օգտակար ձև է այնքան ժամանակ, քանի դեռ բաժնեմասը կարելի է վաճառել կամ դրա դիմաց փոխառություն վերցնել: Երբ ոչ մեկը, ոչ մյուսը հնարավոր չէ, բաժնեմասը դառնում է կաշկանդված ակտիվ, որը եկամուտ չի ստեղծում և որևէ գործնական նպատակով գործի դնել հնարավոր չէ: Միլիարդատերը իջեցվում է մինչև այն կանխիկը, որ ձեռքին ունի, գումարած այն եկամուտը, որ ստեղծում են իր ոչ բաժնետոմսային ակտիվները, ինչը սովորաբար շատ ավելի քիչ է, քան իր ապրելակերպն ու պարտավորությունները պահանջում են:

Ավելի դառը ճշմարտությունն այն է, որ միլիարդատիրոջ սոցիալական դիրքը կախված էր հարստության շարունակական ցուցադրումից, և ցուցադրումը կախված էր հարստության օգտագործելի լինելուց: Երբ հարստությունը դառնում է անօգտագործելի, սոցիալական դիրքը վտանգվում է ֆինանսական դիրքի հետ միասին: Հիերարխիան, որ կախված էր հարստության գործադրելի լինելուց, չի վերապրում հարստության անգործադրելի դառնալը: Միլիարդատերը կարող է պահպանել հարստության իրավական տիտղոսը, բայց չպահպանել այն օգտագործելու գործնական կարողությունը, իսկ գործնական կարողությունն է հենց այն, ինչից հարստությունն իրականում բաղկացած է:

Այս դինամիկան է, ինչ որսում է «անջատիչի մեկ շարժումով» արտահայտությունը: Արդի տնտեսական կյանքում հարստության հասանելիությունը կախված է միջնորդների՝ բանկերի, բրոքերային ընկերությունների, ապահովագրական ընկերությունների, վճարային ցանցերի, իրավական համակարգերի անընդմեջ գործելուց, որոնք միջնորդում են թղթի վրա հարստության և գործնական հարստության միջև: Երբ այս միջնորդները ձախողվում են կամ սահմանափակում են հասանելիությունը, թղթի վրա գոյություն ունեցող հարստությունը չի վերածվում ծախսելի ձևի: Ավանդատուն Լիբանանում երկուշաբթի առավոտյան արթնացավ ազատ կանխիկացնելու հնարավորությամբ և չորեքշաբթի գիշերը քնեց ընդհանրապես կանխիկացնելու անկարողությամբ: Անցումը մի քանի օր էր, որից հետո իրավիճակը երբեք չվերադարձավ նրան, ինչ եղել էր:

Նույնը կարող է կատարվել շատ ավելի մեծ մասշտաբով լուրջ փլուզման դեպքում: Հաշիվները, որոնց ավանդատուները կարողանում էին հասնել ուրբաթ օրը, հաջորդ երկուշաբթի կարող են հասանելի չլինել: Բրոքերային հաշիվները, որոնք ցանկացած պահի առևտուր էին թույլ տալիս, կարող են առևտուր չթույլատրել: Վարկային քարտերը, որոնք ամենուր աշխատում էին, կարող են դադարել ընդունվել: Ապահովագրական պահանջները, որոնք ավտոմատ էին մշակվում, կարող են մերժվել կամ ուշացվել: Այս ամենից ոչ մեկը բացահայտ ակտիվների բռնագրավում չի պահանջում: Այն պահանջում է միայն այն միջնորդային գործառույթների խաթարումը, որոնցից հարստությունը կախված է:

Հասարակ մարդկանց համար, որոնց հարստությունը պահվում է սովորական ֆինանսական ձևով, սա նշանակում է, որ շարունակական հասանելիության ենթադրությունը չպետք է ընդունվի որպես տրված: Լարված պայմաններում հարստությանը հասնելու կարողությունը հենց հարստության հատկություն չէ: Այն հարստությունը պահող համակարգի հատկությունն է, և այդ համակարգը կարող է չգործել այնպես, ինչպես սպասվում է: Հետևությունները, թե ինչպես պետք է պահվի հարստությունը, ինչ համամասնություններով, ինչ ձևերով, հաջորդող գլուխների նյութն են: Այս գլխի նպատակը հաստատելն է, որ հասանելիության հարցն իրական է, որ հասանելիության ենթադրությունը հիմնազուրկ է, և որ սովորական ֆինանսական պլանավորումը պատշաճ չի դիտարկել այն սցենարները, որոնցում հասանելիությունը կորչում է:

Ապրանքափոխանակության չափումը, որ բխում է սրանից, արժե քննել: Երբ էլեկտրոնային վճարային համակարգերը խաթարված են, երբ բանկերն արգելափակված են, երբ արժույթն անկայուն է, մարդիկ վերադառնում են ապրանքների և ծառայությունների ուղղակի փոխանակությանը: Ամեն երկարատև ճգնաժամում որոշ ապրանքներ ի հայտ են գալիս որպես ոչ պաշտոնական արժույթներ: Ծխախոտը հետպատերազմյան Եվրոպայում և բանտային տնտեսություններում: Ալկոհոլը շատ ճգնաժամերում: Սուրճը, թեյը,

շաքարը, աղը: Զինամթերքը սցենարներում, որտեղ հրազենը տարածված է: Վառելիքը: Դեղագործական միջոցները, հատկապես հակաբիոտիկները: Մեղրը, որն անժամկետ է պահվում: Գործիքները և երկարակյաց ապրանքները: Թանկարժեք մետաղները, որոնք պատմության ընթացքում ծառայել են որպես փող հենց այն պատճառով, որ ունեն դրա համար ճիշտ հատկությունները:

Ապրանքափոխանակային արժույթների ընդհանուր գծերն են՝ պահելիությունը, բաժանելիությունը, բազմաթիվ կողմերի կողմից ճանաչված արժեքը, տեղափոխելիությունը և արժեքի համար ենթակառուցվածքից կախվածության բացակայությունը: Այս չափանիշներին համապատասխանող բաներն իրականում փող են դառնում, երբ պաշտոնական փողը ձախողվում է: Հասարակ ընտանիքները կարող են դրան նախապատրաստվել՝ պահելով համեստ պաշարներ այն ապրանքներից, որոնք իրենց տարածաշրջանում կգործեին որպես ապրանքափոխանակային արժույթներ:

Այս գլխի ավելի խորքային ըմբռնումն այն է, որ հարստությունն արդի հասարակության մեջ թույլտվություն է: Թույլտվությունը շնորհում են միջնորդները, որոնք պահում են գրառումները և մշակում գործարքները, որոնք հարստությունը դարձնում են օգտագործելի: Երբ թույլտվությունը հետ է վերցվում, հարստությունը թղթի վրա դառնում է հարստություն միայն անունով: Հարստության այն ձևերը, որոնք այս թույլտվությունից կախված չեն, այն ձևերն են, որոնք վերապրում են դրա փլուզումը: Ֆիզիկական ոսկին և արծաթը ձեր տիրապետության տակ: Կանխիկը ձեր տիրապետության տակ: Արտադրողական հողը, որ ձերն է ամբողջովին: Գործիքներն ու հմտությունները, որ կարող եք գործադրել ուղղակիորեն: Փոխադարձ պարտավորության հարաբերությունները ձեզ ֆիզիկապես մոտ մարդկանց հետ: Գիտելիքը ձեր գլխում և ֆիզիկական գրքերում:

Սրանք են հարստության այն ձևերը, որոնք կախված չեն նրանից, որ համակարգը շարունակի ճանաչել ձեր պահանջը: Դրանք հարստության ստորադաս ձևեր են սովորական ժամանակներում, որովհետև եկամտաբերություն չեն տալիս և անհարմար են պահելու համար: Դրանք հարստության գերադաս ձևեր են փլուզման պայմաններում, որովհետև օգտագործելու համար թույլտվություն չեն պահանջում: Հարստության մի մասը այս ձևերով պահելու իմաստությունը, նույնիսկ սովորական ժամանակներում բաց թողնված եկամտաբերության գնով, այն գիտակցության իմաստությունն է, որ թույլտվության ենթադրությունը միշտ չէ, որ արդարացված է:

ԳԼՈՒԽ 8

Փլուզման փուլերը. Ինչ է ծավալվում, երբ և ինչ արագությամբ

Համակարգային փլուզման մասին ամենադժվար փոխանցվող բաներից մեկն այն արագությունն է, որով այն կարող է տեղի ունենալ: Մարդիկ, ովքեր իրենց ամբողջ կյանքն ապրել են կայուն համակարգերի ներսում, բնականաբար ենթադրում են, որ փոփոխությունը կատարվում է սովորական լրատվական ցիկլի տեմպով: Խնդիրը զարգանում է ամիսների կամ տարիների ընթացքում: Իշխանություններն արձագանքում են: Քաղաքականությունը ճշգրտվում է: Կյանքը շարունակվում է: Այս օրինաչափությունն այնքան ծանոթ է, որ այլընտրանքը դժվար է պատկերացնել:

Բայց համակարգային փլուզումները չեն շարժվում լրատվական ցիկլի տեմպով: Դրանք շարժվում են մարդկային խուճապի և ինստիտուցիոնալ ձախողման տեմպով, որը կարող է ամիսների փոփոխությունը սեղմել օրերի մեջ: Խորհրդային Միությունը 1991-ի սկզբին կայուն էր թվում և 1991-ի վերջին դադարեց գոյություն ունենալ: Լիբանանյան բանկերը գործում էին 2019-ի հոկտեմբերի մի ուրբաթ օրում և արգելափակված էին հաջորդ չորեքշաբթի: Silicon Valley Bank-ը (Միացյալ Նահանգների տասնվեցերորդ խոշորագույն բանկը, տեխնոլոգիական և վենչուրային կապիտալի ճյուղի մեծ մասի առաջնային բանկային գործընկերը, որը փլուզվեց 2023 թվականի մարտին այն բանից հետո, երբ ավանդների փախուստը մեկ օրում ցամաքեցրեց նրա ավանդների քասանհինգ տոկոսը. նրա ձախողումը գործարկեց Signature Bank-ի փակումը նույն հանգստյան օրերին և First Republic Bank-ի վերջնական ձեռքբերումը JPMorgan-ի կողմից՝ 2008-ից ի վեր ամենանշանակալի ամերիկյան բանկային ձախողումները) 2023 թվականի մարտի մի չորեքշաբթի ուներ ներդրումային կարգի վարկանիշ և ուրբաթ առավոտյան փակված էր: Bear Stearns-ը մեկ հանգստյան օրերի ընթացքում 2008 թվականի մարտին ամուր հաշվեկշռով առողջ ներդրումային բանկից վերածվեց հրդեհավաճառքի ձեռքբերման:

Փլուզման ծավալման իրական փուլերի ըմբռնումն էական է մի քանի պատճառով: Այն թույլ է տալիս ճանաչել, թե որտեղ է իրավիճակը ծավալվող հաջորդականության մեջ, ինչը հուշում է, թե ինչ գործողություն է դեռ հնարավոր: Այն ճշգրտում է սպասումները, թե ինչ պայմաններ կլինեն տարբեր փուլերում, ինչը հուշում է, թե ինչ նախապատրաստություններ են պետք: Եվ այն շրջանակ է տալիս՝ զանազանելու լուրջ թվացող, բայց կլանելի իրադարձությունները իրական փուլային անցումներ նշող իրադարձություններից:

Այս գլուխն անցնում է լուրջ համակարգային փլուզման փուլերի միջով՝ հատուկ ուշադրությամբ, թե ամեն փուլ ինչ տեսք ունի սովորական առօրյա կյանքի մակարդակում, և թե ինչ կարգի որոշումներ են դեռ հասանելի անհատներին և ընտանիքներին ամեն փուլում:

Առաջին փուլը՝ նախաազդակային շրջանը, այն ժամանակահատվածն է, երբ փլուզման պայմանները կուտակվել են, բայց ոչ մի կոնկրետ իրադարձություն դեռ չի գործարկել կասկադը: Այստեղ ենք մենք հիմա՝ 2026 թվականին, և այստեղ ենք եղել մի քանի տարի: Համակարգի վրա ճնշումը տեսանելի է նրանց, ովքեր հետևում են դրան: Ֆինանսական շուկաները լարվածության նշաններ են ցույց տալիս: Աշխարհաքաղաքական իրավիճակը վատթարանում է: Ինստիտուցիոնալ վստահելիությունը մաշվում է: Մատակարարման շղթաները կոնկրետ տեղերում տեսանելիորեն փխրուն են: Բայց մարդկանց մեծ մասի համար կյանքը բնականոն է թվում: Մթերային խանութները լցված են: Բենզալցակայանները վառելիք ունեն: Բանկերը գործում են: Քաղաքական գործընթացը շարունակվում է՝ վիճաբանություններով, բայց ճանաչելի ձևով:

Այս փուլում փլուզմանը նախապատրաստվելու համար անհրաժեշտ գործողությունները դեռ հասանելի են: Կարելի է գույք ձեռք բերել դիմակայուն շրջաններում: Հարստությունը կարելի է վերադասավորել խաթարումը վերապրող ձևերի մեջ: Կարելի է հմտություններ զարգացնել: Կարելի է միանալ համայնքների կամ կառուցել դրանք: Կարելի է մշակել հարաբերություններ: Գործողության պատուհանը բաց է: Գործողության գինն իրական է, բայց տանելի: Գործողության արժեքը համեստ է անգործության հնարավոր հետևանքների համեմատ:

Մարդկանց մեծ մասն այս փուլում չի գործում: Գերիշխող հոգեբանական արձագանքն այն ենթադրությունն է, թե պայմանները, որքան էլ մտահոգիչ թվան, կկառավարվեն այն ինստիտուտների կողմից, որոնց գործն է դրանք կառավարել: Այս ենթադրությունն անհիմն չէ վերջին մի քանի տասնամյակի փորձի լույսի ներքո: Ճգնաժամեր են եկել, իշխանություններն արձագանքել են, պայմանները կառավարվել են: Օրինաչափությունն այնքան հետևողական է եղել, որ դրա շարունակվելու ենթադրությունը լռելյայն սպասումն է: Փոքրամասնությունը, որ ճանաչում է, որ պայմաններն այս անգամ տարբեր են, և գործում է այդ ճանաչման հիման վրա, սովորաբար ահազանգող է հռչակվում մեծամասնության կողմից, որը շարունակում է բնականոն կյանքը:

Այս դինամիկան ծնում է կոնկրետ արդյունք. պատշաճ նախապատրաստվում են նրանք, ովքեր իրավիճակը վաղ են ճանաչում և գործում են՝ չնայած չգործելու սոցիալական ճնշմանը: Չեն նախապատրաստվում նրանք, ովքեր հետևում են սոցիալական ազդանշանին, թե ամեն ինչ կարգին է: Սոցիալական ազդանշանը սխալ է, բայց դրա շուրջ սխալվելու գինը կրում է անհատը, ոչ թե ավելի լայն սոցիալական միջավայրը, որ ծնեց ազդանշանը: Գիտակցումը, որ պետք է գործել

սեփական վերլուծության հիման վրա, գերիշխող սոցիալական ազդանշանին հակառակ, ինքնին դժվար հոգեբանական նվաճում է:

Երկրորդ փուլը՝ ազդակային իրադարձությունը, կոնկրետ պահն է, որ սկսում է կասկադը: Ազդակը սկզբում կարող է խոշոր իրադարձության տեսք չունենալ: Հաճախ իրական ազդակը տեխնիկական շուկայական իրադարձություն է, որը հիմնահոս լրատվամիջոցները հազիվ են լուսաբանում: Ձախողված աճուրդ պետական պարտատոմսերի: Խոշոր բանկի հայտարարությունն անսպասելի վնասների մասին: Ինքնիշխան պարտքի վարկանիշի իջեցում: Կոնկրետ աշխարհաքաղաքական իրադարձություն, որն անցնում է նախկինում ենթադրյալ մի շեմ: Ազդակային իրադարձությունն ինքը ամենադրամատիկ բանը չէ, որ տեղի կունենա, բայց այն շարժման մեջ է դնում այն դինամիկան, որ ծնում է ավելի դրամատիկ բաները:

Լուրջ ազդակից հետո առաջին քսանչորս ժամում ֆինանսական շուկաներն արձագանքում են կատաղի: Բաժնետոմսային ինդեքսներն ընկնում են մի քանի տոկոսով: Պարտատոմսերի եկամտաբերությունները թռչում կամ փլվում են՝ կախված ազդակի բնույթից: Դոլարը կտրուկ շարժվում է: Ոսկին զգալիորեն բարձրանում է: Նավթի գները թռչում են, եթե ազդակը Մերձավոր Արևելքին է առնչվում: Ֆինանսական մամուլը լցված է հևասպառ լուսաբանումով: Լրատվական հեռուստաալիքները զարգացումներով են բացում թողարկումները: Սոցիալական մեդիան հագեցած է մեկնաբանություններով, որոնց մի մասը բանիմաց է, բայց մեծ մասը՝ ոչ:

Հասարակ մարդկանց համար առաջին քսանչորս ժամը սովորաբար անցնում է առանց անմիջական գործնական հետևանքի: Խանութները բաց են: Բանկերը գործում են բնականոն: Բանկոմատները կանխիկ են տալիս: Բենզալցակայանները վառելիք ունեն: Ֆինանսական լուրերն անհանգստացնող են, բայց դեռ չեն դրսևորվում առօրյա կյանքում: Ֆինանսական լուսաբանումը դիտող մասնագիտական դասը կարող է տագնապած լինել իր պորտֆելների համար, բայց դեռ մտահոգված չէ իր մթերքի համար:

Նրանց համար, ովքեր իրավիճակը վաղ ճանաչեցին և նախապատրաստվեցին, սա իրենց նախապատրաստությունները ստուգելու պահն է: Ձեռքի տակ եղած կանխիկը պետք է հաստատվի: Պաշարները պետք է ստուգվեն: Կապի միջոցները պետք է փորձարկվեն: Ճանապարհորդական ծրագրերը, եթե տեղափոխությունը ռազմավարության մասն է, պետք է վերանայվեն: Առաջին բանկոմատային հերթերը կարող են հայտնվել, հատկապես լրատվական լուսաբանման մեջ հիշատակված հաստատությունների մասնաճյուղերի մոտ, բայց դրանք դեռ կարճ են և կանոնավոր:

Երրորդ փուլը՝ վաղ խաթարման շրջանը, զբաղեցնում է ազդակից հետո առաջին մեկից երկու շաբաթը: Ազդակի և նրա շուկայական հետևանքների

կուտակային ազդեցությունը դառնում է ավելի դժվար ժխտելի: Խոշոր ֆինանսական հաստատությունները նոր խնդիրների մասին են հայտնում: Հայտարարվում են կառավարական արտակարգ միջոցներ: Նախագահը դիմում է ազգին: Որոշ ընկերություններ հայտարարում են կրճատումների կամ գործունեության դադարների մասին: Ֆինանսական շուկաները չեն կայունացել, այլ տատանվում են՝ ավելի շատ վայրէջքով, քան վերելքով:

Հասարակ մարդկանց համար ազդեցությունը սկսում է տեսանելի դառնալ: Որոշ մթերային խանութներ մատակարարման բացեր են ապրում, քանի որ խուճապահար սպառողները սովորականից ավելի շատ են գնում: Բենզալցակայանները երբեմն դատարկվում են: Բանկոմատներն ավելի հաճախ են կանխիկից սպառվում: Բանկային հերթերը երկարում են: Վարկային քարտերը մեծ մասամբ աշխատում են, բայց երբեմն ձախողվում են: Մթերքի կուտակման առաջին ալիքն ընթացքի մեջ է: Մարդիկ, ովքեր անտեսել էին լուրերը, հիմա անհանգստություն են զգում: Փոքրամասնությունը, որ շարունակում է պնդել, թե ամեն ինչ կարգին է, ավելի ու ավելի է դիտվում որպես իրականությունից կտրված:

Առաջին երկու շաբաթվա վերջում օրինաչափությունը հաստատված է: Խանութները նկատելիորեն ավելի դատարկ են: Որոշ էական ապրանքներ պարզապես անհասանելի են: Բենզինը որոշ շրջաններում ավելի դժվար է գտնել: Բանկային կանխիկացումները սահմանափակված են: Վարկային քարտերի գործարքները երբեմն մերժվում են: «Պակասություն» բառը մտել է առօրյա բառապաշար: Քաղաքական միջավայրը դարձել է վիճաբանական, քանի որ տարբեր խմբավորումները մեղք են բաշխում:

Նրանց համար, ովքեր նախապատրաստված էին, սա արագ փակվող հնարավորության պատուհան է: Վերջին գնումները դեռ կարելի է անել: Վերջին դիրքավորումը դեռ կարող է կատարվել: Ճանապարհորդելը դեռ հնարավոր է, թեև դժվար: Այն գործողությունների պատուհանը, որոնք պետք է արված լինեին նախաազդակային շրջանում, այժմ արագորեն փակվում է, բայց դեռ ամբողջովին չի փակվել:

Չորրորդ փուլը՝ գիտակցման շրջադարձը, հոգեբանական անցումն է ճգնաժամը ժամանակավոր ենթադրելուց դեպի գիտակցումը, որ այն հիմնարար փոփոխություն է ներկայացնում: Սա սովորաբար տեղի է ունենում ազդակից հետո երրորդից չորրորդ շաբաթում և ամբողջ բնակչության տեղաշարժ է, ոչ թե անհատական: Կոնկրետ իրադարձություններ բյուրեղացնում են գիտակցումը: Խոշոր բանկ է ձախողվում՝ չնայած արտակարգ միջոցներին: Կոնկրետ կառավարական ծրագիր չի տալիս խոստացվածը: Երկրորդ խոշոր ազդակային իրադարձությունը բարդանում է առաջինի վրա: Ծաբաթների խաթարման կուտակային ազդեցությունը:

Երբ գիտակցման շրջադարձը տեղի է ունենում, բնակչության վարքը փոխվում է կտրուկ և արագ: Ժամերի ընթացքում խանութների դարակները դատարկվում են, քանի որ գիտակցումը գործարկում է խուճապային գնումների վերջին ալիքները: Բանկոմատները ցամաքում են, քանի որ բոլորը միաժամանակ են փորձում կանխիկ հանել: Բենզալցակայանների մոտ թաղամասերով ձգվող հերթեր են գոյանում: Բանկային մասնաճյուղերը բախվում են կանխիկացնել փորձող ավանդատուների ամբոխների: Խոշոր քաղաքներից դուրս տանող ճանապարհները խցանվում են, քանի որ մարդիկ որոշում են մեկնել ավելի ապահով վայրեր:

Սա անձնական անվտանգության տեսակետից ամենավտանգավոր փուլն է, որովհետև նախկինում կայուն վարքի օրինաչափությունները քայքայվում են ավելի արագ, քան նորերը կարող են հաստատվել: Հանցավորությունն աճում է, քանի որ հուսահատ մարդիկ հուսահատ քայլերի են դիմում: Քաղաքացիական կարգը փորձարկվում է այնպես, ինչպես չի փորձարկվել: Սովորաբար կարգը պահպանող ինստիտուտները ձգված են մինչև սահմանը և գուցե չկարողանան արդյունավետ արձագանքել: «Կատրինայի» դինամիկան մեծանում է մինչև միլիոնավոր մարդկանց՝ խոշոր մետրոպոլիաներում միաժամանակ:

Նրանց համար, ովքեր նախապատրաստված չէին, սա ամենախոր հոգեբանական ճգնաժամի պահն է: Գիտակցումը, որ իրավիճակը մոտ ապագայում բնականոնին չի վերադառնալու, զուգակցված գիտակցման հետ, որ իրենք չեն նախապատրաստվել նոր պայմաններին, ծնում է յուրահատուկ տառապանք: Ոմանք արձագանքում են ժխտումով, որը կարծրանում է համառության մեջ: Ոմանք արձագանքում են խուճապով, որը ծնում է իռացիոնալ որոշումներ: Ոմանք արձագանքում են կաթվածահարությամբ, որը խանգարում է գործել նույնիսկ այն ժամանակ, երբ գործողությունը դեռ հնարավոր է: Փոքրամասնությունն արձագանքում է պարզ հայացքով ընդունումով և անմիջական հարմարվողականությամբ: Արձագանքների տարբերությունը միայն նախկին անհատականությունից կանխատեսելի չէ, թեև նախապատրաստությունը և իմաստի շրջանակները ուժեղ կոռելյացիա ունեն պարզ հայացքով արձագանքների հետ:

Հինգերորդ փուլը՝ երկճյուղավորման շրջանը, զբաղեցնում է ազդակից հետո մոտավորապես երկրորդից վեցերորդ ամիսները: Գիտակցման շրջադարձի սուր խուճապը հանդարտվել է ավելի կայուն մի բանի մեջ: Բնակչությունը երկճյուղավորվել է՝ ելնելով նախկին նախապատրաստությունից, նախկին համայնքային կապերից, նախկին վայրից և նախկին ռեսուրսներից: Նրանք, ովքեր ունեն ռեսուրսներ, կապեր և ծրագրեր, իրագործում են իրենց ծրագրերը: Նրանք, ովքեր չունեն, իրավիճակին դիմակայում են ռեակտիվ կերպով:

Ռեսուրսներ և ծրագրեր ունեցողների համար այս շրջանը նշանակում է իրագործել այն գործողությունները, որոնց նախապատրաստությունը նախապատրաստել է իրենց: Տեղափոխություն նախապես որոշված վայրեր: Համայնքային ցանցերի ակտիվացում: Պահված պաշարների օգտագործում: Ֆիզիկական ձևերով պահված արժեքի օգտագործում: Համակարգում ընդլայնված ընտանիքի հետ: Հարմարվելն իրական է, բայց կառավարելի: Նրանց կյանքը տարբեր է նախկինից, բայց ոչ աղետալի:

Ռեսուրսներ կամ ծրագրեր չունեցողների համար այս շրջանը շատ ավելի ծանր է: Նրանք կախված են կառավարական արտակարգ արձագանքից, որը սովորաբար անբավարար է խաթարման մասշտաբի համար: Նրանք կախված են ընտանիքի կամ համայնքի բարությունից, որը կարող է լինել կամ չլինել: Նրանք բախվում են ամենօրյա որոշումների, թե ինչպես կերակրել իրենց, ինչպես պահել իրենց բնակարանը, ինչպես կառավարել երեխաներին, որոնց դպրոցները գուցե չեն գործում, ինչպես կառավարել առողջական վիճակներ, որոնց բուժումը գուցե խաթարված է: Որոշումները կուտակվում են շաբաթների և ամիսների ընթացքում, և կուտակային մաշվածքը չնախապատրաստված մարդկանց վրա ծանր է:

Կրճատումներն այս շրջանում շարունակվում և արագանում են: Սկսում են բռնագանձումները, քանի որ մարդիկ չեն կարող վճարել հիփոթեքներն այն եկամուտներից, որոնք այլևս չունեն: Ներդրումային հաշիվների արժեքները շարունակում են նվազել: Անշարժ գույքի շուկաներն ըստ էության կաթվածահար են, և գործարքները կատարվում են միայն ծանր կացության պայմաններում: Առողջապահությունը շարունակվում է, բայց վատթարացած ձևով՝ ոչ շտապ օգնության ուշացումներով, որոշ դեղերի պակասով և մասնագետների կրճատված հասանելիությամբ: Հանրային ծառայությունները կծկվում են, քանի որ նահանգային և տեղական կառավարությունների եկամուտներն ընկնում են: Հանցավորությունը զգալիորեն աճում է այն վայրերում, որտեղ սոցիալական համախմբվածությունն արդեն թույլ էր:

Միգրացիան դառնում է այս շրջանի սահմանորոշ գիծը: Մարդիկ, ովքեր կարող են դուրս գալ ամենալարված վայրերից, դուրս են գալիս: Ընդունող շրջանները, առաջին հերթին Լեռնային Արևմուտքը, Թեխասը, Հարավ-Արևելքը և Միջին Արևմուտքի մասերը, բախվում են այնպիսի թվով միգրանտներ կլանելու մարտահրավերի, որ գերազանցում է ինտեգրելու տեղական կարողությունը: Որոշ վայրեր կլանում են արդյունավետ: Ուրիշները դիմադրում են: Ուրիշներն էլ ծանրաբեռնվում են: Այս միգրացիայի քաղաքական դինամիկան սուր է և նպաստում է ավելի լայն քաղաքական մասնատմանը:

Վեցերորդ փուլը՝ նոր հավասարակշռության շրջանը, սկսում է ի հայտ գալ առաջին տարվա երկրորդ կեսի ինչ-որ պահի: Սուր ճգնաժամը նստել է ավելի շուտ

տևական դժվարության նմանվող մի բանի մեջ։ Տնտեսությունը գործում է իր նախաճգնաժամային կարողության թերևս յոթանասունից ութսուն տոկոսով, և կորած քսանից երեսուն տոկոսը ներկայացնում է ամենաշատը կծկված ֆինանսական և սպառողական հատվածները։ Որոշ ինստիտուտներ ընդմիշտ ձախողվել են։ Ուրիշները վերակապիտալացվել են ձևափոխված տեսքով։ Քաղաքական միջավայրը կտրուկ փոխվել է. նախկինում եզրային շարժումներն այժմ հիմնահոս են, և հակառակը։

Անվնաս գյուղատնտեսական հիմքով, արտադրողական տնտեսություններով և համախմբված բնակչություններով նահանգները հարմարվում են նոր պայմաններին և սկսում գործել։ Թեխասը շարունակում է գործել համեմատաբար սահմանափակ խաթարումով։ Այդահոն, Յուտան, Թենեսին, Դակոտաները, համանման բնութագրերով նմանատիպ նահանգները գործում են որպես փաստացի ինքնիշխան միավորներ դաշնային կառույցի ներսում։ Նրանց բնակչությունները միգրացիան կլանել են այնտեղ, որտեղ կարողացել են, և մերժել այնտեղ, որտեղ չեն կարողացել։ Նրանց նահանգային կառավարությունները ստանձնել են դերեր, որոնք նախկինում կատարում էր դաշնային կառավարությունը, ներառյալ որոշ ֆինանսական կարգավորում, արտակարգ արձագանքման որոշ համակարգում, հասարակական կարգի որոշ պահպանում։

Ֆինանսական ծառայություններից, կառավարական զբաղվածությունից կամ ներմուծումից կախված ճյուղերից կախված նահանգները շարունակում են տառապել։ Կալիֆորնիան, Նյու Յորքը, Իլինոյսը բախվում են ծանր դժվարությունների, որովհետև նրանց բնակչություններն ավելի մեծ են, ծախսերն ավելի բարձր են, կախվածությունն ավելի լայն համակարգից ավելի մեծ է, և համախմբվածությունն ավելի թույլ է։ Նրանց նահանգային կառավարությունները ձգված են մինչև սահմանը և ի վիճակի չեն կատարելու այն գործառույթները, որոնք այլևս չի կատարում դաշնային կառավարությունը։ Նրանց քաղաքները գործում են կարողությունից ցածր՝ բնակչության մի մասով, որ փախել է ավելի ապահով շրջաններ, և մի մասով, որ մնում է զգալի զրկանքի պայմաններում։

Դաշնային կառավարությունը շարունակում է գոյություն ունենալ, բայց նրա փաստացի կարողությունը կրճատված է։ Այն դեռ կարող է համակարգել ազգային պաշտպանությունը, դեռ կարող է պահպանել դաշնային դատարանների հիմնական կառույցը, դեռ կարող է արժույթ թողարկել, բայց նահանգային մակարդակում իրադարձություններն ուղղորդելու նրա կարողությունը թուլացել է։ Քաղաքական միջավայրը վիճաբանական է այնպես, ինչպես չի եղել կենդանի հիշողության մեջ, բայց երկիրը չի մասնատվել։ Ի հայտ եկած նահանգային մակարդակի փաստացի ինքնիշխանությունը ճանաչելի է որպես ամերիկյան ֆեդերալիզմ՝ քսաներորդ դարասկզբին ավելի մոտ ձևով, քան քսաներորդ դարավերջին, բայց ոչ որպես ամերիկյան սահմանադրական ավանդույթին խորթ մի բան։

Յոթերորդ փուլը՝ ավելի երկարաժամկետ ելքը, էապես կախված է նրանից, թե որքան խորը գնաց փլուզումը և ինչպես արձագանքեց բնակչությունը: Չափավոր սցենարում փլուզումը ծանր է, բայց զսպված, և վերակազմակերպումը ծնում է ավելի փոքր մասշտաբի տնտեսություն, որը գործում է ճանաչելի ձևերով: Մեգաքաղաքները բնակչություն են կորցրել, փոքր քաղաքները շահել են, գյուղական և փոքրքաղաքային վայրերն աճել են հարաբերական կարևորությամբ, և կյանքն ընթանում է այլ տեմպով և այլ սպասումներով, քան նախկինում: Կենսամակարդակն ավելի ցածր է, քան էր, բայց ոչ աղետալի: Նոր հավասարակշռությունը կայուն է:

Ավելի ծանր սցենարում տեղի է ունեցել տարածաշրջանային մասնատում, երբ փաստացի ինքնիշխանությունն անցել է նահանգներին կամ նահանգների կոալիցիաներին: Դաշնային կառավարությունն էապես ձախողվել է իր գործառույթներում և չի վերականգնվել: Երկիրը, թեև անվանապես դեռ երկիր է, գործում է որպես շատ տարբեր բնավորություններով տարածաշրջանների ազատ համադաշնություն: Նոր հավասարակշռությունն ավելի դժվար է՝ զգալի տեղահանումով, որը շարունակում է ընթացիկ խնդիրներ ծնել:

Ամենածանր սցենարում փլուզումը քաղաքակրթական է: Դաշնային կառավարությունը ձախողվում է որպես գործող միավոր: Տարածաշրջանային ինքնիշխանությունները համախմբվում են առանձին երկրների նմանվող մի բանի մեջ: Որոշ տարածաշրջաններ ինտեգրվում են արդյունավետ, մինչ ուրիշներն ավելի են մասնատվում: Պայմանները հիշեցնում են ամերիկյան պատմության շատ ավելի վաղ շրջանի պայմանները, նախքան արդի ազգային պետության համախմբումը, բայց արդի տեխնոլոգիայի, արդի զենքի և գործնական հմտություններից զուրկ արդի բնակչությունների լրացուցիչ բարդություններով, հմտություններ, որ վաղ ամերիկացիներն ունեին:

Այս ժամանակագիծը բացահայտում է, որ փլուզումը մեկ իրադարձություն չէ: Այն գործընթաց է, որ ծավալվում է տարիների ընթացքում, երբ ամենասուր փուլերը սեղմված են շաբաթների մեջ, բայց ավելի լայն փոխակերպումը շատ ավելի երկար է տևում: Նախաազդակային շրջանում ընդունված որոշումները որոշում են, թե ինչպես են անհատներն ու համայնքները մտնում փլուզման մեջ: Վաղ փուլերում ընդունված որոշումները որոշում են, թե ինչպես են նրանք նավարկում դրանով: Ավելի երկար ժամկետում ընդունված որոշումները որոշում են, թե ինչ են նրանք կառուցում մյուս կողմում: Գործելու մեկ առանձին պահ չկա: Կան բազմաթիվ պահեր, և այս պահերի ընթացքում ընդունված որոշումների կուտակային ազդեցությունն է որոշում ելքերը:

Նախաազդակային շրջանում գտնվող ընթերցողների համար, ինչ որ ընթերցողների մեծ մասն է այս գրքի հրատարակման պահին, հետևությունն այն է, որ գործելու ժամանակը հիմա է: Պատուհանն իր փակվելը չի հայտարարելու:

Երբ փակվելն անշփոթելի դառնա, պատուհանն արդեն փակված կլինի օգտակար լինելիք ամեն ինչի մեծ մասի համար: Այս գրքի հաջորդող գլուխներում նկարագրված գործողությունները այն գործողություններն են, որոնք պետք է ձեռնարկվեն հիմա, նախքան ազդակի ժամանելը, քանի դեռ գործողության պայմանները մնում են բարենպաստ: Հիմա գործելու գինը համեստ է: Չգործելու և պատուհանի փակված լինելը հայտնաբերելու գինը՝ խորունկ:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ

Առաջին հատորն ընդգրկեց գրքի նախնական էջերը և առաջին երկու մասերը՝ համակարգի վիճակը փլուզման նախօրեին և բուն փլուզման մեխանիկան։

Երկրորդ հատորը կշարունակի Երրորդ մասով՝ փլուզման մարդկային չափման մասին, և Չորրորդ մասով՝ աշխարհագրական և քաղաքակրթական վերլուծությամբ։

Երրորդ հատորը կշարունակի Հինգերորդ մասով՝ նախապատրաստության մասին, և Վեցերորդ մասով՝ արդեն դիրքավորվածների մասին, ներառյալ դեպքերի ուսումնասիրությունները։

Չորրորդ հատորը կշարունակի Յոթերորդ մասով՝ նոր կարգի մասին, Ութերորդ մասով՝ եզրակացությամբ և գործողությամբ, և հղումների բաժնով։

ՔԱՐՏԵԶԻ ԵԶՐԻՆ

Համաշխարհային համակարգային փլուզման և ձևավորվող մարդկային կարգի վերլուծություն առաջին սկզբունքներից

Garo H. Armen, Ph.D. (Կարո Հ. Արմեն)

Հատոր երկրորդ

Մասեր երրորդ և չորրորդ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Առաջին հատորը նկարագրեց կուտակվող փխրունության ճարտարապետությունը, արևմտյան և ամերիկյան կառուցվածքի յուրահատուկ խոցելիությունները, պայթելուն սպասող կոնկրետ պղպջակները և Մերձավոր Արևելքը՝ որպես արդեն տեսանելիորեն շարժման մեջ դրված ճգան: Այն քայլ առ քայլ ներկայացրեց համակարգերի ձախողման մեխանիկան, փրկագործական միջամտության տարբերակի սպառումը, ժամանակակից հարստության հիմքում ընկած պայմանագրի ու հասանելիության փլուզումը և այն փուլերը, որոնցով իրականում ընթանում է լուրջ փլուզումը: Այդ հատորի եզրափակիչ գլուխն ավարտվում էր մեկ որոշակի դիտարկումով. նախապատրաստության պատուհանը չի ազդարարելու իր փակվելը, և այն քայլերը, որոնք պաշտպանում են ընտանիքը, արվում են նախքան ճգանի գործարկվելը:

Այս ամենից հետո մի հարց մնում էր անպատասխան: Ենթադրենք՝ փլուզումը գալիս է: Ի՞նչ է այն իրականում անում մարդկանց հետ:

Հենց այս հարցին է նվիրված երկրորդ հատորը, և հարցին պետք է պատասխանել ազնվորեն, որովհետև վերլուծության մնացած մասը կախված է պատասխանից: Համակարգային փլուզման մասին գիրքը, որը լրջորեն չի անդրադառնում մարդկային չափմանը, դառնում է վերացարկումից փրկվելու ուղեցույց: Փլուզումը վերացարկում չէ: Այն մի բան է, որ պատահում է մարդկանց՝ կոնկրետ մարմիններում, կոնկրետ հարաբերություններում, կոնկրետ համայնքներում, կոնկրետ վայրերում: Այն, ինչ փլուզումն անում է այդ մարմինների, այդ հարաբերությունների, այդ համայնքների և այդ վայրերի հետ, որոշում է՝ արդյոք որևէ մեկը դուրս կգա փորձությունից, ինչ վիճակում դուրս կգա և ինչ կունենա ձեռքին՝ մյուս կողմում կառուցելու համար:

Այս հատորի երկու մասերն ուղղակիորեն անդրադառնում են փլուզման մարդկային և աշխարհագրական չափումներին:

Երրորդ մասը՝ մարդկային չափումը, քննում է, թե ինչ է կատարվում մարդկանց հետ, երբ ժամանակակից կյանքի հենարանները վերանում են: Գլուխ 9-ը դիտարկում է տևական սակավության փաստագրված ազդեցությունը մարդկանց վրա՝ հենվելով Մինեսոթայի սովի փորձարկման և պատմության արձանագրած սովերի, պաշարումների ու համակենտրոնացման ճամբարների վկայությունների վրա, որպեսզի պարզի, թե փաստերն իրականում ինչ են ցույց տալիս այն մասին, թե ինչպես է բնավորությունը դիմանում և ինչպես է կոտրվում զրկանքի ներքո: Բացահայտումները սթափեցնող են և ուղղակի հետևություններ ունեն նախապատրաստության կարգի համար: Գլուխ 10-ը քննում է բնակչության մակարդակի դինամիկան՝ խուճապի կորը, այն փուլերը, որոնցով ամբոխներն անցնում են ժխտումից դեպի սակարկություն, ապա գիտակցում և

երկճյուղավորում, ինչպես նաև թույլ կապերով ունևոր համայնքների ձախողման յուրահատուկ կերպը: Գլուխ 11-ը վերցնում է թերևս ամենակարևոր առանձին եզրահանգումը ողջ վերլուծության մեջ. բունկերները ձախողվում են, մեկուսացված նախապատրաստությունը չի գործում, փլուզումից իրապես դուրս եկող միավորը հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնքն է, իսկ ամրացված կալվածքով միայնակ նախապատրաստվողի տարածված կերպարը վտանգավոր ինքնախաբեություն է:

Չորրորդ մասն անցնում է աշխարհագրությանը: Գլուխ 12-ը ներկայացնում է գոյատևման գործոնների շրջանակը՝ բնակչությունների և վայրերի յոթ կոնկրետ հատկանիշները, որոնք որոշում են դիմակայունությունն այն պայմաններում, երբ ժամանակակից համակարգերն այլևս հուսալիորեն չեն ապահովում այն, ինչ բնակչությանն անհրաժեշտ է: Գլուխ 13-ը այս շրջանակով որպես ոսպնյակ անցնում է աշխարհի գլխավոր տարածաշրջաններով, և արդյունքները հաճախ շրջում են զարգացման ստանդարտ ցուցանիշների տված վարկանիշները: Գլուխ 14-ը խորությամբ քննում է Միացյալ Նահանգները, որովհետև ամերիկյան դեպքը միևնույն սահմանների ներսում պարունակում է և՛ արտասովոր դիմակայունություն, և՛ արտասովոր փխրունություն, և որովհետև այս գրքի ընթերցողների մեծ մասը գալիք պայմաններին դիմակայելու է հենց այդ սահմանների ներսից:

Այս հատորի երկու մասերով անցնում են մի քանի թեմաներ, որոնք ընթերցողը պետք է մտքում պահի գլուխների ընթացքում:

Առաջինն այն է, որ նյութական նախապատրաստությունն ինքնին բավարար չէ: Պաշարները պահում են մարմինը: Համայնքը պահում է մարդուն: Երկուսն էլ անհրաժեշտ են, և ոչ մեկը չի կարող փոխարինել մյուսին: Սա այն եզրահանգումն է, որը գոյատևապաշտ (սրվայվալիստական) գրականությունն ամենից հետևողականորեն վրիպել է, և որը պատմական փորձն ամենից հետևողականորեն հաստատում է:

Երկրորդն այն է, որ այն բնակչություններն ու վայրերը, որոնք ամենաբարձր գնահատականներն էին ստանում ուշ արդիականության չափանիշներով, նույնը չեն, ինչ փլուզման պայմաններում ամենաբարձր գնահատականներ ստացողները: Սա անհարմար է այն ընթերցողների համար, ովքեր իրենց կյանքը կառուցել են այն ենթադրության վրա, թե արդիականացումն առաջընթաց է, բայց փաստերը չեն ճկվում անհարմարության առաջ:

Երրորդն այն է, որ գոյատևումը որոշող ընտրությունները կատարվում են ոչ թե ճգնաժամի պահին, այլ ճգնաժամին նախորդող տարիներին ու տասնամյակներին: Համայնք կառուցելը, կրոնական ավանդույթին լրջորեն միանալը, գործնական հմտություններ ձեռք բերելը, երեխաներին բնավորություն կերտող պայմաններում մեծացնելը, բնակության վայրն ընտրելը՝ ուշադրություն

դարձնելով, թե որ պայմաններն են իրապես կարևոր, այս ամենն իրագործվում է տարիների ընթացքում: Դրանք հնարավոր չէ իրագործել սուր խաթարման շաբաթներին: Համապատասխան ընտրությունների պատուհանը ներկա պահն է, և անգործությամբ ընտրվում է հենց չնախապատրաստվելու ընտրությունը:

Չորրորդն այն է, որ վերլուծությունն առաջարկվում է առանց քաղաքական շողոքորթության: Երրորդ մասն ասում է բաներ, որոնք անհարմար են նրանց համար, ովքեր իրենց ժամանակակից կյանքը կառուցել են անհատական ինքնիրացման վրա: Չորրորդ մասն ասում է բաներ, որոնք անհարմար են խոշոր ափամերձ քաղաքներում ապրողների համար, ինչպես նաև նրանց, ովքեր ապրում են երկրներում, որոնք իրենց հաջողության օրինակ են համարել: Անհարմարությունը նպատակը չէ: Անհարմարությունն իրավիճակն ազնվորեն նկարագրելու գինն է:

Այն, ինչ հետևում է, ախտորոշիչ հիմքի ամբողջացումն է: Երրորդ հատորն ախտորոշումից կանցնի կառուցմանը՝ քայլ առ քայլ ներկայացնելով նախապատրաստության գործնական ուղին և գործող տնտեսությունների այն ուսումնասիրությունները, որոնք ցույց են տալիս, թե ինչ տեսք ունի լուրջ նախապատրաստությունը գործնականում: Չորրորդ հատորը կփակի աշխատությունն այն հարցով, թե ինչ նոր կարգ կարող է ի հայտ գալ և ինչ է այդ կարգը պահանջում նրանցից, ովքեր կկամենան օգնել դրա կառուցմանը: Բայց նախքան կառուցումը սկսելը ախտորոշումը պետք է ամբողջական լինի: Այդ ամբողջացումը ձեր ձեռքերում գտնվող հատորի գործն է:

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ: ՓԼՈՒԶՄԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՉԱՓՈՒՄԸ

ԳԼՈՒԽ 9

Ինչ է անում սակավությունը մարդկանց հետ

Այս գլուխը քննում է, թե փաստերն իրականում ինչ են ցույց տալիս այն մասին, թե ինչպես են մարդիկ արձագանքում տևական զրկանքին: Հենվելով Մինեսոթայի սովի փորձարկման, պատմության ընթացքում սովերի ու պաշարումների վկայությունների, համակենտրոնացման ճամբարներով և խորհրդային Գուլագով անցած հոգեբույժների ու վերապրածների դիտարկումների վրա՝ այն հաստատում է, որ մարդու բարոյական կարողությունը կենսաբանական հատակ ունի, որ այդ հատակը տարբեր է անհատից անհատ, բայց գոյություն ունի բոլորի համար, և որ այն, ինչ որոշում է, թե ով է պահպանում իրեն այնպիսի պայմաններում, որոնք պիտի որ կործանեին իրեն, ուժը չէ, խելքը չէ, խորամանկությունը չէ, այլ ավելի խորքային մի բան: Գլուխն ուղղակի հետևություններ ունի նախապատրաստության կարգի համար. սննդի պաշարը պետք է հաշվարկված լինի պաշտպանելու ոչ միայն ֆիզիկական գոյությունը, այլև բարոյական գոյությունը, որը կախված է բավարար կալորիականությունից:

Սկսենք մի հարցից, որն այս գրքի ընթերցողների մեծ մասը երբեք ստիպված չի եղել տալ: Ի՞նչ ես դու, երբ երկար ժամանակ բավարար չես կերել: Ոչ թե ինչ ես անում, ոչ թե ինչ ես կրում, այլ ի՛նչ ես: Ի՞նչ է մնում այն մարդուց, որին դու քեզ համարում ես, երբ այդ մարդու կենսաբանական հիմքերը շաբաթների ու ամիսների ընթացքում աստիճանաբար խլվել են:

Սա վերացական հարց չէ: Այն մանրակրկիտ ուսումնասիրվել է վերահսկվող պայմաններում, դիտարկվել դարեր շարունակ սովերի ու պաշարումների ժամանակ, փաստագրվել ծայրահեղությունն ապրած և դրա մասին գրելու համար ողջ մնացած մարդկանց հուշերում: Բացահայտումները զարմանալիորեն համընկնում են: Դրանք նաև ավելի սթափեցնող են, քան ընթերցողների մեծ մասը պատրաստ կլինի յուրացնել: Դրանք գնում են մինչև այն հարցի սիրտը, թե ինչ է նշանակում լուրջ փլուզումը սովորական մարդկանց համար, և ուղղակի հետևություններ ունեն նախապատրաստության կարգի համար:

Ամենախիստ ուսումնասիրությունը, որ երբևէ կատարվել է այն մասին, թե ինչ է անում քաղցը մարդու հետ, Մինեսոթայի սովի փորձարկումն էր (վերահսկվող հետազոտություն, որն անցկացվել է Մինեսոթայի համալսարանում 1944-ից 1945 թվականներին Անսել Քիզի (Ancel Keys) ղեկավարությամբ՝ ամերիկացի նշանավոր ֆիզիոլոգի, որը հետագայում հայտնի դարձավ սննդակարգի և սրտի հիվանդությունների վերաբերյալ իր աշխատանքներով. փորձարկումն ընդգրկում էր երեսունվեց առողջ երիտասարդ կամավորների, որոնց վեց ամիս պահեցին իրենց բնականոն կալորիականության մոտավորապես կեսի վրա՝ Եվրոպայում զանգվածային սովին տրվելիք հետպատերազմյան արձագանքը ծրագրելու

համար. այն մինչ օրս մնում է ամենահանգամանալի ուսումնասիրությունը, թե ինչ է անում տևական կիսասովը սովորական մարդկանց հետ վերահսկվող պայմաններում): Երեսունվեց առողջ երիտասարդ տղամարդիկ՝ խղճի հիմունքով զինծառայությունից հրաժարվածներ, որոնք հետազոտությանը կամավոր էին մասնակցում որպես այլընտրանքային ծառայություն, դրվեցին օրական մոտավորապես 1560 կալորիա պարունակող վերահսկվող սննդակարգի, ինչը բնականոն կալորիականության մոտ կեսն է: Տղամարդկանց վեց ամիս ուշադիր հետազոտում էին, մինչ նրանց մարմիններն ու հոգեկանն արձագանքում էին տևական կիսասովին, ապա հաջորդող շրջանում աստիճանաբար վերադարձնում էին բնականոն սնուցման:

Արդյունքները հետազոտողների սպասածը չէին: Տղամարդիկ առողջ կամավորներ էին վերահսկվող միջավայրում, գիտեին, որ փորձարկումն ավարտվելու է, գիտեին, որ դրանից հետո իրենց նորմալ կերակրելու են, և մասնակցում էին մի բանի, որին բարոյական նպատակ էին վերագրում: Չնայած այս բոլոր պաշտպանիչ գործոններին՝ տևական կալորիական սահմանափակումը նրանց վարքի, անհատականության և մտավոր գործունեության մեջ առաջացրեց փոփոխություններ, որոնք ո՛չ իրենք, ո՛չ էլ հետազոտողները չէին կանխատեսել:

Շաբաթների ընթացքում տղամարդիկ մոլուցքի աստիճան տարվեցին սննդով: Նրանք անընդհատ մտածում էին ուտելիքի մասին: Անընդհատ խոսում էին ուտելիքի մասին: Կարդում էին խոհարարական գրքեր և ակնապիշ նայում ուտեստների նկարներին: Մտավոր տարածքը, որ նախկինում զբաղեցնում էին նրանց սովորական հետաքրքրությունները՝ սեռական կյանքը, քաղաքականությունը, ընկերությունները, նախասիրությունները, գաղափարները, զգալի չափով գրավվեց սննդի կողմից: Նրանց անհատականությունները փոխվեցին: Առատաձեռն եղածները դարձան մանրախնդիր: Շփվող եղածները դարձան ինքնամփոփ: Մի քանիսի մոտ զարգացավ այնքան ծանր դեպրեսիա, որ հոգեբուժական օգնություն պահանջվեց: Մի քանիսը փորձարկման պայմաններում անգամ սնունդ գողացան միմյանցից: Մեկը կտրեց իր ձեռքի երեք մատը՝ ըստ երևույթին հուսահատ փորձելով ազատվել հետազոտությունից: Կամավորները, որոնք ընտրվել էին իրենց կայուն բնավորության և բարոյական լրջության համար, տևական կալորիական զրկանքի ներքո դարձան այլ մարդիկ, քան եղել էին սկզբում:

Մինեսոթայի հետազոտության դասը, որը հաստատվել է հետագա հետազոտություններով և անհամար իրական դիտարկումներով, այն է, որ մարդկային բնավորությունը շատ ավելի է կախված կենսաբանական պայմաններից, քան մարդիկ կցանկանային հավատալ: Անհատականությունը, որ ներկայացնում ենք աշխարհին, արժեքները, որ կրում ենք, հարաբերությունները, որ պահպանում ենք, բարոյական պարտավորությունները, որ հարգում ենք, բոլորը հանգչում են բավարար կալորիականության, քնի, ջրի և տարրական

ֆիզիկական գործունեության հիմքի վրա: Հանիր հիմքը, և կառույցը կփոխվի: Ոչ թե որովհետև թույլ ենք, այլ որովհետև կենսաբանական օրգանիզմներ ենք, որոնց հոգեկան կյանքը կախված է կենսաբանական մուտքերից:

Այս բացահայտումը խորունկ հետևություններ ունի այն հարցի համար, թե իրականում ինչ տեսք ունի փլուզումը սովորական մարդկանց համար: Տարածված ենթադրությունն այն է, որ դժվարության առաջ կանգնած մարդիկ բացահայտում են, թե ով են իրականում. լավերը մնում են լավը, վատերը դառնում են ավելի վատը, բայց հիմքում ընկած բնավորությունը դիմանում է: Այս ենթադրությունը մխիթարական է, բայց սխալ: Դժվարությունը բացահայտում է ոչ թե ով են մարդիկ, այլ թե ինչպես է նրանց կենսաբանությունն արձագանքում զրկանքին: Նույն մարդը տարբեր պայմաններում իսկապես տարբեր մարդ է, և տարբերությունները փոքր չեն:

Մարդկության պատմության իրական սովերի ու պաշարումների վկայությունները ընկճող միօրինակ պատկեր են կազմում: Լենինգրադի պաշարումը 1941-ից 1944 թվականներին, երբ սովից մահացավ մոտավորապես մեկ միլիոն խաղաղ բնակիչ: «Սովի ձմեռը» Նիդեռլանդներում 1944-ից 1945 թվականների ձմռանը, երբ գերմանական օկուպացիան կտրեց պարենի մատակարարումը, և հոլանդացի խաղաղ բնակիչները գոյատևելու համար ուտում էին վարդակակաչի սոխուկներ ու շաքարի ճակնդեղ: Չինական մեծ սովը 1959-ից 1961 թվականներին, որի զոհերի թվի գնահատականները տատանվում են տասնհինգից քառասունհինգ միլիոնի միջև: Հյուսիսային Կորեայի սովը 1990-ականներին: Հոլոդոմորը (կանխամտածված կազմակերպված սովը Խորհրդային Ուկրաինայում 1932-ից 1933 թվականներին, երբ մի քանի միլիոն ուկրաինացի մահացավ սովից՝ որպես Ստալինի (Stalin) կոլեկտիվացման քաղաքականության և հացահատիկի այն բռնագրավումների հետևանք, որոնք օգտագործվում էին որպես գործիք ուկրաինացի գյուղացիության դիմադրության դեմ), որի ընթացքում մի քանի միլիոն մարդ մահացավ կանխամտածված կազմակերպված սովից: Հայոց ցեղասպանության մահվան քարավանները, որոնց ընթացքում տևական զրկանքը բնաջնջման գործիք էր: Այս իրադարձություններից յուրաքանչյուրը թողել է մանրամասն վկայություններ այն մասին, թե ինչ է անում տևական սակավությունը մարդկանց հետ, և վկայությունները հանգում են միևնույն դիտարկումներին:

Խիստ զրկանքի առաջին շաբաթները փոխօգնության փուլ են ծնում: Մարդիկ կիսվում են ունեցածով: Համայնքներն օգնություն են կազմակերպում: Սոցիալական կապերը սերտանում են, երբ մարդիկ արձագանքում են ընդհանուր դժվարությանը: Հենց այս փուլն է, որ հետադարձ հայացքով մնում է հիշողության մեջ, որովհետև այն հաստատում է մարդկային բնության մխիթարական պատկերացումը, և որովհետև ողջ մնացողները հաճախ հենց նրանք են, որոնց համայնքի աջակցությունը բավականաչափ պատսպարել էր, որ դուրս գան

փորձությունից: Մարդկանց հանրօգուտ մղումներն իրական են և ի հայտ են գալիս ճգնաժամի վաղ փուլերում:

Երկրորդ փուլը, որ սկսվում է մի քանի շաբաթից մինչև մի քանի ամիս անց, բերում է սոցիալական մասնատում: Ընդլայնված համայնքը դառնում է չափազանց մեծ, որպեսզի պահպանվի: Մարդիկ սկսում են կենտրոնանալ ավելի նեղ շրջանակների վրա: Պաշարներն այլևս ոչ թե բաժանվում, այլ թաքուն կուտակվում են: Գողությունն աճում է: Երեխաները, որ բոլորի երեխաներն էին, դառնում են յուրաքանչյուր ընտանիքի երեխաները: Անծանոթների միջև շփումները դառնում են լարված: Այն վարքագիծը, որ զրկանքից առաջ դիտվում էր որպես հակասոցիալական, զրկանքի ընթացքում դառնում է գոյատևման վարքագիծ, և համայնքը կապող սոցիալական հյուսվածքը սկսում է քանդվել:

Երրորդ փուլը՝ խիստ ու տևական սակավության դեպքում, բերում է մտերիմ հարաբերությունների քայքայում: Սկզբում իրարից գողանում են անծանոթները: Հետո՝ հարևանները: Հետո՝ ընկերները: Հետո՝ հեռավոր ազգականները: Հետո՝ մերձավորները: Հետո՝ նույն հարկի տակ ապրող ընտանիքը: Իսկ ամենավատ դեպքերում ծնողները գողանում են երեխաներից: Այս հաջորդականությունը կրկնվում է մշակույթից մշակույթ և դարից դար: Լենինգրադի, Հոլոդոմորի, չինական սովի ամենածանր դրվագների վկայությունները պարունակում են միևնույն սարսափները: Մարդակերություն: Երեխաների վաճառք: Ծերերի լքում: Ընտանիքի անդամների սպանություն սննդի համար: Սրանք վատ մարդկանց արարքներ չեն: Սրանք կենսաբանական օրգանիզմների արարքներ են, որոնց բարոյական կարողությունը մղվել է այն կետից անդին, որտեղ այն դեռ կարող էր դիմադրել մարմնի պահանջներին:

Այս իրադարձությունների ամենացնցող վկայությունները ոչ թե անծանոթների դաժանության մասին են, այլ այն պահերի, երբ միմյանց սիրող մարդիկ տևական զրկանքի ներքո կորցրին այդ սերը: Կինը, որ նայում էր, թե ինչպես է մահանում ամուսինը, որովհետև կերել էր նրա բաժինը: Մայրը, որ կարող էր կերակրել իր երեք երեխաներից երկուսին, և ընտրություն արեց: Եղբայրը, որ սպանեց քրոջը՝ նրա տարածը խլելու համար: Սրանք վատ մարդիկ չէին, որ վատ էին վարվում: Սրանք սովորական մարդիկ էին, որոնց կենսաբանական համակարգերը տևական սակավության պայմաններում ծնեցին վարք, որը նրանք շաբաթներ առաջ անհնար կհամարեին:

Այս վկայություններից բխում է, որ մարդու բարոյական կարողությունը կենսաբանական հատակ ունի: Այդ հատակից վեր մեր արժեքները, պարտավորությունները և հարաբերությունները դիմանում են: Այդ հատակից ցած՝ ոչ: Հատակը տարբեր է անհատից անհատ՝ կախված ֆիզիոլոգիայից, դաստիարակությունից, իմաստի շրջանակից և սոցիալական միջավայրից: Բայց հատակը գոյություն ունի բոլորի համար, և լուրջ տևական զրկանքը մարդկանց

մեծ մասին մղում է դրանից ցած: Մինեսոթայի հետազոտության 1560 կալորիանոց սննդակարգը բավական էր առողջ երիտասարդ կամավորներին հասցնելու վարքային փոփոխությունների, որոնք զարմացրին հենց իրենց: Ամիսներով ձգվող խիստ սովի պայմանները գրեթե բոլորին են մղում իրենց հատակից ցած:

Հետևությունն այն չէ, որ մարդիկ վատն են: Հետևությունն այն է, որ արժեքները, որոնք պահպանում ենք բավարար կենսաբանական ապահովության պայմաններում, չի կարելի համարել ինքնըստինքյան պահպանվող տևական զրկանքի պայմաններում: Մարդը, որին պատկերացնում ես բնականոն պայմաններում՝ գործող ըստ այն արժեքների, որոնք նա հռչակում է իր և ուրիշների առաջ, պարտադիր չէ, որ լինի այն մարդը, որը նա կլինի ամիսներ տևած անբավարար սննդից, քնից ու անվտանգությունից հետո: Նա, ամենախոր իմաստով, կմնա ինքը: Բայց տևական ճնշման ներքո նա նաև ընդունակ կլինի բաների, որոնց իրեն անընդունակ էր համարում: Հարուստ ֆինանսիստը, որ բնականոն պայմաններում իրեն բարեգութ է պատկերացնում, հայտնվում է ընտրության առաջ՝ կերակրե՞լ երեխային, թե՞ ծեր ծնողին, որովհետև երկուսին կերակրել չի կարող: Երկրորդ տեսարանի մարդը այն մարդը չէ, որին ճանաչում ես առաջինում: Արժեքները համարժեք չեն պայմաններին: Մարմինն ունի պահանջներ, որոնք գիտակից միտքը չի կարող անվերջ զսպել: Տևական ճնշման տակ մարմինը հաղթում է, և մարդը, որին ճանաչում էիր, այլևս չկա:

Սա հոռետեսություն չէ: Սա իրատեսություն է: Եվ այն ուղղակի հետևություններ ունի նախապատրաստության մասին մտածելու համար: Առաջին հետևությունն այն է, որ նախապատրաստությունը սոսկ պաշարների հարց չէ: Այն այն պայմանների կանխումն է, որոնց ներքո բնավորությունը փորձության է դրվում կոտրվելու կետից անդին: Ընտանիքը, որ պահեստավորել է վեց ամսվա խաթարմանը դիմանալու համար բավարար սնունդ, ջուր և առաջին անհրաժեշտության պաշարներ, պաշտպանում է ոչ միայն իր ֆիզիկական գոյությունը, այլև իր բարոյական գոյությունը: Այդ ընտանիքի անդամները զերծ են մնում այն պայմաններից, որոնք նրանց կմղեին իրենց կենսաբանական հատակից ցած: Նրանք մնում են իրենք:

Գործոնները, որոնք որոշում են, թե որ սցենարը կիրականանա, կատարելապես ուսումնասիրված չեն, բայց հետազոտություններն ու պատմական վկայությունները դրանցից մի քանիսը վեր են հանել: Ամենակարևոր առանձին գործոնը, թերևս միակ գործոնը, որ հետևողականորեն կանխագուշակում է, թե ով է պահպանում իրեն ծայրահեղ պայմաններում, իմաստի շրջանակն է: Մարդիկ, ովքեր ունեն կրոնական կամ փիլիսոփայական շրջանակ, որն իմաստ է տալիս տառապանքին, հույս է տալիս անմիջական հանգամանքներից անդին և կապում է նրանց իրենցից մեծ մի բանի, պահպանում են իրենց մարդկայնությունն այն պայմաններում, որտեղ նման շրջանակ

չունեցողները կոտրվում են։

Վիկտոր Ֆրանկլի (Viktor Frankl) դիտարկումները համակենտրոնացման ճամբարներից այս բացահայտման դասական ձևակերպումն են։ Ֆրանկլը (ավստրիացի հոգեբույժը, որը 1942-ից 1945 թվականներին բանտարկված էր Օսվենցիմում և նացիստական այլ ճամբարներում, և որի 1946 թվականի «Man's Search for Meaning» («Մարդը իմաստի որոնման մեջ») գիրքը, գրված ազատագրումից հետո ինը օրում, հենվելով նրա կլինիկական պատրաստվածության և սեփական վերապրումի վրա, ձևակերպեց այն, ինչ նա անվանեց լոգոթերապիա՝ իմաստի հանդեպ մարդկային պահանջի վրա հիմնված հոգեբանական պրակտիկայի դպրոցը) պատերազմից առաջ արդեն ձևավորված հոգեբույժ էր և ծայրահեղ զրկանքի, դաժանության ու անորոշության պայմաններում դիտարկում էր իր բանտակիցներին։ Նա նկատեց, որ ճամբարներում գոյատևումը կապված չէր ակնհայտ գործոնների հետ։ Ուժը մարդկանց չէր փրկում։ Խելքը չէր փրկում։ Խորամանկությունը չէր փրկում։ Կրթությունը չէր փրկում։ Նման ֆիզիկական վիճակում գտնվող և նման վերաբերմունքի արժանացող բանտարկյալների մեջ ոմանք պահպանում էին իրենց, ոմանք փլուզվում էին, և տարբերիչ գործոնը դրսից տեսանելի չէր։

Այն, ինչ Ֆրանկլը վեր հանեց՝ ելնելով իր կլինիկական պատրաստվածությունից և սեփական փորձից, հետևյալն էր. իրենց պահպանող բանտարկյալներն ունեին ապրելու մի պատճառ, որը ճամբարները չէին կարող խլել։ Ոմանց համար դա ճամբարից դուրս սպասող մարդն էր։ Ոմանց համար՝ անավարտ գործը, չգրված գիրքը, չարված հայտնագործությունը։ Ոմանց համար՝ կրոնական հավատը, որը նրանց տառապանքը դնում էր տիեզերական համապատկերի մեջ։ Ոմանց համար՝ վճռականությունը՝ ողջ մնալու դեպքում վկայելու այն, ինչ տեսել էին։ Իմաստի կոնկրետ աղբյուրը տարբեր էր, բայց օրինաչափությունը՝ կայուն։ Բանտարկյալները, որոնց իմաստը ճամբարները չէին կարող քանդել, պահպանում էին իրենց։ Բանտարկյալները, որոնց ինքնությունը կառուցված էր այն բանի վրա, ինչ ճամբարներն արդեն խլել էին (կարգավիճակ, մասնագիտություն, ձեռքբերում, ընտանիք, եթե ընտանիքը կորսված էր), ներքին ոչ մի պաշար չունեին, որին դիմեին, և փլուզվում էին։

Ալեքսանդր Սոլժենիցինի (Aleksandr Solzhenitsyn) վկայությունները խորհրդային Գուլագի համակարգից նույն եզրակացությանն են հասնում այլ դիտարկումների միջով։ Սոլժենիցինը (ռուս վիպասանն ու պատմաբանը, որը 1945-ից 1953 թվականներին ութ տարի անցկացրեց խորհրդային ուղղիչ աշխատանքային ճամբարների համակարգում՝ Ստալինին քննադատող մասնավոր նամակ գրելու համար, և որը հետագայում ստեղծեց «Գուլագ արշիպելագը»՝ խորհրդային ճամբարային համակարգի եռահատոր փաստագրական պատմությունը, որը վճռական դեր խաղաց Արևմուտքում խորհրդային լեգիտիմության կործանման գործում) ութ տարի անցկացրեց

ճամբարներում և տեսածի մասին գրեց ոչ թե ուսումնասիրողի, այլ ապրողի շոշափելի ուշադրությամբ: Օրինաչափությունը, որ նա փաստագրեց, այն էր, որ իրենց պահպանող բանտարկյալներն ունեին մի բան, որը պայմանները չէին կարող խլել: Կրոնական հավատն ամենատարածված պաշտպանիչ գործոնն էր: Ընտանեկան ամուր կապվածությունը՝ բոնագրավումից թաքցրած լուսանկարներով և ամեն գիշեր վերապրվող հիշողություններով, երկրորդն էր: Փիլիսոփայական շրջանակը, Սոլժենիցինի դեպքում՝ բանտարկության տարիներին խորացող ռուս ուղղափառ հավատը, երրորդն էր:

Հետագա հետազոտությունները հաստատել և ընդլայնել են այս բացահայտումը: Հոլոքոստը վերապրածները, որոնք պատերազմից հետո տասնամյակների ընթացքում դարձան հոգեբանական ուսումնասիրությունների մասնակիցներ, ցույց տվեցին Ֆրանկլի նկարագրածին ապշեցուցիչ չափով նման օրինաչափություններ: Վիետնամական ռազմագերիների ճամբարներում պահված ամերիկացիները, հատկապես ավագ սպաները, ինչպիսիք էին Ջեյմս Ստոկդեյլը (James Stockdale) և Ջերեմայա Դենտոնը (Jeremiah Denton) (Ստոկդեյլը «Հանոյ Հիլթոնում» պահվող ամենաավագ ամերիկացի ռազմածովային սպան էր, յոթ տարուց ավելի գերության մեջ, բազմիցս խոշտանգված, և ստոիկյան փիլիսոփայության՝ որպես իրեն պահած շրջանակի մասին նրա հետպատերազմյան խորհրդածությունները լայն ուսումնասիրության առարկա են դարձել. Դենտոնը նրա գործընկեր սպան էր, որը հեռուստատեսային հարկադրված հարցազրույցի ժամանակ Մորզեի այբուբենով աչքերի թարթումով հաղորդեց «torture» («խոշտանգում») բառը՝ ութ տարվա գերության միջով պահված իր կաթոլիկ հավատով), իրենց փորձից բխեցրին նման դիտարկումներ: Քսաներորդ դարի տարբեր բռնապետությունների քաղբանտարկյալները, որոնք հուշեր են թողել իրենց ապրածի մասին, մատնանշում են նույն ուղղությունը: Օրինաչափությունը չափազանց կայուն է, որպեսզի պատահականություն լինի: Ներքին պաշարը, որը մարդկանց թույլ է տալիս պահպանել իրենց այնպիսի պայմաններում, որոնք պիտի որ կործանեին նրանց, հենց այն է, ինչ որոշում է տարբերությունը դիմանալու և փլուզվելու միջև:

Ի՞նչ է այդ ներքին պաշարը: Այն, ինչ փիլիսոփաներն անվանում են իմաստի կամք, ինչ աստվածաբաններն անվանում են հավատ, ինչ ավանդական մշակույթներն անվանում են պատիվ կամ պարտք կամ արդարակեցություն: Անունները տարբեր են: Երևույթը նույնն է: Դա մարդու կարողությունն է՝ հանգամանքները մեկնաբանելու որպես իմաստալից ավելի մեծ շրջանակի ներսում, ընդ որում շրջանակը պետք է լինի մի բան, որին անմիջական հանգամանքները չեն կարող սպառնալ: Կորստի ենթակա հանգամանքների վրա կառուցված շրջանակը (կարիերա, ունեցվածք, սոցիալական կարգավիճակ, որոշ դեպքերում նույնիսկ մերձավոր ընտանիք) ոչ մի պաշտպանություն չի տալիս, երբ այդ հանգամանքները կորչում են: Հանգամանքները գերազանցող մի բանի վրա

կառուցված շրջանակը (հավատ, ներկա պահից անդին ձգվող սեր, պարտք սեփական անձից մեծ բանի հանդեպ) տալիս է պաշտպանություն, որը հնարավոր չէ խլել։

Ահա թե ինչու կրոնական ավանդույթներն այդքան կայուն արդյունք ունեն մարդկայնությունն անվնաս պահած վերապրողներ ծնելու գործում։ Կրոնն իր ամենախոր էությամբ հենց հանգամանքները գերազանցող իմաստի շրջանակների կառուցումն է։ Քրիստոնյան, որ հավատում է, թե իր տառապանքը մասնակցություն է Քրիստոսի տառապանքին, հրեան, որ իր տառապանքը տեղադրում է իր ժողովրդի երկար պատմության մեջ, մուսուլմանը, որ հանձնվում է Աստծո կամքին անկախ պայմաններից, բուդդայականը, որ տառապանքը տեսնում է որպես մարդկային համընդհանուր վիճակ, որը պետք է կերպափոխվի իմաստնությամբ, բոլորն ունեն շրջանակներ, որոնք պայմանները չեն կարող խլել իրենցից։ Այդ շրջանակները կարող են աստվածաբանորեն տարբեր լինել, բայց նրանց հոգեբանական գործառույթը նման է։ Դրանք անմիջական հանգամանքները դնում են ավելի մեծ պատկերի մեջ, որն այդ հանգամանքներին իմաստ է տալիս։

Հայկական փորձառությունն այստեղ առանձնապես ուսանելի է։ Հայ ժողովուրդը վերապրել է ցեղասպանություն, հալածանք և քաղաքակրթական խաթարում, որոնք պիտի որ վերջ դնեին նրան որպես ժողովրդի, և դուրս է եկել իր ինքնությունն անվնաս պահած։ Գործոնը, որ հնարավոր դարձրեց այդ վերապրումը, ռազմական ուժը չէր, քաղաքական իշխանությունը չէր, տնտեսական միջոցները չէին. այս ամենը հայերը չունեին հենց այն պահերին, երբ դրանց կարիքն ամենից շատ ունեին։ Գործոնը կրոնական և մշակութային շրջանակն էր՝ Հայ Առաքելական եկեղեցին, լեզուն, ընտանեկան ու համայնքային կառույցները, որոնք տառապանքը դնում էին մի պատմության մեջ, որը տառապանքն ինքը չէր կարող քանդել։ Ցեղասպանությունը և հաջորդած ցրումը վերապրած հայերն այդ շրջանակները տարան իրենց հետ։ Նրանք եկեղեցիներ կառուցեցին իրենց նոր երկրներում։ Երեխաներին սովորեցրին լեզուն և պատմությունը։ Պահպանեցին հանգամանքները գերազանցող իմաստը։ Արդյունքն այն է, որ այն իրադարձություններից մեկ դար անց, որոնք պիտի որ վերջ դնեին իրենց, նրանք մնում են ժողովուրդ՝ աշխարհով մեկ ծաղկող համայնքներով և ավերակներից վերակերտված հայրենիքով։

Ժամանակակից արևմտյան աշխարհիկ մշակույթը տասնամյակներ շարունակ քանդել է իմաստի այն շրջանակները, որոնց վրա հենվում էին նախորդ սերունդները, և հաճախ այդ քանդումը տոնել է որպես առաջընթաց։ Կրոնը դիտվել է որպես սնահավատություն անկիրթների համար։ Փիլիսոփայությունը վերածվել է ակադեմիական վարժանքի՝ ապրելու ուղեցույց լինելու փոխարեն։ Ավանդույթը դիտվել է որպես հետամնացություն։ Շրջանակները, որոնց վրա հենվում էին նախորդ սերունդները, գործուն կերպով խարխլվել են, և չի

կառուցվել ոչ մի փոխարինող, որը կատարեր նույն հոգեբանական գործառույթը։

Ի հայտ եկած փոխարինողները (կարիերայի ձեռքբերումներ, սպառում, անհատական ինքնիրացում, գաղափարախոսական քաղաքականություն, թվային ինքնություն) չեն տալիս այն, ինչ տալիս են կրոնական շրջանակները, որովհետև հանգամանքները չեն գերազանցում։ Դրանք հենց հանգամանքներ են։ Երբ դրանք կորչում են, դրանց տված իմաստը կորչում է դրանց հետ։ Կարիերայի ձեռքբերումը, որ իմաստ էր տալիս, քանի դեռ կարիերան հնարավոր էր, այլևս իմաստ չի տալիս, երբ կարիերան չկա։ Սպառումը, որ լցնում էր կյանքը, քանի դեռ ապրանքները հասանելի էին, այլևս չի լցնում կյանքը, երբ ապրանքները չկան։ Անհատական ինքնիրացումը, որ կազմակերպում էր հասուն մարդու ինքնությունը, փլուզվում է, երբ անհետանում են ինքնիրացումը հնարավոր դարձնող պայմանները։ Գաղափարախոսական քաղաքականությունը, որ կարևոր պայքարին մասնակցելու զգացում էր տալիս, դառնում է սնամեջ, երբ քաղաքականությունն ինքը թվում է անհարաբերական անմիջական գոյատևման հարցին։

Ահա թե ինչու աշխարհիկ բնակչությունները փլուզմանը դիմակայելու են հոգեբանորեն ավելի քիչ պատրաստ, քան կրոնական բնակչությունները։ Բանը ոչ թե այն է, որ աշխարհիկ անհատներն ավելի թույլ են, քան կրոնականները, այլ այն, որ նրանք իրենց ինքնությունն ու իմաստը կառուցել են հանգամանքների վրա, որոնք կարող են չգոյատևել, մինչդեռ կրոնական անհատներն իրենցը կառուցել են մի բանի վրա, որը գոյատևում է։

Տևական զրկանքի կենսաբանական հետևանքները շարունակվում են բուն զրկանքի շրջանից անդին։ Հոլանդացի երեխաները, որոնց մայրերը հղի էին «Սովի ձմռան» ընթացքում, ամբողջ կյանքում ցույց տվեցին նյութափոխանակային խանգարումների, սրտի հիվանդությունների և որոշ հոգեկան հիվանդությունների բարձրացած ցուցանիշներ։ Նրանց թոռներն այդ վիճակներից մի քանիսի բարձրացած ցուցանիշներ ունեին, ինչը վկայում է էպիգենետիկ մեխանիզմների մասին (կենսաբանական ուղիներ, որոնց միջոցով ապրումներն ու միջավայրի պայմանները կարող են փոխել գեների արտահայտման ձևը՝ առանց փոխելու գեներն իրենք, ընդ որում փոփոխված արտահայտման օրինաչափությունները երբեմն ժառանգվում են հաջորդ սերունդների կողմից), որոնք ազդեցությունը փոխանցում են սերնդից սերունդ։ Հոլոքոստը վերապրածների ժառանգները ցույց են տալիս հոգեբանական և ֆիզիոլոգիական փոփոխությունների չափելի օրինաչափություններ, որոնք հետազոտողները վերագրում են ժառանգված տրավմային։ Ստրուկների, սովը վերապրածների, պատերազմի փախստականների ժառանգները ցույց են տալիս նման օրինաչափություններ։ Խիստ զրկանքի կենսաբանական հետևանքները չեն սահմանափակվում այն ապրած մարդու կյանքով։ Դրանք փոխանցվում են առաջ։

Հնարավոր լուրջ զրկանքին նախապատրաստվող ընտանիքի համար այս առաջնահերթությունը պետք է լինի բացահայտ: Սննդի պաշարը, սպիտակուցի աղբյուրները, վիտամինների ու հանքանյութերի պահուստը պետք է հաշվարկված լինեն այնպես, որ հղի կանայք և երեխաները կարողանան բավարար սնվել, նույնիսկ եթե չափահասները ստիպված լինեն ընդունել կրճատված չափաբաժիններ: Չափահասները կրում են գինը, որպեսզի հաջորդ սերունդը չկրի հետևանքները: Այսպես են ընտանիքները միշտ վարվել սակավության հետ այն մշակույթներում, որոնք հասկանում էին կենսաբանությունը, և հենց սա պետք է առաջնորդի սննդի պաշարի առաջնահերթությունը ցանկացած ընտանիքի նախապատրաստության մեջ:

Նախապատրաստության հետևությունները ուղղակի են: Առաջին՝ կանխիր այն պայմանները, որոնց ներքո բնավորությունը փորձության է դրվում կոտրվելու կետից անդին: Պահիր սնունդ, ջուր և առաջին անհրաժեշտության պաշարներ այն մակարդակով, որ պատսպարեն այն պայմաններից, որոնք մարդկանց կմղեին իրենց կենսաբանական հատակից ցած: Երկրորդ՝ մշակիր և պահպանիր հանգամանքները գերազանցող իմաստի շրջանակ: Բնականոն ժամանակներում պահպանվող բովանդակալից խորության կրոնական կամ փիլիսոփայական կյանքն է, որ տալիս է այն ներքին պաշարը, որը ճգնաժամի պայմանները պահանջում են: Երրորդ՝ ընդունիր, որ նախապատրաստության մարդկային չափումը նույնքան իրական է, որքան նյութականը, և, ի վերջո, ավելի կարևոր է, քան նյութականը: Պաշարները պահում են մարմինը: Իմաստը պահում է մարդուն: Երկուսն էլ անհրաժեշտ են, և ոչ մեկը չի կարող փոխարինել մյուսին:

Հաջորդող գլուխներն այս թեմաներն ավելի մանրամասն են զարգացնում և վերածում կոնկրետ ուղեցույցի անհատների, ընտանիքների և համայնքների համար: Այս գլխի նպատակն էր հաստատել՝ փաստերով և ոչ ճարտասանությամբ, որ փլուզման մարդկային չափումը հենց այն չափումն է, որն ի վերջո որոշում է, թե արդյոք մնացած ամեն ինչ որևէ նշանակություն ունի: Ամենահարուստ ընտանիքը՝ ամենածավալուն պաշարներով և ամենակարող պաշտպաններով, եթե զուրկ է իմաստի շրջանակից, կմասնատվի: Ամենաաղքատ ընտանիքը՝ համեստ պաշարներով, բայց անխաթար հավատով և անխաթար համայնքով, կդիմանա: Այս օրինաչափությունը փաստագրված է դարերի ու մշակույթների միջով: Այն ծայրահեղ պայմաններին մարդկային արձագանքի վերաբերյալ գրականության ամենահուսալի բացահայտումներից է: Այն արժանի է լուրջ վերաբերմունքի, ոչ թե անտեսման որպես կրոնական սենտիմենտալություն, որովհետև անտեսելու հետևանքները ծանր են, իսկ լուրջ վերաբերմունքի հետևանքները՝ պաշտպանիչ:

ԳԼՈՒԽ 10

Անիշխանություն, խուճապ և հասարակական փլուզման դինամիկան

Այս գլուխը քննում է, թե ինչ են անում բնակչությունները, երբ բնականոն կյանքի հենարանները վերանում են, առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնելով զանգվածային խուճապի կանխատեսելի փուլերին, ժամանակակից տեղեկատվական միջավայրի ծնած համաժամանակեցման էֆեկտներին և թույլ կապերով ունևոր համայնքների ձախողման յուրահատուկ կերպին: Սթրեսի ներքո ամբոխի վարքը պատահական չէ: Այն անցնում է ճանաչելի փուլերով, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր բնորոշ դինամիկան, և հասկանալը, թե բնակչությունն այս հաջորդականության որ կետում է, ցույց է տալիս, թե ինչ գործողություն է դեռ հնարավոր: Գլուխը փակվում է այն դիտարկումով, որ վստահության, համագործակցության և հեղինակության այն օրինաչափությունները, որոնք որոշում են արդյունքները փլուզման մեջ, կառուցվում են կամ չեն կառուցվում սովորական կյանքի տարիների ընթացքում: Դրանք հնարավոր չէ կառուցել ճգնաժամի պահին: Դրանք կա՛մ առկա են ճգնաժամի ժամանելու պահին, կա՛մ չկան:

Նախորդ գլուխը քննեց, թե ինչ է կատարվում առանձին մարդու ներսում տևական սակավության ներքո: Այս գլուխն ընդլայնում է տեսադաշտը: Անհատական հոգեբանությունը գործում է սոցիալական համատեքստի ներսում, և սոցիալական համատեքստը ուժեղացնում է անհատական արձագանքները, արագացնում է դրանք, երբեմն մեղմում: Այս գրքի ընթերցողների մեծ մասը գալիք պայմաններին դիմակայելու է շրջապատված այլ մարդկանցով, որոնց վարքը ձևավորում է պայմանները ոչ պակաս, քան իրենցը: Ուստի հասկանալը, թե ինչ են անում ամբոխները, երբ համակարգերը ձախողվում են, էական է և՛ ընթացող իրավիճակի իրական դիրքը ճանաչելու, և՛ դրա ներսում արդյունավետ գործելու համար:

Սթրեսի ներքո բնակչության մակարդակի վարքը հասկանալու ամենաօգտակար հասկացությունը խուճապի կորն է: Խուճապը ոչ թե մեկ վիճակ է, այլ գործընթաց, որ ծավալվում է փուլերով, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր բնորոշ վարքագիծը: Ճանաչելը, թե բնակչությունը որ փուլում է, օգնում է հստակեցնել, թե տվյալ պահին իրականում ինչ պայմաններ են և ինչ տեսակի գործողություններ են հնարավոր:

Առաջին փուլը ժխտումն է: Երբ խոշոր խաթարումն սկսվում է, բնակչությունների գերիշխող արձագանքը մտային մոդելները թարմացնելուց հրաժարվելն է: Մարդիկ շարունակում են իրենց սովորական առօրյան: Լուրերին

հետևում են աղոտ մտահոգությամբ, բայց հիմնարար ոչինչ չեն փոխում: Իրենց ասում են, թե մասնագետները կլուծեն, թե չի կարող այնքան վատ լինել, որքան վերնագրերն են ակնարկում, թե իրավիճակը կհարթվի: Ժխտման արձագանքը բնականոն ժամանակներում հոգեբանորեն գործառական է, որովհետև խաթարումների մեծ մասն իրոք ժամանակավոր է, և խուճապային արձագանքը վատնված ջանք կլիներ: Ժխտման արձագանքը նաև սոցիալական երևույթ է. յուրաքանչյուրը հանգստության ազդակներ է վերցնում շրջապատի հանգստությունից և իր հերթին նպաստում այն հանգստությանը, որից ազդակներ են վերցնում մյուսները:

Իրական փլուզման մեջ, սակայն, ժխտման արձագանքն աղետալի է: Պատուհանը, որի ընթացքում նախապատրաստությունը դեռ հնարավոր է, փակվում է հենց ժխտման փուլում: Պաշարները, որոնք օգտակար կլինեին, դեռ հասանելի են, բայց չեն գնվում, որովհետև շրջապատում ոչ ոք չի գնում: Տեղափոխությունները, որոնք հնարավոր կլինեին, դեռ հնարավոր են, բայց չեն արվում, որովհետև շրջապատում ոչ ոք չի տեղափոխվում: Ֆինանսական վերադասավորումը, որը կպաշտպաներ խնայողությունները, դեռ հնարավոր է, բայց չի արվում, որովհետև շրջապատում ոչ ոք չի անում: Երբ ժխտումը կոտրվում է, պատուհանն արդեն փակված է:

Ժխտման փուլը սովորաբար տևում է խաթարման սկզբից մինչև առաջին մեկ-երկու շաբաթը: Այս ընթացքում խաթարման տեսանելի նշաններն առկա են, բայց մեկնաբանելի են որպես սովորական լարվածություն: Շուկաները տատանվում են, բայց շուկաները հաճախ են տատանվում: Մատակարարման շղթաները լարվածության նշաններ են ցույց տալիս, բայց նախկինում էլ են ցույց տվել: Աշխարհաքաղաքական լարվածությունն աճում է, բայց նախկինում էլ է աճել: Իրավիճակը ճիշտ ճանաչողները փոքր փոքրամասնություն են: Մեծամասնությունը շարունակում է բնականոն կյանքը:

Երկրորդ փուլը սակարկությունն է: Խաթարումն արդեն այնքան է տևել, որ ժխտումն ամբողջությամբ պահել հնարավոր չէ, բայց բնակչությունը դեռ չի ընդունել, որ իրավիճակը հիմնովին տարբեր է բնականոնից: Մարդիկ սկսում են մասնակի ճշգրտումներ անել: Որոշ ապրանքներ կուտակում են, բայց ոչ լրջորեն: Արտակարգ իրավիճակների ծրագրեր են կազմում, բայց չեն գործադրում: Ընդունում են, որ իրավիճակը մտահոգիչ է, բայց ենթադրում են, թե լուծումը կգա դրսից՝ իշխանություններից, ինստիտուտներից կամ ինքնուղղվող շուկաներից:

Սակարկության փուլը սովորաբար տևում է լուրջ խաթարման երկրորդ շաբաթվա վերջից մինչև երրորդ կամ չորրորդ շաբաթը: Այս ընթացքում տեսանելի նշաններն ավելի են հստակվում: Կոնկրետ ինստիտուտներ տեսանելիորեն ձախողվում են: Հայտարարվում են կառավարության արտակարգ միջոցառումներ: Կրճատումներն արագանում են: Ի հայտ են գալիս որոշ

պակասուրդներ։ Իրավիճակը վաղ ճանաչած փոքրամասնությունը հիմնականում ավարտել է իր նախապատրաստությունը։ Մեծամասնությունը դեռ շարժման մեջ է, բայց դանդաղ։

Երրորդ փուլը գիտակցման բեկումն է։ Ինչ-որ պահի, հաճախ իրավիճակը բյուրեղացնող կոնկրետ իրադարձության ազդակով, բնակչությունը հավաքաբար անցնում է սակարկությունից ճանաչման։ Անցումը հանկարծակի է։ Այն, ինչ աղոտ անհանգստություն էր, ժամերի ընթացքում դառնում է սուր տագնապ։ Ազդակ ծառայող իրադարձությունը հաճախ ինստիտուցիոնալ կոնկրետ ձախողում է՝ խոշոր բանկի փակում, հուսահատություն ազդարարող կառավարական քաղաքականության հայտարարություն, հասարակական կարգի տեսանելի խախտում աչքի ընկնող որևէ տեղում, որը թույլ է տալիս բոլորին տեսնել այն, ինչ մեծամասնությունը հրաժարվում էր տեսնել։

Երբ գիտակցման բեկումը տեղի է ունենում, բնակչության վարքը փոխվում է կտրուկ և արագ։ Ժամերի ընթացքում խանութների դարակները դատարկվում են։ Բանկոմատները ցամաքում են։ Բենզալցակայանների մոտ թաղամասերով ձգվող հերթեր են գոյանում։ Բանկերի առաջ շարվում են միջոցները հանել փորձող ավանդատուներ։ Ճանապարհները խցանվում են քաղաքներից դուրս գալ փորձող մարդկանցով։ Հեռախոսային ցանցերը ծանրաբեռնվում են հարազատներին զանգողներով։ Սոցիալական ցանցերը ողողվում են փոփոխության տեսանելի նշանները ցուցադրող բովանդակությամբ։ Անցումը կանոնավոր չէ։ Այն խուճապային է։ Եվ հենց խուճապն է ծնում այն պայմանները, որոնք հետևելու են։

Անձնական անվտանգության տեսանկյունից սա ամենավտանգավոր փուլն է, որովհետև վարքի նախկինում կայուն օրինաչափություններն ավելի արագ են քայքայվում, քան նորերը հասցնում են հաստատվել։ Հանցավորությունն աճում է, երբ հուսահատ մարդիկ հուսահատ քայլերի են դիմում։ Քաղաքացիական կարգը փորձության է դրվում այնպես, ինչպես կենդանի սերնդի հիշողության մեջ չի դրվել։ Կարգը սովորաբար պահպանող ինստիտուտները ձգված են մինչև սահմանը և կարող են ի վիճակի չլինել արդյունավետ արձագանքելու։ Ոստիկանական ուժերը կարող են նոսրանալ, երբ ծառայողները մնում են տանը՝ իրենց ընտանիքների կողքին։ Հիվանդանոցները կարող են բախվել ճնշող պահանջարկի։ Կապը կարող է խաթարվել ցանցի ծանրաբեռնվածությունից։

Նախապատրաստվածների համար գիտակցման բեկումը պահ է, երբ պետք է լինել դիրքում, ոչ թե շարժման մեջ։ Ճանապարհորդելը դառնում է վտանգավոր, որովհետև ճանապարհները խցանված են, և հանցավորությունն աճում է։ Խանութներ գնալը դառնում է վտանգավոր, որովհետև այնտեղ պայմանները վատթարանում են։ Բանկեր այցելելը դառնում է վտանգավոր ամբոխների պատճառով։ Պատուհանը, որ փակվեց սակարկության փուլում, հնարավոր չէ նորից բացել։ Քայլերը, որ պետք էր անել, կա՛մ արվել են, կա՛մ ոչ, և այժմ

ժամանակն է խաթարումը դիմագրավելու այն դիրքից, որն արդեն հաստատվել է։

Չորրորդ փուլը երկճյուղավորումն է։ Բնակչությունը սկսում է բաժանվել արձագանքի տարբեր կատեգորիաների՝ ելնելով անհատական հանգամանքներից և նախնական պատրաստվածությունից։ Միջոցներ, կապեր և ծրագրեր ունեցողները գործադրում են իրենց ծրագրերը։ Նահանջում են ավելի ապահով վայրեր, եթե այդպիսիք կան։ Օգտվում են կուտակած պաշարներից։ Գործի են դնում փոխօգնության իրենց ցանցերը։ Նրանց կյանքը դառնում է դժվար, բայց ոչ աղետալի։

Միջոցներ կամ ծրագրեր չունեցողները իրավիճակին դիմակայում են ռեակտիվ կերպով։ Հենվում են կառավարության արտակարգ արձագանքի վրա, ինչպիսին էլ այն լինի։ Հենվում են ընտանիքի կամ համայնքի բարության վրա, որը կարող է լինել կամ չլինել։ Փուլին դիմակայում են նրանով, ինչ պատահաբար ունեին տվյալ պահին։ Երկու խմբերը, որոնք բնականոն ժամանակներում նման կյանքով էին ապրում, այժմ կտրուկ հեռանում են իրարից։ Երկճյուղավորման փուլում ի հայտ եկող արդյունքների տարբերություններն ավելի մեծ են, քան կհուշեր միայն միջոցների տարբերությունը, որովհետև նախապատրաստության և համայնքային կապերի տարբերությունները բազմապատկում են միջոցների տարբերությունները։

Երկճյուղավորման փուլը շարունակվում է շաբաթներից մինչև ամիսներ։ Այս ընթացքում բնակչությունը դասավորվում է կայուն կատեգորիաների։ Լավ նախապատրաստվածները։ Ընդունելի դիրքում գտնվողները։ Խոցելիները։ Անապահովները։ Կատեգորիաները պատահական չեն։ Դրանք արտացոլում են նախկին ընտրություններն ու նախկին հանգամանքները։ Դրանք նաև կատարյալ չեն համընկնում նախկին հարստության հետ։ Որոշ հարուստ մարդիկ հայտնվում են անապահովների կատեգորիայում, որովհետև նրանց հարստությունը ֆինանսական էր, իսկ ֆինանսական համակարգը ձախողվել է։ Որոշ համեստ մարդիկ հայտնվում են ընդունելի դիրքում գտնվողների կատեգորիայում, որովհետև ունեին գործնական հմտություններ և համայնքային կապեր, որոնք նոր պայմաններում փողից ավելի արժեքավոր դուրս եկան։

Հինգերորդ փուլը նոր օրինաչափությունների ի հայտ գալն է։ Սկզբնական խուճապը հանդարտվում է, որովհետև իրավիճակը դարձել է նոր բնականոնը։ Բնակչությունը գտել է իր հունը։ Վարքի նոր օրինաչափություններ, նոր հեղինակության կառույցներ, նոր տնտեսական դասավորություններ, նոր սոցիալական հարաբերություններ, բոլորը սկսում են ձևավորվել։ Նախապես համախմբված համայնքները կազմակերպվում են իրենց նախկին կառույցների շուրջ։ Իրենց գործառույթը պահպանած կրոնական հաստատությունները դառնում են կարևոր համակարգման կետեր։ Ամուր եղած ընտանեկան ցանցերը դառնում են գոյատևման միավոր։ Համախմբվածությունից զուրկ համայնքները

մասնատվում են ավելի փոքր միավորների, որոնք համագործակցելու փոխարեն մրցում են պաշարների համար։

Նոր օրինաչափությունների ձևավորումը շարունակվում է ամիսներից մինչև տարիներ։ Վաղ փլուզման պայմաններն աստիճանաբար նստում են նոր հավասարակշռության պայմանների մեջ։ Ողջ մնացողները սովորում են գործել նոր պայմաններում։ Հին համակարգում օգտակար, բայց նորում անօգուտ հմտությունները լքվում են։ Հին համակարգում անօգուտ, բայց նորում օգտակար հմտությունները զարգացվում են։ Հին պայմաններում գործող, բայց նորում չգործող սոցիալական հարաբերությունները թառամում են։ Նոր պայմաններում գործող հարաբերությունները ամրանում են։

Ամենածանր խուճապն ու ամենավատ արդյունքներն ապրող վայրերը կիսում են որոշակի հատկանիշներ։ Դրանք խիտ բնակեցված են։ Ունեն կյանքի բարձր արժեք։ Ունեն թույլ համայնքային կապերով բնակչություն։ Ունեն առօրյա կարիքների բարձր կախվածություն ավելի լայն համակարգից։ Այս չափանիշներով ամերիկյան խոշոր ափամերձ մետրոպոլիաները ռիսկի ցուցակի վերևում են։ Նյու Յորքը, Լոս Անջելեսը, Սան Ֆրանցիսկոն, Բոստոնը, Վաշինգտոնը, Սիեթլը, Չիկագոն և նման քաղաքները բնակեցնում են բնակչություններ, որոնք անվանապես հարուստ են, բայց գործառնապես մերկացած, որոնց սնունդը գալիս է մայրցամաքային մատակարարման շղթաներով, որոնց ջուրը կախված է քաղաքային ենթակառուցվածքի անընդհատ գործելուց, որոնց սոցիալական հյուսվածքը բարակ է, որոնց իմաստի շրջանակները՝ թույլ։ Երբ գիտակցման բեկումը տեղի ունենա այս բնակչություններում, խուճապը ծանր է լինելու։

Ժամանակակից տեղեկատվական միջավայրի դինամիկան խուճապին ավելացնում է մի նոր չափում, որը նախորդ փլուզումներում առկա չէր։ Սոցիալական ցանցերն արագացնում են խուճապը։ Մի վայրում դատարկ դարակների տեսանյութը րոպեների ընթացքում հասնում է միլիոնավոր մարդկանց մեկ այլ վայրում։ Բանկի ձախողման լուրը տարածվում է ավելի արագ, քան բանկի սեփական հաղորդագրությունները կարող են արձագանքել։ Մի քաղաքի անկարգության տեսարանը անկարգության սպասումներ է սերմանում այլ քաղաքներում։ Տեղեկատվական միջավայրը, որ բնականոն ժամանակներում ստեղծում էր համատարած տագնապ, փլուզման մեջ դառնում է խուճապի արագացուցիչ։ Քաղաքների միջև վարքի համաժամանակեցումը, որ նախորդ դարաշրջաններում հազվադեպ էր, ժամանակակից միջավայրում գրեթե ակնթարթային է։

Սա հետևություններ ունի այն հարցի համար, թե ինչ տեսակի փլուզումներ են հավանական։ Նախորդ դարաշրջաններում տարածաշրջանային խաթարումները կարելի էր զսպել, քանի դեռ երկրի մնացած մասն աջակցում էր։ 2003 թվականի հյուսիսարևելյան հոսանքազրկումը զսպվեց, որովհետև երկրի մնացած մասը

գործում էր և կարող էր ռեսուրսներ ուղարկել: «Կատրինա» փոթորիկը զսպվեց, որովհետև երկրի մնացած մասը գործում էր և կարող էր փախստականներ ընդունել: Ժամանակակից միջավայրում, երբ սոցիալական ցանցերը համաժամանակեցնում են բնակչության արձագանքները, տարածաշրջանային խաթարումները սպառնում են ազգային մասշտաբի խուճապ հարուցել, որը թույլ չի տա տարածաշրջանային զսպմանը գործել: Պայմանները, որոնք 1980 թվականին տարածաշրջանային ճգնաժամ կծնեին, 2026 թվականին ազգային ճգնաժամ են ծնում՝ տեղեկատվության տարածման արագության և բնակչության՝ հեռավոր վայրերի մասին տեղեկատվությանն այնպես արձագանքելու հակման պատճառով, ասես դա իր սեփական իրավիճակի մասին տեղեկատվություն լիներ:

Սովորական մարդկանց՝ վաղ փուլերում կատարած ընտրությունները համակարգային մակարդակի հետևանքներ ունեն: Մարդը, որ սակարկության փուլում հանգիստ շարունակում է բնականոն կյանքը՝ միաժամանակ լուռ ու խոհեմ նախապատրաստվելով, կրիտիկական պատուհանի ընթացքում նպաստում է համակարգի կայունությանը: Մարդը, որ տեսանելիորեն խուճապի է մատնվում, նպաստում է փլուզման արագացմանը: Մարդկանց մեծ մասը տեղյակ չէ իր վարքի այս չափումից, բայց այն էական նշանակություն ունի: Քնակչությունը, որ լուրջ խաթարման վաղ փուլերում իրեն զուսպ է պահում, իր ինստիտուտներին տալիս է արձագանքելու տարածք: Քնակչությունը, որ խուճապի է մատնվում, ինստիտուտներին զրկում է անհրաժեշտ տարածքից:

Փլուզման միջով անցնել փորձող անհատների համար սա ենթադրում է որոշակի տեսակի կարգապահություն: Տեսանելի վարքը պետք է մնա հանգիստ և աննկատ: Նախապատրաստությունը պետք է արվի մասնավոր և աստիճանական կերպով, ոչ թե ցուցադրական ու հրապարակային: Միջոցները չպետք է ցուցադրվեն ուշադրություն գրավող ձևերով: Իրավիճակի մասին գրառումները սոցիալական ցանցերում պետք է լինեն նվազագույն: Նպատակն է անցնել իրավիճակի միջով՝ առանց նպաստելու դրա արագացմանը և առանց թիրախ դառնալու:

Այս կարգապահությունն ավելի դժվար է, քան հնչում է: Ժամանակակից մարդկանց, հատկապես սոցիալական ցանցերում ներկայություն ունեցողների բնազդը իրադարձություններին սեփական արձագանքները կիսելն է: Համախոհ մարդկանց համայնքների բնազդը քննարկելն է, թե ինչ է կատարվում և ինչ են իրենք անում դրա դեմ: Երկու բնազդներն էլ նպաստում են այն դինամիկային, որը վատթարացնում է փլուզումը: Այդ բնազդները զսպելը գիտակցված ջանք և կարգապահ վարք է պահանջում: Ընտանիքները, որոնք այս կարգապահությունը կիրառում են բնականոն ժամանակներում, ավելի լավ դիրքում են այն սթրեսի պայմաններում պահպանելու համար:

Հասարակական փլուզման դինամիկան ծնում է նաև ունևոր համայնքների ձախողման մի յուրահատուկ կերպ, որն արժե ուղղակիորեն քննել: Թույլ համայնքային կապերով հարուստ բնակավայրերը փլուզման ընթացքում հաճախ ավելի վատ են գործում, քան ավելի ամուր կապերով պակաս հարուստ բնակավայրերը: Հարուստ բնակավայրերն ունեն միջոցներ, բայց չունեն դրանք օգտագործելու համակարգման մեխանիզմ: Հարևանները միմյանց չեն ճանաչում: Տները մեծ են, բայց մեկուսի: Տեղական ինստիտուտները թույլ են, որովհետև բնակիչները վճարում են մասնավոր այլընտրանքների համար: Տեղական իշխանությունը սահմանափակ կարողություն ունի, որովհետև բնակիչները կարող են վճարել մասնավոր անվտանգության և մասնավոր ծառայությունների համար:

Երբ լայն համակարգը ձախողվում է, հարուստ բնակավայրի միջոցները ցրված են առանձին ընտանիքների միջև, որոնցից յուրաքանչյուրը մեկուսացած է մյուսներից: Չկա համայնք, որ համակարգի արձագանքը: Չկա ինստիտուտ, որին բնակիչները վստահեն պաշտպանության կամ փոխօգնության կազմակերպումը: Ֆինանսական ձևով պահված հարստությունը հալվել է: Ֆիզիկական ձևով մնացած հարստությունը կենտրոնացած է ոչ արտադրողական իրերում: Ընտանիքն ունի թանկարժեք մեքենաներ, բայց ոչ մեխանիկ: Թանկարժեք էլեկտրոնիկա, բայց ոչ էներգիայի աղբյուր: Թանկարժեք հագուստ, բայց ոչ համայնք, որին մասնակցի: Հարուստ ընտանիքը հայտնաբերում է, որ հարստությունն առանց համայնքի խոցելիություն է, ոչ թե առավելություն:

Ամուր կապերով պակաս հարուստ բնակավայրն իրավիճակին այլ կերպ է դիմակայում: Հարևանները ճանաչում են միմյանց և ճանաչել են տարիներ շարունակ: Տեղական եկեղեցին կամ համայնքային կենտրոնը տալիս է հավաքատեղի և համակարգման մեխանիզմ: Կամավոր հրշեջ ջոկատը վարժեցրել ու կազմակերպել է բնակիչներին: Տեղական իշխանությունը պահպանել է կարողությունը, որովհետև բնակիչները շարունակել են ներգրավված մնալ: Գործի են դրվում համայնքում մարդկանց կապող փոխադարձ պարտավորության կապերը: Մարդիկ կիսվում են ունեցածով: Անհրաժեշտության դեպքում կազմակերպում են հավաքական պաշտպանություն: Որոշումները կայացնում են միասին: Համայնքը գործում է որպես մեկ միավոր, նույնիսկ երբ լայն համակարգը ձախողվում է:

Սա ռոմանտիկ պնդում չէ: Այն փաստագրված է խաթարումների ընթացքում համայնքների գործելու իրական պատմության մեջ: Մեծ ճգնաժամը ֆինանսական առումով ավելի ուժեղ հարվածեց բանվորական թաղամասերին, քան հարուստներին, բայց բանվորական թաղամասերը հաճախ սոցիալապես ավելի լավ դիմացան: 1977 թվականի Նյու Յորքի հոսանքազրկումը շատ տարբեր վարքագիծ ծնեց տարբեր թաղամասերում, և տարբերությունը կապված էր սոցիալական համախմբվածության, ոչ թե հարստության հետ: «Կատրինա»

փոթորիկի փորձը ցույց տվեց, որ Նոր Օռլեանի ավելի հարուստ թաղամասերը որոշ առումներով ավելի արագ վերականգնվեցին, քան աղքատները, բայց այլ առումներով ունեին ավելի թույլ համայնքային հյուսվածք: Օրինաչափությունները բարդ են, բայց ընդհանուր դիտարկումը մնում է ուժի մեջ: Համախմբվածությունն է որոշում, թե ինչպես են համայնքները գործում սթրեսի ներքո, և համախմբվածությունը մասամբ անկախ է հարստությունից:

Պատկերացրեք մեծ տներով, բազմահեկտար հողամասերով հարուստ փակ ավանը, որտեղ բնակիչները շփվում են հիմնականում սիզամարգերի խնամքի խախտումների մասին համատիրության ծանուցումների միջոցով: Հիմա պատկերացրեք ավելի փոքր տներով բանվորական թաղամասը, որտեղ բնակիչները միմյանց ճանաչում են տասնամյակներ, կիսում են երեխաների խնամքը, հաճախում են նույն եկեղեցիները, հավաքվում են թաղամասի տոներին և տարիներ շարունակ միասին են արձագանքել տեղական խնդիրներին: Առաջին համայնքը բնականոն ժամանակներում ավելի լավ տեսք ունի: Երկրորդն ավելի լավ է դիմակայում խաթարմանը: Փլուզման երեք ամիսներից հետո հարուստ ավանի գեներատորների վառելիքը սպառվել է, մառանները դատարկվել են, պահակներն իրենց ընտանիքների մոտ են գնացել, և բնակիչները մեկուսացած նստած են իրենց տներում՝ մտածելով, թե ինչ անել: Բանվորական թաղամասը, որ բացարձակ թվերով ավելի քչով էր սկսել, ունի սոցիալական կառուցվածք, որ թույլ է տալիս շարունակել գործել: Նրանք կազմակերպում են թաղամասային այգիներ, կիսվում են որսով ու ձկնորսությամբ, բաժանում են վերանորոգման աշխատանքը, անհրաժեշտության դեպքում կազմակերպում են պաշտպանություն և շարունակում են գործել որպես համայնք: Հարուստ ավանի առավելություններն անհատական են և սպառվող: Բանվորական թաղամասի առավելությունները հավաքական են և վերականգնվող:

Սա վերլուծության ամենադժվար հաղորդելի դիտարկումներից է այն մարդկանց, ովքեր իրենց կյանքն անցկացրել են հարստություն կուտակելով և ենթադրելով, թե հարստությունը պաշտպանություն է տալիս: Հարստությունը պաշտպանություն է տալիս բնականոն գործելու պայմաններում: Համակարգի ձախողման պայմաններում այն շատ ավելի քիչ պաշտպանություն է տալիս: Այդ պայմաններում պաշտպանությունը գալիս է համայնքից, իսկ համայնքը մի բան է, որ փողով գնել հնարավոր չէ: Հարուստները, ովքեր սա գիտակցում են և իրական համայնքային կապերի մեջ ներդրում են անում նախքան դրանց կարիքը կզգացվի, այլ դիրքում են, քան նրանք, ովքեր ենթադրում են, թե իրենց հարստությունն ինքնին բավարար է:

Անցած դարի իրական փլուզումների օրինաչափությունը, հետխորհրդային փլուզումից մինչև հարավսլավական պատերազմները, Լիբանանն ու Սիրիան ու Աֆղանստանը և շատ այլ դեպքեր, այն է, որ ձախողվող կենտրոնական իշխանության թողած վակուումը լցնում է տեղական ուժը: Տեղական ուժը կարող

են լինել կրոնական հաստատությունները: Կարող են լինել էթնիկ խմբերը: Կարող են լինել զինված կազմավորումները: Կարող են լինել հանցավոր ձեռնարկությունները: Կարող են լինել ցեղային կառույցները: Ի հայտ եկող տեղական ուժի բնույթը տարիներ շարունակ ձևավորում է բնակչության առօրյա փորձառությունը:

Փլուզումից առաջ ամուր քաղաքացիական ու կրոնական ինստիտուտներ ունեցած տարածքները հակված են ձևավորելու համեմատաբար բարեհոգի տեղական ուժ: Թույլ ինստիտուտներ ունեցածները ձևավորում են ավելի բռնի և գիշատիչ տեղական ուժ: Նոր ուժի բնույթը կանխանշվում է գոյություն ունեցող ինստիտուտների բնույթով: Համայնքը, որի ամենաուժեղ ինստիտուտը փլուզումից առաջ իր եկեղեցին է կամ սինագոգը կամ մզկիթը, հակված է ձևավորելու հետփլուզումային կարգ, որտեղ կրոնական հեղինակությունը կենտրոնական է, և կանոնները մոտավորապես կրոնական ավանդույթի կանոններն են: Համայնքը, որի ամենաուժեղ ինստիտուտը հանցավոր կազմակերպությունն է, հակված է ձևավորելու հետփլուզումային կարգ, որտեղ հանցավոր կազմակերպությունն է փաստացի կառավարությունը, և կանոնները հանցավոր կազմակերպության կանոններն են:

Անհատների համար, ովքեր ընտրում են, թե որտեղ ապրել փլուզման սրման նախորդող տարիներին, արժե քննել այն հարցը, թե ինչ տեղական ուժ կհաոնի, եթե լայն համակարգը ձախողվի: Ամուր կրոնական ինստիտուտներով, անխաթար քաղաքացիական կյանքով և տեսանելի փոխօգնությամբ համայնքն ավելի լավ դիրքում է, քան առանց այդ հատկանիշների համայնքը: Համայնքը, որտեղ գործող հանցավոր ձեռնարկություններն արդեն հաստատել են տարածքային վերահսկողություն, ավելի վատ դիրքում է: Օրինաչափությունները բավական կանխատեսելի են, որպեսզի տեղեկացնեն բնակավայրի որոշումները նրանց համար, ովքեր կարող են դրանք կայացնել:

Այս գլխի եզրափակիչ դիտարկումն այն է, որ փլուզման մարդկային չափումն առաջին հերթին պաշարների կամ հմտությունների մասին չէ, որքան էլ դրանք կարևոր լինեն: Այն վստահության, համագործակցության և հեղինակության այն օրինաչափությունների մասին է, որոնք գոյություն ունեն իրավիճակին միասին դիմակայող մարդկանց միջև: Այդ օրինաչափությունները կառուցվում են կամ չեն կառուցվում սովորական կյանքի տարիների ու տասնամյակների ընթացքում: Դրանք հնարավոր չէ կառուցել ճգնաժամի պահին: Դրանք կա՛մ առկա են ճգնաժամի ժամանելու պահին, կա՛մ չկան, և դրանց առկայությունը կամ բացակայությունը ամենամեծ գործոններից է, որ որոշում է, թե փլուզումն իրականում ինչպես է ծավալվում այն ապրող մարդկանց համար:

Անհատական նախապատրաստության հետևությունները պարզ են: Համայնք կառուցելու աշխատանքը պետք է նախորդի պաշարներ կուտակելու

աշխատանքին: Կրոնական կամ քաղաքացիական ինստիտուտներին միանալու կամ դրանք ամրացնելու աշխատանքը պետք է ընթացքի մեջ լինի նախքան ինստիտուտների կարիքը կզգացվի: Ճգնաժամում օգնող մարդկանց կողմից ճանաչված ու վստահված լինելու աշխատանքը պետք է արվի բնականոն ժամանակներում, երբ օգնությունը դեռ պետք չէ: Սրանք փայլուն նախապատրաստություններ չեն: Դրանք չեն ծնում բաներ, որ կարելի է լուսանկարել կամ հաշվել: Բայց հենց սրանք են այն նախապատրաստությունները, որոնք արդյունքները որոշում են ավելի, քան որևէ այլ բան, և հենց սրանք են ամենից հաճախ անտեսվում այն մարդկանց կողմից, որոնց նախապատրաստության պատկերացումը ձևավորել է անհատական կարողությունն ու նյութական միջոցները շեշտող սրվայվալիստական գրականությունը:

ԳԼՈՒԽ 11

Բունկերի առասպելը. ինչու է ձախողվում մեկուսացված նախապատրաստությունը

Այս գլուխը վերցնում է թերևս ամենակարևոր առանձին եզրահանգումը ողջ վերլուծության մեջ. ամրացված կալվածքով միայնակ նախապատրաստվողի տարածված կերպարը վտանգավոր ինքնախաբեություն է, իսկ փլուզումից իրապես դուրս եկող միավորը հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնքն է, որի անդամները ճանաչում են միմյանց, կիսում են պարտավորություններ և կարող են գործել որպես համակարգված ամբողջություն: Գլուխը քննում է տևական փլուզման մեջ գոյատևման աշխատանքային, անվտանգային, հմտութային և հոգեբանական պահանջները, ցույց է տալիս, որ ոչ մի մեկուսացված ընտանիք չի կարող դրանք բավարարել, և անցնում է անաբապտիստական ու մորմոնական համայնքների գործող օրինակներով՝ ցույց տալու, թե իրականում ինչ տեսք ունի համայնքահեն նախապատրաստությունը: Եզրափակիչ դիտարկումն այն է, որ համայնք կառուցելու աշխատանքը տասնամյակների գործ է, ոչ թե շաբաթների, և այդ աշխատանքն արած ընտանիքը հայտնաբերում է, որ իր կառուցած համայնքն իր ունեցած ամենաարժեքավոր բանն է:

Պատկերացրեք մարդուն, որ կառուցել է իր ամրոց-կալվածքը: Նա կանգնած է առավոտյան լույսի մեջ իր հողամասի եզրին և զննում է հավաքածը: Տունն ամրացված է: Ցանկապատերը ձգվում են պարագծով: Արևային վահանակները հետևում են արևին: Ջրհորը խորն է: Մառանը լիքն է: Զենքերը մաքուր են ու լիցքավորված: Նա մտածել է ամեն պատահականության մասին: Տարիներ և զգալի գումար է ծախսել՝ պատրաստվելով ամեն գալիքի, և մտադիր է դիմագրավել այն այս դիրքից: Նա, իր սեփական գնահատմամբ և իր մտածողությունը ձևավորած սրվայվալիստական մշակույթի չափանիշներով, լավ է նախապատրաստված:

Նա նաև սխալվում է: Գրեթե ամեն ինչ, թե ինչպես է նա կազմակերպել իր նախապատրաստությունը, ձախողվելու է հենց այն պայմաններում, որոնց համար նա պատրաստվել է: Պատճառները կոնկրետ են, և մեկուսացված նախապատրաստության պատմական փորձն այնքան միօրինակ է, որ ձախողումը կարելի է կանխատեսել վստահությամբ: Միայնակ նախապատրաստվողի, նրա ամրացված կալվածքի և կուտակած պաշարների կերպարը քարոզվել է սրվայվալիստական գրականության, բունկերներ կառուցող հարուստների մասին մեդիայի որոշ աղմկահարույց պատմությունների և ամերիկյան մշակութային այն շերտի կողմից, որն անհատական ինքնաբավությունը վեր է դասում համայնքից: Կերպարը գրավիչ է, որովհետև հուշում է, թե անհատական ջանքն ու

անհատական միջոցները կարող են լուծել խնդիրը: Չեն կարող, և կերպարի գրավչությունն ինքնին ինքնախաբեության ձև է, որը խոչընդոտում է նախապատրաստության այն իրական աշխատանքը, որն արժեք կունենար:

Մեկուսացված նախապատրաստության պատմական փորձը միօրինակ է դարերի ու մշակույթների միջով, և այդ միօրինակությունը մատնանշում է այլ եզրակացություն: Մեկուսացված նախապատրաստությունը ձախողվում է: Փլուզումից դուրս եկող միավորը համայնքն է, ոչ թե բունկերը: Դրա համար կան կոնկրետ պատճառներ՝ արմատացած նրանում, թե ինչ է իրականում պահանջում գոյատևումը տևական փլուզման պայմաններում, և դրանք արժանի են ուղղակի քննության, որովհետև շրջում են այն ենթադրությունները, որոնց վրա հենվում է բունկերային մտածողությունը:

Դիտարկենք աշխատանքի պահանջները: Ընտանիքին երկար ժամանակ պահելու ընդունակ կալվածքը գործելու համար անընդհատ աշխատանք է պահանջում: Սնունդը պետք է պատրաստել պահեստավորված բաղադրիչներից, ինչն ավելի շատ աշխատանք է, քան պատկերացնում են դա չարած մարդիկ: Ջրի համակարգերը պետք է սպասարկել՝ պոմպերը ստուգելով, զտիչները փոխելով, բաքերը մաքրելով: Էներգիայի համակարգերը պետք է հսկել՝ մարտկոցները ստուգելով, վահանակները մաքրելով, գեներատորները սպասարկելով: Կենդանիները ամենօրյա խնամք են պահանջում՝ կերակրում, ջրում, առողջության հսկողություն, պաշտպանություն գիշատիչներից: Այգիներն անընդհատ ուշադրություն են պահանջում՝ ցանք, քաղհան, ջրում, բերքահավաք, պահածոյացում, վերացանք: Ամրությունները կանոնավոր ստուգում են պահանջում՝ ցանկապատերի նորոգում, դարպասների վերանորոգում, կողպեքների յուղում: Բժշկական օգնությունը, երբ պետք է գալիս, պահանջում է մեկին, ով կարող է այն տրամադրել: Անվտանգությունը, որն անընդհատ է, պահանջում է մեկին, ով արթուն է և զգոն ամեն պահի:

Չորս հոգանոց ընտանիքը չի կարող այս բոլոր գործառույթներն անվերջ պահել: Յուրաքանչյուր չափահաս կարող է օրական կատարել թերևս ութից տասը ժամ ծանր ֆիզիկական աշխատանք, նախքան հոգնածությունն ու սթրեսը կկուտակվեն մինչև սխալներ ու վնասվածքներ ծնող մակարդակ: Վերը թվարկված գործառույթները գումարվում են շատ ավելիի, քան երկու չափահաս կարող է քաշել: Նույնիսկ աշխատանքի խիստ բաժանման դեպքում աշխատանքը գերազանցում է առկա չափահաս ժամերը, մանավանդ երբ պահանջվում է անընդհատ անվտանգություն: Ընտանիքը, որ փորձում է այս ամենն անել միայնակ, միաժամանակ հետ է ընկնում մի քանի գործառույթից, և հետ ընկնելու կուտակային էֆեկտը ձախողում է ծնում բոլոր գործառույթներում:

Դիտարկենք անվտանգության պահանջները: Զգալի պաշարներով կալվածքը մի տարածաշրջանում, որտեղ պաշարները սակավ են, դառնում է թիրախ:

Պաշտպանները քնելու կարիք ունեն: Հարձակվողները կարող են սպասել: Պաշտպանները պետք է պաշտպանեն ամեն մոտեցում: Հարձակվողները կարող են ընտրել, թե որ մոտեցումն օգտագործեն: Ցանկացած տևական սցենարում ասիմետրիան հօգուտ հարձակվողների է: Վարժեցված զինվորական կամ կիսազինվորական ուժը, նույնիսկ փոքրը, ցանկության դեպքում կարող է համեմատաբար հեշտությամբ վերցնել ամրացված կալվածքը չորս հոգանոց ընտանիքից: Պաշարողական պատերազմի պատմությունը մարդկության պատմության միջով ամրությունների՝ վճռական հարձակվողների առաջ ի վերջո ընկնելու պատմությունն է: Ժամանակակից կալվածքը բացառություն չէ: Ցանկապատերը կարելի է կտրել: Դարպասները կարելի է ճեղքել: Տեսախցիկները կարելի է դիտարկել և շրջանցել: Պաշտպաններին կարելի է մեկ առ մեկ խոցել կամ ջախջախել հոգնածության պահերին:

Նույնիսկ պակաս կազմակերպված սպառնալիքների դեմ թվաբանությունը հօգուտ մեկուսացված կալվածքի չէ: Մեկ զինված ընտանիքը հավասար հակառակորդ չէ տասը կամ քսան հուսահատ մարդկանց, ովքեր որոշել են, որ կալվածքն ունի այն, ինչ իրենց պետք է: Թվային ասիմետրիան կարելի է մասամբ փոխհատուցել դիրքի, պատրաստվածության և հանդերձանքի առավելությամբ, բայց միայն մասամբ, և միայն այն հակառակորդների դեմ, ովքեր իրենք վարժեցված ու կազմակերպված չեն: Լուրջ փլուզման մեջ կալվածքներին սպառնացող ուժերի թվում կլինեն վարժեցված ու կազմակերպված հակառակորդներ՝ դժվար օրերի հասած նախկին զինվորականներից մինչև միշտ գոյություն ունեցած կազմակերպված հանցավոր խմբեր և կենտրոնական իշխանության ձախողման պահին հառնող տեղական ուժային կառույցներ:

Դիտարկենք հմտությունների պահանջները: Երկարաժամկետ ինքնաբավության ընդունակ կալվածքը հմտությունների լայն շրջանակ է պահանջում: Մեխանիկական հմտություններ՝ մեքենաների և սարքավորումների սպասարկման համար: Բժշկական հմտություններ՝ առօրյա և արտակարգ խնամքի համար: Գյուղատնտեսական հմտություններ՝ արտադրության և պահածոյացման համար: Շինարարական և վերանորոգման հմտություններ՝ շենքերի համար: Պաշտպանական հմտություններ: Խոհարարական հմտություններ՝ պահեստավորված բաղադրիչներից, ինչը տարբեր է խանութից գնված մթերքով եփելուց: Անասնապահություն: Ատաղձագործություն: Ջրմուղագործություն: Էլեկտրական աշխատանք: Կապ: Ուսուցում, եթե ընտանիքն ունի երեխաներ: Հակամարտությունների լուծում և հուզական աջակցություն: Ցանկը շարունակվում է:

Ոչ մի անհատ չունի այս բոլոր հմտությունները բարձր մակարդակով: Չորս հոգանոց ընտանիքը սովորաբար ունի այդ հմտությունները բնականոն կյանքի համար բավարար մակարդակով, որտեղ տարրականից անդին ամեն ինչի համար կարելի է մասնագետներ վարձել: Երբ մասնագետներն այլևս հասանելի չեն,

ընտանիքը հայտնաբերում է, որ իր ունեցած հմտությունները համարժեք չեն իր առջև ծառացած պայմաններին: Նույնիսկ լրջորեն նախապատրաստված և բազմաթիվ ոլորտներում հմտություններ ձեռք բերած ընտանիքները հայտնաբերում են, որ ունեն խոշոր բացեր, երբ կոնկրետ մի բան է փչանում: Երբ բացը հանդիպում է լուրջ խնդրի, պակասը դառնում է սուր:

Դիտարկենք հոգեբանական պահանջները: Ամրացված մեկուսի կալվածքում անընդհատ սպառնալիքի ներքո ապրելը հոգեբանորեն ծանր է: Անընդհատ զգոնությունը հյուծում է: Սոցիալական շփման պակասը մաշում է մարդկանց: Դրսում կատարվողի վախը տագնապ է ծնում: Նման պայմաններում մեծացող երեխաները բախվում են զարգացման խնդիրների, որոնք ազդում են նրանց վրա ողջ կյանքում: Չափահասները բախվում են դեպրեսիայի, տագնապի, կասկածամտության և այն հարաբերական լարումների, որոնք գալիս են նույն մի քանի մարդկանց հետ անորոշ ժամանակով փակված լինելուց:

Սա տեսական չէ: Այն փաստագրված է մեկուսացված գոյատևում փորձած տարբեր խմբերի փորձառության մեջ՝ իրենց կալվածքները քաշված կրոնական աղանդներից մինչև ցանցից դուրս կյանք փորձած քաղաքական ծայրահեղականներ և իրենց կառուցած բունկերները իսկապես տեղափոխված հարուստ նախապատրաստվողներ: Օրինաչափությունը կայուն է: Ամիսների ընթացքում հոգեբանական լարումը սկսում է դրսևորվել: Մեկ տարվա ընթացքում հարաբերությունները, որոնց վրա հենվում է կալվածքը, սովորաբար քայքայվում են: Տարիների ընթացքում կալվածքը հաճախ լքվել է կամ ներպայթել ընտանեկան հակամարտության մեջ:

Համեմատեք սա հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնքի հետ՝ պաշտպանվող տարածքում, ընդհանուր պաշարներով ու հմտություններով: Համայնքը կարող է հերթափոխով բաշխել անվտանգության ծառայությունը, որպեսզի մարդիկ բավարար քնեն: Կարող է մասնագիտացնել աշխատանքը, որպեսզի ամեն գործառույթ ունենա իրեն տիրապետող մեկը: Կարող է դիմանալ հարձակումներին, որովհետև թիվն ու համակարգված պաշտպանությունը հաղթում են թվին ու անհատական պաշտպանությանը: Կարող է կլանել անհատական ձախողումները, որովհետև համայնքի մյուս անդամները փոխհատուցում են: Կարող է հոգեբանորեն պահել իրեն, որովհետև մարդիկ ունեն սոցիալական միջավայր, ընդհանուր իմաստ և փոխադարձ աջակցություն: Կարող է հմտությունները փոխանցել սերունդների միջով, որովհետև կան ուսուցանելու երեխաներ և նրանց ուսուցանող մեծեր:

Հիսունից մինչև մի քանի հարյուրը կամայական թիվ չէ: Դա մոտավորապես այն չափն է, որի դեպքում հմտությունների կրկնօրինակումը, աշխատանքի բաժանումը, անվտանգության կարողությունը և հուզական աջակցությունը կարող են ներկա լինել միաժամանակ՝ մնալով բավական փոքր, որ պահպանվեն

մարդկանց իրար կապող անձնական հարաբերությունները: Ավելի փոքր միավորները զուրկ են այս կարողություններից: Ավելի մեծերը սկսում են բախվել համակարգման խնդիրների, որոնք խանգարում են նրանց գործել որպես միավոր:

Համայնքի այս չափը եղել է մարդկային գոյատևման գործող միավորը մարդկության պատմության գրեթե ողջ ընթացքում: Որսորդ-հավաքչական խումբը: Գյուղատնտեսական գյուղը: Տոհմը: Նախաժամանակակից քաղաքների թաղամասը: Կրոնական համայնքը: Զինվորական ստորաբաժանումը: Վերաբնակիչների ավանը: Սրանցից յուրաքանչյուրը մոտավորապես նույն չափն ունի, որովհետև հենց այդ չափն է, որ գործում է: Ժամանակակից դարաշրջանի շեշտադրումն անհատների և միջուկային ընտանիքների վրա շեղում է այս նորմայից՝ հնարավոր դարձած ժամանակակից համակարգերի տված առատությամբ ու ապահովությամբ: Երբ այդ համակարգերը ձախողվում են, շեղումը դառնում է խոցելիություն, և պատմական նորման պահպանած բնակչությունները հայտնվում են առավելության մեջ:

Փլուզումը վերապրելու պատմական վկայությունները սա հաստատում են հետևողականորեն: Խորհրդային փլուզումից անխաթար դուրս եկած համայնքները կուտակած պաշարներով մեկուսացած ընտանիքներ չէին: Դրանք գյուղեր էին, քաղաքային թաղամասեր կամ ընդլայնված ընտանեկան ցանցեր, որոնք պահպանում էին ներքին համախմբվածությունը և կիսում պաշարները: Մորմոն ընտանիքները, որոնք անցան տասնիններորդ դարի վերջի և քսաներորդ դարի սկզբի դժվարին շրջանների միջով, դա արեցին որպես իրենց ջանքերը կազմակերպող ծխական ու շրջանային կառույցների մաս: Անաբապտիստական համայնքները (քրիստոնեական խմբերի լայն ընտանիքը, որ ներառում է հին կարգի ամիշներին, հութերիտներին և պահպանողական մենոնիտներին, որոնք իրենց ակունքները հանգեցնում են տասնվեցերորդ դարի արմատական Ռեֆորմացիային, կիրառում են չափահասների մկրտություն, առանձնացում շրջապատող աշխարհից, փոխօգնություն համայնքի ներսում և ժամանակակից տեխնոլոգիայի ընտրովի մերժում այնտեղ, որտեղ այն կխաթարեր իրենց կենսակերպը. նրանք միասին այսօր Հյուսիսային Ամերիկայում կազմում են մոտավորապես չորս հարյուր հազար մարդ և արագ աճում են բարձր ծնելիության և հավատի մեջ երեխաների բարձր պահպանման շնորհիվ), որոնք իրենց պահպանել են դարեր, դա արել են որպես տասնյակից հարյուրավոր ընտանիքների համայնքներ՝ ընդհանուր ինստիտուտներով և ընդհանուր հավատով: Իտալական գյուղերը, որոնք Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից դուրս եկան իրենց համայնքներն անխաթար, պատերազմից դարեր առաջ գյուղեր էին եղել և պատերազմից հետո շարունակեցին գործել որպես գյուղեր:

Անաբապտիստական համայնքներն այստեղ առանձնահատուկ ուշադրության են արժանի, որովհետև հյուսիսամերիկյան ամենապարզ օրինակն են տալիս, թե

ինչպես է իրականում գործում համայնքահեն գոյատևումը: Հին կարգի ամիշները, մենոնիտները և հութերիտները պահպանել են կենսակերպեր, որոնք սերտորեն մոտենում են նրան, ինչ օգտակար կլիներ փլուզման մեջ: Նրանք ապրում են սովորաբար քսանից երկու հարյուր ընտանիքի համայնքներում: Իրենց սննդի մեծ մասն արտադրում են տեղում: Պահպանում են դարբնություն, ատաղձագործություն, կարուձև, հողագործություն, անասնապահություն և սննդի պահածոյացում՝ հմտություններ, որոնք անմիջապես օգտակար են, երբ ժամանակակից համակարգերը ձախողվում են: Ունեն ամուր կրոնական ու ընտանեկան կառույցներ, որոնք տալիս են իմաստ և փոխադարձ պարտավորություն: Ունեն փոխօգնության համակարգեր, որոնք օգնում են հիվանդության, վնասվածքի կամ այլ դժվարությունների առաջ կանգնած ընտանիքներին: Մերժում են այն տեխնոլոգիաները, որոնք կխաթարեին իրենց կենսակերպը՝ ընդունելով միայն նրանք, որոնք օգտակար են համարում:

Անաբապտիստական համայնքները բունկերներ չեն: Դրանք ամբողջացած համայնքներ են, որոնք կատարում են գործառույթներ, որ առանձին թույլ միավորները չեն կարող: Երբ ամիշ ընտանիքին գոմ է պետք, համայնքը հավաքվում է գոմի կառուցման: Երբ ամիշ ընտանիքը բախվում է համայնքի միջոցները գերազանցող բժշկական արտակարգ դեպքի, անդամները հանգանակում են խնամքի գումարը: Երբ ամիշ ընտանիքը մահվան կամ վնասվածքի պատճառով կորցնում է իր հիմնական կերակրողին, համայնքն ապահովում է, որ ընտանիքը կերակրված ու պատսպարված լինի: Այս ամենից ոչ մեկը կախված չէ կառավարությունից, ապահովագրությունից կամ փողից: Այն կախված է համայնքից՝ որպես համայնք գործելուց: Իսկ համայնքը գործում է, որովհետև նրա մեջ գտնվող մարդիկ միմյանց հանձնառու են դարձել ընդհանուր հավատի, ընդհանուր աշխատանքի և տարիների ու տասնամյակների ընդհանուր կյանքի միջոցով:

Անաբապտիստական մոդելի երկու կոնկրետ սահմանափակում արժանի են ուղղակի ընդունման, որովհետև շրջանակի սեփական տրամաբանությունն է դրանք առաջ բերում, և վերլուծությունն առանց դրանց քննության թերի է:

Առաջին սահմանափակումն առևտրային ինտեգրումն է: Անաբապտիստական համայնքները փակ տնտեսություններ չեն: Նրանք վաճառում են բանջարեղեն, կաթնամթերք, թխվածք, կահույք, վերմակներ, կառույցներ և հմուտ աշխատանք շրջապատող ոչ անաբապտիստական տնտեսությանը, և այդ վաճառքի եկամուտը վճարում է հողի, հարկերի, իրենց գործածած սարքավորումների դիզելի, դրսի բժիշկներից գնվող բժշկական խնամքի և այն կոնկրետ գործիքների ու պաշարների համար, որոնք իրենք չեն կարող պատրաստել: Հանիր գնորդներին, և մոդելը լարվում է: Համայնքները չէին փլուզվի, որովհետև իրենց սննդի մեծ մասն արտադրում են և ներսում պահպանում են կայուն ոչ դրամային տնտեսություն, բայց կբախվեին նյութական մակարդակի անկման և կանխիկի ճգնաժամի, որը

կսեղմեր հողի հարկերը, առողջապահությունը և ներմուծվող այն սակավաթիվ անհրաժեշտ իրերը, որոնցից համայնքը կախված է: Սա իրական մերկացում է՝ ավելի փոքր, քան ափամերձ մասնագիտական ընտանիքի մերկացումը, բայց ոչ զրոյական:

Երկրորդ սահմանափակումն ավելի ծանրակշիռ է և աստվածաբանական է, ոչ թե տնտեսական: Անաբապտիստական համայնքները պացիֆիստ են: Սա պատահական չէ: Դա ավանդույթի առանցքային հանձնառություն է՝ տասնվեցերորդ դարից եկող և անընդմեջ պահվող: Հին կարգի ամիշները, հութերիտները և պահպանողական մենոնիտները, որպես կանոն, ինքնապաշտպանության համար հրազեն չեն պահում, չեն ծառայում բանակում, դատական հայցեր չեն հարուցում, բռնություն չեն կիրառում նույնիսկ իրենց ունեցվածքը կամ ընտանիքները պաշտպանելու համար: Անաբապտիստական համայնքները դարերի ընթացքում բազմիցս ասպատակվել են, հալածվել, թալանվել ու սպանվել, և ուժով չեն պատասխանել: Նրանք կրել են կորուստը, արտագաղթել կամ վերակառուցել:

Լուրջ փլուզման մեջ հենց սա է խոցելիությունը: Բարեկեցիկ անաբապտիստական ագարակը՝ բերքատու հողով, պահեստավորված սննդով, աշխատող անասուններով, անխաթար ընտանիքներով և տեսանելի բարգավաճումով, շրջանակի սեփական տրամաբանությամբ թիրախ է: Նույն հատկանիշները, որոնք համայնքը ներսից դիմակայուն են դարձնում, դրսից գրավիչ են դարձնում այն: Համայնքն ուժով չի պաշտպանվելու: Այն կախված է շրջապատող ոչ անաբապտիստական բնակչությունից, տեղական շերիֆներից և ընդհանուր քաղաքացիական կարգից, որոնք տրամադրում են այն պաշտպանական շերտը, որ համայնքն ինքն իր համար չի տրամադրում: Երբ արտաքին պաշտպանական շերտերը գործում են, ինչպես գործել են Փենսիլվանիայում, Օհայոյում, Ինդիանայում և մյուս նահանգներում, որտեղ անաբապտիստական համայնքները հաստատվել են, մոդելը ծնում է արտասովոր դիմակայունություն: Երբ արտաքին շերտերը ձախողվում են, մոդելը մերկացված է:

Պատմական փորձը հաստատում է այս մերկացումը: Խորհրդային Ուկրաինայի և Ռուսաստանի անաբապտիստական համայնքները 1920-ական և 1930-ական թվականներին, որոնք նախորդ դարի ընթացքում կառուցել էին բարգավաճ հողագործական ավաններ, Ռուսաստանի քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ թիրախ դարձան հանցավոր ասպատակների համար, ապա կոլեկտիվացման ընթացքում ոչնչացվեցին խորհրդային իշխանությունների կողմից: Ծատերը սպանվեցին: Ծատերը սովամահ արվեցին: Վերապրածները փախան: Այդ համայնքները եղել էին գյուղատնտեսական արտադրողականության և անխաթար համայնքային կյանքի օրինակելի նմուշներ: Նրանք ոչնչացվեցին, որովհետև անհետացավ իրենց պաշտպանած արտաքին քաղաքացիական կարգը,

և համայնքները ներքին կարողություն չունեին այն փոխարինելու։

Ոչ անաբապտիստ ընթերցողների համար դասը, հետևաբար, ավելի կոնկրետ է, քան լայն տարբերակը։ Այն սոսկ «կառուցեք սրանց նման համայնքներ» չէ։ Այն այն է, որ անաբապտիստական ոճի ներքին համախմբվածությունը գործում է որոշակի տեսակի տարածաշրջանային միջավայրում, այնտեղ, որտեղ պաշտպանական շերտը տրամադրում են զինված հարևանները, բանիմաց տեղական շերիֆները և այն ավելի լայն քաղաքացիական կառույցը, որն անաբապտիստական համայնքներն իրենք աստվածաբանորեն հրաժարվում են կառուցել։ Ծրջանակը կանխատեսում է, որ ամենաուժեղ դիրքը համադրությունն է. անաբապտիստական ոճի ներքին համախմբվածություն (անխաթար ընտանիք, արտադրողական տնտեսական կյանք, ավանդական հմտություններ, խիտ համայնք, կրոնական շրջանակ, ընտրովի տեխնոլոգիա) գումարած պաշտպանական կարողությունը, որն անաբապտիստական ավանդույթը հրաժարվում է տրամադրել։ Երկու շերտերն էլ համադրող համայնքները կդիմանան պայմանների, որոնք կկործանեն միայն մեկն ունեցող համայնքներին։ Ներքին շերտի յուրաքանչյուր տարր կարելի է մասամբ որդեգրել՝ առանց անաբապտիստ դառնալու։ Ավելի ամուր ընտանեկան հանձնառություններ։ Ավելի արտադրողական տնային տնտեսություն։ Ավանդական հմտությունների ձեռքբերում։ Ավելի խոր համայնքային ինտեգրում։ Գործուն կրոնական կյանք։ Ընտրովի, ոչ թե առավելապաշտ տեխնոլոգիական որդեգրում։ Սրանց շրջանակն ավելացնում է այն, ինչ անաբապտիստներն իրենք չեն կարող ավելացնել՝ կազմակերպված պաշտպանական կարողություն համայնքի մակարդակով։

Մորմոնական արտակարգ պատրաստվածության մշակույթը մեկ այլ ուսանելի օրինակ է՝ այլ մանրամասներով, բայց նման կառուցվածքային եզրահանգումներով։ Հիսուս Քրիստոսի Վերջին Օրերի Սրբերի Եկեղեցին վաղուց ուսուցանում է իր անդամներին ընտանիքի մակարդակով պահել սննդի պաշար, ֆինանսական պահուստ և արտակարգ պատրաստվածություն։ Այդ ուսմունքը կրոնական շրջանակի մասն է՝ ներհյուսված ինքնապահովման և տնտեսվարության վարդապետությանը, որը Եկեղեցին շեշտում է։ Անդամներից ակնկալվում է պահել առնվազն երեք ամսվա սննդի պաշար և ավելի երկարաժամկետ պաշար հիմնական իրերի համար, ընդ որում երկարաժամկետ պաշարը հաճախ հասնում է մեկ տարվա և ավելիի։

Բայց մորմոնական նախապատրաստությունը մեկուսացված նախապատրաստություն չէ։ Այն զուգակցված է համայնքային ընդարձակ կառուցվածքի հետ։ Ծուխը (մորմոնական տեղական համայնքը, սովորաբար երկու հարյուրից հինգ հարյուր անդամ, որը գործում է որպես մորմոնական համայնքային կյանքի հիմնական միավոր և ամեն շաբաթ հավաքվում է պաշտամունքի ու հաղորդակցության համար), երկուից հինգ հարյուր անդամով տեղական համայնքը, հավաքվում է ամեն շաբաթ և կազմում համայնքային

կյանքի առաջնային միավորը: Անդամները լավ ճանաչում են միմյանց: Եպիսկոպոսը (ծխի աշխարհական առաջնորդը, սովորաբար տեղական անդամ, որը ծառայում է մի քանի տարի առանց վարձատրության՝ շարունակելով իր սովորական զբաղմունքը, հովվական պատասխանատվությամբ անդամների հանդեպ և զգալի հեղինակությամբ համայնքի ներսում), մի քանի տարի ծառայող աշխարհական առաջնորդը, հովվական պատասխանատվություն ունի ծխի հանդեպ: Սփոփող միությունը (Եկեղեցու կանանց կազմակերպությունը, հիմնված 1842 թվականին, որը գործում է ամեն ծխի ներսում՝ կազմակերպելու բարեգործական աշխատանքը, փոխօգնությունը և կարիքի մեջ գտնվող անդամներին աջակցող բարեկեցության գործունեությունը), կանանց կազմակերպությունը, կազմակերպում է փոխօգնությունն ու բարեկեցությունը: Քահանայապետները՝ տղամարդկանց ղեկավար խումբը, համակարգում են ավելի լայն հարցերը: Տնային ուսուցումը, երբ անդամները կանոնավոր այցելում են միմյանց, ապահովում է, որ ոչ մի անդամ չմնա անծանոթ կամ անտեր:

Ցիցը (մորմոնական կազմակերպման հաջորդ մակարդակը ծխից վեր, որն ընդգրկում է սովորաբար հինգից տասներկու ծուխ մեկ տարածաշրջանում և տրամադրում է համակարգում, վարժեցում և ավելի լայն ռեսուրսներ, քան կարող են առանձին ծխերը. ծավալով համեմատելի է թեմի հետ, թեև տարբեր է գործառույթով), որն ընդգրկում է տարածաշրջանի մի քանի ծխեր, տալիս է համայնքային կազմակերպման հաջորդ մակարդակը: Ցցերը պահում են եպիսկոպոսական պահեստներ (մորմոնական տարածաշրջանային հաստատություններ, որոնք պահում են սնունդ և հիմնական պաշարներ՝ կարիքի մեջ գտնվող անդամներին բաշխելու համար, ծառայելով որպես Եկեղեցու բարեկեցության ծրագրի գործնական ենթակառուցվածք. պահեստները ստանում են նվիրատվություններ և բերք Եկեղեցուն պատկանող ագարակներից ու ռանչոներից և բաշխում են եպիսկոպոսների միջոցով, որոնք կարող են օգնություն տրամադրել դժվարության մեջ գտնվող անդամներին)՝ սննդով և հիմնական պաշարներով արտակարգ բաշխման համար: Դրանք կազմակերպում են արտակարգ արձագանքի կարողություն: Համակարգում են ավելի խոշոր համայնքային գործունեություն: Կառուցվածքը տալիս է ռեսուրսներ և համակարգում, որ ոչ մի առանձին ծուխ միայնակ չէր կարող ապահովել:

Եկեղեցին որպես ամբողջություն պահում է զգալի բարեկեցության ռեսուրսներ: Եկեղեցուն պատկանող ռանչոները, ագարակները, սննդի արտադրության և պահեստավորման հաստատությունները տալիս են զուգահեռ պարենային համակարգ, որը կարող է ծառայել ճգնաժամի մեջ գտնվող անդամներին: Եկեղեցին ցույց է տվել բնական աղետներին և այլ խաթարումների արդյունավետ արձագանքելու կարողություն՝ տրամադրելով օգնություն, որը լրացնում կամ փոխարինում է կառավարության արձագանքը:

Արդյունքն այն է, որ մորմոնական ընտանիքներն ու համայնքները խաթարման համար դիրքավորված են այնպես, ինչպես շատ քիչ այլ համայնքներ: Անհատական ընտանեկան նախապատրաստության, ծխի մակարդակի համայնքային կառուցվածքի, ցցի մակարդակի համակարգման և համաեկեղեցական ռեսուրսների համադրությունը տալիս է դիմակայունության բազմաթիվ շերտեր: Լուրջ խաթարումը, որ կկործաներ նույն տարածաշրջանի ոչ մորմոնական համայնքները, մորմոնական համայնքների վրա էապես ավելի քիչ կազդեր, որովհետև նախապես գոյություն ունեցող կառույցները շարունակում են գործել:

Այն, ինչ ուրիշները կարող են սովորել մորմոնական օրինակից, նման է նրան, ինչ կարող են սովորել անաբապտիստականից: Ոչ թե որ բոլորը պետք է մորմոն դառնան, այլ որ կառուցվածքային դասերը հասանելի են առանց դավանափոխության: Կրոնական կամ աշխարհիկ համայնքները կարող են որդեգրել նման գործելակերպեր՝ բացահայտ ուսուցում ընտանեկան նախապատրաստության մասին, փոխօգնության կառույցներ համայնքի մակարդակով, տարածաշրջանային համակարգման կարողություն, նախապատրաստության ներհյուսում սովորական կրոնական կամ համայնքային կյանքին՝ այն բնականոն կյանքից անջատ բան համարելու փոխարեն:

Այս օրինակների դասն այն է, որ արդյունավետ նախապատրաստությունը պահանջում է և՛ ֆիզիկական շերտը, և՛ սոցիալական շերտը: Որևէ մեկը միայնակ անբավարար է: Ֆիզիկական շերտն առանց սոցիալականի բունկեր է, և բունկերները ձախողվում են վերը նկարագրված պատճառներով: Սոցիալական շերտն առանց ֆիզիկականի ռեսուրսներից զուրկ համայնք է, և առանց ռեսուրսների համայնքը չի կարող փլուզման պայմաններում իրեն անվերջ պահել: Գործում է համադրությունը, և համադրությունը պետք է կառուցվի նպատակադրված՝ տարիների ընթացքում, ոչ թե հապճեպ՝ ճգնաժամի պահին:

Սա նշանակում է, որ հարուստ անհատները, ովքեր բունկերներ են կառուցել Նոր Զելանդիայում, Վայոմինգում կամ այլ հեռավոր վայրերում, հիմնովին սխալ են հասկացել սպառնալիքի մոդելը: Բունկերը կարող է նրանց պահել կարճ խաթարման միջով՝ թերևս շաբաթներ կամ մի քանի ամիս: Այն չի կարող նրանց պահել երկարացված փլուզման միջով: Հարուստ բունկերատերը, որ խաթարման սկզբին ժամանում է իր նորզելանդական կալվածք, հայտնաբերում է, որ տեղական համայնքն իրեն նայում է որպես օտարի, որ կալվածքը սպասարկելու համար վարձած անձնակազմը կարող է չմնալ, երբ իրենց սեփական ընտանիքները վտանգի մեջ են, որ կուտակած պաշարներն ի վերջո սպառվում են, և որ վարձած անվտանգությունը կախված է շարունակական վճարումից մի արժույթով, որը կարող է արժեք չպահպանել: Մեկ տարվա ընթացքում բունկերատերը, որ իրեն պաշտպանված էր պատկերացնում, հայտնաբերում է, որ իր պաշտպանությունը պատրանք էր:

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստներն այլ բան են փորձում: Նրանք բունկերներ չեն կառուցում: Նրանք փորձում են ինտեգրվել գոյություն ունեցող գործող համայնքներին: Գնում են ռանչո-կալվածքներ այնպիսի տարածաշրջաններում, ինչպիսիք են Մոնտանան, Այդահոն, Վայոմինգը, առհասարակ Լեռնային Արևմուտքը: Ժամանակ են անցկացնում այդ համայնքներում, նպաստում են տեղական ինստիտուտներին, վարձում են տեղացի աշխատողների, աջակցում են տեղական դպրոցներին ու եկեղեցիներին: Նրանք անում են կայացած համայնքների մաս դառնալու դանդաղ աշխատանքը՝ սեփական պաշտպանվող կալվածքներ կառուցելու արագ աշխատանքի փոխարեն:

Այս ռազմավարությունը գործում է, երբ գործում է, և ձախողվում է, երբ ձախողվում է, և արժե ուղղակիորեն անվանել այն պայմանները, որոնք որոշում են, թե որ ելքը կիրականանա: Ռազմավարությունը գործում է, երբ եկվորը ժամանում է համբերությամբ, ընդունում է, որ համայնքն արդեն ունի իր կառուցվածքն ու ղեկավարությունը, վարձում է տեղացիների՝ անձնակազմ ներկրելու փոխարեն, երեխաներին ուղարկում է տեղական դպրոցներ, հաճախում է տեղական եկեղեցիներ, եթե կրոնական է, կամ հեռու է մնում կրոնական հաստատություններից, եթե ոչ, և ձեռնպահ է մնում համայնքը վերաձևելու փորձերից այն ուղղություններով, որոնք տեղի բնակչությունը չի խնդրել: Այս պայմաններով ինտեգրումը կարելի է իրագործել հինգից տասը տարում, և այն ծնում է իրական անդամություն:

Ռազմավարությունը ձախողվում է, երբ եկվորը ժամանում է այն ենթադրությամբ, թե հարստությունը գնում է պատկանելություն, կալվածք է կառուցում քաղաքի ծայրամասում՝ քաղաքին միանալու փոխարեն, բերում է մասնավոր անվտանգություն, որը տեսանելիորեն առանձնացնում է ընտանիքը հարևաններից, երեխաներին ուղարկում է այլ վայրերի գիշերօթիկ դպրոցներ և համայնքին առաջարկում է «բարելավումներ», որոնք տեղացիներն ընկալում են որպես մեծամտություն: Հարուստ եկվորը, որ ինտեգրումն այսպես է փորձում, չի կլանվում: Նա դառնում է հանդուրժվող օտար, որի փողը ցանկալի է, իսկ անձը՝ ոչ: Փլուզման մեջ տարբերությունը կարևոր է: Կլանված եկվորն ունի հարևաններ, որոնք կմոբիլիզացվեն, երբ պայմանները պահանջեն: Հանդուրժվող օտարն ունի կալվածք մի տարածաշրջանում, որը որոշել է պաշտպանել նախ իրեն, իսկ օտարին՝ ընդհանրապես ոչ:

Ռազմավարությունը ձախողվում է նաև մասշտաբի պատճառով, անկախ անհատական վարքից, երբ հարուստ եկվորները ժամանում են այնպիսի թվերով, որ գերազանցում են ընդունող համայնքի կլանելու կարողությունը: Օրինաչափությունը տեսանելի է Բոուզմանում, Ջեքսոն Հոուլում, Այդահոյի և Թենեսիի այն մասերում, որոնք 2020 թվականից ի վեր զգալի ներհոսք են տեսել: Տեղական բնակչություններն արձագանքել են բնակարանների գների աճով, որը դուրս է մղում վաղեմի բնակիչներին, եկվորների ու տեղացիների միջև

քաղաքական լարվածությամբ և այն տեսակի դժգոհությամբ, որը բնականոն ժամանակներում բաց հակամարտության չի վերածվում, բայց լուրջ փլուզման մեջ կձևավորի, թե ով է պաշտպանվում, ով՝ ոչ: Նույնիսկ ճիշտ վարվող առանձին եկվորները կարող են տարվել այն դժգոհությամբ, որ ծնել է համախառն ներհոսքը:

Կալիֆոռնիայից, Նյու Յորքից և Իլինոյսից դեպի Տեխաս, Ֆլորիդա, Թենեսի, Այդահո, Վայոմինգ և նման ուղղություններ գաղթի օրինաչափությունը դիտելի է ավելի քան մեկ տասնամյակ և արագացել է 2020 թվականից: Գաղթը միայն հարկերով չի պայմանավորված, թեև հարկային նկատառումները դրա մասն են: Այն պայմանավորված է նաև այն գիտակցումով, որ գործող համայնքի մաս լինելն ավելի կարևոր է, քան հարուստ վայրում ապրելը: Բայց գիտակցումն ինքնին ինտեգրում չի երաշխավորում: Ինտեգրումը կախված է նրանից, թե եկվորն ինչ է անում ժամանելուց հետո, և թե արդյոք եկվորները ժամանում են այնպիսի թվերով, որ ընդունող համայնքը կարող է կլանել՝ չկորցնելով այն բնույթը, որի համար արժեր տեղափոխվել այնտեղ առաջին հերթին:

Սկզբունքը մասշտաբվում է: Անհատից դեպի ընտանիք, ապա հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնք: Գոյատևող միավորը հենց այս մասշտաբի համայնքն է: Մի քանի հարյուրից վեր համակարգումը դժվարանում է, և միավորը սկսում է մասնատվել իր ներսում ավելի փոքր միավորների: Երեսունից ցած միավորը զուրկ է լուրջ մարտահրավերներին դիմակայելու համար անհրաժեշտ կրկնօրինակումից ու հմտություններից: Գործող չափը այն չափն է, որում մարդիկ էվոլյուցիայի ընթացքում սովորել են գործել, և փլուզման պայմանները բացահայտում են այդ չափը որպես գործող միավոր, նույնիսկ երբ ավելի լայն քաղաքակրթությունը կազմակերպվել է շատ այլ մասշտաբներով:

Ինչպես նախապատրաստվել որոշող անհատի կամ ընտանիքի համար այս վերլուծությունը մատնանշում է հստակ առաջնահերթություն: Նախ գտիր կամ կառուցիր համայնք: Մնացած ամեն ինչ երկրորդական է սրա հանդեպ: Համայնքը կարող է լինել կրոնական, էթնիկ, ընտանեկան կամ աշխարհագրական հիմքով: Կարող է լինել կոնկրետ քաղաքում կամ կոնկրետ թաղամասում: Կարող է լինել տնային կրթության համայնք, եկեղեցական համայնք, բազմասերունդ ընդլայնված ընտանեկան դասավորություն կամ գիտակցված նպատակային համայնք: Ձևը պակաս կարևոր է, քան էությունը, իսկ էությունը մարդիկ են, ովքեր ճանաչում են միմյանց, հանձնառու են միմյանց, տարիների ընթացքում կիսել են իմաստ ու աշխատանք, և ովքեր կմոբիլիզացվեն միմյանց համար, երբ պայմանները պահանջեն:

Համայնք կառուցելու աշխատանքը տասնամյակների գործ է, ոչ թե շաբաթների: Այն հնարավոր չէ իրագործել ճգնաժամի պահին: Այն պետք է արվի բնականոն ժամանակներում, երբ հարաբերությունների կարիքը դեռ չկա, երբ հանձնառությունները թվում են կամընտիր, երբ աշխատանքն զգացվում է

պակաս հրատապ, քան այլ առաջնահերթություններ: Այս աշխատանքն արած ընտանիքը հայտնաբերում է, որ իր կառուցած համայնքն իր ունեցած ամենաարժեքավոր բանն է: Այս աշխատանքը չարած ընտանիքը ճգնաժամի պահին հայտնաբերում է, որ իր արած մնացած բոլոր նախապատրաստություններն անբավարար են առանց համայնքի, որի մեջ դրանք գործածվեին:

Սա այս գլխի կենտրոնական եզրահանգումն է, և այն այս գրքի ամենակարևոր եզրահանգումներից է: Բունկերները ձախողվում են: Համայնքները հաջողում են: Նախապատրաստության աշխատանքն առաջին հերթին համայնք կառուցելու աշխատանքն է, իսկ նյութական նախապատրաստությունը՝ երկրորդական աջակցող գործունեություն: Անհատական ինքնաբավության մշակութային շեշտադրումը ծնել է նախապատրաստվողների մի սերունդ, որը շրջել է այս առաջնահերթությունները՝ ընդարձակ նյութական նախապատրաստություն՝ կառուցված համայնքային կապերից զուրկ մեկուսացած ընտանիքների շուրջ: Շրջված տարբերակը չի գործում, և հաջորդող գլուխները մանրամասն զարգացնում են այն իրական մոտեցումը, որը գործում է՝ համայնքը որպես հիմք, նյութական նախապատրաստությունը որպես հենարան, որը համայնքն է գործի դնում:

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ: ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ 12

Գոյատևման գործոնների շրջանակը

Այս գլուխը ներկայացնում է վերլուծական շրջանակը, որը չորրորդ մասի մնացած գլուխները կիրառելու են. յոթ կոնկրետ գործոններ, որոնք որոշում են, թե բնակչություններն ու վայրերը կարո՞ղ են իրենց պահել ծանր խաթարման պայմաններում: Կալորիական ինքնաբավություն, ջրային ինքնաբավություն, պաշտպանական համախմբվածություն, սոցիալական համախմբվածություն և իմաստի շրջանակ, կառավարման լեգիտիմություն, հմտությունների բաշխվածություն և նվազեցված բարդությանը հոգեբանական պատրաստվածություն: Շրջանակը հենվում է առաջին սկզբունքների, ոչ թե պայմանական պատկերացումների վրա: Այն հաճախ շրջում է զարգացման ստանդարտ ցուցանիշների տված վարկանիշները. հարուստ արդիականացած հասարակությունները ցածր միավորներ են ստանում, ավելի աղքատ ավանդական հասարակությունները՝ բարձր: Գլուխը փակվում է ստուգաթերթով, որն ընթերցողը կարող է կիրառել իր բնակավայրի, համայնքի, հմտությունների և հոգեբանական պատրաստվածության վրա, այն գիտակցումով, որ ազնիվ գնահատումը գործողության նախապայմանն է:

Ազգային հաջողության պայմանական չափորոշիչները մեկ ընդհանուր բան ունեն. բոլորն էլ ենթադրում են, որ այդ չափորոշիչները ծնած պայմանները շարունակվելու են: Համախառն ներքին արդյունքը մեկ շնչի հաշվով, ֆինանսական հարստությունը, տեխնոլոգիական բարդությունը, ուրբանիզացիայի մակարդակը, ինտեգրումը համաշխարհային շուկաներին, այս ամենը մեզ ասում է, թե որ երկրները լավ հանդես եկան կայուն համաշխարհային պայմանների և ընդլայնվող համաշխարհային առևտրի անցած քառասուն տարիներին: Դրանք քիչ բան են ասում այն մասին, թե որ երկրները լավ հանդես կգան առաջիկա քսանում՝ պայմաններում, որոնք կարող են կտրուկ շեղվել անցյալից:

Սեփական դիրքավորման կամ իր ընտանիքի ու համայնքի դիրքավորման մասին մտածող ընթերցողին այլ շրջանակ է պետք: Շրջանակ, որը չի ենթադրում, թե անցյալի պայմանները շարունակվելու են: Շրջանակ, որը հարցնում է, թե ինչ է իրականում պետք բնակչություններին գոյատևելու համար այն պայմաններում, երբ ժամանակակից համաշխարհային համակարգն այլևս հուսալիորեն չի ապահովում բնակչությունների կարիքները, և որը վեր է հանում բնակչությունների ու վայրերի այն հատկանիշները, որոնք թույլ են տալիս նրանց ապահովել իրենք իրենց:

Այդպիսի գործոնները յոթն են: Յուրաքանչյուրն անհրաժեշտ է, ոչ մեկը միայնակ բավարար չէ, և ամենաուժեղ դիրքերը համադրում են բոլոր յոթը: Ավելի

թույլ դիրքերում մեկը կամ մի քանիսը կպակասեն, և կոնկրետ բացերն են որոշում, թե ինչպես է բնակչությունը մերկացվելու, երբ պայմանները ճնշեն նրան։

Առաջին գործոնը կալորիական ինքնաբավությունն է։ Կարո՞ղ է բնակչության միավորը կերակրել իրեն տեղական ռեսուրսներից՝ առանց շարունակական արտաքին ներմուծումների։ Սա կենսաբանական հատակն է։ Բնակչությունը, որն իրեն կերակրել չի կարող, կախված է մատակարարման շղթաների շարունակական գործելուց, որոնք կարող են չգործել։ Բնակչությունը, որը կարող է իրեն կերակրել, կարող է վերապրել նույնիսկ մյուս համակարգերի ծանր խաթարումները։ Հարցն այն չէ, թե սնունդը հասանելի՞ է բնականոն ժամանակներում, երբ համաշխարհային առևտուրը սնունդ է հասցնում ամենուր։ Հարցն այն է, թե տեղում գոյություն ունի՞ սննդի արտադրություն բավարար մասշտաբով՝ տեղական բնակչությանը կերակրելու համար, եթե համաշխարհային առևտուրը խաթարվի։

Ժամանակակից արևմտյան բնակչությունների մեծ մասն այս թեստը կձախողեր։ Ամերիկյան բնակչությունն ընդհանուր առմամբ ավելի շատ սնունդ է արտադրում, քան սպառում, բայց արտադրությունը կենտրոնացած է գյուղատնտեսական շրջաններում, որոնք այնտեղ չեն, որտեղ մարդկանց մեծ մասն է ապրում, և բաշխումը կախված է երկար մատակարարման շղթաների անընդհատ գործելուց։ Նյու Յորքն ըստ էության իր սննդից ոչինչ չի արտադրում։ Լոս Անջելեսը շատ քիչ բան է արտադրում։ Ամերիկյան խոշոր մետրոպոլիաների մեծ մասն արտադրում է իր բնակիչների սպառածի հինգ տոկոսից պակասը։ Կալորիական ինքնաբավության չափանիշով այս վայրերը ծայրաստիճան խոցելի են։ Գործող տեղական գյուղատնտեսությամբ գյուղական շրջանները շատ ավելի քիչ խոցելի են, որովհետև բավականաչափ են արտադրում՝ կերակրելու իրենց և իրենց մերձակա շրջակայքը, նույնիսկ եթե ավելի լայն մատակարարման շղթաները ձախողվեն։

Համաշխարհային մասշտաբով իրավիճակը հսկայական տարբերություններ ունի։ Ռուսաստանը, Բրազիլիան, Հնդկաստանը, Հարավարևելյան Ասիայի մեծ մասը և Աֆրիկայի զգալի հատվածներն ունեն բնակչություններ, որոնք պահպանում են իմաստալից գյուղատնտեսական արտադրություն տեղական մասշտաբով։ Ծոցի երկրները, Ճապոնիան, Հարավային Կորեան, Արևմտյան Եվրոպայի մեծ մասը և այլ խիստ ուրբանիզացված տնտեսություններ ունեն բնակչություններ, որոնց պարենային ապահովությունն ամբողջովին կախված է համաշխարհային առևտրից։ Կալորիական ինքնաբավությամբ բարձր միավորներ ստացող երկրները միշտ չէ, որ նույնն են, ինչ զարգացման ստանդարտ ցուցանիշներով բարձր միավորներ ստացողները, և այդ շեղումը խոսուն է։

Երկրորդ գործոնը ջրային ինքնաբավությունն է։ Խմելու, մաքրության, սանիտարիայի և գյուղատնտեսության ջուրը հսկայական ծավալ ունի և

պահանջում է կա՛մ հուսալի տեղումներ, կա՛մ մակերևութային ջրեր, կա՛մ ստորերկրյա ջրեր, որոնք հասանելի են առանց արդյունաբերական պոմպերի: Ջրային ենթակառուցվածքը, որը ջրհորներից կամ գետերից ջուր հանելու համար կախված է շարունակական էլեկտրականությունից, ձախողվում է, երբ էլեկտրականությունը ձախողվում է: Ջրային համակարգերը, որոնք գործում են ինքնահոսով, աղբյուրներով կամ ձեռքի պոմպերով, շարունակում են գործել ամեն դեպքում: Ջրային ինքնաբավության հարցը, հետևաբար, մասամբ ջրի առկայության և մասամբ ջրային ենթակառուցվածքի հարց է:

Աշխարհի ամենաչոր տարածաշրջանները (Մերձավոր Արևելքը, Հյուսիսային Աֆրիկայի մասերը, ամերիկյան Հարավ-Արևմուտքի մասերը, Ավստրալիայի մասերը) այս գործոնով ցածր միավորներ են ստանում, որովհետև նրանց ջուրը կախված է շարունակական, էներգատար ենթակառուցվածքից՝ խորքային ջրատար հորիզոններից հանելու կամ ծովի ջրից աղազրկելու համար: Անձրևային անտառները, հուսալի տեղումներով բարեխառն գոտիները, առատ մակերևութային ջրերով տարածաշրջանները (Հարավային Ամերիկայի մեծ մասը, Միացյալ Նահանգների հարավ-արևելքը, Եվրոպայի մասերը, Հարավարևելյան Ասիայի մեծ մասը) ավելի լավ միավորներ են ստանում:

Տարածաշրջանների ներսում կոնկրետ վայրերը տարբեր են: Անձրևառատ Խաղաղօվկիանոսյան Հյուսիս-Արևմուտքի կալվածքը՝ առվակով և ձեռքի պոմպով ջրհորով, այլ դիրքում է, քան չոր ներքին Կալիֆոռնիայի կալվածքը՝ խորքային էլեկտրական ջրհորով: Տարբերությունը կարևոր է ընտանիքի մակարդակում ոչ պակաս, քան երկրի մակարդակում:

Երրորդ գործոնը պաշտպանական համախմբվածությունն է: Կարո՞ղ է բնակչության միավորը կանխել կազմակերպված գիշատչությունը: Սա պահանջում է մարդիկ, կազմակերպում, զենք և այն գործադրելու պատրաստակամություն: Այն նաև պահանջում է լեգիտիմություն՝ ներքին սոցիալական համաձայնություն, որ բռնությունը ի պաշտպանություն արդար է, երբ դրա կարիքը կա: Այս ամենն ունեցող համայնքները կարող են պաշտպանվել: Դրանցից զուրկ համայնքները խոցելի են ցանկացած ուժի առաջ, որը հառնում է իրենց ունեցածը վերցնելու կարողությամբ ու պատրաստակամությամբ:

Ամերիկյան բնակչությունը զարգացած աշխարհում եզակի է քաղաքացիական զինատիրության լայնությամբ. մոտավորապես չորս հարյուր միլիոն հրազեն մասնավոր ձեռքերում՝ երեք հարյուր երեսուն միլիոն բնակչության մեջ: Ամերիկյան պաշտպանական կարողությունը, որպես հումք, հսկայական է: Թե արդյոք այդ հումքը կազմակերպված է արդյունավետ պաշտպանական կարողության մեջ, տարբեր է համայնքից համայնք: Որոշ համայնքներ ունեն զինված քաղաքացիության ամուր ավանդույթ՝ զուգակցված արդյունավետ համակարգման հետ եկեղեցիների, շերիֆների ծառայությունների, կամավոր

հրշեջ ջոկատների և նման ինստիտուտների միջոցով: Այս համայնքները կարող էին կազմակերպել արդյունավետ պաշտպանություն սպառնալիքների մեծ մասի դեմ: Այլ համայնքներ ունեն կա՛մ սահմանափակ զենք, կա՛մ սահմանափակ համակարգում, և ավելի խոցելի կլինեին:

Եվրոպական բնակչությունները շատ այլ պայմաններ ունեն: Քաղաքացիական զինատիրությունը սահմանափակված է երկրների մեծ մասում: Բնակչությունների պաշտպանական կարողությունը համապատասխանաբար սահմանափակ է: Հենվածությունը պետական անվտանգության ուժերի վրա շատ ավելի մեծ է: Երբ պետական անվտանգության ուժերը ձգված են կամ խաթարված, եվրոպական բնակչություններն ինքնապաշտպանության ավելի քիչ միջոցներ ունեն, քան ամերիկյանները:

Չորրորդ գործոնը սոցիալական համախմբվածությունն է և իմաստի շրջանակը: Սա ամենախորն ու ամենածանրակշիռ գործոնն է, և այն ընդարձակ քննարկվել է նախորդ գլուխներում: Սթրեսի ներքո բնակչությունները միասնական են մնում կամ մասնատվում՝ կախված գործոններից, որոնց թվում են կրոնական շրջանակը, ընտանեկան կառուցվածքը, ընդհանուր ինքնությունը, ընդհանուր նպատակը և համայնքի անդամների միջև հարաբերությունների ցանցը: Այս գործոններն ունեցող բնակչությունները դժվարության միջով պահպանում են իրենց կտրուկ ավելի բարձր հաճախությամբ, քան դրանցից զուրկները:

Սոցիալական համախմբվածության տարբերությունը երկրների ու տարածաշրջանների միջև մեծ է և ոչ միշտ է առնչվում զարգացման այլ չափորոշիչների հետ: Իտալիան մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ով շատ ավելի հարուստ է, քան գյուղական Մեքսիկան: Սոցիալական համախմբվածությամբ մեքսիկական գյուղը հաճախ ավելի բարձր միավոր է ստանում, որովհետև գյուղը պահպանում է անխաթար ընտանեկան կառույցներ, անխաթար կրոնական կյանք և անխաթար համայնքային կազմակերպում, որոնք ավելի արդիականացած իտալական քաղաքային բնակչությունները կորցրել են: Արդիականացման ու սոցիալական համախմբվածության հարաբերությունը բարդ է և տարբեր՝ ըստ կոնկրետ բնակչության, բայց ընդհանուր օրինաչափությունն այն է, որ բարձր արդիականացումը հակված է ծնելու նվազած սոցիալական համախմբվածություն կոնկրետ մեխանիզմներով (շարժունություն, անհատապաշտություն, աշխարհիկացում, ընտանեկան կառույցների թուլացում), որոնք գործում են նմանապես բոլոր մշակույթներում:

Հինգերորդ գործոնը կառավարման լեգիտիմությունն է: Կարո՞ղ է բնակչության միավորը կայացնել որոշումներ, որոնք իր անդամներն ընդունում են որպես պարտադիր: Փլուզման մեջ ձևական հեղինակության կառույցները, որոնց սովորական մարդիկ ենթարկվում են բնականոն ժամանակներում, հաճախ

կորցնում են իրենց գործունությունը: Դաշնային կառավարությունը չի կարող պարտադրել իր որոշումները, եթե նրա պարտադրելու կարողությունը նվազել է: Նահանգային կառավարությունը կարող է բախվել նույն սահմանափակումների: Հարցն այն է, թե ինչ հեղինակություն է բնակչությունն ընդունում, երբ ձևական իշխանությունները չեն կարող պարտադրել իրենց որոշումները:

Ամուր ոչ ձևական հեղինակություն (կրոնական առաջնորդներ, համայնքի ավագներ, հարգված տեղական դեմքեր) ունեցող համայնքները կարող են կայացնել որոշումներ, որոնք անդամներն ընդունում են: Այդպիսի ոչ ձևական հեղինակությունից զուրկ համայնքները բախվում են խնդիրների, որտեղ ամեն որոշում վիճարկվում է, ամեն գործողություն պահանջում է ավելի լայն կոնսենսուս, որին հասնել հնարավոր չէ, և համայնքը չի կարող հավաքաբար գործել, նույնիսկ երբ հավաքական գործողությունն անհրաժեշտ է: Լեգիտիմ ոչ ձևական հեղինակության առկայությունը կամ բացակայությունը Էական կանխագուշակիչ է, թե ինչպես են համայնքները գործում այն պայմաններում, երբ ձևական հեղինակությունը նվազել է:

Վեցերորդ գործոնը հմտությունների բաշխվածությունն է: Ունի՞ բնակչությունն իր անդամների միջև բաշխված այն գործնական հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ են կյանքը պահելու համար նվազեցված պայմաններում: Հմտությունների թվում են հողագործությունը, անասնապահությունը, սննդի պահածոյացումը, մեխանիկական վերանորոգումը, տարրական բժշկական օգնությունը, շինարարությունը, պաշտպանությունը, ուսուցումը և շատ ուրիշներ: Այս հմտությունները փայլուն չեն ժամանակակից մասնագիտական միջավայրում, բայց հենց դրանք են կարևոր, երբ ժամանակակից մասնագիտական միջավայրն այլևս գործող համատեքստը չէ:

Հմտությունների բաշխվածության հարցը սուր է ժամանակակից արևմտյան բնակչություններում: Մասնագիտական-կառավարչական դասն ունի հմտություններ, որոնք ամբողջովին կախված են ժամանակակից համակարգից: Իրավաբանը, խորհրդատուն, մարքեթինգի ղեկավարը, ֆինանսական վերլուծաբանը, ակադեմիկոսը, լրագրողը, բոլորն ունեն հմտություններ, որոնք արժեքավոր են բնականոն պայմաններում և անարժեք՝ պայմաններում, որտեղ ժամանակակից համակարգը ձախողվել է: Ջրմուղագործը, էլեկտրիկը, ֆերմերը, եռակցողը, բուժակը, ատաղձագործը, մեխանիկն ունեն հմտություններ, որոնք արժեք են պահպանում բոլոր պայմաններում: Այս հմտությունների հարաբերական արժևորումը բնականոն ժամանակներում և փլուզման մեջ կտրուկ տարբեր է, և ժամանակակից մասնագիտական դասային հիերարխիայում թերարժևորված հմտությունները դուրս են գալիս հենց այն հմտությունները, որոնք կարևոր են, երբ պայմանները փոխվում են:

Յոթերորդ գործոնը նվազեցված բարդությանը հոգեբանական պատրաստվածությունն է: Կարո՞ղ է բնակչությունն ընդունել ապրելը ավելի ցածր նյութական մակարդակով: Բնակչությունները, որոնց ինքնապատկերն ու կյանքի իմաստը կառուցված են ժամանակակից առատության շուրջ, զրկանքն ապրում են որպես աղետ, նույնիսկ երբ զրկանքը չափավոր է: Բնակչությունները, որոնց կյանքը միշտ եղել է ավելի ցածր նյութական մակարդակներում, չափավոր զրկանքն ապրում են որպես սովորական դժվարություն, ոչ թե աղետ:

Այս գործոնը մասամբ մշակութային է, մասամբ՝ փորձառական: Բնակչությունները, որոնք կենդանի հիշողության մեջ դժվարություն են ապրել (խորհրդային փլուզման միջով անցած արևելաեվրոպական բնակչությունները, իրենց ֆինանսական ճգնաժամի միջով անցած հույները, բազմաթիվ տնտեսական խաթարումների միջով անցած լիբանանցիները, կրկնվող արժութային ճգնաժամերի միջով անցած արգենտինացիները, բազմաթիվ խաթարումների միջով անցած ռուսները), զարգացրել են հոգեբանական պատրաստվածություն, որը միայն առատություն ապրած բնակչությունները չունեն: Ամերիկյան բնակչությունը, Մեծ ճգնաժամն ապրածների մասնակի բացառությամբ, կենդանի հիշողության մեջ տևական նյութական անկում չի ապրել: Հոգեբանական հարմարումը, երբ գա, էական է լինելու:

Այս յոթ գործոնները հավասար կշիռ չունեն: Կալորիական և ջրային ինքնաբավությունն անհրաժեշտ են. առանց դրանց մյուսները նշանակություն չունեն, որովհետև իրենց կերակրել ու ջրով ապահովել չկարողացող բնակչություններն այնքան երկար ներկա չեն լինի, որ մյուս գործոնները կիրառվեն: Սոցիալական համախմբվածությունն ու իմաստի շրջանակը հաջորդ ամենավճռորոշն են, որովհետև ճնշման տակ մասնատվող բնակչությունները չեն կարող իրենց պահել՝ անկախ նրանից, թե ինչ այլ ռեսուրսներ ունեն: Պաշտպանական համախմբվածությունն անհրաժեշտ է պաշտպանելու այն, ինչ բնակչությունը կառուցել ու արտադրել է: Մնացած գործոնները՝ կառավարման լեգիտիմությունը, հմտությունների բաշխվածությունը և հոգեբանական պատրաստվածությունը, ուժեղարարներ են, որոնք որոշում են տարբերությունը բավարար և գերազանց դիրքավորման միջև:

Երբ այս շրջանակը կիրառում ենք կոնկրետ վայրերի վրա, արդյունքները հաճախ շրջում են զարգացման ստանդարտ ցուցանիշների ծնած սպասումները: Հարուստ արդիականացած հասարակությունները հաճախ ցածր միավորներ են ստանում գոյատևման գործոններով: Ավելի աղքատ ավանդական հասարակությունները հաճախ բարձր միավորներ են ստանում: Երկրները, որոնք ժամանակակից զարգացման մտածողությունը հետամնաց էր համարում, հաճախ դուրս են գալիս գալիք պայմանների համար լավագույն դիրքավորված երկրները: Երկրները, որոնք հաջողության օրինակ էին համարվում, հաճախ դուրս են գալիս ամենամերկացվածները:

Դիտարկենք մտային փորձ: Պատկերացրեք երկու բնակչություն՝ փլուզման միանման պայմանների առաջ: Ա բնակչությունը հարուստ արվարձանային ամերիկյան համայնք է խոշոր մետրոպոլիայում: Բ բնակչությունը փոքր մեքսիկական գյուղ է կենտրոնական լեռնաշխարհում: Բնականոն ժամանակներում Ա բնակչությունն ամեն ստանդարտ չափորոշիչով ավելի հարուստ է, առողջ, երկարակյաց, կրթված, հարմարավետ և համաշխարհային մշակույթին կապված, քան Բ բնակչությունը: Փլուզման մեջ Ա բնակչությունը բախվում է մարտահրավերների, որոնց Բ բնակչությունը չի բախվում: Ա բնակչությունը չի կարող իրեն կերակրել, որովհետև տեղում սնունդ չի արտադրում: Բ բնակչությունը հիմնականում կարող է, որովհետև գյուղական հողագործությունն արտադրում է գյուղացիների կերածի մեծ մասը: Ա բնակչությունն ունի թույլ համայնքային կապեր, որովհետև բնակիչները հազիվ են ճանաչում իրենց հարևաններին: Բ բնակչությունն ունի սերունդների ընթացքում կառուցված ազգակցական ու բարեկամական խիտ ցանցեր: Ա բնակչությունն ունի թույլ իմաստի շրջանակ, որովհետև բնակիչների մեծ մասը նվազագույն չափով է կրոնական: Բ բնակչությունն ունի անխաթար կաթոլիկ կրոնական կյանք, որը դժվարությունը դնում է իմաստալից շրջանակի մեջ: Ա բնակչությունն ունի հմտություններ, որոնք օգտակար են միայն ժամանակակից համակարգի ներսում: Բ բնակչությունն ունի հմտություններ, որոնք ուղղակիորեն կիրառելի են նոր պայմաններում: Ա բնակչությունն ունի հոգեբանական պատրաստվածություն միայն շարունակվող առատության համար: Բ բնակչությունն ունի հոգեբանական պատրաստվածություն այն տեսակի դժվարին պայմանների համար, որ գյուղը պարբերաբար ճանաչել է սերունդների միջով:

Փլուզման երեք ամիսներից հետո Ա բնակչությունը լուրջ փորձանքի մեջ է: Վեց ամիսներից հետո իրավիճակը ծայրահեղ է: Երկու տարուց հետո Ա բնակչությունն ապրել է բնակչության զգալի կրճատում, կտրուկ սոցիալական կերպափոխություն և այն ռեսուրսների էական կորուստ, որոնք նրան առաջին հերթին հարուստ էին դարձրել: Բ բնակչությունը տուժել է, բայց գործում է: Բնակչությունը կերակրված է, համայնքն անխաթար է, իմաստի շրջանակը դիմանում է, և գյուղը շարունակել է գյուղ մնալ: Նյութապես ավելի աղքատ բնակչությունը գոյատևման առումով կտրուկ գերազանցել է նյութապես ավելի հարուստին:

Այս մտային փորձը սոսկ վարկածային չէ: Այն մոտավորապես նկարագրում է այն, ինչ տեղի ունեցավ խորհրդային փլուզման ընթացքում նախկին Խորհրդային Միության տարբեր մասերում: Մոսկվայի և մյուս խոշոր քաղաքների քաղաքային բնակչությունները, որոնք խորհրդային համակարգի ամենաարդիականացած մասերն էին, փլուզումն ապրեցին ամենածանր կերպով: Գյուղական բնակչությունները, որոնք պահպանել էին անխաթար գյուղեր և անխաթար տեղական գյուղատնտեսություն, փլուզումն ապրեցին ավելի թեթև: Խորհրդային

չափանիշներով հարուստները դարձան աղքատ: Խորհրդային չափանիշներով աղքատները շարունակեցին մոտավորապես նույն մակարդակով, այն տարբերությամբ, որ այժմ ունեին ավելի շատ քաղաքական ազատություն, բայց ավելի քիչ կենտրոնական աջակցություն:

Նույն օրինաչափությունը դիտվեց հետհարավսլավական պատերազմներում, լիբանանյան տնտեսական փլուզումներում, արգենտինական կրկնվող ճգնաժամերում և շատ այլ դեպքերում: Օրինաչափությունը բավական կայուն է, որպեսզի տեղեկացնի սպասումները, թե ինչ կկատարվեր նման պայմանների առաջ կանգնած այլ վայրերում:

Շրջանակը նաև օգնում է բացատրել, թե ինչու նախապատրաստությունը չի կարող լինել զուտ անհատական: Հարուստ անհատը փխրուն համայնքում չի կարող հասնել համեստ անհատի գոյատևման կերպագծին դիմակայուն համայնքում: Համայնքն է տալիս սոցիալական համախմբվածությունը, տեղական հեղինակությունը, հմտությունների բաշխվածությունը և իմաստի շրջանակը, որոնք ոչ մի անհատ միայնակ չի կարող կառուցել: Մեկուսացված նախապատրաստություն փորձող հարուստ անհատին պակասում են արդյունքները որոշող գործոնների մեծ մասը: Ամուր համայնքում գտնվող համեստ անհատը դրանց բոլորին հասանելիություն ունի համայնքի միջոցով, նույնիսկ առանց մեծ անձնական ռեսուրսների:

Սա ամենադժվար հաղորդելի եզրակացություններից է այն մարդկանց, որոնց մտային մոդելը ենթադրում է, թե հարստությունն արդյունքների գլխավոր որոշիչն է: Հարստությունն օգնում է, բայց հարստությունը միայնակ անբավարար է: Համայնքն է գործող միավորը, և համայնքին միանալը կամ համայնք կառուցելը գոյատևման դիրքավորման համար ավելի կարևոր է, քան անհատական ռեսուրսների կուտակումը:

Մեփական դիրքավորման մասին մտածող ընթերցողների համար շրջանակը ստուգաթերթ է տալիս: Որտե՞ղ եք ապրում: Գնահատեք բնակավայրը յոթ գործոններից յուրաքանչյուրով: Որտե՞ղ կապրեիք, եթե ստիպված լինեիք տեղափոխվել: Գնահատեք այլընտրանքը նույն գործոններով: Ո՞րն է ձեր համայնքը: Ներհյուսվա՞ծ եք արդյոք մի համայնքի, որն ունի ամուր համախմբվածություն և անխաթար իմաստի շրջանակ: Ի՞նչ հմտություններ ունեք: Դրանք օգտակար են միայն ժամանակակից համակարգի ներսո՞ւմ, թե՞ դրանցից մի քանիսը կիրառելի են բոլոր պայմաններում: Ինչպիսի՞ն է ձեր հոգեբանական պատրաստվածությունը: Խորհե՞լ եք արդյոք, թե նվազեցված պայմաններն իրականում ինչ կնշանակեին ձեզ համար:

Այս հարցերի ազնիվ գնահատումը ժամանակակից մասնագիտական ընթերցողների մեծ մասի համար անհարմար է լինելու: Շատերը կհայտնաբերեն, որ գտնվում են ցածր միավորներ ստացող վայրերում, թույլ համայնքներում, նեղ

հմտություններով և չփորձված հոգեբանական պատրաստվածությամբ: Ազնիվ գնահատումը գործողության նախապայմանն է: Ճանաչել, թե որտեղ եք իրականում կանգնած, առաջին քայլն է ձեր դիրքը բարելավելու ճանապարհին: Հաջորդող գլուխները մանրամասն զարգացնում են այն գործողությունները, որոնք կարող են բարելավել դիրքավորումը գործոններից յուրաքանչյուրով, այն գիտակցումով, որ աշխատանքը տարիներ է պահանջում, և որ հիմա սկսելն ավելի կարևոր է, քան հետագա քայլերի արագությունը:

ԳԼՈՒԽ 13

Տարածաշրջան առ տարածաշրջան վերլուծություն

Այս գլուխը գոյատևման գործոնների շրջանակը կիրառում է աշխարհի գլխավոր տարածաշրջանների վրա՝ անցնելով Ռուսաստանով, Չինաստանով, Արևմտյան Եվրոպայով, Արևելյան Եվրոպայով, Միացյալ Նահանգներով, Մերձավոր Արևելքով, Հարավային և Կենտրոնական Ասիայով, Արևելյան և Հարավարևելյան Ասիայով, Աֆրիկայով և Լատինական Ամերիկայով: Վերլուծությունն անխուսափելիորեն խտացված է. ամեն տարածաշրջանի մասին կարելի էր ամբողջ գրքեր գրել: Նպատակն է տալ բավարար տեղեկություն մտածողությունը սնուցելու համար, մասնավորապես այն ընթերցողների, ովքեր տեղափոխություն են քննարկում կամ ուզում են հասկանալ համաշխարհային պատկերը, որի մեջ ներհյուսված է իրենց սեփական դիրքը: Եզրակացություններից մի քանիսն անհարմար կլինեն արևմտյան մեդիայով ձևավորված ընթերցողների համար: Ռուսաստանն ավելի բարձր միավոր է ստանում, քան ստանդարտ վերլուծությունն է ընդունում: Ծոցի նավթապետություններն ստանում են բացարձակ ամենացածրը: Գյուղական Հնդկաստանն ու գյուղական Վիետնամը գերազանցում են հարուստ արևմտյան մետրոպոլիաներին: Ի հայտ եկող օրինաչափությունն այն է, որ փլուզման մեջ գոյատևման գործոնները մեծապես արդիականության մեջ հաջողության գործոնների հակադարձն են:

Այս խտության տարածաշրջանային վերլուծությունը չի կարող արդարացի լինել իր ընդգրկած որևէ վայրի հանդեպ: Ամեն տարածաշրջանի մասին կարելի էր ամբողջ գրքեր գրել, և գրվել են: Այս գլխի նպատակն ավելի սահմանափակ է և ավելի գործնական. անցնել գլխավոր տարածաշրջաններով ու երկրներով՝ գոյատևման գործոնների շրջանակը որպես ոսպնյակ, բավարար կոնկրետությամբ, որ սնուցի մտածողությունը այն ընթերցողների, ովքեր տեղափոխություն են քննարկում կամ ուզում են հասկանալ համաշխարհային պատկերը, որի մեջ ներհյուսված է իրենց դիրքը: Վերլուծությունը կենտրոնանում է նրա վրա, թե ամեն տարածաշրջան ինչ է առաջարկում փլուզման մեջ բնակչության գոյատևման պայմանների առումով, ոչ թե ինչ է առաջարկում բնականոն ժամանակներում:

Ռուսաստան

Ռուսաստանն արևմտյան վերլուծության մեջ ամենահետևողականորեն թերագնահատված երկիրն է: Արևմտյան մամուլը տասնամյակներ է ծախսել Ռուսաստանը նկարագրելով որպես հետամնաց, կոռումպացված, անկում ապրող և անհարաբերական: Այդ նկարագրությունները վրիպում են այն առանցքային փաստերը, որոնք Ռուսաստանն առանձնահատուկ են դարձնում գոյատևման

գործոնների շրջանակում:

Գոյատևման գործոնների շրջանակով Ռուսաստանը բարձր միավորներ է ստանում չափումների մեծ մասով: Կալորիական ինքնաբավությունը բարձր է և աճող: Երկիրը 2014 թվականից ի վեր մեծ ներդրումներ է արել գյուղատնտեսական զարգացման մեջ, երբ Ղրիմի առիթով արևմտյան պատժամիջոցները Ռուսաստանին մղեցին պարենային ինքնաբավության՝ որպես ռազմավարական առաջնահերթության: Ռուսաստանն այժմ աշխարհի ամենամեծ ցորեն արտահանողն է և ավելի շատ հացահատիկ է արտադրում, քան իր բնակչությունն է սպառում: Դաչայի համակարգը (ռուսական ինստիտուտը, որով քաղաքային ընտանիքների մեծ մասը քաղաքից դուրս պահում է հողի փոքր հատված՝ սովորաբար մի քանի հարյուր քառակուսի մետր՝ համեստ տնակով, որտեղ ընտանիքներն աճեցնում են բանջարեղեն, միրգ և երբեմն պահում մանր անասուն. համակարգը վերապրեց ամբողջ խորհրդային շրջանն ու հետխորհրդային դարաշրջանը և այժմ լրացուցիչ սննդի արտադրություն է ապահովում ռուսական ընտանիքների մոտավորապես կեսի համար՝ գործելով որպես առևտրային գյուղատնտեսությունից անկախ զուգահեռ պարենային տնտեսություն), որով ռուսական ընտանիքների մոտավորապես կեսն իր սննդի զգալի մասն աճեցնում է փոքր հողամասերում, տալիս է սննդի արտադրության զուգահեռ համակարգ, որը գործում է առևտրային հատվածից անկախ: Նույնիսկ եթե առևտրային հատվածը խաթարվեր, ռուսական ընտանիքները հասանելիություն կունենային իրենց իսկ աճեցրած սննդին:

Ջրային ինքնաբավությունը Ռուսաստանում բարձր է: Երկիրն ունի ավելի շատ քաղցրահամ ջուր, քան որևէ այլ երկիր՝ խոշոր գետերով, առատ լճերով և զգալի ստորերկրյա ջրերով: Ջրային ենթակառուցվածքն ավելի հին է և պակաս արդյունավետ, քան արևմտյանը, բայց կախված չէ շարունակական բարձրաէներգետիկ գործարկումից այնպես, ինչպես աղազրկումից կախված տարածաշրջանները:

Պաշտպանական համախմբվածությունը բարձր է: Ռուսական բանակը, չնայած ուկրաինական արշավի դժվարություններին, ցույց է տվել զգալի կորուստներ ու տեխնիկայի կորուստներ կլանելու և գործել շարունակելու կարողություն: Ռուսական բնակչությունը մոբիլիզացվել է. զգալի հատվածներ կա՛մ ծառայության մեջ են, կա՛մ պատրաստություն անցած պահեստազորայիններ են: Երկիրը պաշտպանելու պատրաստակամությունը՝ արտաքին կամ ներքին սպառնալիքների դեմ, լայնորեն կիսվում է բնակչության մեջ:

Սոցիալական համախմբվածությունը էթնիկ ռուսների մեջ ամուր է և ամրացել է ուկրաինական հակամարտությամբ: Ռուսական ազգային ինքնությունը, ռուս ուղղափառ կրոնական շրջանակը և ընդհանուր պատմական հիշողությունը ընդհանուր հող են տալիս բնակչության մեծամասնությանը: Ուղղափառ եկեղեցին

աճում է երեսուն տարի և այժմ զգալի ներկայություն ունի բնակչության մեջ՝ գործուն կրոնական կյանքով հատկապես գյուղական վայրերում և ավագ սերունդներում: Ռուսական կառավարումը, թեև ավտորիտար է արևմտյան չափանիշներով, լայնորեն լեգիտիմ է էթնիկ ռուսների մեջ, ովքեր այն դիտում են որպես իրենց պաշտպանող այն սպառնալիքներից, որոնք իրենք իրական են համարում:

Հմտությունների բաշխվածությունը Ռուսաստանում բացարձակ չափով բարձր է: Խորհրդային կրթական համակարգը ծնեց ամուր տեխնիկական ու գործնական կարողություններ, որոնք երբեք ամբողջովին չկորան: Դաչայի մշակույթը նշանակում է, որ շատ ռուսներ ունեն գործնական գյուղատնտեսական հմտություններ: Զինվորական համատարած պատրաստությունը նշանակում է, որ շատերն ունեն գոյատևման և պաշտպանական տարրական հմտություններ: Սովորական ռուսական ընտանիքն ավելի շատ գործնական կարողություն ունի, քան սովորական ամերիկյան արվարձանային ընտանիքը:

Նվազեցված բարդությանը հոգեբանական պատրաստվածությունը բարձր է: Բնակչությունը վերջին հիշողության մեջ բազմաթիվ տնտեսական խաթարումներ է ապրել՝ խորհրդային փլուզումը, 1998 թվականի ֆինանսական ճգնաժամը, 2014-ից հետո պատժամիջոցները, 2022-ից հետո մեկուսացումը: Ռուսները չեն սպասում, որ ամեն ինչ հեշտ լինի: Նրանք տասնամյակներ շարունակ հարմարվում են դժվարին պայմաններին:

Ռուսաստանը լուրջ համաշխարհային փլուզման մեջ կլիներ ամենադիմակայուն խոշոր երկրներից մեկը: Այս եզրակացությունը կզարմացնի արևմտյան ընթերցողներին, որոնք սովորեցվել են Ռուսաստանը դիտել առաջին հերթին որպես սպառնալիք կամ հետամնաց պետություն: Եզրակացությունը նորմատիվ դատողություն չէ ռուսական քաղաքականության կամ ռուսական արտաքին քաղաքականության արդարացիության մասին: Այն վերլուծական դիտարկում է բնակչության ու տարածքի կառուցվածքային հատկանիշների մասին:

Չինաստան

Չինաստանն ամենաբարդ դեպքն է և գլոբալ առումով ամենածանրակշիռը՝ իր մասշտաբի պատճառով: Երկիրը պարունակում է և՛ բարձր դիմակայունության, և՛ ծանր փխրունության պայմաններ՝ բաշխված տարբեր տարածաշրջանների ու բնակչությունների միջև:

Կալորիական ինքնաբավությունը Չինաստանում նվազում է: Չինաստանը հսկայական քանակությամբ հացահատիկ, սոյա, միս և այլ գյուղմթերք է ներմուծում Միացյալ Նահանգներից, Բրազիլիայից, Արգենտինայից, Ավստրալիայից և այլ երկրներից: Չինական սննդակարգը վերջին

տասնամյակներում կտրուկ տեղաշարժվել է հիմնականում բուսական սննդակարգից դեպի էապես ավելի շատ մսով սննդակարգ, որը շատ ավելի մեծ գյուղատնտեսական ներդրումներ է պահանջում: Եթե գյուղմթերքի համաշխարհային առևտուրը խաթարվեր, չինական բնակչությունը զգալի հարմարման առաջ կկանգներ: Ներքին գյուղատնտեսական շրջանները կարող էին կերակրել իրենց և քաղաքային բնակչության զգալի հատվածներ, բայց ավելի ցածր կալորիական մակարդակներով, քան բնակչությունն այժմ սովոր է:

Ջրային սթրեսը Չինաստանում ծանր է գլխավոր գյուղատնտեսական շրջաններում, մասնավորապես հյուսիսում: Հյուսիսչինական հարթավայրը, որտեղ արտադրվում է չինական հացահատիկի մեծ մասը, կախված է ջրատար հորիզոնի ջրից, որը տասնամյակներ շարունակ սպառվել է ավելի արագ, քան լիցքավորվում է: Հարավ-հյուսիս ջրի տեղափոխման նախագիծը (չինական հսկայածավալ ինժեներական ձեռնարկումը, սկսված 2002 թվականին և դեռ կառուցման փուլում, ջուրը երկրի խոնավ հարավից չոր հյուսիս տեղափոխելու համար երեք գլխավոր ջրանցքային ուղիներով, որոնք միասին ներկայացնում են երբևէ ձեռնարկված ամենամեծ ջրատեղափոխման նախագիծը. նախագիծը լուծում է Հյուսիսչինական հարթավայրի կառուցվածքային ջրի պակասը հսկայական գնով և շարունակական էներգետիկ պահանջներով, որոնք կախված են գործող կենտրոնական ենթակառուցվածքից), ջուրը հարավից հյուսիս տեղափոխելու հսկայածավալ ինժեներական ջանքը, խնդրի մի մասը լուծում է, բայց ինքն էներգատար է և կախված է կենտրոնական ենթակառուցվածքի շարունակական գործելուց: Լուրջ փլուզման մեջ հյուսիսային Չինաստանի ջրային իրավիճակն արագ կսրվեր:

Պաշտպանական համախմբվածությունը Չինաստանում բարձր է պետության մակարդակով և թույլ՝ բնակչության մակարդակով, և այդ տարբերակումը կարևոր է: Ժողովրդա-ազատագրական բանակն աշխարհի ամենամեծ զինված ուժն է՝ ընդարձակ կիսազինվորական կառուցվածքով, ներառյալ Ժողովրդական զինված ոստիկանությունը: Չինաստանի կոմունիստական կուսակցությունն արդյունավետ վերահսկողություն ունի անվտանգության ապարատի վրա և դժվարին շրջաններում պահպանել է ներքին կայունությունը: Կարգը, նույնիսկ խիստ կարգը, պահպանելու կարողությունը լավ հաստատված է: Բայց այս պաշտպանական կարողությունն ամբողջովին պետության միջնորդությամբ է: Քաղաքացիական զինատիրությունն ըստ էության գոյություն չունի: Բնակչությունը զինված քաղաքացիության ավանդույթ չունի: Չկա ամերիկյան կամավոր հրշեջ ջոկատի, գյուղական շերիֆի ջոկատի, եկեղեցու համակարգած թաղային պահակախմբի համարժեքը՝ բաշխված պաշտպանական կարողության ինստիտուցիոնալ ենթաշերտը: Երբ պետական իշխանությունն ուժեղ է, բնակչությունը լավ պաշտպանված է: Երբ պետական իշխանությունը թուլացած է կամ վիճարկվում է, բնակչությունը ոչ մի պահուստային հենարան չունի: Սա է

սուր տարբերությունը չինական պաշտպանական համախմբվածության և ամերիկյան կառուցվածքի միջև, և այն ամենից շատ կարևոր է այն սցենարներում, որտեղ կենտրոնական իշխանությունն ինքն է ճնշման տակ:

Սոցիալական համախմբվածությունը Չինաստանում որոշ չափումներով բարձր է, որոշներով՝ թույլ: Հանական ինքնությունն ամուր է և տասնամյակներ շարունակ նպատակադրված մշակվել է կենտրոնական կառավարության կողմից: Կոնֆուցիական մշակութային շրջանակը ընդհանուր պատկերացումներ է տալիս ընտանիքի, հիերարխիայի և պարտավորության մասին: Ընտանեկան կառույցները մնում են ավելի ամուր, քան արևմտյան երկրների մեծ մասում. բազմասերունդ ընտանիքները դեռ տարածված են հատկապես գյուղական վայրերում: Բուդդայական, դաոսական և ժողովրդական կրոնական ավանդույթները վերականգնվում են Մաոյի (Mao) դարաշրջանի ճնշումներից և իմաստի շրջանակներ են տալիս բնակչության զգալի հատվածներին:

Բայց համախմբվածությունը մասամբ պարտադրված է, ոչ թե օրգանական, և պարտադրված համախմբվածության ուժը ծանր խաթարման պայմաններում անորոշ է: Կենդանի հիշողության մեջ տեղի ունեցած Մշակութային հեղափոխությունը քանդեց օրգանական սոցիալական հյուսվածքի մեծ մասը, որն այլապես կլիներ փլուզմանն արձագանքելու ենթաշերտը: Մշակութային հեղափոխությունն ինքը՝ Մաո Ցզեդունի (Mao Zedong) 1966 թվականին սանձազերծած և մոտավորապես մեկ տասնամյակ տևած քաղաքական ու սոցիալական ցնցումը, որի ընթացքում հունվեյբինները հարձակվում էին ավանդական մշակույթի, կրոնի, մտավորականների և հենց Կոմունիստական կուսակցության վրա, խլեց գնահատված մեկից երկու միլիոն կյանք և տևական վնաս հասցրեց չինական հասարակության սոցիալական հյուսվածքին, որը դեռ տեսանելի է ներկա սերնդում: Մեկ երեխայի քաղաքականությունը՝ 1980-ից 2015 թվականներին գործած բնակչության վերահսկման ծրագիրը, որը քաղաքային ընտանիքների մեծ մասին սահմանափակում էր մեկ երեխայով, ծնել է ժողովրդագրական աղավաղումներ, որոնք բարդացնում են ընտանեկան կառույցներն առաջիկայում, ներառյալ մոտավորապես երեսուն միլիոնով ավելի տղամարդ, քան կին, համապատասխան տարիքային խմբերում, գումարած աշխատունակ չափահասների՝ չորս տատիկ-պապիկի պահելու կառուցվածքային խնդիրը: Ուրբանիզացիան, որը վերջին երեք տասնամյակում հարյուրավոր միլիոնավոր մարդկանց գյուղից քաղաք է տեղափոխել, բնակչություններին անջատել է իրենց ավանդական համայնքներից:

Չինական սցենարը կտրուկ բաժանվում է ափամերձ քաղաքային բնակչությունների և գյուղական ներքին շրջանների միջև: Ափամերձ մեգապոլիսները (Շանհայ, Պեկին, Գուանչժոու, Շենչժեն և այլք) գոյատևման գործոնների շրջանակում խիստ փխրուն են: Դրանք տեղում սնունդ չեն արտադրում: Դրանց ջուրը կախված է տեղափոխման ենթակառուցվածքից:

Դրանց բնակչությունները հիմնականում վերջերս եկած գաղթականներ են՝ առանց խոր համայնքային կապերի: Դրանց իմաստի շրջանակները էապես թուլացել են վերջին քառասուն տարիների չինական կյանքի կտրուկ կերպափոխությամբ: Լուրջ փլուզման մեջ այս բնակչությունները կբախվեին երրորդ աշխարհի քաղաքային կոլապսը հիշեցնող պայմանների:

Գյուղական ներքին շրջանները, որպես ամբողջություն, բնակչության գոյատևման ավելի ամուր հիմնապայմաններ ունեն, քան ափը: Բայց գյուղական ներսն ինքն աշխարհագրորեն երկճյուղավորված է, և այդ երկճյուղավորումը կարևոր է: Հարավային գյուղերը՝ Յանցզիի ավազանի և նրանից հարավ ընկած շրջանների բրնձի հողերի վրա, նստած են հուսալի տեղումների և առատ մակերևութային ջրերի վրա՝ անխաթար գյուղատնտեսական արտադրությամբ տեղական մասշտաբով: Այս հարավային գյուղերը փլուզումը կդիմագրավեին մոտավորապես այնպես, ինչպես գյուղական Հնդկաստանը կամ գյուղական Մեքսիկան: Նյութական դժվարություն, բայց գոյատևման հիմնապայմաններն առկա են: Հյուսիսային գյուղերը՝ Հյուսիսչինական հարթավայրի ցորենի հողերի վրա, շատ ավելի ծանր իրավիճակի առաջ են: Նրանց գյուղատնտեսությունը կախված է տասնամյակներ շարունակ անկայուն տեմպերով պոմպված ջրատար հորիզոնի ջրից և Հարավ-հյուսիս ջրատեղափոխման ենթակառուցվածքից, որը պահանջում է կենտրոնի շարունակական գործելը: Լուրջ փլուզման մեջ հյուսիսային գյուղական Չինաստանին հացահատիկ աճեցնելու հնարավորություն տվող ջուրը դառնում է բուն հարցը, և պատասխանը հուսադրող չէ: Հյուսիսի գյուղերը կբախվեին ճգնաժամի, որին հարավի գյուղերը չէին բախվի: Սա Չինաստանի մասին ամենածանրակշիռ աշխարհագրական փաստերից է, որին արևմտյան վերլուծությունը հազվադեպ է անդրադառնում:

Գյուղերն այնտեղ եղել են Կոմունիստական կուսակցությունից դարեր առաջ և կշարունակեին լինել այնտեղ խաթարումից հետո, բայց հյուսիսի ու հարավի գյուղերը խաթարման շատ տարբեր տարբերակների առաջ են:

Արևմտյան Եվրոպա

Արևմտյան Եվրոպան ընդհանուր առմամբ ցածր միավորներ է ստանում գոյատևման գործոնների շրջանակով՝ երկրների միջև զգալի տարբերություններով: Ֆրանսիան ավելի շատ սնունդ է արտադրում, քան սպառում, և անհրաժեշտության դեպքում կկարողանար կերակրել իրեն, թեև բաշխումը գյուղատնտեսական շրջաններից քաղաքային բնակչություններին լարված կլիներ: Գերմանիան իր սննդի զգալի մասը ներմուծում է: Միացյալ Թագավորությունը ներմուծում է իր սննդի մոտավորապես կեսը և ծանր պարենային անվտանգության խնդիրների կբախվեր, եթե համաշխարհային առևտուրը խաթարվեր: Իտալիան և Իսպանիան ավելի բարձր տեղական արտադրական կարողություն ունեն, բայց նույնպես զգալի ներմուծում ունեն:

Պաշտպանական համախմբվածությունն Արևմտյան Եվրոպայում ցածրից միջին է: Արևմտաեվրոպական բանակների մեծ մասը տասնամյակներ շարունակ դատարկվել է: Կազմակերպված ռազմական սպառնալիքներից տարածք պաշտպանելու կարողությունը էապես կրճատվել է: Քաղաքացիական զինատիրությունը սահմանափակված է: Սովորական եվրոպացին ինքնապաշտպանության շատ սահմանափակ կարողություն ունի: Հենվածությունը պետական անվտանգության ուժերի վրա շատ ավելի մեծ է, քան Միացյալ Նահանգներում, և երբ պետական անվտանգության ուժերը ձգված են կամ խաթարված, բնակչությունն ավելի քիչ պաշար ունի, որին դիմի:

Սոցիալական համախմբվածությունը փոփոխական է: Իտալիան երկրի մեծ մասում պահպանում է ամուր ընտանեկան կառույցներ և կաթոլիկ կրոնական շրջանակ: Կենտրոնական և հարավային Իտալիայի գեղջկական մշակույթը տեղ-տեղ անխաթար է՝ բազմասերունդ ընտանիքներով, տեղական սննդի արտադրությամբ և եկեղեցակենտրոն համայնքային կյանքով, որ անընդմեջ է դարեր շարունակ: Այս շրջանները փլուզումը կդիմագրավեին արևմտաեվրոպական չափանիշներով բավական լավ, որովհետև համայնքի գոյատևման հիմնապայմաններն առկա են: Գեղջկական մշակույթը փլուզման պայմաններում պարզապես կշարունակվեր, ինչպես շարունակվել էր նախորդ խաթարումների ժամանակ:

Ֆրանսիան պահպանում է ամուր մշակութային ինքնություն և քաղաքացիական ներգրավման ավանդույթ, թեև տարածաշրջանային տարբերությունը զգալի է: Ավանդական գյուղական Ֆրանսիան շատ տեղերում անխաթար է: Քաղաքային Ֆրանսիան, մասնավորապես խոշոր քաղաքների շուրջ գտնվող ներգաղթյալներով խիտ բանլիոները (ֆրանսիական խոշոր քաղաքները, մասնավորապես Փարիզը շրջապատող արվարձանները, որտեղ կենտրոնացվել են 1965 թվականից հետո Հյուսիսային Աֆրիկայից, Սահարայից հարավ ընկած Աֆրիկայից և այլ վայրերից եկած ներգաղթյալ բնակչությունները. բանլիոները եղել են կրկնվող քաղաքացիական անկարգությունների թատերաբեմ և ֆրանսիական ինտեգրման մոդելի ձախողումն են մարմնավորում կոնկրետ աշխարհագրական ու սոցիալական ձևերով), էապես թուլացել է:

Գերմանիան մի քանի տասնամյակների ընթացքում էապես թուլացել է սոցիալական համախմբվածության մեջ: Ուրբանիզացիան, աշխարհիկացումը և վերջին շրջանի լայնամասշտաբ ներգաղթը՝ առանց համարժեք ինտեգրման քաղաքականության, ծնել են բնակչություններ, որոնք ընդհանուր ինքնություն չունեն: Ապաարդյունաբերականացումից եկող տնտեսական սթրեսը բարդացնում է սոցիալական սթրեսը: Գերմանիան կանգնած է պայմանների առաջ, որոնք համադրում են տնտեսական թուլացումը սոցիալական մասնատման հետ, ինչը փլուզման դիմակայունության համար առանձնապես դժվար համադրություն է:

Միացյալ Թագավորությունն ամենափխրուն դեպքերից է: Սննդի ներմուծման կախվածությունը ծանր է: Պաշտպանական կարողությունը քաղաքացիական մակարդակում զարգացած աշխարհի ամենացածրերից է: Սոցիալական համախմբվածությունը էապես թուլացել է: Տնտեսական հիմքը դատարկվել է: Դժվարության միջով «մի կերպ անցնելու» պատմական բրիտանական կարողությունն իրական է, բայց կարող է համարժեք չլինել այն մասշտաբի խաթարմանը, որ կբխեր երկրի կուտակած կախվածություններից:

Արևելյան Եվրոպան, մասնավորապես Լեհաստանը, Չեխիան, Հունգարիան և Բալթյան երկրները, ավելի շատ պահպանված համախմբվածություն ունի, քան Արևմտյան Եվրոպան: Բնակչություններն ավելի կրոնական են: Ընտանեկան կառույցներն ավելի ամուր են: Խորհրդային օկուպացիայի պատմական հիշողությունը ծնել է քաղաքական մշակույթներ, որոնք առաջնահերթ են դասում ազգային անկախությունն ու ինքնաբավությունը: Այս երկրները փլուզումը կդիմագրավեին ավելի լավ, քան իրենց արևմտաեվրոպական գործընկերները չափումների մեծ մասով:

Միացյալ Նահանգներ

ԱՄՆ-ն արժանի է ընդարձակ քննության հաջորդ գլխում՝ իր եզակի կառուցվածքի պատճառով: Այս ակնարկի համար գլխավոր միտքն այն է, որ ԱՄՆ-ն պարունակում է և՛ աշխարհի ամենադիմակայուն համայնքներից մի քանիսը, և՛ ամենափխրուններից մի քանիսը, ընդ որում դիմակայունությունը կենտրոնացած է որոշակի տարածաշրջաններում ու բնակչություններում, իսկ փխրունությունը՝ այլոց մեջ:

Մերձավոր Արևելք

Իրանն այս շրջանակով ավելի բարձր միավոր է ստանում, քան արևմտյան վերլուծությունը սովորաբար ընդունում է: Իրանական գյուղատնտեսական արտադրությունը զգալի է. երկիրն արտադրում է իր սննդի մեծ մասը: Պարսկական մշակութային համախմբվածությունն ամուր է և հազարամյակների խորք ունի: Ծիա կրոնական շրջանակը խորապես արմատացած է: Պաշտպանական կարողությունը, չնայած վերջին վնասներին, մնում է զգալի: Ընթացիկ պատերազմն ու վերջին վնասներն իրական են ու լուրջ, բայց Իրանի՝ որպես քաղաքակրթության հիմքային դիմակայունությունը տարածաշրջանի ամենաբարձրերից է:

Թուրքիան ընդհանուր առմամբ լավ միավոր է ստանում, մասնավորապես անատոլիական սրտամասը: Պարենային ինքնաբավությունը բարձր է. Թուրքիան արտադրում է ըստ էության իր ամբողջ սնունդը: Ընտանեկան ու համայնքային կառույցներն ամուր են, մասնավորապես պահպանողական շրջաններում: Սուննի կրոնական շրջանակը լայնորեն գործադրվում է: Պաշտպանական կարողությունը

զգալի է: Կայսրության թուրքական պատմական հիշողությունը և հազար տարուց ավելի անընդմեջ քաղաքակրթություն լինելուց եկող մշակութային ինքնավստահությունը տալիս են հոգեբանական պաշարներ, որոնք ավելի նոր ազգային ինքնությունները չունեն:

Ծոցի երկրները (Սաուդյան Արաբիա, ԱՄԷ, Կատար, Քուվեյթ, Բահրեյն, Օման) բոլորն այս շրջանակով շատ ցածր միավոր են ստանում, ինչպես ընդարձակ քննարկվել է Գլուխ 4-ում: Նրանք չեն կարող կերակրել իրենց: Նրանց ջուրը կախված է շարունակական, էներգատար աղազրկումից: Նրանց բնակչությունները հիմնականում օտարերկրյա աշխատուժ են՝ ճգնաժամում երկրի հանդեպ ոչ մի հանձնառությամբ: Ծոցի երկրները Գլուխ 4-ում նկարագրված ավազաթմբերի վրա կառուցված ճարտարագիտական հասարակություններն են:

Իսրայելը բարդ դեպք է: Պաշտպանական կարողությունը բնակչության թվի համեմատ աշխարհի ամենաբարձրերից է: Գյուղատնտեսական կարողությունը զգալի է, բայց լիարժեք ինքնաբավության համար բավարար չէ: Սոցիալական համախմբվածությունն իսրայելական հրեական հասարակության ներսում ամուր է, թեև փորձության է դրվել վերջին տարիների քաղաքական լարվածություններով: Ռազմավարական դիրքը խոցելի է մի տարածաշրջանում, որտեղ երկիրը թշնամի հարևանների առաջ է: Լուրջ փլուզման մեջ Իսրայելի ինքնապաշտպանության կարողությունը բարձր է, բայց առանց շարունակվող ներմուծումների իրեն կերակրելու կարողությունն անորոշ է:

Լիբանանն արդեն քննարկվող սցենարի մեջ է: Հասարակությունը ցույց է տվել ուշագրավ հարմարվողական կարողություն դավանական ցանցերի, ընտանեկան կառույցների և սփյուռքի դրամական փոխանցումների միջոցով: Լիբանանի փորձառությունը որոշ առումներով նախադիտում է այն, ինչին կարող են բախվել այլ երկրներ, այն հավելյալ դիտարկումով, որ լիբանանյան դիմակայունությունը ձեռք է բերվել զգալի մարդկային գնով:

Հորդանանն ու Եգիպտոսը՝ սննդի ներմուծման բարձր կախվածությամբ, խիստ խոցելի են: Եգիպտոսը՝ 110 միլիոն բնակչությամբ, իր ցորենի մեծ մասը ներմուծող, ցանկացած լուրջ համաշխարհային խաթարման դեպքում կբախվեր աղետալի պարենային ճգնաժամի: Եգիպտական իրավիճակը գալիք պայմանների համար տարածաշրջանի ամենավտանգավորներից է:

Հայաստանն արժանի է առանձնահատուկ ուշադրության: Երկիրը փոքր է և աշխարհագրորեն խոցելի՝ գյուղատնտեսությունից ու մարդկային կապիտալից անդին սահմանափակ բնական ռեսուրսներով: Բայց Հայաստանն ունի հատկանիշներ, որոնք գոյատևման գործոնների շրջանակը ճանաչում է որպես ուժեղ կողմեր: Հայ Առաքելական եկեղեցին աշխարհի ամենահին անընդմեջ քրիստոնեական հաստատություններից է՝ խորապես ներհյուսված ազգային

ինքնությանը: Հայկական ընտանեկան ու համայնքային համախմբվածությունը բացառիկ ամուր է՝ ծնված դարերի հալածանքից ու տեղահանությունից: Անհնարին հանգամանքները վերապրելու հայկական կարողությունը պատմականորեն բազմիցս ապացուցված է:

Հայաստանի փորձառությունը խորհրդային փլուզումից ի վեր առանձնապես ուսանելի է: Երկիրը 1990-ականների սկզբին մի քանի տարվա ընթացքում կորցրեց իր արդյունաբերական հիմքը, էներգակիրների մատակարարումը և անվտանգության երաշխիքները: Բնակչությունը դիմացավ առանց ջեռուցման մութ ձմեռներին, պարենի պակասին և տնտեսական ավերածությանը: Երկիրը վերապրեց ոչ թե արտաքին փրկության, այլ ներքին համախմբվածության, սփյուռքի աջակցության և այն խոր մշակութային պաշարների շնորհիվ, որոնք հայերին թույլ տվեցին տանել դժվարություն, որը կկոտրեր պակաս արմատացած բնակչությունների: Այս փորձառությունը, որքան էլ ահավոր, կերտեց կարողություն և ինքնավստահություն, որ չապրած Հայաստանը չէր ունենա: Վերջին երկու տասնամյակների կայուն բարեգործական աշխատանքը հայկական գյուղերում ցույց է տվել, որ նպատակային ներդրումը դիմակայունության հիմքային հատկանիշներում (կրթություն, առողջություն, գյուղատնտեսական ենթակառուցվածք, մշակութային ու տնտեսական զարգացում) կարող է էապես բարելավել բնակչության գոյատևման պայմանները նույնիսկ դժվարին հանգամանքներում: Դեպքը մանրամասն քննվում է Գլուխ 22-ում:

Հարավային և Կենտրոնական Ասիա

Աֆղանստանը ծայրահեղ դեպքն է: Երկիրը գրեթե հիսուն տարի պատերազմի կամ ցածր ինտենսիվության հակամարտության մեջ է: Բնակչությունը շարունակել է: Ցեղային ու ընտանեկան կառույցներն արտասովոր ամուր են: Աֆղանական բնակչությունն ունի աշխարհում դժվարության հանդեպ ամենաբարձր դիմացկունությունը՝ զուգակցված անխաթար նախաժամանակակից սոցիալական կառույցներով: Երկիրը չէր կարողանա իրեն կերակրել, եթե իր սահմանափակ մնացած գյուղատնտեսական արտադրությունը խաթարվեր, բայց դժվարին հանգամանքներում բնակչության գոյատևման պայմաններն առկա են այնպես, ինչպես ոչ մի արևմտյան երկիր չի կարող համեմատվել:

Հնդկաստանը հսկայական տարբերություններ ունի իր տարածաշրջանների միջև: Գյուղական Հնդկաստանը, դեռևս բնակչության 65 տոկոսը, ապրում է ձևերով, որոնք ճանաչելիորեն շարունակում են հին օրինաչափությունները, և համաշխարհային փլուզման դեպքում հազիվ կփոխվեր: Գյուղական հողագործությունը շարունակվում է: Համատեղ ընտանիքները շարունակվում են: Կրոնական կյանքը շարունակվում է: Տեղական տնտեսությունները շարունակվում են: Քաղաքային Հնդկաստանը փխրուն է, մասնավորապես Մումբայի, Դելիի,

Բանգալորի, Չեննայի և Կալկաթայի մեգապոլիսները, որոնք կախված են նույն տեսակի մատակարարման շղթաներից, ինչ ամերիկյան մեգապոլիսները: Ջրային ու պարենային խոցելիություններն իրական են, բայց գյուղական Հնդկաստանի անմիջական փլուզումը վերապրելու կարողությունն աշխարհի ամենաբարձրերից է:

Պակիստանն ունի սննդի ներմուծման լուրջ կախվածություն և ծանր ջրային սթրես, բայց նաև ամուր կրոնական շրջանակ, անխաթար ընտանեկան կառույցներ և դժվարության հանդեպ ծայրահեղ դիմացկունությամբ բնակչություն: Պակիստանի իրավիճակը վտանգավոր է, բայց բնակչությունն ունի պաշարներ, որոնք ավելի արդիականացած բնակչությունները չունեն:

Կենտրոնական Ասիայի երկրները տարբեր պայմաններ ունեն, բայց բոլորն ունեն Արևմուտքից ցածր արդիականացման մակարդակ, անխաթար կրոնական շրջանակներ և տարածքի մեծ մասում դեռ գործող նախաժամանակակից սոցիալական կառույցներ:

Արևելյան և Հարավարևելյան Ասիա

Ճապոնիան բարձր կարողություն է և բարձր խոցելիություն: Սոցիալական համախմբվածությունն աշխարհի ամենաբարձրերից է: Ընտանեկան ու համայնքային կառույցներն ամուր են: Մշակութային շրջանակն իմաստ է տալիս: Հմտությունների բաշխվածությունը ներառում է զգալի գործնական կարողություն: Բայց երկիրը ներմուծում է իր սննդի մոտավորապես 60 տոկոսը և իր էներգակիրների ավելի քան 90 տոկոսը: Ճապոնիան լուրջ փլուզման մեջ բախվում է մարտահրավերների, որոնք միայն իր սոցիալական համախմբվածությունը լուծել չի կարող: Համախմբվածությունը բնակչությանը թույլ կտա դժվարությունները դիմագրավել կարգապահությամբ, որին պակաս համախմբված բնակչությունները չեն կարող հավասարվել, բայց հիմքային նյութական սահմանափակումները ծանր են:

Հարավային Կորեան նման է Ճապոնիային, բայց ավելի սուր տարբերակով: Ավելի բարձր սոցիալական կարողություն, ավելի բարձր կախվածություն, գումարած Հյուսիսային Կորեայից եկող գոյութենական սպառնալիքը, որ կախված է ամեն խաթարման վրա:

Հարավարևելյան Ասիան համաշխարհային մասշտաբով ամենադիմակայուն տարածաշրջաններից է: Վիետնամն ունի բարձր սննդի արտադրություն, ամուր ազգայնականություն, ամուր ընտանեկան կառույցներ և տոտալ պատերազմը վերապրելու թարմ պատմություն: Թաիլանդն ունի գյուղատնտեսական առատություն, բուդդայական շրջանակ, ամուր գյուղական կյանք և հարմարվողականության կայացած մշակույթ, որը երկրին թույլ է տվել դարերի ընթացքում նավարկել բարդ հանգամանքների միջով: Ինդոնեզիան աշխարհի

ամենամեծ մուսուլմանական երկիրն է՝ անխաթար գյուղական մեծամասնությամբ և կրոնական շրջանակով: Ֆիլիպինները, չնայած կոնկրետ մարտահրավերներին, պահպանում են այն ընտանեկան ու համայնքային կառույցները, որոնք թույլ են տալիս բնակչության գոյատևումը դժվարության մեջ:

Այս երկրներն ունեն այն, ինչ Արևմուտքը կորցրել է. անխաթար գյուղական բնակչություններ, ամուր ընտանեկան ու կրոնական կառույցներ, սննդի արտադրության կարողություն, ծանր ֆիզիկական աշխատանքի սովորությունը չկորցրած բնակչություններ և մշակութային շրջանակներ, որոնք դժվարությունը դնում են իմաստալից շրջանակների մեջ: Նրանք հարուստ չեն արևմտյան չափանիշներով: Տեխնոլոգիապես առաջադեմ չեն արևմտյան չափանիշներով: Նրանք հենց այն տեսակի վայրերն են, որոնք համաշխարհային փլուզումը կդիմագրավեին ավելի լավ, քան այն հարուստ երկրները, որոնք իրենց հետամնաց էին համարել:

Աֆրիկա

Աֆրիկան հսկայական տարբերություններ ունի իր տարածաշրջանների միջև և չափազանց բարդ է մեկ պարբերությամբ պատշաճ ամփոփվելու համար: Ընդհանուր դիտարկումն այն է, որ աֆրիկյան բնակչությունները մեծապես պահպանել են այն ընտանեկան ու համայնքային կառույցները, որոնք Արևմուտքը կորցրել է, որ աֆրիկյան սննդի արտադրությունը տեղական մասշտաբով իրական է մայրցամաքի մեծ մասում, թեև ճնշման տակ է ուրբանիզացվող շրջաններում, որ աֆրիկյան բնակչության աճը շարունակվում է կայուն թափով, մինչ արևմտյան բնակչությունները նվազում են, և որ դժվարության հանդեպ աֆրիկյան դիմակայունությունը կառուցված է երկար փորձառության վրա, որը չի մոռացվել: Կոնկրետ իրավիճակները տարբեր են երկրից երկիր և տարածաշրջանից տարածաշրջան: Որոշ աֆրիկյան երկրներ ծանր դժվարությունների առաջ են սննդի ներմուծման կախվածությունից ու քաղաքական փխրունությունից: Ուրիշներն ունեն բնակչության գոյատևման ամուր հիմնապայմաններ: Սրանից անդին ընդհանրացումը դժվար է:

Լատինական Ամերիկա

Լատինական Ամերիկան իր ընդհանուր բնույթով ավելի միատարր է, քան Աֆրիկան: Մայրցամաքը իր տարածքի մեծ մասում պահպանում է ամուր կաթոլիկ կրոնական շրջանակ: Ընտանեկան կառույցներն ամուր են: Տեղական սննդի արտադրությունը գոյություն ունի զգալի մասշտաբով: Պաշտպանական կարողությունը բնակչության մակարդակում տարբեր է, բայց ընդհանուր առմամբ ավելի բարձր, քան Արևմտյան Եվրոպայում: Քաղաքական իրավիճակները տարբեր են երկրից երկիր. ոմանք (Բրազիլիա, Մեքսիկա, Արգենտինա) ունեն ավելի զարգացած տնտեսություններ և ավելի մերկացված բնակչություններ,

ուրիշները (երկրների մեծ մասի գյուղական շրջանները) պահպանել են դժվարության մեջ բնակչության գոյատևման պայմանները: Իսպանական ու պորտուգալական գաղութային ժառանգությունը ծնել է մշակույթներ, որոնք դարերի ընթացքում կլանել են բազմաթիվ խաթարումներ և զարգացրել հարմարվողականություն, որ անգլոսաքսոնական մշակույթները զարգացնելու կարիք չեն ունեցել:

Ընդհանուր պատկերը

Գոյատևման գործոնների շրջանակով ամենաբարձր միավորներ ստացող երկրները սովորաբար նրանք են, որոնք պահպանել են նախաժամանակակից հատկանիշներ: Աֆղանստանը, գյուղական Հնդկաստանը, գյուղական Վիետնամն ու Ինդոնեզիան, գյուղական Մեքսիկան, բազում երկրների ավանդական գյուղական համայնքները վարկանիշի վերևում են: Ամերիկյան անաբապտիստական, մորմոնական և ավանդական գյուղական համայնքները նույնպես այս մակարդակի միավոր են ստանում: Ռուսաստանն ու Իրանը լավ միավոր են ստանում այն բանի շնորհիվ, որ պահպանել են բավարար նախաժամանակակից հատկանիշներ նույնիսկ իրենց արդիականացած համատեքստերի ներսում:

Միջին գոտին զբաղեցնում են երկրները, որոնք ունեն զգալի արդիականացում, բայց պահպանված իմաստալից ավանդական ենթաշերտ: Ռուսաստանը, Իրանը, Թուրքիան, գյուղական հունական բնակչությունները, Չինաստանի ներքին շրջանները, Արևելյան Եվրոպայի գյուղաշխարհը, Լատինական Ամերիկայի մասերը: Այս վայրերը կլանել են բավականաչափ արդիականություն, որ հասանելիություն ունենան նրա գործիքներին, միաժամանակ պահպանելով բավականաչափ ավանդույթ, որ սթրեսի միջով պահեն համախմբվածությունը:

Ամենացածր միավորներն ամենաարդիականացվածներինն ու ամենակախվածներինն են: Արևմտաեվրոպական քաղաքները, Միացյալ Թագավորությունը, Ճապոնիան, Կորեան, քաղաքային Ավստրալիան և, ամենակարևորը, ամերիկյան ափամերձ մետրոպոլիաներն ու հոսքային արվարձանները: Ծոցի նավթապետությունները, ինչպես քննարկվեց, ստանում են բացարձակ ամենացածրը:

Հետևությունը նշանակալի է: Փլուզման մեջ գոյատևման գործոնները մեծապես արդիականության մեջ հաջողության գործոնների հակադարձն են: Հատկանիշները, որոնք անցած երկու դարում հարստություն ու հզորություն են ծնել, հենց այն հատկանիշներն են, որոնք փլուզման մեջ փխրունություն են ծնում: Հետամնաց համարված հատկանիշները դուրս են գալիս գոյատևում ծնող հատկանիշները: Սա անհարմար է այն բնակչությունների համար, որոնք իրենց

ինքնությունը կառուցել են այն ենթադրության վրա, թե արդիականացումն առաջընթաց է, իսկ ավանդական հատկանիշները հաղթահարվելիք խոչընդոտներ են: Անհարմարությունը կառուցվածքային իրողությունը չի փոխում: Իրողությունն այն է, որ առջևում սպասող փորձությունն այլ փորձություն է, քան այն, որի համար արդիականությունն էր օպտիմալացված, և նոր փորձության համար լավագույն դիրքավորված բնակչությունները նրանք չեն, ովքեր ամենից շատ հաջողեցին հնում:

Սեփական դիրքավորման մասին մտածող ընթերցողների համար տարածաշրջանային վերլուծությունը սնուցում է տեղափոխության հարցը: Եթե ապրում եք բարձր արդիականացման, ցածր համախմբվածության միջավայրում և ունեք տեղափոխվելու հնարավորություն, ապա գոյատևման գործոններով բարձր միավոր ստացող տարածաշրջաններն ու համայնքների տեսակները տեղափոխության թեկնածուներն են: Եթե տեղափոխվել չեք կարող, վերլուծությունը ցույց է տալիս, թե ինչ կառուցել ձեր ներկա բնակավայրի ներսում՝ փխրուն վայրում գտնվելու կառուցվածքային թերությունները փոխհատուցելու համար: Ամերիկյան դեպքը հաջորդ գլխում կոնկրետ ուղենիշ է տալիս այն ընթերցողներին, ովքեր Միացյալ Նահանգներում են և փորձում են հստակ մտածել, թե որտեղ լինել և ինչպես լինել այնտեղ:

ԳԼՈՒԽ 14

Ամերիկյան դեպքը՝ խորությամբ

Ամերիկյան դեպքը համաշխարհային ելքի համար ամենածանրակշիռ առանձին երկիրն է և ամենատարօրինակ երկիրը շրջանակի մեջ: Միացյալ Նահանգներն ունի ֆիզիկական ռեսուրսներ՝ լինելու երկրագնդի ամենադիմակայուն խոշոր ազգը. ավելի շատ սննդի արտադրություն, քան իր բնակչությունն է սպառում, էներգետիկ անկախություն թերթաքարային հեղափոխության շնորհիվ, աշխարհագրական խորք, որին ոչ մի զավթիչ լրջորեն չի մարտահրավեր նետել 1814 թվականից ի վեր, սահմանադրական կառուցվածքի մեջ ներկառուցված ապակենտրոնացված կառավարում, նշանակալի մասշտաբի կրոնական ու ավանդական համայնքներ և 400 միլիոն հրազեն մասնավոր ձեռքերում: Այն նաև պարունակում է հարուստ հասարակությունում երբևէ դիտված ամենափխրուն համայնքներից մի քանիսը: Գլուխն անցնում է ֆիզիկական կարողությամբ, ապա գերիշխող բնակչության պատկերով, ապա անցման քաղաքական ու ինստիտուցիոնալ հետևանքներով, ապա զինված քաղաքացիական անկարգությունների հարցով, որն ամերիկյան դեպքը տարբերում է ամեն այլ զարգացած երկրից, ապա կոնկրետ սցենարներով՝ մանհեթենյան բնակարանում, գյուղական Յուտայի մորմոնական համայնքում և Լանկաստեր շրջանի անաբապտիստական ագարակում: Գլուխը փակվում է՝ ասելով ավելի ուղղակի, քան Միացյալ Նահանգների վերլուծությունը սովորաբար անում է, թե շրջանակն իրականում ինչ է կանխատեսում երկրի համար և որ բնակչություններն են կազմելու նոր ծանրության կենտրոնը:

Նախորդ գլուխն ավարտվեց այն դիտարկումով, որ Միացյալ Նահանգներն արժանի է ընդարձակ քննության, և այս գլուխը հենց այդ քննությունն է: Ընդարձակ քննության պատճառը ամերիկյան բացառիկությունը չէ սովորական իմաստով: Պատճառն այն է, որ ամերիկյան դեպքն իսկապես տարօրինակ է: Աշխարհում ոչ մի այլ երկիր չի պարունակում ֆիզիկական ռեսուրսների և մարդկային փխրունության այն համադրությունը, որ պարունակում է Միացյալ Նահանգները, և ոչ մի այլ երկրի ելք այդքան էապես չի ձևավորելու համաշխարհային ելքը: Այս գրքի ընթերցողների մեծ մասն ապրում է ամերիկյան կառուցվածքի ներսում և կարիք ունի հստակ մտածելու, թե որտեղ է իրականում կանգնած դրա մեջ:

Ամերիկյան դեպքի տարօրինակությունը լավագույնս ձևակերպվում է որպես պարադոքս: Ֆիզիկական կարողության չափորոշիչներով երկիրն ունի ռեսուրսներ՝ լինելու երկրագնդի ամենադիմակայուն խոշոր ազգը: Իր գերիշխող բնակչությունների մարդկային կարողության չափորոշիչներով այն բնակեցնում է հարուստ հասարակությունում երբևէ դիտված ամենափխրուն համայնքներից մի

քանիսը: Երկու փաստերը գոյակցում են միևնույն սահմանների ներսում, հաճախ միևնույն նահանգներում, երբեմն միևնույն քաղաքներում: Ցանկացած լուրջ խաթարման դեպքում դրանք կծնեն կտրուկ տարբեր ելքեր տարբեր ամերիկյան բնակչությունների համար: Երկու խմբերն էլ ամերիկացիներ կլինեն, երկուսն էլ նույն երկրում, բայց նրանց փորձառությունները շաբաթների ընթացքում կտրուկ կհեռանան իրարից:

Սկսենք ֆիզիկական կարողությունից: Միացյալ Նահանգներն արտադրում է ավելի շատ սնունդ, քան իր բնակչությունն է սպառում, զգալի տարբերությամբ: Ամերիկյան գյուղատնտեսական արտադրության տասը տոկոսը բնականոն ժամանակներում արտահանվում է: Երկիրն ունի ավելի շատ վարելահող մեկ շնչի հաշվով, քան գրեթե ցանկացած խոշոր տնտեսություն: Նրա գյուղատնտեսական շրջաններն ունեն ջուր տեղումներից, գետային համակարգերից և ջրատար հորիզոններից, որոնք, թեև որոշ վայրերում ճնշված, ընդհանուր առմամբ մնում են առատ՝ այլ խոշոր երկրների համեմատ: Նրա անասնապահական ճյուղերն աշխարհի ամենամեծերն են: Նրա հացահատիկային գոտին կարող էր կերակրել ևս մի քանի հարյուր միլիոն մարդու, եթե արտադրությունը ներկա արտահանման շուկաներից և անասնակերից վերաուղղվեր ուղղակի մարդկային սպառման:

Էներգետիկ անկախությունը ձեռք է բերվել անցած տասնհինգ տարում թերթաքարային հեղափոխության միջոցով (ամերիկյան նավթի և բնական գազի արդյունահանման արագ ընդլայնումը թերթաքարային ապարաշերտերի հիդրավլիկ ճեղքման միջոցով, որ սկսվեց մոտավորապես 2008 թվականին և շարունակվում է մինչ օրս, և որը Միացյալ Նահանգները աշխարհի ամենամեծ նավթ ներմուծողից դարձրեց աշխարհի ամենամեծ նավթ ու գազ արդյունահանողը. հեղափոխությունը կերպափոխեց ամերիկյան էներգետիկ անվտանգությունը և համաշխարհային էներգետիկ շուկան այնպիսի ձևերով, որ ավելի վաղ վերլուծաբանները հնարավոր չէին համարել): Միացյալ Նահանգներն այժմ աշխարհի ամենամեծ նավթի և բնական գազի արդյունահանողն է: Ընդհանուր առմամբ արտադրում է ավելի շատ, քան սպառում, թեև որոշ տարածաշրջաններ դեռ կախված են ներմուծումից՝ վերամշակման գործարանների կազմաձևման և խողովակաշարերի աշխարհագրության պատճառով: Ածխի պաշարները մնում են զգալի: Միջուկային էներգիայի ուրանը հասանելի է ներսում: Հողմային և արևային կարողությունն արագ է աճել: Էներգետիկ խառնուրդը բազմազան է, և հիմքում ընկած ռեսուրսներն առատ են: Այս էներգետիկ կերպագծով երկիրն իր հիմնական կարիքների համար ներմուծումից կախված չէ այնպես, ինչպես արևմտաեվրոպական երկրները կամ Ճապոնիան:

Հանքային ռեսուրսներն ընդարձակ են: Անտառային արտադրանքն առատ է: Արտադրական կարողությունը, թեև կրճատված իր քսաներորդ դարի կեսի գագաթնակետից, մնում է զգալի: Պաշտպանական արդյունաբերական հիմքն

աշխարհի ամենամեծն է: Տեխնոլոգիական հատվածը, չնայած իր կոնկրետ խոցելիություններին, ներառում է կարողություններ, որոնց ոչ մի այլ երկիր չի կարող հավասարվել:

Աշխարհագրական խորքը հսկայական է: Մայրցամաքային Միացյալ Նահանգները ձգվում է երեք հազար մղոն (մոտ 4800 կիլոմետր) արևելքից արևմուտք և ավելի քան հազար մղոն հյուսիսից հարավ: Այն եզերված է օվկիանոսներով արևելքից և արևմուտքից, բարեկամական Կանադայով հյուսիսից և Մեքսիկայով հարավից: Ներքին տեղանքը ներառում է լեռներ, գետեր, հարթավայրեր, անտառներ և ափագծեր, որոնք բնական պաշտպանական խորք են տալիս: Ոչ մի զավթիչ երբևէ լուրջ գործողություններ չի վարել ամերիկյան մայրցամաքում 1814 թվականի բրիտանացիներից ի վեր: Երկրի աշխարհագրական դիրքը ցանկացած խոշոր ազգի թվում ամենաապահովներից է:

Ապակենտրոնացված կառավարումը ներկառուցված է սահմանադրական կառուցվածքի մեջ: Նահանգները պահպանում են զգալի իշխանություն, ներառյալ ոստիկանության, կրթության, գյուղատնտեսության, ենթակառուցվածքի և առօրյա կյանքի հարցերի մեծ մասի վրա: Դաշնային համակարգը նախագծված էր այնպես, որ երկիրը կարողանա գործել, նույնիսկ եթե կենտրոնական իշխանությունը թուլանա: Լուրջ փլուզման մեջ այս կառուցվածքային հատկանիշը կարող էր դառնալ առավելություն: Ամուր կառավարմամբ և ռեսուրսներով նահանգները կկարողանային շարունակել գործել որպես արդյունավետ ինքնիշխան միավորներ, նույնիսկ եթե դաշնային կարողությունը խիստ նվազեր: Երկիրն ունի իշխանության բազմաթիվ հնարավոր կենտրոններ, ոչ թե մեկ փխրուն կենտրոն:

Քաղաքացիական զինատիրությունը եզակի է զարգացած աշխարհում: Մոտավորապես 400 միլիոն հրազեն է մասնավոր ձեռքերում՝ 330 միլիոն բնակչության մեջ: Երկրորդ ուղղումի ավանդույթը պահպանել է զինված քաղաքացիության մշակույթ, որ ոչ մի այլ զարգացած երկիր չունի: Քնականոն ժամանակներում սա այլ երկրների համեմատ բարձր զինված բռնության աղբյուր է: Փլուզման մեջ դա ռազմավարական առավելություն է: Ամերիկյան բնակչությունը, որպես ամբողջություն, ունի կազմակերպված գիշատչությունից պաշտպանվելու միջոցներ այնպես, ինչպես եվրոպական, ճապոնական, կորեական կամ ավստրալիական բնակչությունները չունեն: Այդ միջոցներն արդյունավետ գործադրելու հմտությունն ու կազմակերպվածությունը հսկայական տարբերություններ ունեն, բայց հիմքային միջոցները գոյություն ունեն:

Նշանակալի մասշտաբի կրոնական ու ավանդական համայնքներ գոյություն ունեն ամերիկյան բնակչության ներսում: Անաբապտիստական համայնքները (հին

կարգի ամիշներ, հութերիտներ, պահպանողական մենոնիտներ) մի քանի նահանգներում միասին կազմում են մոտավորապես 400,000 մարդ՝ արագ աճելով բարձր ծնելիության և հավատի մեջ երեխաների պահպանման շնորհիվ: Մորմոնական համայնքը ԱՄՆ-ում մոտավորապես յոթ միլիոն է՝ կենտրոնացած Լեռնային Արևմուտքում, արտակարգ պատրաստվածության ընդարձակ մշակույթով ու ենթակառուցվածքով: Պահպանողական ավետարանական համայնքը շատ ավելի մեծ է՝ գործուն կրոնական կյանքով, անխաթար ընտանիքներով և գործնական հմտությունների լայն տիրապետմամբ: Ավանդական կաթոլիկ և ուղղափառ քրիստոնեական համայնքներ գոյություն ունեն օջախներով: Կրոնապահ հրեական համայնքները, մասնավորապես ուղղափառ և հասիդական բնակչությունները, արագ աճում են բարձր ծնելիության շնորհիվ: Այս համայնքներից յուրաքանչյուրը բարձր միավոր է ստանում գոյատևման գործոնների շրջանակով, և միասին նրանք ներկայացնում են միլիոնավոր ամերիկացիների, ովքեր փլուզումը կդիմագրավեին իրենց մարդկայնությունն ու կարողությունն անվնաս:

Հիմա այս ամենը հակադրեք գերիշխող բնակչության պատկերին: Առաջին հատորն ընդհանուր գծերով նկարագրեց արևմտյան փխրունության կառուցվածքը՝ դատարկված արտադրական կարողությունը, ֆինանսականացված հարստությունը, թուլացած իմաստի շրջանակները, բնակչությունները, որոնց հմտությունները գոյություն ունեն միայն ժամանակակից համակարգի ներսում: Ամերիկյան դեպքն այն տեղն է, որտեղ այդ ընդհանուր պատկերն իջնում է իր ամենասուր տեսքով, և կոնկրետ մանրամասներն արժանի են ուղղակի քննության:

Ամերիկացիների ութսուն տոկոսն ապրում է մետրոպոլային տարածքներում: Դրանցից ամենամեծերն ափամերձ քաղաքներ են, որոնց բնակչություններն ունեն ծայրահեղ փխրունություն ծնող կոնկրետ հատկանիշներ: Այս քաղաքներում կենտրոնացած մասնագիտական-կառավարչական դասն աշխատում է ֆինանսների, տեխնոլոգիաների, իրավունքի, խորհրդատվության, մարքեթինգի, մեդիայի, կրթության և նման ճյուղերում, որոնց արտադրանքը ծառայություններ են, ոչ թե ֆիզիկական ապրանքներ: Նրանք ունեն դիպլոմներ, բայց քիչ գործնական հմտություններ: Ունեն հարստություն, բայց հիմնականում ֆինանսական ձևով: Ունեն սոցիալական կապեր, բայց հիմնականում մասնագիտական ցանցերի, ոչ թե համայնքային կապերի միջոցով: Ունեն քաղաքական կարծիքներ, բայց հիմնականում կտրված սննդի արտադրության, էներգետիկայի, արտադրության կամ պաշտպանության իրական գործառնություններից:

Այս բնակչությունների հարցումները հետևողականորեն ցույց են տալիս, որ մեծամասնությունները չեն կարող կատարել տարրական գործեր, որոնք նախորդ սերունդներն ինքնին ենթադրելի էին համարում: Անվադող փոխելը: Կոճակ

կարելը։ Կրակ վառելը։ Ձրոյից հաց թխելը։ Բանջարեղեն աճեցնելը, հավ պահելը, կենդանի մորթելը, առանց GPS-ի կողմնորոշվելը։ Սրանք ժամանակին գրեթե ամեն ամերիկացի չափահասի սովորական հմտություններն էին։ Այժմ դրանք հազվագյուտ են, և պակասը կենտրոնացած է ավելի հարուստ ու ավելի դիպլոմավորված բնակչություններում։ Աղքատներն ու գյուղաբնակներն ավելի շատ են պահպանել տարրական հմտությունները, քան կրթվածներն ու քաղաքաբնակները։

Համայնքային հյուսվածքն այս բնակչություններում բարակ է։ Հարցումները ցույց են տալիս, որ ամերիկացիների մեծամասնությունը չգիտի իր հարևանների անունները։ Քաղաքացիական մասնակցությունը փլուզվել է։ Կրոնական կյանքը կտրուկ նվազել է, մասնավորապես կրթված դասերում և խոշոր քաղաքներում։ Ամուսնությունների թիվն ընկել է, ամուսնալուծություններն աճել են, ծնելիությունը փլուզվել է։ Բազմասերունդ ընտանիքները հազվագյուտ են։ Ընդլայնված ընտանեկան հարաբերությունները թույլ են։ Ընկերությունները տեղաշարժվել են դեպի թվային ձևեր, որոնք չեն տալիս այն գործնական փոխադարձ պարտավորությունը, որ տալիս էին ֆիզիկական համայնքային հարաբերությունները։ 2026 թվականի մասնագիտական միջին դասի մարդը միջինում ավելի քիչ մտերիմ հարաբերություններ ունի, քան նույն ժողովրդագրական խումբն ուներ 1986 թվականին, և հարաբերություններն ավելի թույլ են օգնություն տրամադրելու իրենց գործնական կարողությամբ։

Իմաստի շրջանակներն այս բնակչություններում էապես քայքայվել են։ Քրիստոնեական շրջանակը, որը դարեր շարունակ ձևավորում էր ամերիկյան մշակույթը, շատերի համար թուլացել է մինչև անհարաբերականություն։ Քաղաքացիական հայրենասիրությունը մասնատվել է քաղաքական գծերով։ Ընդհանուր մշակութային ժառանգությունը փոխարինվել է մրցակցող ինքնությունների քաղաքականությամբ։ Ընդհանուր պատմական փորձառությունը փոխարինվել է մրցակցող պատմական պատումներով։ Շրջանակները, որոնք ամերիկացիների նախորդ սերունդներին թույլ էին տալիս իմաստավորել դժվարությունը, մեծապես բացակայում են։ Փոխարինողները (կարիերայի ձեռքբերումներ, սպառում, անհատական ինքնիրացում, գաղափարախոսական քաղաքականություն) չեն տալիս այն, ինչ տալիս էին բնօրինակները։

Առողջական խոցելիությունները կենտրոնացած են այս բնակչություններում կոնկրետ ձևերով։ Ճարպակալման ցուցանիշները պատմական բարձունքներում են։ Երկրորդ տիպի շաքարախտն ախտահարում է տասնյակ միլիոնների։ Հոգեկան հիվանդությունների ախտորոշումները կտրուկ աճել են. երիտասարդ ամերիկացիների զգալի հատվածներ հոգեմետ դեղեր են ընդունում։ Ամենաշատ դեղագործական միջոցներ սպառող բնակչությունները նաև այն բնակչություններն են, որոնց հասանելիությունն այդ դեղերին կախված է բարդ

մատակարարման շղթաների շարունակական գործելուց: Դեղերի հասանելիությունը խաթարող փլուզումը ծնում է առողջական հետևանքներ, որոնք անցնում են բուն հիվանդություններից անդին՝ ազդելով միլիոնավոր մարդկանց ամենօրյա գործունեության վրա:

Տնտեսական մերկացումը կենտրոնացած է ֆինանսական ձևի մեջ: Հարուստ մասնագիտական դասը հարստությունը պահում է գերազանցապես բաժնետոմսերում, պարտատոմսերում, անշարժ գույքում և նման ակտիվներում, որոնք կախված են ֆինանսական համակարգի շարունակվելուց: Միջին դասը հարստությունը պահում է 401k հաշիվներում, տան սեփական կապիտալում և նման գործիքներում: Աղքատները հաճախ հարստությունը պահում են իրենց մեքենաներում և անձնական իրերում: Ամերիկյան ընտանեկան հարստության զանգվածը, ազնվորեն քննված, այնպիսի ձևերում է, որոնք կախված են համակարգի՝ մոտավորապես ներկա տեսքով շարունակվելուց: Այդ ձևերը խաթարող փլուզումը ջնջում է հարստությունը, որ սովորական ամերիկացիները կարծում էին, թե ունեն:

Քաղաքի ու գյուղի բաժանումը, որ տասնամյակներ շարունակ ամերիկյան քաղաքականության հատկանիշ է եղել, ունի տնտեսական ու դիմակայունային չափումներ, որոնք սովորաբար քողարկվում են քաղաքական ձևակերպմամբ: Քաղաք-գյուղ բաժանումն առաջին հերթին քաղաքական բաժանում չէ: Այն բաժանում է նրանում, թե մարդիկ ինչպես են իրականում ապրում, ինչ կարող են անել, ինչից են կախված և ինչի կբախվեին լուրջ խաթարման դեպքում: Քաղաքական դասավորվածությունը այս նյութական տարբերությունների հետևանքն է:

Խոշոր ափամերձ քաղաքներն ամերիկյան կյանքի ծայրահեղ բացառություններ են: Դրանք ունեն ավելի բարձր կենսարժեք, մասնագիտական-կառավարչական դասի աշխատողների ավելի բարձր կենտրոնացում, ներմուծված սննդից ու ապրանքներից ավելի բարձր կախվածություն, ավելի թույլ համայնքային կապեր, ավելի ցածր կրոնական կյանք, ավելի ցածր ծնելիություն, ավելի բարձր ամուսնալուծություններ և ավելի ցածր քաղաքացիական մասնակցություն, քան ամերիկյան միջինը: Դրանք նաև ունեն ավելի բարձր կրթական մակարդակ, ավելի բարձր եկամուտներ, ավելի շատ մշակութային բարիքներ և ավելի առաջադիմական քաղաքական դիրքորոշումներ: Համադրությունը ծնում է բնակչություններ, որոնք գերիշխում են մեդիա, ակադեմիական, ֆինանսական ու քաղաքական ինստիտուտներում, բայց ներկայացնում են ամերիկյան կյանքի որոշակի շերտ, ոչ թե ամերիկյան կյանքն ամբողջությամբ:

Ամերիկյան ներսը, մասնավորապես գյուղական ու փոքրքաղաքային տարածքները, ավելի մոտ է պատմական ամերիկյան նորմային: Ավելի ցածր

կենսարժեք: Ավելի արտադրողական տնտեսական գործունեություն: Ավելի ամուր համայնքային կապեր: Ավելի բարձր կրոնական կյանք: Ավելի բարձր ծնելիություն: Ավելի ցածր ամուսնալուծություններ: Ավելի բարձր քաղաքացիական մասնակցություն: Ձևական չափորոշիչով ավելի ցածր կրթական մակարդակ, բայց հաճախ ավելի բարձր գործնական կարողություն: Այս բնակչությունները կորցնում էին քաղաքական իշխանությունը, երբ նրանց մասնաբաժինն ընդհանուր բնակչության մեջ նվազում էր, և ինստիտուցիոնալ իշխանությունը կենտրոնանում էր ափամերձ քաղաքներում: Նրանք կորցնում էին նաև տնտեսական իշխանությունը, երբ արտադրողական ճյուղերը միաձուլվում ու արտերկիր էին տեղափոխվում: Բայց նրանք պահպանում են հատկանիշներ, որոնք գոյատևման գործոնների շրջանակը ճանաչում է որպես առավելություններ:

Այս հատկանիշների աշխարհագրական կենտրոնացումը ճանաչելի է: Տեխասը համադրում է զգալի ռեսուրսներ, աճող բնակչություն, արտադրողական տնտեսություն, ամուր կրոնական մշակույթ և ինքնավստահ ապավինման ավանդույթ: Այդահոն, Մոնտանան, Վայոմինգը, Դակոտաներն ունեն ցածր բնակչության խտություն, ամուր գյուղատնտեսական հիմքեր, անխաթար գյուղական համայնքներ և նշանակալի կրոնական ավանդույթներ: Թենեսին, Կենտուկին, գյուղական Հարավի մեծ մասն ունեն անխաթար համայնքային հյուսվածք, ամուր կրոնական կյանք և իմաստալից ինքնապահովման ավանդույթներ: Փենսիլվանական հոլանդական երկրամասը՝ Լանկաստեր շրջանն ու հարակից տարածքները Փենսիլվանիայում, ունեն զգալի անաբապտիստական բնակչություններ և ավանդական գյուղատնտեսական համայնքներ: Մորմոնական միջանցքը (մորմոնական մեծամասնությամբ շրջանների շղթան, որ ձգվում է Յուտայով, հարավարևելյան Այդահոյով, հյուսիսային Արիզոնայով և Նևադայի ու Վայոմինգի մասերով, որտեղ Վերջին Օրերի Սրբերի Եկեղեցին եղել է գերիշխող մշակութային ու տնտեսական հաստատությունը 1840-ականների վերջին մորմոն ռահվիրաների կողմից տարածաշրջանի սկզբնական բնակեցումից ի վեր. միջանցքն ունի Միացյալ Նահանգների ամենաընդարձակ արտակարգ պատրաստվածության մշակույթը՝ ենթակառուցվածքով, որ ներառում է Եկեղեցուն պատկանող ռանչոներ, ագարակներ, սննդի արտադրության հաստատություններ և խաթարման մեջ անդամներին աջակցելու պատրաստ եպիսկոպոսական պահեստներ) Յուտայով, Այդահոյով, Արիզոնայով, Նևադայով ունի երկրի ամենաընդարձակ արտակարգ պատրաստվածության մշակույթը: Ավանդական կաթոլիկ համայնքները Միջին Արևմուտքի մասերում: Պահպանողական ավետարանական համայնքները ողջ Հարավում ու Միջին Արևմուտքում: Սրանցից յուրաքանչյուրը բարձր դիմակայունության օջախ է ամերիկյան ավելի լայն պատկերի ներսում:

Այս երկճյուղավորումը խոր հետևանքներ ունի այն հարցի համար, թե ինչ տեսք կունենար փլուզումը: Ստանդարտ պատումը ենթադրում է, թե փլուզումը բոլոր ամերիկացիների վրա նման ազդեցություն ունի: Իրականությունը շատ այլ կլիներ: Ափամերձ քաղաքային բնակչությունները կբախվեին երրորդ աշխարհի քաղաքային կոլապսը հիշեցնող պայմանների: Ավանդական ու գյուղական բնակչությունները կբախվեին հիմնականում գործող հասարակության ներսում դժվարին ժամանակները հիշեցնող պայմանների: Երկուսն էլ ամերիկացիներ կլինեին, երկուսն էլ նույն երկրի ներսում, բայց նրանց փորձառությունները կհեռանային իրարից ցանկացած լուրջ ձգանից շաբաթներ անց:

Դրանից բխող գաղթի դինամիկան կանխատեսելի է: Միջոցներ ունեցող ափամերձ քաղաքային բնակչությունները կփորձեին տեղափոխվել ավելի ապահով տարածաշրջաններ: Նրանք դա փոքր թվերով անում են 2020 թվականից ի վեր, և միտումը լուրջ փլուզման դեպքում հսկայապես կարագանար: Ընդունող տարածաշրջանները, գլխավորապես Լեռնային Արևմուտքը, Տեխասը, Հարավ-Արևելքը և Միջին Արևմուտքի մասերը, կկանգնեին այնպիսի եկվորների կլանման մարտահրավերի առաջ, որոնց արժեքները, սպասումներն ու մշակութային ենթադրությունները տարբերվում են տեղական բնակչություններից: Որոշ տարածքներ արդյունավետ կկլանեին: Ուրիշները կդիմադրեին: Ուրիշներն էլ կծանրաբեռնվեին: Օրինաչափությունները կտարբերվեին ըստ վայրի և ըստ գաղթող բնակչության ու ընդունող համայնքի կոնկրետ հատկանիշների:

Քաղաքական հետևանքները կլինեին ծանր ու կոնկրետ: Դաշնային կառավարության հեղինակությունը կախված է ծառայություններ մատուցելու և կարգ պահպանելու իր կարողությունից: Եթե դաշնային կարողությունը նվազում է, նահանգային մակարդակի փաստացի ինքնիշխանությունն աճում է: Տեղաշարժը միատեսակ չէր լինի ինստիտուտների միջով: Որոշ դաշնային կարողություններ կվերապրեին, ներառյալ դաշնային դատարանների հիմնական կառուցվածքը, Դաշնային պահուստային համակարգի գործունեությունը կրճատված մասշտաբով, ազգային պաշտպանության առանցքային գործառույթները և բուն արժույթի թողարկումը: Այլ դաշնային կարողություններ չէին վերապրի: Դաշնային կարգավորիչ պետությունը գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, շրջակա միջավայրի, կրթության, առողջապահության և աշխատանքի ոլորտներում կկորցներ իր պարտադրելու կարողության մեծ մասը, որովհետև այդ գերատեսչությունների աշխատակազմը կբախվեր նույն պայմաններին, ինչ մնացած բնակչությունը, և որովհետև քաղաքական միջավայրը տևական խաթարման ընթացքում չէր պահի վիճելի կանոնների պարտադրումը: Դաշնային նպաստների ծրագրերը, որոնք կախված են շարունակական ամսական վճարումներից, ներառյալ Social Security-ն, Medicare-ը, Medicaid-ը և SNAP-ը, գործառնական դժվարություններ կապրեին,

նույնիսկ եթե Կոնգրեսը պահպաներ դրանց լիազորումը: Դաշնային բարձրագույն կրթության համակարգը, հետազոտական համալսարաններին աջակցող դաշնային դրամաշնորհային ենթակառուցվածքը, մեդիա ու մշակութային հաստատություններին հոսող դաշնային սուբսիդիաները և գործադիր իշխանության կլիմայական ու բազմազանության ծրագրերը վաղ կկորցնեին գործառույթը, որովհետև կախված են հայեցողական ծախսերից, որոնք Կոնգրեսը ուժեղ ճնշման տակ կկրճատեր:

Ամերիկյան փաստացի իշխանության քաղաքական քարտեզը կտրուկ կտեղաշարժվեր: Ամուր կառավարմամբ, անխաթար ինստիտուտներով, արտադրողական տնտեսություններով, դիմակայուն բնակչություններով և դաշնային կարողության թուլացման պահին միակողմանի գործելու պատրաստակամությամբ նահանգները կհառնեին որպես հեղինակության կենտրոններ: Տեխասը կլիներ դրանցից ամենամեծը և գործնականում կգործեր որպես տարածաշրջանային ուժ դաշնային կառուցվածքի ներսում: Լեռնային Արևմուտքը՝ Այդահոյի, Յուտայի, Վայոմինգի և Մոնտանայի առանցքով, կմիավորվեր նշանակալի կարողության տարածաշրջանի մեջ: Ֆլորիդան և Հարավ-Արևելքը՝ Թեննեսիի, Ջորջիայի, Կարոլինաների և արդեն նշված Տեխասի մասերի առանցքով, կկազմեին զգալի գործող կարողության երրորդ տարածաշրջան: Ափամերձ Հյուսիս-Արևելքն ու Արևմտյան ափը կկորցնեին իրենց ներկա գերիշխանության մեծ մասը, որովհետև իրենց ներկայացրած բնակչությունները ճգնաժամի մեջ կլինեին, և որովհետև իրենց կառուցած ինստիտուտները կախված են դաշնային կարողությունից, որը կնվազեր:

Ամերիկյան փլուզման ոչ մի ազնիվ նկարագրություն չի կարող շրջանցել այն հարցը, թե ինչ կնշանակեին 400 միլիոն հրազենը մասնավոր ձեռքերում, երբ այդ ձեռքերը պատկանում են մարդկանց, ովքեր քաղցած են, վախեցած և կորցրել են վստահությունն այն ինստիտուտների հանդեպ, որոնք նախկինում զսպում էին իրենց դժգոհությունները: Սա ամերիկյան դեպքի այն չափումն է, որն ամենից շատ է այն տարբերում ցանկացած այլ զարգացած երկրից:

Պայմանական առաջադիմական ձևակերպումը քաղաքացիական զինատիրությունը դիտում է որպես հանրային առողջության խնդիր, որ բնականոն ժամանակներում համատարած բռնություն է ծնում, իսկ փլուզման մեջ կծներ աղետալի բռնություն: Պայմանական պահպանողական ձևակերպումը քաղաքացիական զինատիրությունը դիտում է որպես միանշանակ պաշտպանիչ: Երկու ձևակերպումներն էլ պարզունակ են: Ազնիվ վերլուծությունը տարբերակում է երկու ելք, և երկուսն էլ տեղի կունենան միաժամանակ երկրի տարբեր մասերում:

Առաջին ելքը կազմակերպված զինված համայնքային պաշտպանությունն է, և հենց սա է շրջանակի կանխատեսած ամերիկյան ուժը: Գյուղական շրջանը, որտեղ

շերիֆի ծառայությունը, կամավոր հրշեջ ջոկատը, բազմաթիվ եկեղեցիներ և բնակչության զգալի հատվածներ զինված են և միմյանց ծանոթ, ծնում է պաշտպանական կարողություն, որին ոչ մի կազմակերպված գիշատչություն հեշտությամբ չի կարող հաղթահարել: Այս կերպագծով համայնքները գյուղական Հարավում, Լեռնային Արևմուտքում, Միջին Արևմուտքի մեծ մասում, Տեխասում և Փենսիլվանիայի ու Ապալաչների մասերում փլուզումը կդիմագրավեին ավելի լավ, քան համարժեք համայնքները զարգացած աշխարհի որևէ այլ տեղում: Ձենքի, սոցիալական համախմբվածության, լեգիտիմ ոչ ձևական հեղինակության և ընդհանուր իմաստի շրջանակի համադրությունն իսկապես ամուր է:

Երկրորդ ելքը անկազմակերպ զինված մասնատումն է, և սա է ձախողման կերպը: Գլուխ 10-ը ընդհանուր գծերով նկարագրեց այս ելքը ծնող դինամիկան. թույլ կապերով, թույլ ինստիտուտներով և բացակա իմաստի շրջանակով հարուստ կամ արվարձանային տարածքները սթրեսի տակ մասնատվում են մրցակցող ընտանիքների, և հարստությունը, որ պիտի պաշտպանություն տար, համայնքի բացակայության պայմաններում դառնում է խոցելիություն: Ամերիկյան կառուցվածքն այդ դինամիկային ավելացնում է հրազենը՝ կանխատեսելի հետևանքներով: Առանձին ընտանիքները պաշտպանում են իրենց սեփական կալվածքները: Գիշերները սխալներ են պատահում: Կրակոցները կրակոցներ են ծնում: Համայնքները, որոնք ավելի հանդարտ առաջնորդության ներքո կարող էին միասնական մնալ, մասնատվում են մրցակցող զինված ընտանիքների: Սրան գումարեք նախկին ոստիկաններին, Ազգային գվարդիայի զինվորներին և մասնավոր անվտանգության աշխատակիցներին, ովքեր փլուզման մեջ կորցնում են իրենց ձևական կառույցը և կազմում իրավիճակային խմբեր, որոնց բնույթը կախված է տեղական պայմաններից և նրանից, թե ով է հառնում որպես նրանց առաջնորդ: Սահմանը ոչ ձևական համայնքային պաշտպանության և կազմակերպված գիշատչության միջև ավելի բարակ է, քան խաղաղ ժամանակների վերլուծությունն է հուշում: Միևնույն հիսուն զինված տղամարդը կարող է դառնալ և՛ մեկը, և՛ մյուսը:

Երկու հետագա դինամիկա բարդացնում են այս ելքերը: Առաջինը զինված քաղաքացիների և մնացած ձևական իշխանությունների հարաբերությունն է: Այդ հարաբերությունը գործում է լեգիտիմության վրա: Քանի դեռ ձևական իշխանությունը դիտվում է որպես լեգիտիմ, քաղաքացիները ենթարկվում են նրան: Երբ լեգիտիմությունը քայքայվում է, նույն քաղաքացիները, ովքեր տեղական իրավապահների համար հենարան էին, կարող են դառնալ դաշնային պարտադրման հակառակորդներ: Նրանք չեն փոխվել: Փոխվել է նրանց գնահատականը, թե ով է լեգիտիմ: 2020-ից 2022 թվականների շրջանը՝ իր քաղաքացիական անկարգություններով, COVID-ի դիմադրությամբ և կանադական բեռնատարավարների շարասյունով, այս դինամիկան ցույց տվեց փոքր մասշտաբով:

Երկրորդ դինամիկան ռասան է: Միացյալ Նահանգները պարունակում է բնակչություններ, որոնք շատ տարբեր պատմական փորձառություններ ունեն պետական իշխանության, զինված քաղաքացիական խմբերի և համայնքային ինքնապաշտպանության հետ: Չիկագոյի սևամորթ համայնքում ծավալվող դինամիկան տարբեր կլինի Վայոմինգի սպիտակամորթ համայնքում ծավալվողից, ոչ թե որովհետև մարդիկ բնավորությամբ տարբեր են, այլ որովհետև տարբեր է նրանց՝ փլուզմանն արձագանքելը ձևավորող պատմական համատեքստը: Գաղթը, որ այս բնակչություններին շփման մեջ կդներ լարված պայմաններում, կծներ բռնկման կետեր, որոնք պակաս զինված բնակչությունները չէին ծնի:

Ամփոփումն ուղղակի է: Ամերիկյան զինված քաղաքացիական բնակչությունը, մասշտաբի մակարդակում, ռազմավարական առավելություն է փլուզման ամենավատ ձևերի դեմ: Այն զսպում է կազմակերպված գիշատչությունը և հենարան է ապակենտրոնացված կառավարմանը: Ընտանիքի մակարդակում այն նաև կոնկրետ ռիսկերի աղբյուր է: Ինքնասպանություններն աճում են ցանկացած տևական ճգնաժամում և ավելի արագ են աճում զինված բնակչություններում: Վեճերը, որոնք բռունցքներով կլուծվեին, ավարտվում են կրակոցներով: Սխալները դառնում են ողբերգություններ: Հրազենը գործիք է, որի արժեքն ամբողջովին կախված է համայնքային համատեքստից, որում այն գործադրվում է: Նույն զենքը երկու տարբեր ձեռքերում, երկու տարբեր համայնքներում, տարբեր ելքեր է ծնում: Սա Գլուխ 11-ի հաստատած ընդհանուր սկզբունքի հրազենային մասնավոր դեպքն է. բունկերները ձախողվում են, համայնքները հաջողում են, և նախապատրաստության աշխատանքն առաջին հերթին համայնք կառուցելու աշխատանքն է: Ընտանիքը, որ հրազեն է ձեռք բերում առանց համայնք կառուցելու աշխատանքն անելու, պատրաստվում է սխալ սցենարի, ճիշտ այնպես, ինչպես ընտանիքը, որ բունկեր է կառուցում առանց համայնքի միանալու:

Պատկերացրեք շոշափելիորեն, թե ինչ տեսք ունի լուրջ փլուզումը երեք տարբեր ամերիկյան միջավայրերում:

Մանհեթենի ափամերձ բազմաբնակարան շենքում տիպիկ բնակիչը մասնագետ է՝ զգալի ֆինանսական ակտիվներով, առանց էական սննդի պաշարի, առանց համայնքային կապերի՝ շենքի պատահական ծանոթություններից անդին, առանց հմտությունների՝ իր մասնագիտական նեղ ոլորտից դուրս, առանց հրազենի և առանց ծրագրի՝ համակարգի վերականգնվելու հույսից անդին: Սննդի առաքումները դադարում են, և պաշարները սպառվում են օրերի ընթացքում: Հոսանքը թարթում է, և վերելակները կանգնում են: Ջրի ճնշումն ընկնում է, և որոշ հարկերից վեր ծորակները ցամաքում են: Բանկոմատները ձախողվում են, և ֆինանսական ակտիվները դառնում են անհասանելի: Առաջին շաբաթն անհարմար է: Երրորդ շաբաթը գոյապայքար է:

Գյուղական Յուտայի մորմոնական համայնքում տիպիկ ընտանիքն ունի առնվազն երեք ամսվա, հաճախ մեկ տարվա սննդի պաշար՝ ժամանակի ընթացքում հոգացված որպես կրոնական կենցաղի մաս: Ջրի աղբյուրն ունի ձեռքի պոմպի պահուստ: Ընտանիքն ունի հրազեն և այն գործածելու գիտելիք: Համայնքային հարաբերություններն անցնում են ծխով ու ցցով: Հովվական աջակցությունն անցնում է եպիսկոպոսով: Եկեղեցին տասնամյակներ շարունակ անդամներին վարժեցրել է արտակարգ պատրաստվածության: Ընտանիքը դիմում է պաշարին, երբ մատակարարումները դադարում են: Ծուխը մոբիլիզացվում է, երբ համայնքային ռեսուրսներ են պետք: Եպիսկոպոսն ուղղորդում է, երբ որոշումներ են կայացվելու: Նույն պայմանները, որոնք մանեթենցու համար գոյապայքար են ծնում, այս ընտանիքի համար ծնում են դժվարություն առանց աղետի:

Փենսիլվանիայի Լանկաստեր շրջանի անաբապտիստական ագարակում ընտանիքն արտադրում է իր սննդի մեծ մասը և օգտագործում է նվազագույն ցանցային էլեկտրականություն: Համայնքը խիտ է՝ հարակից ագարակներով և ամուր ցանցով ամբողջ բնակավայրի միջով: Կրոնական շրջանակը կառուցում է կյանքի ամեն չափումը: Ընտանիքի կրած հմտություններն ընդգրկում են հողագործությունը, անասնապահությունը, սննդի պահածոյացումը, ատաղձագործությունը, մեխանիկական վերանորոգումը, մանկաբարձությունը և առօրյա կյանքի պահանջածի մնացած մասը: Փլուզումը, որ կործանում է քաղաքային մասնագիտական դասը, այս ընտանիքի համար հիմնականում իր ավելցուկի գնորդների կորուստն է և այն սակավաթիվ ներմուծվող իրերի փոխարինման աստիճանական դժվարությունը, որոնք ինքը պատրաստել չի կարող: Մնացող մերկացումն այն է, որ ոչ դիմադրության անաբապտիստական հանձնառությունը նշանակում է, որ ընտանիքը կախված է շրջապատող շրջանից՝ տրամադրելու այն պաշտպանական շերտը, որն ինքն իր համար չի տրամադրելու: Քանի դեռ շրջանի շերիֆներն ու զինված հարևանները դիմանում են, անաբապտիստական ագարակը դիմանում է նրանց հետ: Եթե շրջապատող քաղաքացիական կարգը ձախողվի, ագարակը մերկացված է:

Այս սցենարների միջև տարբերությունը նրանից չէ, որ որոշ ամերիկացիներ ավելի լավն են, քան մյուսները: Այն նրանից է, որ որոշ ամերիկացիներ ապրում են ժամանակակից համակարգի ներսում այնպիսի ձևերով, որոնք իրենց կախված են դարձնում նրանից, մինչդեռ այլ ամերիկացիներ ապրում են մասամբ կամ ամբողջովին նրանից դուրս՝ ձևերով, որոնք իրենց անկախ են դարձնում նրանից: Կախվածությունն ու անկախությունն ընտրություններ են, որոնք արվել են տարիների ու տասնամյակների ընթացքում, հաճախ առանց գիտակցելու, թե ինչ է ընտրվում: Այժմ ընտրություններն ունեն հետևանքներ, որոնք տեսանելի չէին, երբ դրանք արվում էին:

Շրջանակը կանխատեսում է, որ բնակչությունները, որոնց կյանքը կազմակերպված է եղել համայնքի, կրոնի, ընտանիքի, գործնական հմտությունների, ինքնապահովման, ապակենտրոնացված կառավարման և զինված քաղաքացիության շուրջ, կլինեն այն բնակչությունները, որոնք փլուզումից դուրս կգան իրենց մարդկայնությունն ու կարողությունն անվնաս: Այս բնակչությունները կենտրոնացած են կոնկրետ տարածաշրջաններում և համընկնում են կոնկրետ քաղաքական ինքնությունների հետ: Պնդումն այն չէ, որ նրանք բարոյապես գերազանցում են մյուսներին: Պնդումն այն է, որ իրենց բնութագրող հատկանիշները հենց այն հատկանիշներն են, որոնք շրջանակը ճանաչում է որպես պաշտպանիչ: Այդ հատկանիշները պատահել է այնպես, որ հենց այն հատկանիշներն են, որոնք ամերիկյան ներկա քաղաքական բաժանման մի կողմը շեշտել է, իսկ մյուս կողմը քննադատել կամ գործուն կերպով քանդել է: Սա անհարմար է քննադատած կողմի համար, բայց շրջանակի տրամաբանությունը դա ծնում է անկախ նրանից, թե որ կողմին է անհարմարեցնում: Լուրջ փլուզումից դուրս եկող երկիրը, հետևաբար, իր ծանրության կենտրոնը կունենա Տեխասում, Լեռնային Արևմուտքում, Հարավ-Արևելքում, գյուղական Միջին Արևմուտքի մեծ մասում և այլապես փխրուն տարածաշրջանների մեջ ներդրված կրոնական ու ավանդական համայնքներում: Ափամերձ վերնախավի մշակույթը, որ վաթսուն տարի գերիշխել է ամերիկյան ինստիտուտներում, անցումը չի վերապրելու իր ներկա տեսքով:

Մորմոնական ընտանիքը, անաբապտիստական ագարակը, գյուղական տեխասյան ռանչոն, Թենեսիի փոքր քաղաքը սոսկ ամերիկյան բազմազանության նկարագրադրումներ չեն: Դրանք կաղապարներ են: Յուրաքանչյուրը ներկայացնում է ժամանակի ընթացքում արված ընտրություններ, որոնք կտրուկ տարբեր ելքեր են ծնում, երբ պայմանները փոխվում են: Հաջորդող գլուխների գործն է այս կաղապարները թարգմանել կոնկրետ ընտրությունների, որոնց վրա ցանկացած ընթերցող կարող է սկսել գործել: Ընտրությունները տարիների աշխատանք են: Հիմա սկսելն ավելի կարևոր է, քան հետագա քայլերի արագությունը:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ

Երկրորդ հատորն ընդգրկեց Երրորդ մասը՝ փլուզման մարդկային չափումը, և Չորրորդ մասը՝ աշխարհագրական ու քաղաքակրթական վերլուծությունը: Ընթերցողը, որ անցել է այս տասնմեկ գլուխներով, այժմ ունի վերլուծության ախտորոշիչ հիմքը: Համակարգը փխրուն է կոնկրետ ձևերով: Ջգանները տեսանելիորեն շարժման մեջ են: Փլուզումը ծավալվում է փուլերով, որոնք սեղմվում են շաբաթների մեջ: Մարդկային չափումը որոշվում է իմաստի շրջանակով ու համայնքով ավելի, քան պաշարներով: Դիմակայունության աշխարհագրական բաշխվածությունը չի համընկնում արդիականության աշխարհագրական բաշխվածության հետ: Ամերիկյան դեպքը միևնույն սահմանների ներսում պարունակում է և՛ արտասովոր դիմակայունություն, և՛ արտասովոր փխրունություն:

Մնում է գրքի կառուցողական աշխատանքը: Երրորդ հատորը կընդգրկի Հինգերորդ մասը՝ նախապատրաստության գործնական ուղին, և Վեցերորդ մասը՝ արդեն դիրքավորվածների մասին, ներառյալ գործող տնտեսությունների այն ուսումնասիրությունները, որոնք ցույց են տալիս, թե ինչ տեսք ունի լուրջ նախապատրաստությունը գործնականում:

Չորրորդ հատորը կշարունակի Յոթերորդ մասով՝ նոր կարգի մասին, Ութերորդ մասով՝ եզրակացությամբ ու գործողությամբ, և հղումների բաժնով:

ՔԱՐՏԵԶԻ ԵԶՐԻՆ

Համաշխարհային համակարգային փլուզման և ձևավորվող մարդկային կարգի վերլուծություն առաջին սկզբունքներից

Garo H. Armen, Ph.D. (Կարո Հ. Արմեն)

Հատոր երրորդ

Մասեր հինգերորդ և վեցերորդ

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Սույն հատորին նախորդող երկու հատորներն ախտորոշիչ էին: Դրանք հաստատեցին, թե ինչ է կատարվում, ինչու է դա կարևոր, և ինչ պայմաններ են սպասվում այն բնակչություններին, որոնք իրենց կյանքը կառուցել են արդի համակարգի ներսում: Առաջին հատորը քայլ առ քայլ ներկայացրեց կուտակվող փխրունության ճարտարապետությունը, արևմտյան և ամերիկյան կառուցվածքի յուրահատուկ խոցելիությունները, պայթելուն սպասող կոնկրետ պղպջակները և Մերձավոր Արևելքը՝ որպես արդեն տեսանելիորեն շարժման մեջ գտնվող ձգան: Այն նկարագրեց, թե ինչպես են ձախողվում համակարգերը, ինչու է փրկարար միջամտության տարբերակը սպառված, ինչ է պատահում արդի հարստության հետ, երբ հասանելիությունն անհետանում է, և ինչ փուլերով է իրականում ընթանում լուրջ փլուզումը: Երկրորդ հատորն անդրադարձավ նրան, թե ինչ է փլուզումն անում մարդկանց հետ՝ փաստագրված գտածոներով այն մասին, թե ինչ է տևական սակավությունն անում մարդկային բնավորության հետ, ինչ են խուճապի մատնված բնակչությունները միմյանց հանդեպ անում, ինչու է մեկուսացած նախապատրաստությունը ձախողվում, և ինչու է համայնքը գոյատևող միավորը: Այն քննեց դիմակայունության աշխարհագրական բաշխվածությունը՝ արդյունքներով, որոնք հաճախ շրջում են պայմանական ցուցանիշներով կազմված վարկանիշները, և եզրափակվեց ամերիկյան դեպքի խորքային քննությամբ:

Ընթերցողը, որն անցել է այդ երկու հատորների միջով, այժմ այլ դիրքում է, քան սկզբում էր: Ախտորոշումն ավարտված է: Հարցը փոխվում է:

Հարցն այլևս այն չէ, թե ինչ է կատարվում կամ ինչ է դա նշանակում: Հարցն այն է, թե ինչ անել դրա դեմ: Այս հատորը պատասխանում է այդ հարցին, և պատասխանը պահանջում է այլ տեսակի գիր, քան ախտորոշումն էր պահանջում: Ախտորոշումը կարող էր մնալ վերլուծության մակարդակում: Կառուցումը պարտավոր է իջնել մանրամասների մեջ, որովհետև սկզբունքը, որը թարգմանված չէ կոնկրետ գործողության՝ կոնկրետ ժամկետով և կոնկրետ գնով, դեռևս սկզբունք չէ, որի վրա որևէ մեկը կարող է գործել: Ուստի հաջորդող գլուխները նշում են քանակներ, ծախսեր և կոնկրետ ընտրություններ: Բայց ուզում եմ հենց սկզբից պարզ լինեմ, թե ինչպես պետք է կարդալ այդ մանրամասները: Դրանք ի կատարումն իջեցված ստուգաթերթ չեն: Դրանք դատողությունների շղթայի տեսանելի ծայրն են, և դատողությունն ավելի կարևոր է, քան թվերը, որովհետև հենց դատողությունն է ընթերցողին թույլ տալիս թվերը հարմարեցնել այն հանգամանքներին, որոնք ես կանխատեսել չեմ կարող: Գիրքը, որը տար միայն թվերը, ձեռնարկ կլիներ: Սա ձեռնարկ չէ: Սա առաջին երկու հատորների հաստատած ըմբռնման գործնական մշակումն է:

Այդ տարբերակումն ավելի խոր արմատ ունի: Այս ամբողջ գրքի կենտրոնական պնդումն այն է, որ համայնքը մարդկային գոյատևման գործող միավորն է, որ իմաստի շրջանակն ամենախորն է որոշում, թե ով դուրս կգա փորձությունից՝ պահպանած իր մարդկայնությունը, և որ դիմակայունությունը կառուցվում է սովորական կյանքի տարիների ընթացքում, ոչ թե հավաքվում ճգնաժամի պահին: Երրորդ հատորն այն տեղն է, որտեղ այդ պնդումը դառնում է ապրելակերպ: Նրա նկարագրած նախապատրաստությունը կատարման ենթակա առաջադրանքների ցանկ չէ: Այն կյանքի նյութական, սոցիալական և ֆինանսական չափումների մեջ արտահայտությունն է որոշակի ըմբռնման՝ թե ինչ է աշխարհը և ինչ է դառնում: Բանջարանոցը, համայնքի անդամությունը, վերադասավորված հարստությունը, պահեստավորված սնունդը ցանկի կետեր չեն: Դրանք այն են, ինչի է նմանվում թեզը, երբ ընտանիքն իրապես հավատում է դրան:

Հինգերորդ մասը կարգով անցնում է նախապատրաստության աստիճանակարգի միջով: Գլուխ 15-ը հաստատում է ճիշտ հերթականությունը, և հերթականությունն ինքնին փաստարկ է. նախ համայնքը, ապա գտնվելու վայրը, ապա արտադրողական կարողությունը, ապա հմտությունները, ապա արժեքի պահուստները, ապա պաշարները, և միայն վերջում՝ անվտանգության ենթակառուցվածքը, որը նախապատրաստական գրականության մեծ մասն առաջին տեղում է դնում: Շրջումը, որն առաջինը դնում է պաշարներն ու զենքը, ծնում է ընտանիքներ, որոնք նախապատրաստված են թվում, բայց չեն, որովհետև հավաքել են ներքևի տարրերը՝ անտեսելով վերևինները, որոնք որոշում են՝ ներքևի տարրերն ընդհանրապես նշանակություն ունեն, թե ոչ: Գլուխ 16-ն անդրադառնում է ֆիզիկական շերտին՝ ջրի, էներգիայի, սննդի, բժշկական և պաշտպանական ենթակառուցվածքին, այն դատողությամբ, որը դրանցից յուրաքանչյուրը կապում է թեզի հետ, փոխանակ ցուցակի պես ներկայացնելու: Գլուխ 17-ն անդրադառնում է ֆինանսական շերտին՝ ուղղակիորեն կառուցվելով Առաջին հատորի այն ներըմբռնման վրա, որ արդի աշխարհում հարստությունը թույլտվության կառուցվածք է, որը կարող է հետ կանչվել: Գլուխ 18-ն անդրադառնում է իմաստի և համայնքի շերտին, որն ամենախոր նախապատրաստությունն է և այն մեկը, որը գնով ձեռք չի բերվում: Գլուխ 19-ն անդրադառնում է այն կարգապահությանը, որով ճանաչվում է, թե երբ են պայմանները ձգանին նախորդող երկար շրջանից անցնում գործուն խաթարման:

Վեցերորդ մասը կառուցվելիքից անցնում է նրան, ինչ արդեն կա և ինչ արդեն կառուցվել է: Գլուխ 20-ը քննում է բնականորեն լավ դիրքավորված համայնքները՝ անաբապտիստներին և մորմոններին, որոնց ներկայացրել էր Երկրորդ հատորը, և ուղղափառ հրեական, պահպանողական ավետարանական և ավանդական գյուղական համայնքները, որոնք նույն օրինաչափությունները դրսևորում են այլ մանրամասներով: Գլուխ 21-ը քննում է ճիշտ դիրքավորվող հարուստ անհատներին և ընտանիքներին՝ ի հակադրություն բունկերի ցնորքի: Գլուխ 22-ը

ներկայացնում է իմ սեփական կյանքից երեք գործ՝ քննված գործառնական մանրամասնությամբ, որոնցում այս գրքի թեզը գործող նախադրյալ է եղել դեռևս գիրքը գրվելուց մինչև երկու տասնամյակ առաջ:

Հատորի միջով անցնում են մի քանի թեմաներ, որոնք ամբողջ ընթացքում պետք է մտքում պահել:

Առաջինն այն է, որ նախապատրաստության հերթականությունն ինքնին պնդում է իրականության մասին, ոչ թե հարմարության հարց է: Համայնքը՝ պաշարներից առաջ, որովհետև համայնքն է պաշարներն օգտակար դարձնում: Գտնվելու վայրը՝ ամրացումից առաջ, որովհետև ճիշտ վայրը քիչ ամրացում է պահանջում, իսկ սխալ վայրը որքան էլ ամրացնես, բավական չի լինի: Արտադրողական կարողությունը՝ պահուստավորված արժեքից առաջ, որովհետև արտադրությունը շարունակվում է, մինչդեռ պաշարները սպառվում են: Ընտանիքը, որը ներքնայնացրել է հերթականությունը, հասկացել է թեզը: Ընտանիքը, որը շրջել է այն, թեզը թյուրըմբռնել է, նույնիսկ եթե ավելի շատ սարքավորում է ձեռք բերել:

Երկրորդն այն է, որ այս գործը տարիների գործ է, և սա ոչ թե ցավալի սահմանափակում է, այլ կառուցվածքի բնույթից բխող հատկություն: Այն, ինչ կարելի է արագ ձեռք բերել, ամենաքիչն է կարևոր: Բանջարանոցը, որ ընտանիք է կերակրում, հինգ տարի խնամված բանջարանոցն է: Համայնքը, որ կարողանում է ոտքի կանգնել, տասնամյակի ընթացքում կառուցված համայնքն է: Իմաստի շրջանակը, որ դիմանում է ճնշման տակ, ամբողջ կյանքում գործադրվածն է: Ոչ մի կարևոր բան չի կարող հավաքվել սուր խաթարման շաբաթներին. ահա թե ինչու գործը պետք է սկսվի սովորական ժամանակում, և ինչու հիմա սկսելն ավելի կարևոր է, քան հետագա ընթացքի արագությունը:

Երրորդն այն է, որ գործը կրկնակի արժեք ունի, և հենց սա է լուրջ նախապատրաստությունը բաժանում գոյատևապաշտական տագնապից: Դրա յուրաքանչյուր տարր տալիս է և՛ ավելի լավ կյանք սովորական ժամանակներում, և՛ գոյատևելի կյանք խաթարման պայմաններում: Փայտով ջեռուցվող տունն ավելի տաք է և ավելի հաճելի՝ անկախ նրանից, թե ինչ կպատահի ցանցին: Բանջարանոցն ավելի լավ սնունդ է տալիս: Համայնքը տալիս է ամենօրյա ընկերակցություն, որից զուրկ է մեկուսացած ընտանիքը: Լուրջ ընտանիքն աշխարհի վերջին չի սպասում: Այն կառուցում է կյանք, որն ավելի լավն է, քան այլընտրանքը, և ունի լրացուցիչ հատկություն՝ դիմակայուն լինել, եթե պայմանները վատթարանան: Մարդը, որն այսպես կազմակերպեր իր կյանքը և հետո տեսներ, որ խաթարումն այդպես էլ չեկավ, ոչինչ կորցրած չէր լինի: Նա այդ ընթացքում ավելի լավ ապրած կլիներ:

Չորրորդն այն է, որ գործն իրագործելի է լիարժեք ծրագրի նկարագրածից շատ ավելի փոքր մասշտաբով, և մասշտաբի աճին զուգընթաց հատույցները կտրուկ

նվազում են: Նախապատրաստության առաջին տասը հազար դոլարը ոչնչի համեմատ հսկայական բարելավում է տալիս: Հաջորդ իննսուն հազարը՝ նշանակալի լրացուցիչ բարելավում: Հաջորդ ինը հարյուր հազարը՝ քիչ բան: Համեստ միջոցներով ընտանիքը, որը նվիրվում է համայնքին, հմտություններ է զարգացնում և անում է հիմնական նախապատրաստումները, ավելի լավ է դիրքավորված, քան հարուստ ընտանիքը, որը մի ամբողջ կարողություն է ծախսել պաշարների վրա և անտեսել վերևի շերտերը: Խնդիրն ամենաբարձր մակարդակով ծախսելը չէ: Խնդիրը հերթականությունը հասկանալն է և դրա վրա գործելը՝ ինչ մասշտաբ էլ որ մարդ ունենա:

Այն, ինչ հետևում է, կառուցողական ծրագիրն է: Չորրորդ հատորը կփակի աշխատությունը այն հարցով, թե ինչ նոր կարգ կարող է ի հայտ գալ անցման մյուս կողմում, և ինչ պետք է անեն նրանք, ովքեր կուզենան կառուցողականորեն մասնակցել դրա ձևավորմանը:

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ: ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՐԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆ

ԳԼՈՒԽ 15

Նախապատրաստության աստիճանակարգը

Նախապատրաստական գրականության մեծ մասը սկսում է պաշարներից ու զենքից, իսկ համայնքին անդրադառնում է որպես երկրորդական մտահոգության: Այս գլուխը պնդում է, որ այդ դասավորությունը ճշմարիտի ուղիղ հակառակն է, և որ հերթականությունը ոչ թե նախասիրության հարց է, այլ պնդում այն մասին, թե ինչպես է գոյատևումն իրականում գործում: Նախ համայնքը, ապա գտնվելու վայրը, ապա արտադրողական կարողությունը, ապա հմտությունները, ապա արժեքի պահուստները, ապա պաշարները, և վերջում՝ անվտանգության ենթակառուցվածքը, որը ձեռնարկները դնում են առաջին տեղում: Այս գլուխը կառուցողական ծրագրի առանցքն է, որովհետև այն ամենը, ինչ հետևում է, կախված է հերթականությունը ճիշտ ընկալելուց: Ընտանիքը, որը հավաքում է ներքևի տարրերը՝ անտեսելով վերևինները, ստացել է նախապատրաստության տեսքը՝ առանց դրա էության:

Երբ մարդն առաջին անգամ լրջորեն է ընդունում խաթարման հնարավորությունը, բնազդը հուշում է իրեր գնել: Սնունդ, ջուր, գեներատոր, վառելիք, զենք, բժշկական պարագաներ: Սրանք նախապատրաստության տեսանելի տարրերն են, այն, ինչ կարելի է գնել, պահեստավորել և հաշվել, և արդյունաբերությունը, որ վերջին երկու տասնամյակում աճել է նախապատրաստության շուրջ, գրեթե ամբողջությամբ դրանց շուրջ է կազմակերպվել: Պաշարների ցուցակը և հանդերձանքի խորհուրդը նախապատրաստական խորհրդատվության տիրապետող ձևն են, որովհետև հեշտ է դրանք արտադրել, հեշտ է վաճառել, և գնորդի համար հեշտ է դրանց դիմաց առաջընթացի զգացում ունենալ:

Սա սխալ մեկնակետ է, և սխալը փոքր չէ: Սա տարբերությունն է նախապատրաստված երևացող ընտանիքի և նախապատրաստված ընտանիքի միջև: Պաշարները կարևոր են, բայց դրանք գտնվում են այն բաների աստիճանակարգի ստորոտին, որոնք որոշում են՝ ընտանիքը դուրս կգա խաթարումից, թե ոչ, և աստիճանակարգում դրանցից վեր կանգնած տարրերը հենց այն տարրերն են, որոնք պաշարներից սկսող մոտեցումն անտեսում է, որովհետև դրանք չեն գնվում, չեն հաշվվում և ճանապարհին ձեռքբերման գոհացուցիչ զգացում չեն տալիս:

Ճիշտ հերթականությունը, բխեցված նրանից, թե իրականում ինչն է պատմական փլուզումների միջով անցած ընտանիքներին ու համայնքներին տարբերել չանցածներից, հետևյալն է: Առաջինը՝ համայնքը: Երկրորդը՝ գտնվելու վայրը: Երրորդը՝ արտադրողական կարողությունը: Չորրորդը՝ հմտությունները: Հինգերորդը՝ արժեքի պահուստները: Վեցերորդը՝ պաշարները: Յոթերորդը և

վերջինը՝ անվտանգության ենթակառուցվածքը։

Հերթականությունը հարմարության դասակարգում չէ։ Այն պնդում է պատճառականության մասին։ Յուրաքանչյուր վերադաս տարր որոշում է, թե ստորադաս տարրերն ընդհանրապես որևէ բան արժեն, թե ոչ։ Համայնքն է որոշում՝ պաշարները հնարավոր կլինի պաշտպանել, կիսել և համալրել, թե ոչ։ Գտնվելու վայրն է որոշում՝ արտադրողական կարողությունն ընդհանրապես հնարավոր է, թե ոչ։ Արտադրողական կարողությունն է որոշում՝ պահուստավորված արժեքը գնելու բան կունենա, թե ոչ։ Ընտանիքը, որը շրջում է հերթականությունը, նախ գնում է պաշարներն ու զենքը՝ մտադրվելով համայնքին, վայրին և հմտություններին անդրադառնալ հետո, կառուցել է շինություն առանց հիմքի։ Երբ բեռը գալիս է, շինությունը չի դիմանում, և չդիմանալու պատճառն այն է, որ կրող տարրերը հենց նրանք էին, որ թողնված էին հետոյի համար։

Թույլ տվեք տարրերը քննել ըստ կարգի, որովհետև կարգն ինքնին փաստարկն է։

Համայնք

Երկրորդ հատորն իր տասնմեկերորդ գլխում հիմնավորեց այն դրույթը, որ փլուզումից գոյատևող միավորը հիսունից մինչև մի քանի հարյուր հոգանոց համայնքն է, որի անդամները ճանաչում են միմյանց, կիսում են հանձնառություններ և կարող են գործել որպես համակարգված ամբողջություն։ Այնտեղ փաստարկն այն էր, որ բունկերները ձախողվում են, իսկ համայնքները՝ հաջողում, որ ոչ մի մեկուսացած ընտանիք չի կարող միայնակ կրել տևական խաթարման աշխատանքի, անվտանգության, հմտության և հոգեբանական բեռը, որ պատմական վկայությունն այս հարցում համընկնում է դարերի և մշակույթների միջով։ Այդ դրույթը վերահիմնավորման կարիք չունի։ Այն, ինչ ավելացնում է այս գլուխը, դրանից բխող գործնական հարցն է. եթե համայնքն առաջին առաջնահերթությունն է, ի՞նչ պետք է ընտանիքն իրականում անի դրա համար։

Ազնիվ առաջին քայլը հաշվելն է։ Ովքե՞ր են այն հիսունից մինչև մի քանի հարյուր մարդիկ, որոնք նշանակություն կունենային, եթե լայն համակարգը ձախողվեր, մարդիկ, որոնց հետ կհամակարգվեիր, կկիսվեիր, կողք կողքի կպաշտպանվեիր, որոնցից կախված կլինեիր, և որոնք կախված կլինեին քեզնից։ Այս հաշվարկը փորձողների մեծ մասը հայտնաբերում է, որ չի կարող այն ավարտին հասցնել, և այդ հայտնագործությունն ինքնին ցանկացած նախապատրաստական ստուգման ամենակարևոր արդյունքն է։ Լիքը մառանով և դատարկ ցուցակով ընտանիքը թյուրըմբռնել է, թե ինչի համար է նախապատրաստվում։ Համեստ մառանով և լիքը ցուցակով ընտանիքը հասկացել

է: Ցուցակի բացը արդի ընտանիքների մեծ մասի ամենակարևոր նախապատրաստական խնդիրն է, և հենց այն, ինչ պաշարներից սկսող մոտեցումը երբեք երևան չի հանում, որովհետև պահածոներ հաշվելը հեշտ է, իսկ իրապես օգնության եկողներին հաշվելը՝ դժվար:

Եթե ցուցակը հնարավոր չէ լրացնել, ապա անելիքը այն կառուցելն է, և դրա կառուցման ամենահուսալի ուղին, որ հաստատված է ողջ պատմական փորձով, կրոնականն է: Լուրջ կրոնական համայնքը, որն իմաստի շրջանակը միացնում է իր անդամների հանդեպ գործնական հանձնառության հետ, տալիս է հենց այն հիմնաշերտը, որը գոյատևում է խաթարման մեջ, որովհետև այն կառուցված է պարտավորության, ոչ թե համակրանքի վրա, և որովհետև դարերի ընթացքում հղկվել է հենց նրա համար, որ մարդկանց միմյանց կապի դժվարության միջով: Սա ավելին է, քան հաճախելը: Սա նշանակում է ճանաչված լինել, ներդրում ունենալ, պատասխանատու լինել համայնքի առաջ և ընդունել նրա իրավունքները քեզ վրա, որպեսզի երբ ժամը գա, համայնքը լինի ոտքի կանգնող ցանց, ոչ թե շենք, ուր երբեմն այցելում ես: Ամերիկացի ընթերցողների մեծ մասի համար սա նշանակում է միանալ կամ վերադառնալ քրիստոնեական եկեղեցու, և դավանանքը շատ ավելի քիչ է կարևոր, քան համայնքի լրջությունը և նրա ներսում հարաբերությունների իրական լինելը: Ուրիշների համար դա նշանակում է համապատասխան խորություն հրեական, մուսուլմանական կամ այլ ավանդույթների ներսում: Աշխարհիկ մասնագիտական խավը, որը տասնամյակներ շարունակ այս հաստատությունները դիտել է որպես ժամանակավրեպ, այստեղ սուր հեգնանք կգտնի. իր արհամարհած հաստատություններն են ամենակարևորը դառնում, երբ սկսում է ձախողվել այն համակարգը, որին ինքը փոխարենը վստահել էր: Միանալը, քանի դեռ խաթարումը ենթադրական է, շատ ավելի հեշտ է, քան միանալը ճգնաժամի մեջ, երբ մարդու շարժառիթները կասկածելի են, իսկ կարիքը՝ ակնհայտ:

Կան նաև այլ ուղիներ: Միտումնավոր ստեղծված համայնքներ, համատեղ բնակության նախագծեր, ընդլայնված ընտանեկան դաշինքներ, որոնցում մի քանի ճյուղեր հանձնառու են մերձության և փոխադարձ աջակցության, հարևանական միություններ, որոնք իրենց չինովնիկական գործառույթներից անդին աճել են դեպի իրական բան, ծառայության օրերից պահպանված վետերանների ցանցեր, արհեստի և նախասիրության համայնքներ, որոնք տարիների ընթացքում իսկական խորք են կուտակել: Դրանցից յուրաքանչյուրը կարող է գործել: Մեծ մասը պակաս ամուր է, քան լուրջ կրոնական համայնքն է ապացուցել, որ կարող է լինել, որովհետև մեծ մասին պակասում է իմաստի շրջանակը, որը համայնքը միասին է պահում այն ժամանակ, երբ միասին մնալը թանկ է նստում: Բայց դրանցից ցանկացածն ավելի լավ է, քան մեկուսացումը, որն արդի ընտանիքի լռելյայն վիճակն է, և դրանցից ցանկացածի կառուցման գործը նույն գործն է. ներկա լինել, օգնել առանց հատուցման ակնկալիքի, տարիներ

շարունակ վստահելի լինել, մինչև հարաբերությունները բավական խորանան, որ բեռ կրեն: Սա բոլոր նախապատրաստություններից ամենադանդաղն է և այն մեկը, որը փողով արագացնել հնարավոր չէ, և հենց դրա համար էլ այն պետք է լինի առաջինը և սկսվի հիմա:

Գտնվելու վայրը

Թե որտեղ է ընտանիքը խաթարման ժամանելու պահին, նրա ճակատագիրը կանխորոշում է ավելի, քան գրեթե ամեն ինչ, որ նա կարող է իր հետ տանել: Նույն ընտանիքը, նույն պաշարներով և նույն համայնքով, այլ կերպ է ապրում ափամերձ մեգապոլիսում, քան փոքր ներցամաքային քաղաքում, և տարբերությունը եզրային չէ:

Տարածաշրջանային հարցն իր ընդհանուր գծերով լուծել էր Երկրորդ հատորի աշխարհագրական վերլուծությունը: Լեռնային Արևմուտքը, Տեխասը, գյուղական Հարավն ու Հարավ-Արևելքը, Միջին Արևմուտքի մասերը և Խաղաղօվկիանոսյան Հյուսիս-Արևմուտքի գյուղատնտեսական շրջանները միավորում են բնական պաշարներ, անվնաս համայնքային հյուսվածք, ավելի ցածր խտություն և ինքնապահովմանը բարյացակամ քաղաքական մշակույթներ: Այս տարածաշրջանների ներսում պատմական ոսկե միջինը մոտավորապես տասնհինգից հիսուն հազար բնակչով քաղաքն է՝ կենսունակ տեղական տնտեսությամբ, հիվանդանոցով, դպրոցներով և շրջակա գյուղատնտեսական հողերով: Այդպիսի քաղաքը բավական մեծ է գործող հաստատություններ պահելու համար և բավական փոքր՝ համախմբված ինքնություն պահպանելու, և հենց այս զուգորդումն է թույլ տալիս, որ վայրը ճնշման տակ գործի որպես վայր՝ չլուծվելով անծանոթների ամբոխի մեջ:

Տարածաշրջանի ներսում տեղական հարցերը սրվում են: Մերձություն մակերևութային ջրին, որը կախված չէ էլեկտրական պոմպումից: Մերձություն գյուղատնտեսական հողին և այլ դիմակայուն համայնքներին: Հեռավորություն խոշոր քաղաքային կենտրոններից և այն մայրուղիներից, որոնցով խաթարման ժամանակ մարդիկ դուրս կհոսեն դրանցից: Տեղանք, որն ընձեռում է որոշ բնական պաշտպանվածություն: Կլիմա, որը թույլ է տալիս բավական երկար աճման սեզոն, որ դա նշանակություն ունենա: Եվ ապա բուն կալվածքը. ջրհոր՝ քաղաքային ջրագծի փոխարեն, անտառակ՝ վառելիքի համար, հող, որ կարող է սնունդ աճեցնել, հարավահայաց դիրք՝ արևային էներգիայի համար, պահեստ, որ կարելի է ապահովել, մեկից ավելի մուտք ու ելք: Կալվածքի մակարդակի այս հատկանիշները ժամանակի ընթացքում կարելի է բարելավել, բայց դրանցից մի քանիսը տրվում են հենց կալվածքի ընտրությամբ և հետո ավելացվել չեն կարող, ահա թե ինչու ընտրությունն արժանի է իրական կշռի:

Տեղափոխության որոշումը նրանց համար, ովքեր կարող են այն կայացնել, ամբողջ ծրագրի ամենահետևանքալից որոշումներից է, և Երկրորդ հատորն ազնիվ էր դրա երկու կողմերի հանդեպ: Ավելի դիմակայուն վայր տեղափոխվելու ռազմավարությունը գործում է, երբ ընտանիքը ժամանում է համբերությամբ, ընդունում է, որ ընդունող համայնքն արդեն ունի իր կառուցվածքն ու առաջնորդությունը, վարձում է տեղացիների, երեխաներին ուղարկում է տեղի դպրոցներ և տարիների ընթացքում անում է վայրի մասը դառնալու դանդաղ գործը: Այն ձախողվում է, երբ ընտանիքը ժամանում է այն ակնկալիքով, որ հարստությունը կգնի պատկանելությունը, որովհետև պատկանելությունը վաճառքի չէ, և ընտանիքը, որ փորձում է այն գնել, դառնում է հանդուրժված օտարական, որի փողը ցանկալի է, իսկ անձը՝ ոչ: Տարբերությունն անտեսանելի է սովորական ժամանակներում և վճռորոշ՝ խաթարման մեջ, երբ ներծծված ընտանիքն ունի հարևաններ, որոնք նրա կողքին կկանգնեն, իսկ հանդուրժված օտարականն ունի սեփականության վկայական մի վայրում, որն որոշել է նախ յուրայիններին պաշտպանել: Ռազմավարությունը ձախողվում է նաև մասշտաբի պատճառով՝ անկախ անհատական վարքից, ինչպես ցույց են տվել վերջին ներհոսքերը դեպի Բոզմեն և Ջեքսոն Հոլ և Այդահոյի ու Թենեսիի որոշ մասեր, որտեղ ժամանողների ծավալը գերծանրաբեռնել է ընդունող համայնքները և ծնել դժգոհություն, որը կարող է կպչել նույնիսկ իրեն լավ պահած նորեկին:

Շատերի համար, ովքեր տեղափոխվել չեն կարող՝ աշխատանքի, ընտանիքի կամ այն սոցիալական կապերի պատճառով, որոնք ցանկացած վայր ապրելու արժանի են դարձնում, հարցը դառնում է, թե ինչպես դիրքավորվել ներկայիս վայրում՝ գուցե միաժամանակ այլուր կառուցելով երկրորդական կապ, որը կարելի կլիներ գործի դնել, եթե երբևէ դրա կարիքը լիներ: Սա ավելի թույլ դիրք է, քան արդեն դիմակայուն վայրում արմատացած լինելը, բայց շատ ավելի ուժեղ դիրք է, քան ժխտումը, և հասանելի է գրեթե բոլորին:

Արտադրողական կարողություն

Համայնքից և գտնվելու վայրից հետո գալիս է կարիքածինդ արտադրելու կարողությունը՝ սոսկ պահեստավորած լինելու փոխարեն: Այս տարբերակումն ամբողջ էությունն է: Պաշարները սպառվում են. արտադրությունը շարունակվում է: Ընտանիքը, որ ապրում է իր պաշարներով, հետհաշվարկ է դիտում: Ընտանիքը, որ արտադրում է, կայուն վիճակում է, որը կարող է անվերջ շարունակվել: Երկուսը տարբեր են տեսակով, ոչ թե աստիճանով, և տարբերությունը դառնում է տարբերությունն այն ընտանիքի, որի պաշարներն ութերորդ ամսին վերջանում են, և այն ընտանիքի միջև, որինը չեն վերջանում:

Արտադրողական կարողությունն ընտանիքի մասշտաբով նախ և առաջ սնունդն է. բանջարանոցի հողը, պտղատու և ընկուզատու ծառերը, անասունը՝ որտեղ դա գործնական է, որսի ու ձկնորսության հասանելիությունը և դրանից

օգտվելու գիտելիքը, և սեփական տարածաշրջանին հատուկ վայրի բույսեր հավաքելու գիտելիքը: Այն տարածվում է ջրի կառավարման, էներգիայի արտադրության և այն հիմնական կարողության վրա, որ մարդ պատրաստի ու նորոգի գործիքները, որոնցից կախված է մնացյալը: Դրանց միավորում է այն, որ դրանք արժեք արտադրում են, ոչ թե սպառում, և դրանց ընդհանուրն այն է, որ ուսուցման կորը չափվում է տարիներով:

Սա է արտադրողական կարողության դառը ճշմարտությունը և պատճառը, որ այն երրորդ տեղում է, ոչ թե ավելի ցածր. այն հնարավոր չէ ձեռք բերել այն պահին, երբ արդեն պետք է: Բանջարանոցին մի քանի սեզոն է պետք իսկապես բերքատու դառնալու համար, որովհետև սեփական հողի, կլիմայի, վնասատուների և դրանց հարմար տեսակների գիտելիքը կուտակվում է միայն փորձելու և ձախողվելու սեզոններով: Պտղատու ծառերը բերք են տալիս երեքից յոթ տարում, իսկ լրիվ բերքին հասնում են ավելի ուշ: Անասունը պահանջում է հմտություն, որը գալիս է միայն այն պահած լինելուց: Հետևաբար, արտադրողական կարողությունը, որ ընտանիքին պետք կգա խաթարման մեջ, այն կարողությունը չէ, որ նա կարող է սկսել խաթարման սկզբին: Այն կարողությունն է, որ նա տարիներ շարունակ կառուցել է նախապես. ահա թե ինչու իմաստուն ուղին վաղ սկսելն է, վաղ տարիների համեստ բերքն ու կայուն ներդրումն ընդունելը, և կարիքի ժամին հասնելը հասունացած կարողությամբ, ոչ թե կարողությամբ, որ առաջին անգամ է փորձվում ամենավատ հնարավոր պայմաններում:

Ընտանիքների մեծ մասի համար մուտքի կետը բանջարանոցն է, արժեքավոր՝ որքան կառուցվող հմտության, նույնքան էլ արտադրվող սննդի համար, որովհետև հինգ տարի բանջարանոց մշակած ընտանիքը գիտի բաներ, որ ճգնաժամի մեջ առաջին անգամ մշակող ընտանիքը բավական արագ սովորել չի կարող: Այնտեղից ուղին անցնում է ածան հավերի միջով, հնարավորինս վաղ տնկված պտղատու ծառերի միջով՝ հենց այն պատճառով, որ դրանք այդքան երկար են տևում, մանր անասունների միջով, այծերի, ոչխարների, խոզերի և մեղուների, որոնք հասանելի են նույնիսկ համեստ հողակտոր ունեցող ընտանիքներին: Խոշոր անասունը պահանջում է ավելի շատ հող, հմտություն և սարքավորում, քան ընտանիքների մեծ մասը կարող է տնօրինել: Սեփական հող չունեցող ընտանիքը լիովին դուրս չէ այս շերտից. այն կարող է արտադրությանը հասնել համայնքի աջակցությամբ գործող գյուղատնտեսության, համայնքային բանջարանոցների և տեղի ֆերմերների հետ հարաբերությունների միջոցով, որոնք խաթարման ժամանակ կարելի կլիներ գործի դնել: Դրանցից ոչ մեկը չի փոխարինում մշակելի սեփական հողին, բայց յուրաքանչյուրն իրական մասնակի միջոց է նրանց համար, ովքեր չեն կարող այն ունենալ:

Հմտություններ

Հմտությունները, որ կարևոր են խաթարման մեջ, մեծ մասամբ այն հմտությունները չեն, որ վարձատրում է արդի տնտեսությունը, և մարդկանց մեծ մասը կարևորներից շատ ավելի քիչ ունի, քան ենթադրում է: Կարևոր հմտություններն այն են, որոնք ուղղակիորեն արտադրում են, նորոգում, բուժում, ուսուցանում կամ պաշտպանում՝ առանց մասնագիտացված տնտեսության միջնորդության. գործնական բժշկություն՝ վերքի խնամքից մինչև տարածված հիվանդությունների վարում և, որտեղ կիրառելի է, ծննդօգնություն. սննդի արտադրության և պահպանման ամբողջ շրջանակը՝ աճեցնելուց ու պահելուց մինչև պահածոյում, խմորում, ապխտում, չորացում և աղադրում. մեքենաները, գործիքները և փոքր շարժիչներն աշխատուն պահելու տեխնիկական հմտությունը. կացարանի կառուցումն ու նորոգումը. զենքի հետ վարվելը և այն զգոնությունը, որ զենքը դարձնում է պիտանի պաշտպանության համար. ցանցից անկախ կապը. երեխաների ուսուցումը, երբ դպրոցներն այլևս չկան. հակամարտության լուծումն ու ընդհանուր ջանքի կազմակերպումը, երբ հաստատություններն այլևս դրանք չեն ապահովում. և կրոնական ու հոգևոր կենսակերպը, որ իմաստ է պահպանում, ինչը նույնքան հմտություն է, որքան մյուսները, և զարգանում է նույն ձևով՝ ժամանակի ընթացքում գործադրելով:

Դրանց ընդհանուրն այն է, որ դրանցում կարողունակությունը գալիս է դրանք անելուց, լավագույն դեպքում՝ արդեն իմացողի ղեկավարությամբ, և որ անելը տարիներ է տևում: Գրքերն ու դասընթացները հիմք են դնում, բայց կարողունակություն չեն ստեղծում. միայն գործադրումն է ստեղծում: Չափահասների մեծ մասը այս հմտություններից ունի մեկը կամ երկուսը, եթե անսովոր մարդ է, և ոչ մեկը, եթե սովորական է, և թեկուզ մի քանիսի կառուցումը ժամանակի իրական ներդրում է, որը հատուցում է երկու ուղղությամբ էլ՝ ավելի մեծ կարողունակությամբ և ավելի քիչ կախվածությամբ սովորական ժամանակներում, և գործելու կարողությամբ, երբ մասնագետներն այլևս չկան:

Մի հետևություն արժանի է առանձին նշվելու, որովհետև այն այդքան հաճախ է վրիպում ուշադրությունից: Մարդիկ, ովքեր այս հմտություններն այսօր էլ խորությամբ կրում են, անհամաչափորեն տարեց են, որովհետև գործնական կարողունակության մշակութային փոխանցումը դեռ անվնաս էր, երբ նրանք երիտասարդ էին, և մեծապես խզվել էր այն ժամանակ, երբ նրանց թոռներն էին երիտասարդ: Այս տարեցները վիթխարի արժեքի և արագորեն նվազող հասանելիության պաշար են, և ընտանիքներն ու համայնքները, որոնք հետևողականորեն քաղում են նրանց գիտելիքը և փոխանցում երիտասարդներին, անում են նախապատրաստության ամենակարևոր գործերից մեկը: Ընտանիքները, որոնք թողնում են, որ այդ գիտելիքը կորչի չգրառված, երբ տարեցները հեռանում են կյանքից, կորցնում են մի բան, որ ոչ մի գնով վերականգնել հնարավոր չէ:

Արժեքի պահուստներ

Հմտություններից հետո գալիս են արժեքի պահուստները, և այստեղ ղեկավար ներըմբռնումն այն է, ինչ Առաջին հատորը հաստատեց իր յոթերորդ գլխում. արդի աշխարհում հարստությունը մեծ մասամբ թույլտվության կառուցվածք է, միջնորդների կողմից ճանաչվող և համակարգի կողմից պարտադրվող պահանջների ամբողջություն, և հարստության այն ձևերը, որոնք այդ թույլտվությունից կախված չեն, հենց այն ձևերն են, որոնք գոյատևում են դրա հետկանչը: Ստորև բերված կարգերը դասավորված են հենց այդ սկզբունքով՝ թույլտվության կառուցվածքից ամենաանկախից մինչև ամենակախյալը:

Մեփական տիրապետության տակ գտնվող ֆիզիկական թանկարժեք մետաղները վերևում են, որովհետև ոսկին ու արծաթը հազարավոր տարիներ փող են եղել բոլոր գրագետ քաղաքակրթություններում և իրենց արժեքը պահելու համար ոչ մի հաստատությունից կախված չեն: Դրանք բաժանվում են, տեղափոխվում և փոխանակվում: Մինչև 1965 թվականը հատված Միացյալ Նահանգների արծաթե մանրադրամը ճանաչվում է իր արծաթի պարունակությամբ և պիտանի է սովորական գործարքների համար. մեկունցիանոց մետաղադրամները ծառայում են ավելի խոշորներին. իսկ ոսկին՝ կոտորակային և լրիվ ունցիայի ինքնիշխան մետաղադրամներով, զգալի արժեք է խտացնում տանելի ձևի մեջ: Ընտանիքի ողջամիտ բաժինը տատանվում է իրացվելի հարստության հինգից քսան տոկոսի միջև՝ պահված անձնական տիրապետության տակ կամ լիովին հատկացված պահեստավորմամբ մի իրավազորության մեջ, ուր մարդ իրապես կարող է հասնել, և պահված որպես մետաղ, ոչ թե որպես մետաղի նկատմամբ թղթային պահանջներ, որոնք վերստին ներմուծում են հենց այն միջնորդական կախվածությունը, որից մետաղը կոչված էր փախչելու:

Ֆիզիկական կանխիկը երկրորդն է, օգտակար ցանկացած խաթարման վաղ փուլում, երբ էլեկտրոնային վճարումը ձախողվում է, բայց արժույթը դեռ արժեք ունի: Մի քանի ամսվա հիմնական ծախսերը մանր թղթադրամներով, ապահով պահված և ոչ ոքի հետ չքննարկված, իսկապես օգտակար են ամբողջ շառավղով՝ հոսանքազրկումից մինչև բանկային սառեցում:

Ինքնապահառությամբ պահվող բիթքոյնը երրորդն է, արժեքավոր այն կոնկրետ սցենարում, որ նկարագրեց Առաջին հատորը, մասնակի փլուզման, երբ տեղական բանկային համակարգը ձախողվում է, մինչդեռ համաշխարհային կապը շարունակվում է, ինչպես եղավ Արգենտինայում, Վենեսուելայում և Լիբանանում: Համեստ բաժինը, պահված ապարատային դրամապանակի վրա՝ վերականգնման բառաշարքը (seed phrase) պատշաճ ապահովված, ողջամիտ ապահովագրություն է այդ սցենարի դեմ, ընդ որում ինքնապահառությունն է ամբողջ իմաստը, քանի որ բորսայում պահվող մետաղադրամները սոսկ ևս մեկ միջնորդական պահանջ

են, որ կարող է սառեցվել կամ բռնագրավվել։

Արտադրողական հողը չորրորդն է և շատ առումներով բոլորից ամենակարևորը, որովհետև հողը, որ սնունդ է աճեցնում, անասուն է պահում կամ փայտանյութ է տալիս, խաթարման մեջ ավելի արժեքավոր է դառնում, ոչ թե պակաս՝ արտադրելով այն իրական բաները, որոնց կարիքը մարդիկ ունեն, երբ հարստության ֆինանսական ձևերը ձախողվում են։ Նրա սահմանափակումն այն է, որ նա պահանջում է մշակելու կարողություն, որն արդի սեփականատերերի մեծ մասը չունի, այնպես որ ամենաուժեղ դիրքը բոլորից արտադրողական հողի զուգորդումն է այն հմտությունների կամ համայնքի հետ, որ այն արտադրող են դարձնում։

Գործիքներն ու երկարակյաց իրերը հինգերորդն են. դրանք արժեք են պահում, որովհետև հնարավոր են դարձնում արտադրությունն ու նորոգումը, այնպես որ որակյալ գործիքների մեջ այսօր արված ներդրումը հարստություն է՝ պահպանված մի ձևով, որ փլուզումը հեշտությամբ քայքայել չի կարող։ Փոխանակման ապրանքները վեցերորդն են՝ ալկոհոլը, աղը, սուրճը, ռազմամթերքը և հիմնական դեղամիջոցները, որոնք ամեն երկարատև ճգնաժամում ծառայել են որպես ոչ պաշտոնական արժույթ, օգտակար և՛ տնային տնտեսության մեջ, և՛ առևտրում։ Իսկ հմտությունները յոթերորդն են, արդեն քննված, բոլորից ամենադյուրակիր հարստությունը, որը հնարավոր չէ բռնագրավել, պահեստում չի վատնվում և իր կրողի հետ գնում է ամենուր, ուր նա գնա։

Այս կարգերի միջով անցնող կարևորը ոչ այնքան ճշգրիտ բաշխումն է, որքան բուն բազմազանեցումը։ Ընտանիքը, որի ամբողջ հարստությունը բաժնետոմսերի ու պարտատոմսերի մեջ է, ենթակա է մեկ սցենարի։ Ընտանիքը, որի ամբողջը ոսկու մեջ է, ենթակա է մեկ ուրիշի։ Ընտանիքը, որ սփռված է այս ձևերից մի քանիսի վրա, դիրքավորված է հնարավոր գալիքի ավելի լայն շառավղով։

Պաշարներ

Միայն այժմ, կարգում վեցերորդը, իրենց տեղն են զբաղեցնում պաշարները. պահեստավորված սնունդը, ջուրը, վառելիքը և բժշկական նյութերը, որոնցից սկսում են ձեռնարկները։ Դրանք իսկապես արժեքավոր են, ամենից առաջ որպես կամուրջ, որ ընտանիքին տանում է վաղ խաթարման միջով, մինչև սեփական արտադրությունը հասնի կարիքին։ Բայց դրանք վերևի ամեն ինչի ներքևում են, և պաշարներով հարուստ, բայց համայնքով, վայրով, արտադրողական կարողությամբ և հմտություններով աղքատ ընտանիքն ավելի վատ դիրքում է, քան համեստ պաշարներով և տեղում գտնվող վերին շերտերով ընտանիքը։ Պաշարների մանրամասները, քանակները, ծախսերը և ընտրությունները հաջորդ գլխի նյութն են, այնտեղ քննված մանրամասնորեն։ Այստեղ կարևորը միայն տեղն

է. վեցերորդ, ոչ թե առաջին, և ընտանիքը, որ սա շրջում է, ամբողջ աստիճանակարգը սխալ է կարդացել:

Անվտանգության ենթակառուցվածք

Վերջինը գալիս է անվտանգության ենթակառուցվածքը, զենքերը, ամրությունները և հսկողությունը, որոնք այդքան մեծ տեղ են գրավում նախապատրաստության ժողովրդական երևակայության մեջ: Դրանք տեղ ունեն, բայց այդ տեղը վերջինն է, որովհետև խաթարման մեջ իրական անվտանգությունը գալիս է համայնքից, ոչ թե անհատական ամրոցից: Երկրորդ հատորի տասնչորսերորդ գլուխն այս դրույթը հիմնավորեց ամերիկյան համատեքստում. նույն զենքը տարբեր ձեռքերում և տարբեր համայնքներում հակադիր արդյունքներ է տալիս, որովհետև որոշիչ գործոնը համատեքստն է, ոչ թե երկաթեղենը: Զինված անհատն առանց համայնքի թիրախ է: Համակարգված համայնքի զինված անդամը մաս է մի պաշտպանության, որ իրապես կարող է դիմանալ:

Հիմնական ընտանեկան կազմը համեստ է և լավ հայտնի. որակյալ կենտրոնական բռնկման հրացան՝ տարածված տրամաչափի, որսորդական հրացան, հուսալի ատրճանակ, եզրային բռնկման հրացան՝ մանր որսի և վարժանքի համար, բավարար ռազմամթերքով, որ ժամանակի ընթացքում թարմացվում է. այս ամենը կարելի է ձեռք բերել մի քանի հազար դոլարով, շատ ավելի քիչ, քան ակնարկում է արդյունաբերության գովազդը: Եվ դրանք գործածելու հմտությունն ավելի կարևոր է, քան դրանց տիրապետելը. վարժված ընտանիքն այլ կարգի է, քան սոսկ գնումներ արած ընտանիքը: Բայց այս ամենը կարգում վերջինն է, ավելացվելու է, երբ վերին շերտերն արդեն ընթացքի մեջ են, և երբեք չպետք է շփոթվի այն հիմքի հետ, որի տեղն այն այդքան հաճախ է վաճառվում:

Կարգն ինքնին փաստարկն է

Յոթ առաջնահերթությունների միջով անցնող օրինաչափությունը հետևողական է և հենց հերթականության պատճառը: Վերին տարրերն ավելի երկար են կառուցվում և ավելի դիմացկուն դիմակայունություն են տալիս: Համայնքը տարիներ է պահանջում: Գտնվելու վայրը պահանջում է խոշոր որոշում և երկար տեղավորում: Արտադրողական կարողությունն ու հմտությունները տարիների գործադրում են պահանջում: Արժեքի պահուստները կարելի է հավաքել ամիսների ընթացքում, պաշարները՝ շաբաթների, անվտանգության ենթակառուցվածքը՝ օրերի: Բնական գայթակղությունն արագ բաներն առաջինն անելն է, որովհետև դրանք տալիս են առաջընթացի տեսանելի վկայությունը, որ դանդաղ բաները տարիներով զլանում են տալ: Ռազմավարական կարգապահությունը դանդաղ բաներն առաջինն անելն է՝ սկսելով հիմա, և արագ բաներն ավելացնելը

դանդաղների հասունացմանը զուգընթաց, որպեսզի երբ բեռը գա, հիմքն արդեն ծանրություն կրող լինի։

Ընթերցողը, որ սկսում է զրոյական նախապատրաստության դիրքից, սրանից պետք է քաջալերանք քաղի, ոչ թե հուսալքություն։ Առաջին քայլն ավելի կարևոր է, քան հաջորդ քայլերի արագությունը։ Այս սեզոնին տնկված բանջարանոցը, այս ամսին սկսված լուրջ մերձեցումը հավատքի համայնքին, այս շաբաթ ընտանիքի հետ գտնվելու վայրի մասին ազնիվ խոսակցությունը, այս տարի ֆիզիկական արծաթի առաջին գնումը. յուրաքանչյուրն իրական առաջընթաց է, և տարիներով նման առաջընթացի կուտակային արդյունքը նախապատրաստություն է, որ իրապես գործում է, մինչդեռ հավաստիության սպասելու այլընտրանքը տալիս է միայն անպատրաստ ժամանելու այլընտրանքը։ Հաջորդ գլուխը մանրամասնորեն անդրադառնում է ֆիզիկական շերտին՝ ամբողջ ընթացքում պահելով առաջնահերթությունների շրջանակը, որպեսզի նրա նշած մանրամասներն ընկալվեն որպես այստեղ հաստատված կարգի սպասավորներ, ոչ թե որպես բուն նախապատրաստության էություն։

ԳԼՈՒԽ 16

Ֆիզիկական շերտը

Այս գլուխը բոլորից ավելի է վտանգված ցուցակ դառնալու, որովհետև այստեղ են մանրամասներն ամենախիտը. ջրի գալոններ (գալոնը՝ մոտ 3,8 լիտր), վառելափայտի կորդեր (կորդը՝ մոտ 3,6 խորանարդ մետր), հացահատիկի ֆունտեր (ֆունտը՝ մոտ 0,45 կիլոգրամ), արևային կիլովատներ, ծախսի դոլարներ: Մանրամասներն այստեղ են, և դրանք իրական են: Բայց քանակների ցուցակը նախապատրաստություն չէ, և ընտանիքը, որ ձեռք է բերում քանակները՝ չհասկանալով, թե դրանք ինչի համար են, նախապատրաստվել է սխալ բանի: Ֆիզիկական շերտի յուրաքանչյուր տարր գոյություն ունի լուծելու համար մի որոշակի խնդիր, որ այս գրքի թեզը բացահայտել է, և տարրը խնդրին կապող դատողությունն է, որ ընտանիքին թույլ է տալիս մանրամասները հարմարեցնել սեփական հանգամանքներին: Գլուխը կազմակերպված է ըստ այն հերթականության, որով մարմինը ձախողվում է առանց յուրաքանչյուր տարրի. նախ ջուրը, որովհետև առանց դրա երեք օրը մահացու է. ապա ջեռուցումը, ապա սնունդը, ապա արտադրությունը, որ ապրում է պահեստից երկար, ապա բժշկական կարողությունը, ապա պաշտպանությունը, ապա տեղաշարժը, կապը և փաստաթղթերը, որ պահում են մնացյալը:

Այս գլխի ամեն ինչ նախորդ գլխի աստիճանակարգում վեցերորդ դիրքում է: Այն համայնքից, գտնվելու վայրից, արտադրողական կարողությունից, հմտություններից և արժեքի պահուստներից ներքև է, և նշանակություն ունի միայն այն համատեքստում, որ հաստատում են այդ վերին շերտերը: Ընտանիքը, որ ունի պաշարները, բայց ոչ վերին շերտերը, հավաքել է նախապատրաստության ամենաքիչ կարևոր մասը՝ անտեսելով ամենակարևորը: Սա հասկացած լինելով՝ պաշարները, այնուամենայնիվ, իրական են և արժանի ճիշտ արվելու, որովհետև ցանկացած խաթարման վաղ փուլում դրանք այն կամուրջն են, որ ընտանիքին տանում է համակարգի ձախողումից մինչև սեփական արտադրության հասունացումը, և ընտանիքը, որ ընկնում է այդ կամրջից, մյուս ափին չի հասնում:

Այս գլխի թվերը տրամաչափված են չորսից վեց հոգանոց ընտանիքի համար՝ խաթարման մեջ ընդլայնված ընտանիքի կամ համայնքի անդամներին աջակցելու որոշ կարողությամբ: Դրանք մասշտաբվում են ընտանիքի չափի և միջոցների հետ: Ավելի ունևոր ընտանիքը կարող է ավելին անել որոշ կարգերում՝ առանց մյուսներում ավելի քիչ անելու: Համեստ միջոցներով ընտանիքը կարող է ավելի քիչ անել, բայց պետք է ինչ-որ բան անի յուրաքանչյուր կարգում, ոչ թե ամեն ինչ՝ մեկում, որովհետև կարգերը պաշտպանում են տարբեր ձախողումներից, և դրանցից որևէ մեկի բացը հենց այն բացն է, որ խաթարումը գտնում է:

Ջուր

Ջուրն առաջինն է, որովհետև առանց դրա մարմինն ամենաարագն է ձախողվում: Երեք օրը ջրազուրկ գոյատևման կոպիտ արտաքին սահմանն է՝ սննդազուրկ շաբաթների դիմաց, և այդ պարզ ֆիզիոլոգիական փաստը սահմանում է առաջնահերթությունը: Սա նաև այն տարրն է, որտեղ արդի կախվածությունն ամենալիակատարն է և ամենաքիչ նկատվածը: Ծորակին հասնող քաղաքային ջուրը կախված է անընդհատ էլեկտրականությունից, որ մղում է այն, և մաքրման կայանների անընդհատ գործելուց, որ այն դարձնում է անվտանգ, և երբ որևէ մեկը ձախողվում է, ջուրը կա՛մ դադարում է, կա՛մ դառնում վտանգավոր, սովորաբար առանց նախազգուշացման և սովորաբար նախքան ընտանիքը կհասկանար, որ սա ընդհանրապես կախվածություն էր:

Հարցը, ուրեմն, այն է, թե ինչ է կանգնած ծորակի հետևում: Ամենաուժեղ պատասխանը սեփական ջրհորն է՝ և՛ էլեկտրական պոմպով սովորական օգտագործման համար, և՛ ձեռքի պոմպով կամ արևային պոմպով որպես պահուստ, երբ ցանցն ընկած է: Ձեռքի պոմպն ավելի կարևոր է, քան իր համեստ գինը, հազար հինգ հարյուրից երեք հազար դոլար՝ տեղադրված բանիմաց ջրհորային ծառայության կողմից, որովհետև այն ջուր է հանում ամեն էլեկտրականի ձախողման միջով, և ձեռքի պոմպը կարող է հասնել խորությունների, որոնց մարտկոցային պոմպը չի կարող, ինչը նշանակում է, որ այն գործում է ձախողումների ավելի լայն շառավղով, քան իր գինը կհուշեր: Սա է օրինաչափությունը, որ պետք է որոնել ամբողջ ֆիզիկական շերտում. տարրը, որի արժեքը ոչ թե իր գինն է, այլ ծածկած ձախողումների լայնությունը:

Ջրհոր չունեցող ընտանիքն ունի ավելի թույլ, բայց իրական տարբերակներ, և դրանք դասավորող դատողությունը նույնն է: Տանիքից սննդային կարգի բաքերի մեջ հավաքվող անձրևաջուրը հենց տունն է դարձնում ջրհավաք. հազար քառակուսի ֆուտ (մոտ իննսուներեք քառակուսի մետր) տանիքը մեկ դյույմ անձրևից տալիս է մոտ վեց հարյուր գալոն, այնպես որ նույնիսկ երկու հազար գալոնի համեստ պահեստը, տեղադրված մի քանի հազար դոլարով, իմաստալից ապահովագրություն է դառնում ցանկացած կլիմայում, որտեղ անձրև է գալիս: Մակերևութային ջուրը կալվածքի վրա կամ մոտակայքում, առուն, լճակը կամ լիճը, պահուստ է, որին անվտանգ դարձնելու համար պետք է միայն զտում կամ եռացում, և զտումն էժան է իր տվածի համեմատ. Berkey տիպի ինքնահոս զտիչն արժե երեքից հինգ հարյուր դոլար և մշակում է տասնյակ հազարավոր գալոններ, մինչև իր տարրերը սպառվեն: Քաղաքային ջրից լիովին կախված և այդ փաստը փոխել չկարողացող ընտանիքը մնում է պահեստավորման հույսին, և թվաբանությունը բավական պարզ է ուղղակի դատելու համար: Հիսուն գալոնը մեկ անձի հաշվով ծածկում է խմելը, եփելը և տարրական հիգիենան լուրջ միջակայքի համար. չորս հոգանոց ընտանիքի համար դա երկու հարյուր գալոն է, թարմ մնալու համար պարբերաբար թարմացվող, իսկ ավելի մեծ սննդային կարգի

պահեստն ողջամիտ է տարածք ունեցողների համար։

Ջրի միջոցառումները միմյանց կապողը ձախողման տարբեր ձևերի միջով անցնող կրկնապահովումն է, որովհետև զտիչի տարրերը սպառվող նյութ են, և ցանկացած առանձին մեթոդ կարող է ձախողվել։ Ընտանիքը, որ պահեստավորում է փոխարինման տարրեր, պահում է քիմիական մշակումը որպես մեխանիկական զտիչի քիմիական պահուստ և պահպանում է ջուրն արդյունավետ եռացնելու գիտելիքը, ծածկել է ոչ թե մեկ ձախողում, այլ այն մի քանիսը, որ կարող են միասին ժամանել։ Համեստ ծայրում սա մի քանի հազար դոլար է և տեղական աղբյուրների իմացություն. լուրջ ծայրում այն տարածվում է ջրհորների, ձեռքի պոմպերի, բազմաթիվ ջրամբարների և ինքնահոս բաշխման վրա, և ներդրումը մասշտաբվում է հողի ու միջոցների հետ։ Սկզբունքը հաստատուն է բոլոր մասշտաբներում. ջուրն առաջինն է, որովհետև մարմինն է ասում, որ այն առաջինն է։

Ջեռուցում

Երկրի հյուսիսային կեսում ջեռուցումը հավասար է ջրին, և նույն ֆիզիոլոգիական պատճառով. մարմնի գերսառեցումը սպանում է ավելի արագ, քան սովը, և տունը, որ հյուսիսային ձմռանը ջեռուցել հնարավոր չէ, նույնքան մահացու է, որքան տունը, որ ջրով ապահովել հնարավոր չէ։ Քնական գազով, մազութով կամ էլեկտրականությամբ ջեռուցվող արդի ընտանիքը, ճիշտ ինչպես ջրի դեպքում, կախված է մատակարարումներից, որոնք հոսում են ենթակառուցվածքի միջով, որը կարող է չդիմանալ, և հարցը կրկին այն է, թե ինչ է կանգնած ջերմակարգավորիչի հետևում։

Ամենաուժեղ պատասխանը փայտն է, որովհետև փայտն այն վառելիքն է, որ ընտանիքը կարող է հավաքել, պահել և վառել՝ առանց որևէ համակարգի, որ կանգնած լինի ընտանիքի և իր ջերմության միջև։ Լուրջ արտադրողի բարձրորակ փայտի վառարանը պատշաճ տեղադրմամբ արժե երեքից հինգ հազար դոլար և տունը դարձնում է մի բան, որ կարելի է ջեռուցել շրջակա հողից։ Քարե ջեռուցիչն ավելի թանկ արժե և ավելի արդյունավետ է վառում. փայտի խոհանոցային վառարանը ջեռուցելու կարողությանն ավելացնում է եփելու կարողությունը՝ վերացնելով կախվածությունը էլեկտրական կամ գազի սալօջախներից. տան ջեռուցմանը միակցված փայտի կաթսան կարող է տաքացնել ամբողջ շինությունը և ամենաարդյունավետ լուծումն է՝ ամենաբարձր տեղադրման գնով։ Դրանց միջև ընտրող դատողությունը նույնն է, ինչ անցնում է ամբողջ գլխի միջով. որքանո՞վ է սա լիովին խզում կախվածությունը համակարգերից, որ կարող են ձախողվել, և ի՞նչ գնով։

Վառելիքը սպառվող նյութն է, և այստեղ աշխատանքն է թաքնված գինը, որ սարքավորման գինը քողարկում է։ Հյուսիսային տունը, որ փայտին է ապավինում

որպես հիմնական ջեռուցում, տարեկան այրում է հինգից տասը կորդ, և այդ փայտի կտրելը, ճեղքելն ու չորացնելը պահանջում են իրական սարքավորում, շղթայական սղոցներ, ճեղքիչներ և չորացման ծածկեր, և իրական աշխատանք ամբողջ տարվա ընթացքում: Անտառապատ հողատարածքով ընտանիքը կարող է իր սեփականն արտադրել. հողազուրկ ընտանիքը պետք է գնի՝ ընդունելով, որ գնովի փայտի մատակարարման շղթան ինքն էլ այն բաներից է, որ խաթարումը կարող է ընդհատել: Ահա թե ինչու ջեռուցման միջոցառումը հետ է կապվում նախորդ գլխի գտնվելու վայրի և արտադրողական կարողության շերտերին. անտառապատ կալվածքը վառելիքի խնդիրը լուծում է այնպես, ինչպես անտառազուրկը չի կարող, և կապը ոչ թե պատահական է, այլ կառուցվածքային:

Փայտը միայնակ չի կանգնում: Պրոպանը պահվում է անժամկետ՝ առանց վատնվելու, ի տարբերություն բենզինի, և հողի տակ թաղված հազարգալոնանոց բաքը, տեղադրված չորսից ութ հազար դոլարով, պահում է տարիների եփելու և լրացուցիչ ջեռուցման պաշար, որ գործում է ցանցի խափանումների միջով: Արևային էլեկտրականությունն իսկապես արժեքավոր է դարձել դիմակայունության համար, բայց միայն որոշակի կազմաձևով, որի վրա ընտանիքը պետք է պնդի, որովհետև տարածված կազմաձևն անօգուտ է հենց այն իրավիճակի համար, որին թվում է, թե ուղղված է: Ցանցին կապված արևայինը՝ առանց մարտկոցների, անջատվում է, երբ ցանցն է անջատվում, որովհետև ինվերտորները գործելու համար ցանցի ներկայությունն են պահանջում, այնպես որ տանիքին վահանակներ ունեցող, բայց մարտկոցային պահեստ չունեցող ընտանիքը մթության մեջ է նստում հենց այն խափանման ժամանակ, որի դեմ իր վահանակները թվում էին ապահովագրություն: Իրական դիմակայունություն տվող կազմաձևը զուգակցում է վահանակները, ընդհանուր առմամբ ութից քսան կիլովատ, մարտկոցային պահեստի հետ՝ քսանից քառասուն կիլովատ-ժամ, լիթիում-երկաթ-ֆոսֆատային քիմիայով, որն ունի լավագույն երկարակեցությունն ու անվտանգությունը, և կղզային ռեժիմի ընդունակ ինվերտորների հետ, որ համակարգին թույլ են տալիս աշխատել, երբ ցանցն ընկած է, լավագույն դեպքում սնուցելով կարևորագույն բեռների ենթավահանակ, որ էական շղթաներն անջատում է մնացածից: Լուրջ, ցանցից անկախ գործելու ընդունակ համակարգն արժե քսանից վաթսուն հազար դոլար, և ճարտարապետությունն ավելի կարևոր է, քան չափը: Պահուստային արտադրությունը, պրոպանի կամ դիզելի գեներատորը, ծածկում է ձմռան երկարացած ամպամած շրջանը, երբ արևային արտադրությունը պակասում է, ընդ որում պրոպանը նախընտրելի է իր անժամկետ պահպանման համար, իսկ դիզելը կառավարելի է հավելանյութերով և պարբերական թարմացմամբ:

Ընտանիքը, որ միակցում է սրանք, փայտը՝ որպես հիմնական անկախ ջեռուցում, պրոպանը՝ որպես պահեստավորելի պահուստ, արևայինը մարտկոցներով՝ էլեկտրականության համար, գեներատորը՝ բացը լրացնելու,

կառուցել է էներգետիկ դիմակայունություն ձախողումների ամբողջ շառավղով՝ լրիվ իրագործման քառասունից հարյուր հազար դոլար գնով: Ընտանիքը, որ դրան հասնել չի կարող, միևնույն է, պետք է դատի առաջնահերթության միջով. նախ ջեռուցումը, որովհետև ձմեռն է սպանողը, ինչը նշանակում է փայտի վառարան, եթե ընդհանրապես հնարավոր է, կամ այլընտրանքային վառելիքի մեծ պաշարներ և առնվազն երկարացած խափանման մտածված ծրագիր, որովհետև ընտանիքը, որ մտքով անցել է, թե ինչ կաներ, արդեն առջևում է նրանից, որ չի անցել:

Սննդ

Սննդի պահեստը կամուրջն է, և այն կամուրջ անվանելը դրա նշանակությունը հասկանալու բանալին է: Այն նպատակակետը չէ: Նպատակակետն արտադրությունն է, որին անդրադառնում է հաջորդ բաժինը: Պահեստն այն է, ինչ ընտանիքին տանում է մթերային մատակարարման շղթայի ձախողման, որն առաջին կոտրվող բաներից կլինի, և այն կետի միջև ընկած միջակայքով, երբ ընտանիքի սեփական արտադրությունն արդեն հասել է իր կարիքին: Ընտանիքը, որ կերել-վերջացրել է իր պաշարները, նախքան իր արտադրությունը հասունացել է, ընկել է կամրջից. ընտանիքը, որ բավական է պահեստավորել մյուս ափին հասնելու համար, պահեստն օգտագործել է հենց նրա համար, ինչի համար պահեստը կա:

Ինչ պահեստավորել, բխում է նրանից, թե ինչ է մարմնին պետք և ինչն է պահվում: Հացահատիկը հիմքն է, որովհետև պատշաճ փաթեթավորմամբ այն պահվում է տասնամյակներ, միլարային տոպրակներում՝ թթվածնի կլանիչներով, սննդային կարգի դույլերի մեջ, ընդ որում ցորենն է պահվում բոլորից լավ՝ լավ պայմաններում ավելի քան երեսուն տարի: Տարեկան մեկ անձի հաշվով երեք հարյուր ֆունտ հացահատիկի թիվը հսկայական է հնչում, և ընտանիքների մեծ մասը երբեք այդքան հացահատիկ չէր ուտի, որովհետև իր կալորիաներն այլ տեղից են գալիս, բայց թիվն արժե հասկանալ իր ներկայացրածով, ոչ թե որպես տառացի թիրախ. այն կալորիական ապահովություն է չնչին գնով, մի քանի հարյուր դոլար մեկ անձի հաշվով, ապահովագրություն երևակայելի ամենաթանկ ձախողման դեմ՝ ուտելու բավական բան չունենալու ձախողման: Սա ուղղակիորեն կապվում է Երկրորդ հատորի ամենասթափեցնող գտածոյին, կենսաբանական հատակին, որից ներքև տևական քաղցը քայքայում է հենց բնավորությունը: Դույլերի հացահատիկը միայն մարմինը չէ, որ պաշտպանում է: Այն պաշտպանում է մարդուն, որին մարմինը կրում է՝ ընտանիքը պահելով այն հատակից վերև, որի մոտ Մինեսոթայի կամավորները և սովի բնակչությունները դադարեցին լինել նրանք, ովքեր եղել էին: Այս տեսանկյունից՝ երեք հարյուր ֆունտ ցորենը մի քանի հարյուր դոլարով ամենաէժան և ամենահետևանքալից միջոցներից է, որ ընտանիքը կարող է ձեռնարկել:

Պահեստի մնացածը հետևում է սննդառության և պահպանաժամկետի նույն տրամաբանությանը: Լոբազգիներ և ընդեղեն՝ սպիտակուցի համար, պահվում են հացահատիկի պես, տարեկան մեկ անձի հաշվով քսանհինգից հիսուն ֆունտ: Ճարպեր և յուղեր, վճռական և հաճախ մոռացվող, որովհետև առանց ճարպի մարմինը չի կարող արդյունավետ օգտագործել հացահատիկի ու լոբու կալորիաները. լավագույնը՝ եփելու յուղը սովորական գործածության միջով պտտեցնելն է, որ միշտ վեցից տասներկու ամսվա պաշար ձեռքի տակ լինի: Աղ, անփոխարինելի սննդառության և այն աղադրման ու աղաջրման համար, որ պահպանում են այլ սնունդ, պահվում է հավերժ, և մեծ քանակով պաշարելն այնքան էժան է, որ չանելու պատճառ չկա: Ծաքար և մեղր՝ արագ կալորիաների և պահածոյացման համար, ընդ որում մեղրն ըստ էության հավերժ է պահվում: Պահածոյացված բանջարեղեն ու միրգ՝ նեղ սննդակարգի պակասային հիվանդությունները կանխող վիտամինների համար, տնային պահածոյման, սառեցումով չորացման, ջրազրկման և առևտրային պահածոների սովորական գործածությամբ պտտեցման միջոցով: Վիտամիններ և հավելումներ՝ որպես էժան ապահովագրություն սահմանափակ սննդակարգի ծնած պակասությունների դեմ, ընտանիքի մեկ տարվա պաշարը՝ մի քանի հարյուր դոլարով: Եվ համեմունքներ ու համային նյութեր, որ թեթևամիտ են հնչում և չեն, որովհետև ամիսներ շարունակ նույն բրինձն ու լոբին դառնում է անտանելի, և բազմազանությունը, որ պահեստավորված սնունդը երկար միջակայքում ուտելի է դարձնում, գրեթե ոչինչ չարժե և սննդակարգի կայունության համար անում է ավելին, քան իր գինը կհուշեր:

Չորս հոգանոց ընտանիքի մեկ տարվա լուրջ սննդի պահեստն արժե չորսից ութ հազար դոլար, ինչն ընտանիքների մեծ մասի համար բեռ չէ և իրական ապահովագրական դիրք է տալիս՝ պահանջելով միայն տարածք, կազմակերպվածություն և պտտեցում: Ժամանակի մեկ կետը վճռորոշ է և բխում է ձախողման բնույթից. մանրածախ սննդի մատակարարման շղթան կոտրվում է ցանկացած լուրջ խաթարման վաղ փուլում, ուստի պահեստը պետք է տեղում լինի նախքան դարակների դատարկվելը, որովհետև ընտանիքը, որ փորձում է այն հավաքել, երբ մյուսները նույնն են փորձում անել, բաց է թողել այն պատուհանը, որ վաղ նախապատրաստվողն օգտագործեց:

Արտադրություն

Պահեստը կամուրջն է. արտադրությունը մյուս ափն է: Դրանց միջև տարբերությունը հետհաշվարկի և կայուն վիճակի տարբերությունն է, և դա ֆիզիկական շերտի ամենակարևոր տարբերությունն է: Ընտանիքը, որ ապրում է իր պաշարներով, դիտում է դեպի զրո ընկնող թիվ: Ընտանիքը, որ արտադրում է, գտնվում է վիճակում, որ կարող է տևել՝ համալրելով սպառելուն զուգընթաց, և առաջին վիճակից երկրորդին անցնելը խաթարումից գոյատևելուց դեպի դրա միջով ապրելուն անցնելն է:

Արտադրությունը պահեստից դժվար է հենց այն ձևով, որ կարևոր է. այն հնարավոր չէ գնել կարիքի պահին, որովհետև այն հենվում է հմտության վրա, որ կուտակվում է միայն սեզոնների ընթացքում: Ահա թե ինչու է այն աստիճանակարգում պաշարներից վեր և ինչու պետք է սկսվի կարիքից տարիներ առաջ: Նույնիսկ համեստ չափի բանջարանոցը, քառորդից կես ակր՝ լավ կառավարված, տալիս է ընտանիքի բանջարեղենի զգալի բաժինը և կալորիաների մի մասը, բայց հինգ տարվա բանջարանոցագործն ու առաջին տարվա բանջարանոցագործը նույնը չեն, որովհետև հինգ տարվանը գիտի հողը, կլիման, վնասատուներին և գործող տեսակները, և այդ գիտելիքը սեղմել հնարավոր չէ: Պտղատու ծառերը բերք են տալիս երեքից յոթ տարում, ինչը հիմա տնկելու փաստարկն է, ոչ թե ընդհանրապես չտնկելու. ընտանեկան պտղատու այգին՝ քսանից հիսուն ծառով, ծառը քսանից հիսուն դոլարով, կայանալուց հետո լրջորեն է արտադրում և դրանից հետո՝ տասնամյակներ: Հատապտուղներն ավելի արագ են բերք տալիս, երկու-երեք տարում, և վարձահատույց են լինում նույնիսկ համեստ տարածքին: Ածան հավերն անասնապահության մուտքի կետն են, և ժառանգական ցեղերը, որոնք իրենք են թխսելու իրենց ճտերը, կարևոր են այնպես, որ կատալոգային նկարագրությունները մթագնում են, որովհետև առևտրային ցեղերը, որոնք իրենց ձագերին չեն մեծացնի, ընտանիքին կախված են թողնում ինկուբատորային տնտեսությունից, ինչը հենց այն տեսակի արտաքին կախվածությունն է, որից ամբողջ այս ձեռնարկումը կոչված է փախչելու: Իրական հողատարածքի վրա հնարավոր են դառնում ավելի խոշոր կենդանիները, կաթնատու այծը, ընտանեկան կովը, ոչխարն ու խոզը, յուրաքանչյուրն իր հմտության, ենթակառուցվածքի և ամենօրյա աշխատանքի պահանջներով:

Արտադրությունը ֆիզիկական շերտը հետ է կապում նախորդ գլխի գտնվելու վայրի շերտին, որովհետև արտադրությունը հող է պահանջում, և հող չունեցող ընտանիքը դրանից քիչ բան կարող է ուղղակիորեն անել: Ինչ կարող է անել հողազուրկ ընտանիքը, արտադրությանը համայնքի միջոցով հասնելն է, համայնքի աջակցությամբ գործող գյուղատնտեսության, համայնքային բանջարանոցների և տեղի ֆերմերների հետ հարաբերությունների միջոցով, որոնք խաթարման մեջ կարելի կլիներ գործի դնել, ինչն ավելի թույլ դիրք է, քան հողի տիրապետումը, բայց իրական է, և ինքնին ևս մեկ ձևն է համայնքն առաջինը դնող սկզբունքի, որ կարգավորում է ամբողջ գիրքը:

Բժշկական կարողություն

Բժշկական նախապատրաստությունը փոքր ներդրման դիմաց մեծ պաշտպանություն է վերադարձնում, և այն շերտերից ամենաանտեսվածներից է, որովհետև արդի ընտանիքն իր առողջությունն այնքան լիովին է պատվիրակել մասնագետների և մատակարարման շղթաների համակարգին, որ մոռացել է, որ առողջությունը երբևէ ընտանեկան հմտություն է եղել: Խաթարման մեջ մասնագետները կարող են անհասանելի լինել, և դեղատնային մատակարարման

շղթան, որ անցնում է սակավաթիվ արտասահմանյան արտադրողների միջով, կարող է առաջին կոտրվողներից լինել, և ընտանիքը հետ է նետվում նրա վրա, ինչ պահեստավորել է և ինչ գիտի։

Ինչ պիտի պահեստավորած լինի, բխում է նրանից, թե ինչն է սխալ գնում։ Վնասվածքային պարագաներ լուրջ վնասվածքի համար, լարանները, արյունահոսությունը կանգնեցնող թանզիվը և կրծքավանդակի փակիչ վիրակապերը, որ դիմակայում են այն արյունահոսությանը, որ սպանում է նախքան որևէ մասնագետ կհասներ։ Վերքերը փակելու, բեկակալելու և վիրակապելու կարողությունը։ Դեղամիջոցներ առանց բուժման վտանգավոր դարձող տարածված վիճակների համար, ցավազրկողները, ջերմիջեցնողները, փորլուծության դեմ միջոցները, հակահիստամինայինները և հակասնկայինները, հակաբիոտիկները՝ որտեղ դրանք օրինական ձեռք բերել հնարավոր է, էլեկտրոլիտների վերականգնումը, և ընտանիքի անդամների կախվածության տակ գտնվող դեղատոմսային դեղերի լուրջ երկարացված պաշար, որովհետև քրոնիկ դեղամիջոցի ընդհատումն ինքնին բժշկական ճգնաժամ է։ Ատամնաբուժական պարագաներ, որ մանր են հնչում և չեն, որովհետև ատամի խնդիրը հաճախադեպ է, տանջալի և առանց խնամքի հաշմող, և ժամանակավոր պլոմբանյութը, ատամնային մոմը, մեխակի յուղը և հիմնական գործիքները թույլ են տալիս արտակարգ դեպքը կառավարել, մինչև իրական խնամքը հասանելի լինի։

Պարագաներն էժան են, մի քանի հազար դոլար՝ գրագետ ընտանեկան հավաքածուի համար՝ տեղեկատու նյութերով։ Դրանք գործածելու կարողությունն ավելի մեծ ներդրումն է և ավելի արժեքավորը. այն կառուցվում է վայրի բնության առաջին օգնության դասընթացներով, շտապ բժշկական վարժանքով և, ամենալավը, համայնքի ներսում բժշկական մասնագետների հետ հարաբերություններով, ինչը կրկին համայնքն առաջինը դնող սկզբունքի վերահաստատումն է. ընտանիքի բժշկական դիմակայունությունը վերջին հաշվով կախված է նրանից, թե այն հիսունից մինչև մի քանի հարյուր մարդկանց մեջ, որոնց վրա նա կարող է հաշվել, կա՞ բուժքույր, բժիշկ կամ պարամեդիկ։

Պաշտպանություն

Պաշտպանությունն ընտանեկան ապահովման մակարդակում իր ռազմավարական չափման մեջ լուծված էր նախորդ գլխով և Երկրորդ հատորով. իրական անվտանգությունը գալիս է համայնքից, ոչ թե անհատական ամրոցից, և նույն զենքն առավելություն է կամ վտանգ՝ ամբողջովին կախված նրանից, թե այն մեկուսացած ընտանիքի ձեռքո՞ւմ է, թե՞ համակարգված համայնքի։ Սա հաստատված լինելով՝ ընտանեկան ապահովումը համեստ է և լավ հայտնի, որակյալ կենտրոնական բռնկման հրացան՝ տարածված տրամաչափի, որսորդական հրացան, հուսալի ատրճանակ, եզրային բռնկման հրացան՝ մանր

որսի ու վարժանքի համար, ողջամիտ քանակով պահվող և պտտեցվող ռազմամթերքով, ամբողջը՝ մի քանի հազար դոլարով։ Դրանք գործածելու հմտությունն ավելի կարևոր է, քան տիրապետելը, ահա թե ինչու հրաձգարանի ժամերն ու վարժանքն անվանապես զինված ընտանիքը վերածում են իրապես կարող ընտանիքի, և ինչու զենքերը գնող, բայց երբեք չվարժվող ընտանիքը ձեռք է բերել առարկաներ, ոչ թե կարողունակություն։ Կալվածքի անվտանգությունը, լավ կողպեքները, լուսավորությունը և պարագծի համեստ իրազեկությունը լրացնում են ապահովումը, բայց Երկրորդ հատորի շրջանակը ղեկավարում է այս ամենը. հրազենը մեկուսացած ընտանիքի ձեռքում թիրախ է, և կարգը, որ համայնքը դնում է առաջինը, իսկ անվտանգությունը՝ վերջինը, պատահականություն չէ, այլ վերլուծության եզրակացությունն է։

Տեղաշարժ, կապ, փաստաթղթեր

Մնացած ապահովումները ծառայում են մյուսներին և կարող են ավելի հակիրճ քննվել, ոչ որովհետև կարևոր չեն, այլ որովհետև դրանք կառավարող դատողությունն արդեն հաստատվածն է։ Խաթարման համար մեքենաները պետք է լինեն պարզ, դիմացկուն և նորոգելի՝ առանց համակարգչայնացված ախտորոշման, որ արդի մեքենան կապում է դիլերային ցանցին. հին դիզելային պիկապը, մեխանիկական ներարկմամբ և զերծ 2007 թվականից հետո պահանջվող արտանետումների էլեկտրոնիկայից, գնահատվում է հենց նրա համար, որ բանիմաց տերը կարող է այն աշխատուն պահել, երբ ցանցն այլևս չկա, ինչը նույն համակարգերից անկախության տրամաբանությունն է, որ անցավ ջրի, ջեռուցման և սննդի միջով։ Վառելիքի պահեստը երկարացնում է հեռահարությունը, ընդ որում դիզելը պահվում է տարիներ, մինչդեռ բենզինը՝ ամիսներ։ Ցանցից անկախ կապը, սիրողական ռադիոյի միջոցով, որ մեկ շաբաթավերջի ուսումնառությունը դարձնում է հասանելի, ձեռքի պտուտակով ընդունիչների և արբանյակային հաղորդիչների միջոցով, ընտանիքը պահում է տեղեկացված ու կապված, երբ սովորական ցանցերը ձախողվում են։ Եվ փաստաթղթավորումը, ինքնության, սեփականության, բժշկական և ֆինանսական գրառումները բազմաթիվ ապահով օրինակներով, թղթե գրքերի տեղեկատու գրադարանի հետ միասին՝ բժշկության, սննդի պահածոյացման, անասնապահության և նորոգման մասին, և իմաստը պահող կրոնական ու գրական երկերով, պահպանում է և՛ գործնական գիտելիքը, և՛ մարդկային ժառանգությունը, որ էկրանին վստահել չի կարելի, երբ հոսանքն ու ցանցը չկան։

Ինչ արժե և ինչ է նշանակում այդ գինը

Ընդհանուր ներդրումը տատանվում է այնքան լայն, որքան ընտանիքներն են։ Համեստ մակարդակը, որ ծածկում է հիմնական սննդի պահեստը, ջրի դիմակայունությունը, համեստ էներգետիկ պահուստը, հիմնական բժշկականն ու պաշտպանությունը, գործիքները և արժեքի պահուստները, կարելի է հասնել

տասից քսան հազար դոլարով մի քանի տարվա ընթացքում: Չափավոր մակարդակը, ավելի զգալի պահեստով և արտադրությամբ, ձեռքի պոմպով ջրհորով, փայտի ջեռուցմամբ, համեստ արևայինով, ավելի լիարժեք բժշկական կարողությամբ, ամբողջական գործիքակազմով, իմաստալից արժեքի պահուստներով և որոշ հողով, արժե հիսունից հարյուր հիսուն հազար՝ հինգից տասը տարվա ընթացքում: Լուրջ մակարդակը, լրիվ արտադրությամբ և ջրի դիմակայունությամբ, զգալի էներգետիկ անկախությամբ, համայնքային մասշտաբի բժշկական ու պաշտպանական կարողությամբ և նշանակալի արտադրողական հողով, արժե մի քանի հարյուր հազարից մինչև միլիոններ՝ տասնամյակի կամ ավելիի ընթացքում:

Ծախսի և դիմակայունության հարաբերությունն ամենակարևորն է, ինչ պետք է հասկանալ այս թվերի մասին, և այն գծային չէ: Առաջին տասը հազար դոլարը ոչնչի համեմատ հսկայական բարելավում է տալիս: Հաջորդ իննսուն հազարը՝ իմաստալից հետագա բարելավում: Հաջորդ ինը հարյուր հազարը՝ քիչ բան: Հատույցները կտրուկ նվազում են, և գործնական հետևանքն այն է, որ ոչ մի ընտանիք չպետք է իրեն պարտավորված զգա ծախսելու ամենաբարձր մակարդակով, որովհետև համեստ ընտանիքը, որ նվիրվել է համայնքին, զարգացրել է իր հմտությունները և արել է հիմնական ապահովումները, ավելի լավ է դիրքավորված, քան հարուստ ընտանիքը, որ մի ամբողջ կարողություն է ծախսել պաշարների վրա՝ անտեսելով վերին շերտերը: Սա նույն եզրակացությունն է, որին հասավ աստիճանակարգը, այժմ ձեռք բերված ծախսի կողմից. ֆիզիկական շերտն իրական է և արժանի ճիշտ արվելու, բայց այն վեցերորդ առաջնահերթությունն է, ծառայում է դիմակայունությանը, որ հաստատում են վերին շերտերը, և ինքնուրույն այդ դիմակայունությունն արտադրել չի կարող: Հաջորդ գլուխն անցնում է ֆինանսական շերտին, որտեղ նույն ղեկավար ներըմբռնումը, որ հարստությունը թույլտվության կառուցվածք է, որը կարող է հետ կանչվել, կազմակերպում է այն ամենը, ինչ հետևում է:

ԳԼՈՒԽ 17

Ֆինանսական շերտը

Այս գլուխն անդրադառնում է նրան, թե ինչ անել ֆինանսական ակտիվների հետ՝ նախորդ հատորների մշակած վերլուծության լույսի ներքո: Առաջարկություններն ուղիղ են, որովհետև դրանք մեղմելը ոչ մեկին չի ծառայում: Հիմնարար ներըմբռնումը, հաստատված Առաջին հատորի 7-րդ գլխում, այն է, որ արդի հասարակության մեջ հարստությունը մեծ մասամբ թույլտվության կառուցվածք է՝ շնորհված միջնորդների կողմից, որոնք վարում են գրանցումները և մշակում գործարքները, որ հարստությունը դարձնում են գործածելի: Այս գլուխն այդ ներըմբռնումն ախտորոշումից տանում է գործողության. ինչ պահել, ինչ իրացնել, ինչպես վարվել հարուստ ընտանիքների առջև ծառացած առանձնահատուկ բարդությունների հետ, և ինչ է իրականում պետք անել համեստ ընտանիքին: Առաջարկություններն ագրեսիվ կինչեն հիմնահոս ֆինանսական խորհրդատվությամբ դաստիարակված ընթերցողներին: Ագրեսիվությունը տրամաչափված է իրական իրավիճակին, ոչ թե մի արդյունաբերության զգայնություններին, որն ունի իր հաճախորդներին իր արտադրանքի մեջ պահելու պատճառներ: Ստանդարտ ֆինանսական խորհրդատվությունը, որ վերջին մի քանի տասնամյակներում ուղղորդել է հարստության կառավարումը, տրամաչափված է պայմանների համար, որոնք կարող են չշարունակվել: Բաժնետոմսերի և պարտատոմսերի բազմազանեցված պորտֆելները, անշարժ գույքը՝ որպես արժեքի երկարաժամկետ պահուստ, հարկային առավելություններով կենսաթոշակային հաշիվները, կյանքի ապահովագրությունն ու անուիտետները, արդի ֆինանսական պլանավորման ամբողջ ճարտարապետությունը. այս ամենը ենթադրում է, որ համակարգը, որում այս գործիքները գործում են, շարունակում է գործել: Եթե համակարգը մտնի լուրջ խաթարման մեջ, ստանդարտ խորհրդատվությունը դավաճանում է իր կրողներին, և ձախողումը կարող է լինել հանկարծակի և լիակատար:

Առաջին հատորի 7-րդ գլխի հիմնարար ներըմբռնումն այստեղ ուղղակիորեն կիրառվում է: Տարբեր ձևերով պահվող հարստությունը շատ տարբեր կերպ է արձագանքում տարբեր սցենարներին: Հարստությունը ֆինանսական հաստատություններում էլեկտրոնային գրանցումների ձևով կախված է նրանից, որ հաստատությունները շարունակեն պատվել այդ գրանցումները: Հարստությունը բաժնետոմսերի ձևով կախված է նրանից, որ բաժնետոմսերի շուկաները շարունակեն գործել, և հիմքում ընկած ընկերությունները շարունակեն աշխատել: Հարստությունն անշարժ գույքի ձևով կախված է գործարքային ենթակառուցվածքից և վարկի հասանելիություն ունեցող գնորդների պահանջարկից: Հարստությունը քո տիրապետության տակ գտնվող ֆիզիկական

առարկաների ձևով կախված է միայն այդ առարկաների ֆիզիկայից։

Առաջին ձևը, միջնորդներից կախված թղթային հարստությունը, այն է, ինչում արդի ընտանիքների մեծ մասն է պահում իր հարստության մեծ մասը։ Սա փլուզմանն ամենաենթակա ձևն է։ Վերջին ձևը, քո տիրապետության տակ գտնվող ֆիզիկական առարկաները, այն է, ինչում գրեթե ոչ մի արդի ընտանիք իմաստալից հարստություն չի պահում։ Սա փլուզմանն ամենադիմակայուն ձևն է։

Ողջամիտ մոտեցումն ամբողջ հարստությունն առաջին ձևից վերջինին փոխակերպելը չէ։ Դա ծայրահեղ կլիներ և կզրկեր այն արտադրողական կարողությունից, որ ֆինանսական շուկաները տալիս են սովորական ժամանակներում։ Ողջամիտ մոտեցումը հարստության որոշ մասը համակարգի շարունակումից խիստ կախված ձևերից տեղափոխելն է դեպի դրանից պակաս կախված ձևեր՝ սցենարների հավանականությունների սեփական գնահատմանը և ընդհանուր միջոցներին տրամաչափված համամասնություններով։ Արդի ընտանիքների մեծ մասը զանգվածաբար գերկշռված է փխրուն ֆինանսական ակտիվներում և թերկշռված՝ դիմակայուն ֆիզիկական ակտիվներում։ Այս անհավասարակշռության ուղղումը, թեկուզ մասնակի, կտրուկ բարելավում է դիրքը սցենարների ամբողջ շառավղով։ Կոնկրետ ուղղումները կախված են մեկնարկային դիրքից և միջոցներից։

Ինչ պահել

Ընտանիքների ամբողջ ընդգրկույթում որոշ պահումներ իմաստ ունեն տարբեր համամասնություններով։

Ֆիզիկական կանխիկ՝ պահված բանկային համակարգից դուրս, մանր թղթադրամներով, ապահով տնային պահոցում։ Իմաստալից գումարը տատանվում է սովորական ընտանիքի մի քանի ամսվա հիմնական ծախսերից մինչև զգալիորեն ավելին՝ բանկային երկարացած խաթարումից մտահոգվածների համար։ Կանխիկ պահելու գինը բաց թողնված տոկոսն է, որը ներկա տոկոսադրույքային միջավայրում իրական է, բայց տանելի։ Օգուտը հասանելիությունն է բանկային խաթարման ժամանակ, երբ էլեկտրոնային համակարգերը փակված են։ Կանխիկի պահեստավորումը պահանջում է տարրական անվտանգություն (հրակայուն պահարան, մի քանի տեղ, ակնհայտ տեղերից հեռու) և գիտակցում, որ պահումների մասին լայնորեն խոսել չի կարելի։

Ֆիզիկական ոսկի և արծաթ քո տիրապետության տակ, ճանաչված ձևերով։ Ինչպես քննվեց Գլուխ 15-ում, սա արժեքի ամենաամուր պահուստն է սցենարների ամենալայն շառավղով։ Մինչև 1965 թվականի շրջանառու արծաթե մանրադրամ (junk silver)՝ գործարքային օգտագործման համար։ American Silver Eagle և նման մեկունցիանոց արծաթե մետաղադրամներ՝ ավելի խոշոր գործարքների համար։ Ոսկե ինքնիշխան մետաղադրամներ՝ կոտորակային և լրիվ

ունցիայի չափերով, հարստության լուրջ պահպանման համար: Իմաստալից հարստությամբ ընտանիքների ողջամիտ բաժինն իրացվելի ակտիվների հինգից քսան տոկոսի միջև է՝ կախված համոզվածությունից և հանգամանքներից: Մետաղները պետք է լինեն անձնական տիրապետության տակ կամ լիովին հատկացված պահեստավորմամբ մի իրավազորության մեջ, ուր տերն իրապես կարող է հասնել: Բանկային պահատուփերը լուրջ պահումների համար հարմար չեն, որովհետև դրանք կարող են կնքվել դատարանի որոշմամբ կամ կառավարության գործողությամբ: Տնային պահեստավորումը պահանջում է իրական անվտանգություն. որակյալ պահարաններ, մի քանի տեղ տան ներսում և դրանից դուրս, գործառնական զսպվածություն պահումների մասին խոսելիս:

Բիթքոյն ինքնապահառությամբ: Բիթքոյնի որոշ բաժնի օգտին փաստարկն իրական է մասնակի փլուզման այն կոնկրետ սցենարի համար, երբ համաշխարհային ենթակառուցվածքը մնում է անվնաս: Իրացվելի հարստության հինգից տասնհինգ տոկոսը բիթքոյնով, պահված ապարատային դրամապանակների վրա՝ վերականգնման բառաշարքի պատշաճ անվտանգությամբ, ողջամիտ ապահովագրություն է բանկային խաթարման դեմ, երբ համաշխարհային կապը շարունակվում է: Ինքնապահառությունն Էական է: Բորսաներում պահվող բիթքոյնը (Coinbase, Binance և այլն) գործնական որևէ իմաստով բիթքոյն չէ. այն պայմանագրային պահանջ է բորսայի դեմ, որը կարող է ձախողվել, սառեցնել ելքերը կամ բռնագրավվել: Ապարատային դրամապանակը (Ledger, Trezor, Coldcard) գումարած մի քանի ապահով ֆիզիկական տեղերում պահվող վերականգնման բառաշարքը՝ ահա ինչն է տալիս իրական ինքնապահառություն: Տեխնիկական ուսուցման կորն իրական է, բայց հաղթահարելի ցանկացած մոտիվացված մարդու համար: Պահումները պետք է լինեն հատկապես բիթքոյնով, ոչ թե այլ կրիպտոարժույթներով, որոնք ունեն լրացուցիչ խոցելիություններ և ավելի թույլ հատկություններ որպես արժեքի պահուստ:

Արտադրողական հող, որ քոնն է ամբողջովին և որից կարող ես օգտվել: Սա ամենակարևոր պահումներից է նրանց համար, ովքեր ունեն այն ձեռք բերելու միջոցներ: Հողը, որ սնունդ է արտադրում, անասուն է պահում կամ փայտանյութ է տալիս, արժեք է պահպանում փաստացի բոլոր սցենարներում: Փլուզման մեջ հողը դառնում է ավելի արժեքավոր, ոչ թե պակաս: Մարտահրավերն այն աշխատանքն է, որ պահանջվում է հողն արտադրողական դարձնելու համար, և որն արդի տերերի մեծ մասը չունի: Հողի և այն մշակելու հմտությունների (կամ համայնքի) զուգորդումը հնարավոր ամենաուժեղ դիրքերից է: Գինը վիթխարի տատանվում է ըստ տարածաշրջանի, բայց իմաստալից արտադրողական հողատարածքը դիմակայուն տարածաշրջաններում հասանելի է համադրելի քաղաքային գույքից շատ ավելի ցածր գներով:

Գործիքներ, սարքավորումներ և երկարակյաց իրեր, որ արտադրողական գործունեություն են հնարավոր դարձնում: Որակյալ գործիքները տասնամյակներ են ծառայում և արժեք են պահում, որովհետև թույլ են տալիս արտադրել բաներ, որոնց կարիքը մարդիկ ունեն: Լավ գործիքների մեջ այսօր արված ներդրումը հարստություն է՝ պահպանված ամեն գալիքի միջով: Կարգը ներառում է ձեռքի գործիքներ, էլեկտրական գործիքներ՝ որտեղ տեղին է, գյուղատնտեսական գործիքակազմ, մեխանիկական սարքավորումներ, խոհանոցի և սննդի պահածոյացման սարքավորումներ, կարի մեքենաներ և նման իրեր:

Փոխանակման ապրանքների պաշարներ: Համեստ պահումներ իրերից, որոնք անցյալ խաթարումներում գործել են որպես ոչ պաշտոնական արժույթներ. ալկոհոլ (վիսկին պահվում է անժամկետ), աղ, շաքար, սուրճ, թեյ, ռազմամթերք, հիմնական դեղամիջոցներ՝ որտեղ օրինական է, վառելիք՝ անվտանգ պահեստավորման սահմաններում: Դրանք երկակի նշանակություն ունեն՝ որպես ընտանեկան պաշար և որպես առևտրի կարողություն, եթե պաշտոնական դրամական համակարգերը ձախողվեն: Մի քանի հազար դոլարի պահումներ այս կարգերի միջով իմաստալից դիմակայունություն են տալիս:

Հմտություններ և գիտելիք՝ քո գլխում և թղթե գրքերում: Ինչպես քննվել է ամբողջ գրքի ընթացքում, սա ամենադյուրակիր հարստությունն է, բռնագրավվել չի կարող և քեզ հետ է ճամփորդում ամեն հանգամանքում:

Ինչ իրացնել

Ֆինանսական նախապատրաստության ավելի դժվար կողմն այն ակտիվների իրացումն է, որոնց արժեքը գերազանցապես ներկա համակարգի ներսում է: Կարգերը, որ լուրջ քննության են արժանի.

Կենտրոնացված բաժնետոմսային դիրքեր առանձին ընկերություններում, հատկապես ֆինանսական ծառայությունների, անշարժ գույքի և համակարգային փլուզմանն ամենաենթակա այլ ոլորտներում: Բազմազանեցնելու պայմանական խորհուրդը մասամբ ճիշտ է, բայց բավական հեռու չի գնում: Նույնիսկ բազմազանեցված բաժնետոմսային ներգրավվածությունը կախված է նրանից, որ բաժնետոմսերի շուկաները շարունակեն գործել, ինչը կախված է նրանից, որ ֆինանսական համակարգը շարունակի գործել: Բաժնետոմսային ներգրավվածությունն իջեցնելը մինչև մի մակարդակ, որ հանգիստ ես կորցնել, եթե շուկաները ձախողվեն, ողջամիտ նախապատրաստություն է:

Երկար տևողության պարտատոմսեր, հատկապես տասը տարուց ավելի մարման ժամկետով ԱՄՆ պետական պարտատոմսեր: 2022-2023 թվականների պարտատոմսային անկումը ցույց տվեց, որ երկար տևողության պարտատոմսերը բարձրացող տոկոսադրույքների միջավայրում կարող են կորցնել արժեքի քառասուն տոկոսը: Հետագա կորուստներ հնարավոր են, եթե դրույքներն էլ

ավելի բարձրանան, և լուրջ կորուստներ՝ եթե թողարկող կառույցի հանդեպ վստահության կորուստ լինի: Կենսաթոշակային հաշիվներում երկար տևողության պարտատոմսերն առանձնահատուկ ռիսկ են, որովհետև վերականգնման ժամանակային հորիզոնը տարեց տերերի համար կարող է գոյություն չունենալ:

Ներդրումային կարգի կորպորատիվ պարտատոմսերը կախված են կորպորատիվ վճարունակությունից պայմաններում, որոնք կարող են չշարունակվել: Նույնը՝ բարձր եկամտաբերության պարտատոմսերի դեպքում, առավել ևս մեծ ռիսկով:

Անշարժ գույք, որ պահվում է որպես ներդրում՝ անձնական բնակարանից կամ արտադրողական հողից դուրս: Ներդրումային անշարժ գույքը կախված է գործարքային շուկաներից, հիփոթեքի հասանելիությունից և վարձակալների վճարունակությունից, որոնք բոլորը թուլանում են փլուզման մեջ: Ներդրումային գույքի իրացումը, քանի դեռ շուկաները գործում են, և այլ ձևերի փոխակերպումը շատ տերերի համար ողջամիտ է:

Ապահովագրական և անուիտետային արտադրանքներ, որոնք կախված են ապահովագրողի վճարունակությունից: Կյանքի ապահովագրությունը, անուիտետները և նման արտադրանքները պահանջներ են ապահովագրական ընկերությունների դեմ, որոնք կարող են բախվել լարումների, որ ձգձգում կամ նվազեցնում են վճարումները: Այս արտադրանքներից ներգրավվածության նվազեցումը, որտեղ հնարավոր է, ողջամիտ է: Կյանքի ապահովագրությունը մասնավորապես պետք է գնահատվի իրական կարիքի դիմաց. շատ ընտանիքներ գերապահովագրված են հանգամանքների համար, որոնք այլևս չեն գործում:

Ադամանդներ, շքեղ հավաքածուներ, արվեստ և այլ ցածր իրացվելիության կարգավիճակային ապրանքներ: Այս կարգերն ունեն յուրահատուկ խոցելիություններ: Այս իրերի աճուրդային շուկաները կախված են գնորդների շրջանակում շարունակվող հարստությունից, գործող փոխադրումից, ապահովագրությունից, նույնականացման ենթակառուցվածքից, որոնք բոլորը կարող են խաթարվել: Գնման-վաճառքի ճեղքվածքը սովորական ժամանակներում անբարենպաստ է և լարվածության մեջ դառնում է աղետալի: Այս պահումների իրացումը, քանի դեռ շուկաները գործում են, և ավելի լավ ձևերի փոխակերպումը շատ տերերի համար տեղին է:

Հատկապես ադամանդների մասին. քննության արժանի վերլուծությունը սուր է: Ադամանդե պահումների մեծ մասը մանրածախ գնումներ են՝ մեծածախից զգալի հավելագնով, ընդ որում լաբորատոր աճեցված ադամանդների կառուցվածքային ճնշումն էլ ավելի է իջեցնում շուկայական արժեքները, իսկ լարված սցենարներում իրացվելիությունը ծայրահեղ ցածր է: Հիմա վաճառելը հասանելի լավագույն պայմաններով, պահելով միայն մի քանի բացառիկ նմուշ

դյուրակրության կիրառության համար, և հասույթի փոխակերպումն ավելի լավ ձևերի՝ ահա ողջամիտ ռազմավարությունը: Նույն տրամաբանությունը վերաբերում է շքեղ ժամացույցներին, ցածր և միջին շուկայի արվեստին, ազնիվ գինիների հավաքածուներին և նման պահումներին: Իրենց կարգերի գագաթի բացառիկ նմուշները կարող են արժեքն ավելի լավ պահել, քան լայն շուկաները, բայց այս կարգերի պահումների մեծ մասը՝ ոչ:

Կենտրոնացված գործարար բաժնեմաս, որ հեշտությամբ բազմազանեցվել չի կարող: Հիմնադիրները և բարձրաստիճան ղեկավարները հաճախ իրենց հարստության մեծ մասը պահում են իրենց կառուցած ընկերությունների բաժնեմասում: Սա տեղին է գործուն ներգրավվածության ընթացքում, բայց լուրջ կենտրոնացման ռիսկ է: Բազմազանեցումը հասանելի ցանկացած մեխանիզմով (երկրորդային վաճառքներ, փոխանակման հիմնադրամներ, աստիճանական վաճառք թույլատրելի առևտրային պատուհաններում) նվազեցնում է ներգրավվածությունը:

Մասնավոր բաժնեմասնակցային և մասնավոր վարկային հիմնադրամների հանձնառություններ: Այս գործիքները սովորաբար ունեն յոթից տասներկու տարվա արգելափակման ժամկետներ և սահմանափակ կամ բացակա իրացվելիություն: Զգալի մասնավոր ներդրումային ներգրավվածությամբ ընտանիքները կանգնած են հեռանկարի առաջ, որ այդ միջոցներին ողջամիտ ժամկետում հասնել չեն կարողանա, եթե հանգամանքները պահանջեն: Հիմնադրամներն իրենք կարող են լուրջ մարտահրավերների բախվել փլուզման մեջ, որովհետև դրանց հիմքում ընկած ներդրումները կախված են շարունակվող տնտեսական գործունեությունից: Նոր հանձնառությունները պետք է արվեն զգուշությամբ, իսկ գործողները՝ գնահատվեն այլընտրանքների դիմաց:

Հարուստ ընտանիքների առանձնահատուկ հարցը

Հարստության ավելի բարձր ծայրում գտնվող ընտանիքների համար հարցերն ավելի են բարդանում, որովհետև ներգրավված բացարձակ գումարներն ավելի մեծ են, իսկ առկա կառուցվածքները՝ սովորաբար ավելի մշակված: Հարուստ ընտանիքների պայմանական կառուցվածքը ներառում է ներդրումային հաշիվներ խոշոր ընկերություններում, ընտանեկան սահմանափակ գործընկերություններ, տարատեսակ հավատարմագրային հիմնադրամներ, հավատարմագրային պահմամբ կյանքի ապահովագրություն, անշարժ գույքի պահումներ մի քանի վայրերում, արվեստ ու հավաքածուներ, գործարար շահեր, բարեգործական հիմնադրամային հանձնառություններ և զանազան այլ գործիքներ: Յուրաքանչյուրը նախագծված էր որոշակի նպատակների համար ներկա համակարգի ներսում:

Լուրջ փլուզման մեջ այս ճարտարապետության մեծ մասը սահմանափակ պաշտպանություն է տալիս: Ներդրումային հաշիվները պահող խոշոր ընկերություններն իրենք ենթակա են ելքերի սահմանափակման, պահառության խնդիրների և գործընկերային ռիսկի: Հավատարմագրային կառուցվածքները գործելու համար կախված են իրավական ենթակառուցվածքի շարունակումից: Անշարժ գույքի պահումները կախված են գործարքների շուկաների շարունակումից: Արվեստն ու հավաքածուները կախված են աճուրդային շուկաների և պահեստավորման ենթակառուցվածքի շարունակումից: Հիմնադրամային հանձնառությունները կախված են դրանք կատարելու շարունակվող կարողությունից: Հարուստ ընտանիքը, որ տասնամյակների ընթացքում խնամքով կառուցել է այս կառուցվածքները, կարող է հայտնաբերել, որ խնամքով կառուցվածը չի գոյատևում մեր քննարկած կոնկրետ սցենարները:

Հարուստ ընտանիքների ողջամիտ մոտեցումը նշանակալի վերակառուցումն է, քանի դեռ վերակառուցումը հնարավոր է: Կոնկրետ քայլերը ներառում են ֆինանսական միջնորդներից ներգրավվածության նվազեցումը՝ հարստության ավելի բարձր բաժինը պահելով ֆիզիկական ձևերում, արտադրողական ակտիվներում և գործող բիզնեսներում, որոնք արտադրում են իրական բաներ, ոչ թե ֆինանսական եկամտաբերություն: Իրավազորական բազմազանեցումը, որ պահումները կենտրոնացած չլինեն մեկ երկրում կամ ֆինանսական համակարգում՝ գիտակցելով, որ սա ավելի բարդ է, քան հնչում է, որովհետև հարուստ ընտանիքների մեծ մասն ունի իր հիմնական իրավազորության շուրջ կառուցված համակարգեր, և իրական բազմազանեցումը պահանջում է նշանակալի ակտիվների փաստացի տեղափոխում, ոչ թե սոսկ թղթային կառուցվածքներ: Դիմակայուն տարածաշրջաններում արտադրողական հողի ձեռքբերումը և այդ հողի վրա իրական գործող կարողության կառուցումն այնպես, որ հարուստ ընտանիքը կարողանա վարել կամ վարել տալ, ի տարբերություն արտադրողական գործառույթ չունեցող հանգստյան կալվածք ունենալու: Գործող ագարակները, ռանչոները, խաղողի այգիները կամ նման գործող ձեռնարկումները, որոնք արտադրում են իրական բաներ և կկարողանային շարունակել դրանք արտադրել խաթարված պայմաններում, տալիս են արժեք, որին ֆինանսական պահումները հավասարվել չեն կարող:

Համայնքների կառուցումը կամ դրանց միանալը, որոնք տալիս են այն սոցիալական հյուսվածքը, որ միայն հարստությունը չի կարող: Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը հաստատեց, որ գործող համայնքի մեջ ինտեգրված հարուստ ընտանիքն ունի պաշարներ, որ միայն հարստությունը գնել չէր կարող, և որ հարուստ ընտանիքը, որ իրեն պատկերացնում է պատերով ու անվտանգության ծառայությամբ պաշտպանված, թյուրըմբռնում է սպառնալիքի մոդելը:

Ներդրումը հաջորդ սերնդի իրական կարողունակությունների մեջ, ոչ միայն նրանց ֆինանսական ժառանգության: Երեխաները, որոնք ունեն գործնական

հմտություններ, կրոնական կամ փիլիսոփայական հենք, ինտեգրվածություն համայնքի մեջ և փոխադարձ պարտավորության հարաբերություններ, փլուզման մեջ ավելի լավ կապրեն, քան երեխաները, որոնք ունեն միայն ֆինանսական ժառանգություն և էլիտար վկայագրեր: Ժառանգության ռազմավարության տեղաշարժը փողից դեպի կարողունակություն և բնավորություն հետևանքալից է:

Մասնագիտական խորհրդատուներից կախվածության նվազեցումը, որոնք իրենք խորհուրդ տալու համար կախված են ներկա համակարգից: Խոշոր ընկերությունների ֆինանսական խորհրդատուները չեն կարող առաջարկել այս գլխում նկարագրված քայլերը՝ չխախտելով պայմանական բազմազանեցված պորտֆելներ առաջարկելու իրենց հավատարմագրային պարտավորությունները: Իրավաբանները չեն կարող առաջարկել քանդել կառուցվածքները, որ իրենք են օգնել կառուցել: Հաշվապահները չեն կարող առաջարկել պարզեցնել բաներ, որոնց կառավարումից են կախված իրենց վարձավճարները: Խորհրդատուները վատ մարդիկ չեն. նրանք սահմանափակված են իրենց դերերով: Հարուստ ընտանիքը, որ ուզում է լրջորեն դիրքավորվել փլուզման համար, հաճախ պետք է նշանակալի աշխատանք անի պայմանական խորհրդատվական ուղիներից դուրս՝ լրացված մասնագետներով, որոնք հասկանում են այն կոնկրետ սցենարները, որոնց համար նախապատրաստություն է արվում:

Քննել, թե արդյոք հարստության մի մասը պետք է գործադրվի հիմա, ոչ թե պահպանվի: Հարստությունը, որ գործադրվում է արտադրողական ներդրման մեջ քո համայնքում, քո ընտանիքի իրական կարողունակությունների մեջ, իրական նպատակների ծառայող իրական ակտիվների մեջ, կարող է ավելի տևական արժեք տալ, քան ֆինանսական ձևով պահպանված հարստությունը, որ կարող է փլուզումը չգոյատևել: Հարստության պահպանման պայմանական առաջնահերթությունը գուցե պետք է հավասարակշռվի գոյատևող բաներ կառուցելու առաջնահերթության հետ:

Ամենահարուստների համար, հարյուրավոր միլիոնների կամ միլիարդների զուտ կարողությամբ, կոնկրետ մարտահրավերները տարբեր են, բայց զուգահեռ: Բացարձակ գումարներն ավելի մեծ են: Բարդությունն ավելի մեծ է: Խորհրդատուներն ավելի են ներդրված ներկա կառուցվածքի մեջ: Բայց հիմնարար վերլուծությունը կիրառվում է: Ամբողջովին ֆինանսական ձևով պահվող հարստությունը ռիսկի տակ է այնպիսի ձևերով, որ տերերը սովորաբար չեն գնահատում: Հարստությունը, գործադրված դիմակայուն ձևերի, արտադրողական ակտիվների և իմաստալից համայնքի մեջ, տալիս է պաշտպանություն, որ միայն ֆինանսական հարստությունը չի կարող:

Հարուստ ընտանիքների ամենադժվար հոգեբանական հարմարումն ընդունելն է, որ իրենց ներկա խորհրդատուներն ու կառուցվածքները գուցե իրենց չեն տալիս լավարկված ուղղորդում մեր քննարկած կոնկրետ սցենարների համար:

Հարուստ ընտանիքների մեծ մասը խորապես վստահում է իր խորհրդատուներին, հաճախ տասնամյակների հարաբերությունների հիմքով: Խորհրդատուները կարող են գերազանց լինել իրենց արածում՝ համակարգի ներսում, ինչպես այն եղել է: Նրանք հաճախ վատ են զինված խորհուրդ տալու համակարգի փլուզման համար դիրքավորվելու հարցում: Այս բացը ճանաչելը և դրա վրա գործելը հարստության տիրոջ պատասխանատվությունն է, ոչ թե խորհրդատուի: Խորհրդատուն չի կարող առաջարկել իր սեփական անպետքացումը:

Համեստ միջոցներով ընտանիքի դիրքը

Համեստ հարստության մակարդակի ընտանիքների համար վերլուծությունը որոշ առումներով ավելի պարզ է: Վերակառուցման համար հասանելի գումարներն ավելի փոքր են, բայց ավելի փոքր է նաև վերակառուցման կարիք ունեցող առկա ճարտարապետությունը: Սովորական միջին խավի ընտանիքի ողջամիտ քայլերը ներառում են հիմնական ֆինանսական դիմակայունության հաստատումը (մի քանի ամսվա ծախսեր հասանելի կանխիկով, ֆիզիկական թանկարժեք մետաղների համեստ պահումներ մի քանի հազար դոլարի արժեքով, որոշ բիթքոյն ինքնապահառությամբ, եթե ընտանիքը տեխնիկապես կարող է, պաշարների ու փոխանակման ապրանքների համեստ պահեստ). փխրուն ակտիվներից ներգրավվածության նվազեցումը՝ բաժնետոմսային ներգրավվածության համեստ կրճատմամբ, եթե տարիքին ու հանգամանքներին համապատասխան է, ապահովագրական արտադրանքների գնահատմամբ իրական կարիքի դիմաց, արտադրողական չհանդիսացող ներդրումային անշարժ գույքի ուշադիր քննությամբ. ներդրումը կարողունակության մեջ՝ հմտությունների զարգացմամբ, գործիքներով, բանջարանոցով, հիմնական անասնապահությամբ՝ եթե տեղին է, համայնքային կապերի կառուցմամբ կամ ամրապնդմամբ. և ընտանիքի դիրքավորումը դիմակայունության համար՝ առանց սովորական կյանքը խաթարելու: Նպատակը գոյատևապաշտի պես ապրելը չէ, այլ դիմակայունության ինտեգրումը սովորական կյանքի մեջ, որ ընտանիքը դիրքավորված լինի ամեն գալիքի համար՝ առանց ներկա պայմաններում գործելու անկարող դառնալու: Այս տեսակի նախապատրաստության գինը համեստ ընտանիքի համար իրական է, բայց ոչ ջախջախիչ: Հինգից քսան հազար դոլարը մի քանի տարվա ընթացքում, զուգակցված հմտությունների ներդրման և համայնքի կառուցման հետ, տալիս է իմաստալից դիմակայունություն: Ընտանիքը պաշտպանված չէ բոլոր սցենարներից, բայց դիրքավորված է կտրուկ ավելի լավ, քան ոչինչ չարած ընտանիքը:

Անցման հարցը

Նշանակալի փոփոխություններ անող ընտանիքների համար անցումների ժամանակը կարևոր է: Փխրուն ակտիվների վաճառքը և դիմակայունների ձեռքբերումը ժամանակ է պահանջում և ծախսեր է առաջացնում: Դա

աստիճանաբար անելն ամիսների ու տարիների ընթացքում թույլ է տալիս միջինացնել շուկայական պայմանների միջով: Դա հանկարծակի անելը՝ սուր մտահոգություններին ի պատասխան, ծնում է գործարքներ անբարենպաստ գներով:

Ողջամիտ մոտեցումն անցումը հիմա սկսելն է, քանի դեռ շուկաները նորմալ գործում են, և շարունակելը՝ չափված տեմպով: Ընտանիքը, որ սկսում է հիմա և հաստատուն առաջ է գնում երկու-երեք տարվա ընթացքում, շատ ավելի լավ դիրքավորված կլինի, քան ընտանիքը, որ սպասում է հստակ ազդանշանների և հետո ստիպված է գործարքներ անել խաթարված շուկաներում:

Վաղ լինելու գինը տանելի է: Որոշ ակտիվներ վաճառված կլինեն գներով, որոնք հետագա գներից ցածր դուրս կեան: Որոշ նախապատրաստումներ ավելորդ դուրս կգան, եթե պայմանները չվատթարանան: Ուշանալու գինը, սակայն, պոտենցիալ աղետալի է: Ընտանիքը, որ սպասեց և հետո ընդհանրապես գործարք անել չկարողացավ, կրել է այն կորուստը, որի դեմ վաղ նախապատրաստվողն ապահովագրվում էր:

Անհամաչափությունը գործողության կողմն է: Նախապատրաստվելու և սխալվելու գինն իրական է, բայց սահմանափակ: Չնախապատրաստվելու և ճիշտ դուրս գալու գինն անսահմանափակ է: Բանական դիրքը, մեր քննարկած սցենարների ցանկացած ոչ չնչին հավանականության դեպքում, իմաստալից նախապատրաստվելն է, նույնիսկ եթե սցենարները չիրականանան:

Եզրափակիչ ծանոթություն ֆինանսական շերտի մասին

Այս գլխի ամենախոր ներըմբռնումն այն է, ինչ հաստատեց Առաջին հատորի 7-րդ գլուխը, և ինչ այս գլուխը թարգմանում էր գործողության: Արդի հասարակության մեջ հարստությունը մեծ մասամբ թույլտվության կառուցվածք է: Թույլտվությունը շնորհում են միջնորդները, կարգավորիչ շրջանակները, իրավական համակարգերը և այն լայն համակարգը, որ արժևորում է հարստության ներկայացրած պահանջները: Երբ թույլտվությունը հետ է կանչվում, թղթի վրա գոյություն ունեցող հարստությունը դառնում է հարստություն միայն անունով:

Հարստության այն ձևերը, որ կախված չեն այս թույլտվությունից, ստորադաս են սովորական ժամանակներում, որովհետև եկամուտ չեն բերում, անհարմար են պահելու համար և սահմանափակ են մասշտաբով: Դրանք գերադաս են փլուզման մեջ, որովհետև գոյություն ունեն թույլտվության կառուցվածքից անկախ: Իմաստուն դիրքավորումը գիտակցումն է, որ հարստության երկու տեսակներն էլ տարբեր նպատակների են ծառայում, որ արդի ընտանիքների մեծ մասը գերբաշխված է թույլտվությունից կախված հարստության մեջ, և որ որոշ տեղաշարժ դեպի անկախ ձևեր տեղին է այժմ զարգացող պայմանների համար: Այս տեղաշարժը խուճապ չի պահանջում, սովորական կյանքից հրաժարվել չի

պահանջում, ծայրահեղ դիրքեր չի պահանջում: Այն պահանջում է իրական իրավիճակի ազնիվ գիտակցում և աստիճանական, կանխամտածված վերադիրքավորում՝ սեփական միջոցներին ու համոզվածությանը համաչափ: Ընտանիքը, որ անում է այս գործը, թեկուզ համեստորեն, անում է այն, ինչ ոչ մի կոնկրետ արտաքին հեղինակություն իրեն չի ասի անել, բայց ինչ իր սեփական վերլուծությունն է հուշում, որ իմաստուն է: Դա ընտանիքի պատասխանատվությունն է, և ավելի ու ավելի՝ պատասխանատվություն, որ հնարավոր չէ պատվիրակել խորհրդատուներին, որոնք ծառայում են համակարգին, որ գուցե չգոյատևի առջևում սպասվող պայմանները:

ԳԼՈՒԽ 18

Իմաստի և համայնքի շերտը

Այս գլուխն ամբողջացնում է աստիճանակարգը՝ անդրադառնալով այն շերտին, որին նախորդ երեք գլուխները չէին կարող անդրադառնալ պաշարների, ֆինանսական վերադիրքավորման կամ ֆիզիկական ենթակառուցվածքի միջոցով: Երկրորդ հատորի Գլուխ 9-ը հաստատեց, որ տևական զրկանքի տակ մարդկանց՝ իրենց մարդկայնությունը պահպանած գոյատևելը որոշում է իմաստի շրջանակը, որ վկայությունը համընկնում է համակենտրոնացման ճամբարների, Գուլագի, ռազմագերիների ճամբարների, սովերի և փախստականների փորձառությունների մասին ամբողջ գրականության միջով, և որ ներքին պաշարը, որ դիմանում է, երբ պայմանները մերկացնում են ամեն ինչ, խորքային կրոնական կամ փիլիսոփայական ներգրավվածությունն է: Այս գլուխն այդ դրույթը վերաքննության չի ենթարկում: Այն հարցնում է, թե ինչ պետք է ընտանիքն իրապես անի դրա շուրջ՝ պայմանների ժամանելուն նախորդող տարիներին: Պատասխանն ավելի դժվար է, քան մյուս շերտերից որևէ մեկի պատասխանը, որովհետև իմաստի շրջանակը հնարավոր չէ ձեռք բերել գնումով կամ տեխնիկական ուսուցմամբ: Այն պահանջում է իրական փոփոխություն նրանում, թե ինչպես ես հարաբերվում ինքդ քեզ, ուրիշներին և նրան, ինչ դու հասկանում ես որպես վերջնական: Գլուխն անցնում է նրա միջով, թե ինչ է այդ փոփոխությունը գործնականում ներառում, ուշադրությամբ վերադարձի ուղուն նրանց համար, ովքեր հեռացել են կրոնական կենսակերպից, ավելի դժվար ուղուն առաջ նրանց համար, ովքեր երբեք չեն ունեցել այն, և համայնքի անդամության աշխատանքին, որ շրջանակը խարսխում է առօրյա կյանքում: Նախորդ գլուխներն անդրադարձան նրան, թե ինչ ունենալ, որտեղ լինել և ինչ անել: Այս գլուխն անդրադառնում է նրան, թե ինչ լինել, որովհետև ամենախոր նախապատրաստությունը ոչ թե արտաքին է, այլ ներքին: Պաշարները, վայրը, արտադրողական կարողությունը, ֆինանսական վերադիրքավորումը՝ բոլորը ծառայում են մարմնի գոյատևմանը: Իմաստի և համայնքի շերտը ծառայում է անձի գոյատևմանը:

Երկրորդ հատորի Գլուխ 9-ը շարադրեց վկայությունը, թե ինչու է սա կարևոր: Մինեսոթայի սովամահության փորձարարության գտածոն, որ մարդկային բարոյական կարողությունն ունի կենսաբանական հատակ, և որ հատակը տատանվում է անհատից անհատ, բայց գոյություն ունի բոլորի համար: Համընկնող դիտարկումները՝ Ֆրանկլից (Frankl) ճամբարներում, Սոլժենիցինից (Solzhenitsyn) Գուլագում, Սթոքդեյլից և Դենթոնից (Stockdale, Denton) «Հանոյ Հիլթոնում», և սովերի ու տարագրությունների վերապրածներից մայրցամաքների միջով, որ նրանց, ովքեր պահպանեցին իրենց այն

պայմաններում, որ պիտի կործանեին իրենց, որոշեց իմաստի շրջանակը, ոչ թե ուժը, խելքը կամ միջոցները։ Ավելի խոր դիտարկումը, որ հանգամանքների վրա կառուցված շրջանակները չեն գոյատևում հանգամանքների կորուստը, մինչդեռ հանգամանքները գերանցող շրջանակները գոյատևում են։ Այս ամենից ոչինչ վերաքննության կարիք չունի։ Հարցը, որին անդրադառնում է սույն գլուխը, այն է, թե ինչ անել դրա շուրջ։

Ինչ անել դրա շուրջ՝ այս գրքի ամենադժվար հարցն է, որովհետև պատասխանը հնարավոր չէ գործառնականացնել այնպես, ինչպես մյուս շերտերը։ Չկա ձեռք բերվելիք պաշարների ցուցակ։ Չկա հատկացվելիք կոնկրետ դոլարային թիվ։ Չկա հնգաքայլ ընթացակարգ, որ արդյունքն արտադրի։ Աշխատանքը ներքին է, դանդաղ, հաճախ անփայլ և հաճախակի անհարմար։ Այն նաև, ըստ վկայության, ամենակարևոր աշխատանքն է։ Ընտանիքը, որի մոտ ամեն ինչ տեղում է, բայց սա բացակայում է, մերկացված է ամենախոր մակարդակում։ Ընտանիքը, որի մոտ սա տեղում է, իսկ մյուս շերտերը համեստ են, պաշտպանված է ամենախոր մակարդակում, նույնիսկ այնտեղ, որտեղ նյութապես մերկացված է։

Վերադարձի ուղին

Քրիստոնեական միջավայրում մեծացած ամերիկացի ընթերցողների մեծ մասի համար, ովքեր հեռացել են գործուն կենսակերպից, ուղին վերադարձ է, ոչ թե սկիզբ։ Քրիստոնեական ավանդույթը, իր ցանկացած լուրջ ձևով, երկու հազարամյակ պահել է արևմտյան քաղաքակրթությունը բոլոր նախորդ փլուզումների միջով։ Նրա տված իմաստի շրջանակը տառապանքը տեղադրում է մի պատմության մեջ, որ բավական մեծ է այն պարունակելու։ Նրա տված համայնքը մատակարարում է փոխադարձ պարտավորությունը, որ աշխարհիկ ընկերությունն ու մասնագիտական ցանցերը չեն մատակարարում։ Նրա տված կարգապահությունները, աղոթքը, պաշտամունքը, ծոմը, խորհուրդը, շաբաթօրյա հանգիստը, ընթերցումը, խոստովանությունը, ապաշխարությունը, հոգու տեխնոլոգիաներ են, որ հղկվել են դարերի միջով։ Լուրջ կենսակերպի մեջ գտնվող քրիստոնյան ունի պաշարներ, որ աշխարհիկ մասնագետը, որքան էլ կայացած, չունի։

Լուրջ կենսակերպի վերադառնալն ավելին է, քան ժամերգություններին հաճախելը։ Այն նշանակում է իրական ներգրավվածություն ավանդույթի հետ։ Սուրբ Գիրքը կարդալ ոչ թե ակադեմիական հետաքրքրությամբ, այլ նրա համար, ինչ այն ասում է ապրելու մասին։ Մասնակցել խորհուրդներին կամ ծեսերին այնպես, ինչպես ավանդույթն է դրանք հասկանում։ Սովորել աղոթել, ինչն իրական հմտություն է, որ ժամանակ է պահանջում զարգանալու։ Ենթարկվել համայնքի կարգապահությանն այն հարցերում, որտեղ համայնքը հեղինակություն ունի։ Համայնքի կողմից ճանաչված լինել որպես անդամ, ոչ թե որպես այցելու։ Ներդրում ունենալ համայնքի գործում այնպես, որ իրական գին

ներառի։

Դավանանքը պակաս կարևոր է, քան լրջությունը։ Ավանդական կաթոլիկ ծուխը, որ լրջորեն է վերաբերվում իր խորհուրդներին, դավանաբանական լյութերական կամ ռեֆորմացված համայնքը, որ լրջորեն է վերաբերվում իր աստվածաբանությանը, արևելյան ուղղափառ ծուխը, որ լրջորեն է վերաբերվում իր պատարագին ու ճգնողական ավանդույթին, ավետարանական համայնքը, որ լրջորեն է վերաբերվում Սուրբ Գրքին ու աշակերտությանը, Վերջին Օրերի Սրբերի համայնքը, որ լրջորեն է վերաբերվում իր ուխտերին ու բարեկեցության կառուցվածքին, բոլորը կարող են տալ հիմնաշերտը։ Հիմնահոս բողոքական համայնքը, որ շրջապատող մշակույթին հարմարվել է այն աստիճան, որ այլևս ոչինչ չի հավատում, ինչին շրջապատող մշակույթը չի հավատում, դժվար թե տա հիմնաշերտը, որովհետև այն իրապես չի տարաձայնում շրջապատող մշակույթի հետ այն հարցում, թե ինչի համար է կյանքը։

Հեռացած ընթերցողը վերադարձը սկզբում կարող է անհարմար գտնել։ Հեռանալու պատճառները սովորաբար իրական էին։ Կեղծավորությունը հավատացյալների մեջ։ Մտավոր դժվարությունները որոշակի վարդապետությունների հետ։ Վերքը՝ որոշակի համայնքներից։ Մշակութային ճնշումը, որ հավատը մասնագիտական համատեքստերում ամոթալի էր դարձնում։ Դրանցից ոչ մեկը չվերադառնալու պատճառ չէ։ Դրանք պայմաններ են, որոնց միջով պետք է անցնել՝ որպես վերադարձի մաս։ Հասուն վերադարձողը չի ձևացնում, թե դժվարությունները գոյություն չունեն։ Նա դրանք լրջորեն է ընդունում և, այնուամենայնիվ, շարունակում է՝ գիտակցելով, որ այլընտրանքը, կրոնական շրջանակի բացակայության մեջ ի հայտ եկած աշխարհիկ փոխարինիչները, փորձարկվել է ախտորոշման բացահայտած փորձության դիմաց և թերի է գտնվել։

Հեռացած հրեա ընթերցողների համար նույն տրամաբանությունը կիրառվում է հրեական ավանդույթի ներսում։ Գործուն մասնակցություն պահպանողական (Conservative), ուղղափառ կամ լուրջ ռեֆորմիստական համայնքում։ Շաբաթի, կաշրութի, հրեական տարվա շրջապտույտի, աղոթքի ամենօրյա ռիթմի կարգապահությունները։ Պարտավորության համայնքը, որ հրեական ավանդույթը հղկել է հազարամյակների միջով։ Իմաստի շրջանակը, որ տառապանքը տեղադրում է հրեա ժողովրդի երկար պատմության մեջ։ Լուրջ կենսակերպի վերադարձող հրեա ընթերցողն ունի պաշարներ, որ ձուլված հրեան չունի։

Մուսուլման ընթերցողների համար ուղին իսլամի կարգապահ կենսակերպն է լուրջ տեղական համայնքի ներսում։ Հինգ սյուները կառուցվածք են տալիս ամենօրյա և տարեկան կյանքին։ Աստծուն հնազանդության շրջանակը հանգամանքները տեղադրում է իմաստի մեջ, որ գոյատևում է հանգամանքները։

Մուսուլմանական համայնքը Միացյալ Նահանգներում բազմազան է. ընթերցողը պետք է գտնի այն տեղական համայնքը, որի լրջությունը համապատասխանում է վերադարձի լրջությանը:

Ավելի դժվար ուղին առաջ

Ընթերցողների համար, ովքեր երբեք կրոնական ավանդույթի մեջ չեն մեծացել, ուղին տարբեր է և որոշ առումներով ավելի դժվար: Վերադարձ չկա, որովհետև վերադառնալու տեղ չկա: Ուղին առաջ է՝ դեպի ավանդույթ, որ սկզբում օտար է:

Ազնիվ առաջին քայլը քննելն է, թե արդյոք գլխավոր ավանդույթներից մեկն իրականում քո ավանդույթն է ժառանգությամբ, եթե ոչ դաստիարակությամբ: Եվրոպական ծագման ընթերցողն ունի քրիստոնեական ժառանգություն՝ անկախ նրանից, թե կիրառել են այն, թե ոչ: Հրեական ծագման ընթերցողն ունի հրեական ժառանգություն՝ անկախ նրանից, թե իր ընտանիքը կիրառել է այն, թե ոչ: Հնդկական, չինական կամ հարավարևելյան ասիական միջավայրից ընթերցողն ունի հինդուիստական, բուդդայական, կոնֆուցիական կամ դաոսական ժառանգություն՝ անկախ նրանից, թե այդ ավանդույթներն ընտանիքում պահպանվել են, թե ոչ: Ժառանգությունը կարող է ճնշված լինել կոմունիզմով, աշխարհիկությամբ կամ ընտանեկան ընտրությամբ, բայց այն դեռ այն հիմնաշերտն է, որ քո ժողովուրդը դարերի ընթացքում մշակել է: Այդ հիմնաշերտին վերադառնալը սովորաբար ավելի հեշտ է, քան սեփական պատմությանը բոլորովին օտար ավանդույթ ընդունելը:

Ընթերցողների համար, որոնց ժառանգությունն իսկապես աշխարհիկ է, կամ ովքեր քննել են իրենց ժառանգությունը և գտել, որ այն իրենց չի կանչում, ուղին լրջորեն ներգրավվելն է այն ավանդույթի հետ, որ իր սեփական պայմաններով ամենահավանականն է թվում: Կարդա նրա սուրբ գրքերը: Հաճախիր նրա ժամերգություններին: Խոսիր նրա լուրջ կիրառողների հետ: Փորձիր նրա գործադրույթները: Քննությունը կարող է տարիներ տևել: Այն շտապեցնել հնարավոր չէ: Ազնիվ աշխարհիկ ընթերցողը, որ բարեխղճորեն ձեռնարկում է այս քննությունը և գտնում, որ ավանդույթներից մեկն իրապես կանչում է իրեն, արել է աշխատանքը. աշխարհիկ ընթերցողը, որ ազնիվ քննությունից հետո եզրակացնում է, որ ոչ մեկը չի կանչում, նույնպես արել է աշխատանքը:

Այս դիրքում գայթակղությունը բավարարվելն է նոսր փոխարինիչով, որ կատարում է կրոնի որոշ գործառույթներ՝ առանց որևէ որոշակիի հնազանդություն պահանջելու: Ստոիցիզմ: Ընդհանրական հոգևորություն: Գիտակցվածության վարժանք՝ առանց իր բուդդայական հիմնաշերտի: Սրբազանի աղոտ զգացողություն: Դրանք կարող են արժեք ունենալ, բայց ավելի թույլ են, քան ավանդույթները, որոնցից փոխառում են, և դրանց թուլությունը երևում է ճնշման տակ: Ընտանիքը, որ դրանցից մեկն ընտրել է որպես իր իմաստի

շրջանակ, դժվարության մեջ հայտնաբերում է, որ այն չի դիմանում այնպես, ինչպես դիմանում են մշակված ավանդույթները: Նոսր փոխարինիչը ոչինչ չէ, բայց բավական չէ: Ամենաուժեղ աշխարհիկ այլընտրանքը լրջորեն ներգրավված փիլիսոփայական ավանդույթն է: Դասական ստոիցիզմն այնպես, ինչպես Մարկոս Ավրելիոսը և Էպիկտետոսն իրապես կիրառում էին այն, ոչ թե ինչպես ներկա հանրամատչելի կրճատումն է ներկայացնում: Արիստոտելյան առաքինության էթիկան՝ մշակված կիրառողների համայնքում: Կոնֆուցիական ավանդույթը՝ ապրված որպես մշակման կարգապահություն: Դրանցից յուրաքանչյուրն ավելի պահանջկոտ է, քան հանրամատչելի տարբերակները հուշում են: Ոչ մեկը լիովին համարժեք չէ լուրջ կրոնական ավանդույթին՝ երկուսն էլ ուսումնասիրածների գնահատմամբ, բայց կարգապահ փիլիսոփայական կիրառումն իմաստալից տարբեր է ոչ մի կիրառումից և իրական պաշտպանություն է տալիս:

Համայնքը, որ խարսխում է շրջանակը

Միայնակ պահվող իմաստի շրջանակը չի գործում այնպես, ինչպես համայնքում խարսխված իմաստի շրջանակն է գործում: Ճգնավորի հավատը հնարավոր է, բայց հազվագյուտ: Սովորական հավատացյալին պետք են համայնքը, ծիսակարգը, օրացույցը, կարգապահությունը, որ ավանդույթը մշակել է հենց նրա համար, որ հավատը պահի մի ամբողջ կյանքի ընթացքում:

Այս շերտի հանդեպ լուրջ ընտանիքն անում է համայնքի անդամության աշխատանքը: Սա ավելին է, քան հաճախելը: Ներկա լինելն է, երբ ներկա լինելն անհարմար է: Ներդրումն է համայնքի գործում, երբ ներդրման կարիք կա: Համայնքի հեղինակության ընդունումն է այնտեղ, որտեղ համայնքը հեղինակություն ունի: Ճանաչված լինելն է անունով, ընտանիքով, զբաղմունքով, պայքարով: Փոխադարձ պարտավորության դանդաղ կուտակումն է, որ կազմում է անդամությունը:

Երեխաներն այստեղ նույնքան կարևոր են, որքան մեծահասակները: Լուրջ կրոնական համայնքում մեծացող երեխաները շրջանակը ներծծում են ընկղմամբ՝ շատ ավելի քիչ դիմադրությամբ, քան մեծահասակներն են բերում դրան: Երեխաները, որ հաճախում են ժամերգություններին, մասնակցում համայնքի ռիթմերին, սովորում նրա պատմություններն ու կարգապահությունները, կյանքի համար դիրքավորված են այնպես, ինչպես առանց այս բաների մեծացած երեխաները չեն: Երեխան, որին ասում են, թե կրոնական հարցերը երեխան մեծանալով ինքը կորոշի, ստանում է պատասխան՝ քողարկված որպես ոչ պատասխան. պատասխանն այն է, որ ոչ մի գերանցական բան նշանակություն չունի, որովհետև եթե ունենար, ծնողները փոխանցած կլինեին: Ժառանգության ազնիվ փոխանցումը, ներառյալ կրոնական ժառանգությունը, այն բաներից է, որ ծնողները պարտք են իրենց երեխաներին՝ անկախ նրանից, թե երեխան մեծանալով ինչ կանի ժառանգության հետ:

Ընտանիքների համար, որտեղ ամուսինները տարբեր ավանդույթներից են կամ կիրառման տարբեր մակարդակներից, աշխատանքն ավելի դժվար է, բայց ոչ անհնար: Ազնիվ խոսակցություն այն մասին, թե ինչի է հավատում ամուսիններից յուրաքանչյուրը և ինչ է ուզում փոխանցել երեխաներին: Ջիջում՝ որտեղ զիջումն իսկապես հասանելի է, և ընդունում՝ որտեղ չէ: Երկու գործող քրիստոնյաների ամուսնությունն այս չափման մեջ պարզ է: Գործող քրիստոնյայի և լուրջ աթեիստի ամուսնությունն ավելի դժվար է, բայց աշխատող, եթե երկու ամուսիններն էլ ազնիվ են: Ամուսնությունը, որում երկու ամուսիններն էլ պնդում են, թե տեսակետ չունեն, բայց ապրում են այնպես, կարծես ոչ մի գերանցական բան նշանակություն չունի, ամենատարածված դեպքն է ամերիկյան մասնագիտական խավում, և դա ամենավատ զինված դեպքն է առջևում սպասվող պայմանների համար:

Աշխատանքը ժամանակի մեջ

Այս շերտի աշխատանքը սեղմված ժամանակում անել հնարավոր չէ: Այն տարիներ է պահանջում: Ընթերցողը, որ սկսում է այսօր, բարեխղճորեն, մեկ ամսում մշակված շրջանակ չի ունենա: Նա մշակված շրջանակ կունենա հինգ կամ տասը տարվա հետևողական կիրառումից հետո, և աշխատանքը կշարունակվի նրա ամբողջ կյանքի ընթացքում՝ անկախ նրանից, թե որքան հեռու է առաջադիմում:

Հետաձգելու գայթակղությանը, մինչև պայմանները հարցը պարտադրեն, պետք է դիմադրել: Ճգնաժամի մեջ ընդունված շրջանակը չի գործում այնպես, ինչպես տարիների ընթացքում մշակված շրջանակն է գործում, որովհետև շրջանակը սոսկ մտավոր բովանդակություն չէ: Այն հոգու տրամադրվածությունն է, մտքի սովորությունները, վստահության հարաբերությունները համայնքի ներսում, կիրառման տարիների կուտակված կշիռը: Սրանցից ոչինչ չի կարող ձեռք բերվել կարիքը ճանաչելու և արդյունքի կարիքն ունենալու միջև ընկած ամիսներին:

Սա նաև այն աշխատանքն է, որ ամենադիմացկունն է կեղծվելուն: Ընտանիքը կարող է գնել պաշարներ, որ իրապես չի օգտագործում, և նախապատրաստված երևալ: Ընտանիքը չի կարող կեղծել կրոնական կենսակերպը: Համայնքը գիտի՝ անդամն իրապես ներկա՞ է լինում, թե՞ միայն մեծ տոներին է հայտնվում: Ընտանիքի անդամները գիտեն՝ կարգապահություններն իրապես կիրառվո՞ւմ են: Շրջանակը կա՛մ զարգանում է, կա՛մ ոչ, և զարգացումը հնարավոր չէ ներկայացնել՝ առանց արվելու:

Գլուխը փակվում է նույն դիտարկմամբ, որով բացվեց: Ընտանիքը, որ ունի ամբողջ նյութական նախապատրաստությունը և սրանից ոչինչ, մերկացված է ամենախոր մակարդակում: Ընտանիքը, որի մոտ սա տեղում է, իսկ մյուս շերտերը համեստ են, պաշտպանված է ամենախոր մակարդակում: Պաշարները պահում են

մարմինը: Իմաստը պահում է անձը: Երկուսն էլ պետք են, բայց վերջնական հաշվով իմաստն ավելի կարևոր է, որովհետև իմաստազուրկ մարդն այլևս այն անձը չէ, որին իր մարմինը ժամանակին կրում էր, իսկ մարմինն առանց անձի այն չէ, ինչ մեզնից որևէ մեկը նախապատրաստվում է լինել:

ԳԼՈՒԽ 19

Գործել վաղ ազդանշանների հիման վրա

Նախորդ գլուխները շարադրեցին, թե ինչ անել։ Այս գլուխն անդրադառնում է, թե երբ։ Նախապատրաստական գրականության մեծ մասը սա դիտում է որպես երկընտրանք. կա՛մ ընդարձակ նախապատրաստվել ամեն ինչի, կա՛մ ոչինչ չանել։ Իրականությունը պահանջում է ավելի աստիճանավորված մոտեցում, որտեղ տարբեր փուլերում տեղին են տարբեր գործողություններ, և տարբեր ազդանշաններ տարբեր ուժգնություն են արդարացնում։ Գլուխն անցնում է նրա միջով, թե ինչ տեսք ունեն վաղ ազդանշաններն իրականում՝ դրանք տարբերելով սովորութային վատ լուրերից, որ վերջին մի քանի տասնամյակներին կյանքի մշտական ուղեկիցն են եղել, և թե կոնկրետ ինչ անել, երբ այդ ազդանշանները հայտնվեն, և՛ զգալի նախապատրաստություն կատարած ընտանիքի, և՛ ավելի քիչ կատարածի համար։ Այն փակվում է այն կոնկրետ ազդանշաններով, որոնք արդարացնում են անհապաղ գործադրումը, ոչ թե աստիճանական սաստկացումը, ժամերի ու օրերի, ոչ թե շաբաթների ու ամիսների հաշվով։ Սկսենք նրանից, թե ինչ տեսք ունեն վաղ ազդանշաններն իրականում՝ դրանք տարբերելով սովորութային վատ լուրերից, որ վերջին մի քանի տասնամյակներին կյանքի մշտական ուղեկիցն են եղել։

Սովորութային վատ լուրերն արդի դարաշրջանում ներառել են ֆինանսական շուկաների անկումներ, բանկային հատվածի լարումներ, աշխարհաքաղաքական լարվածություններ, մատակարարման շղթաների խաթարումներ, քաղաքական բևեռացում, հաստատությունների վստահելիության մաշում, ժողովրդագրական մարտահրավերներ և շատ այլ մտահոգիչ զարգացումներ։ Դրանք ծնել են դանդաղընթաց խնդիրների այն տևական զգացողությունը, որ 2026 թվականին կյանքի շրջանը սահմանում է տեղեկացված դիտորդների մեծ մասի համար։ Դրանք, սակայն, սուր փլուզման վաղ ազդանշաններ չեն։ Դրանք այն պայմաններն են, որոնցում սուր փլուզումը դառնում է հնարավոր։ Սուր փլուզումը, երբ սկսվի, սովորութային վատ լուրերից տարբերվելու է որոշակի հատկանիշներով։

Առաջին հատկանիշը ոչ գծայնությունն է։ Սովորութային խնդիրները ծնում են գծային արձագանքներ. վատ լուրը բերում է շուկայի մեկ-երկու տոկոսի անկում, որ մարսվում է օրերի ընթացքում։ Սուր ազդանշանները ծնում են ոչ գծային արձագանքներ. մեկ լուր, որ սովորաբար փոքր շուկայական արձագանք կառաջացներ, բերում է շուկայի հինգ տոկոսի կամ ութ տոկոսի անկում, որ չի շրջվում։ Ակնկալվող և իրական արձագանքի միջև բացն ինքնին ազդանշանն է։

Երկրորդ հատկանիշը հաստատությունների անկարողությունն է արդյունավետ արձագանքելու: Սովորութային խնդիրները ծնում են հաստատութենական արձագանքներ, որոնք գործում են, թեկուզ անկատար: Սուր ազդանշանները ծնում են հաստատութենական արձագանքներ, որոնք տեսանելիորեն ձախողվում են իրավիճակին տիրանալ: Կենտրոնական բանկի միջամտություն, որ շուկաներն անտեսում են: Կառավարության արտակարգ միջոց, որ շուկաները տեսնում են որպես անբավարար: Նախագահական ուղերձ, որ չի հանգստացնում: Միջամտության և ազդեցության միջև բացն ինքնին ազդանշանն է:

Երրորդ հատկանիշը տարածումն է կարգերի միջով: Սովորութային խնդիրները սովորաբար սահմանափակվում են որոշակի ոլորտներով կամ աշխարհագրություններով: Սուր ազդանշանները տարածվում են կարգերի միջով, որոնք պատմականորեն միասին չեն շարժվել: Բաժնետոմսերի շուկաների անկումը միաժամանակ ԱՄՆ պետական պարտատոմսերի շուկաների հետ: Անշարժ գույքի թուլացումը միաժամանակ ֆինանսական շուկաների հետ: Միջազգային հաստատությունների լարումը միաժամանակ ներքինների հետ: Արձագանքի լայնությունն ինքնին ազդանշանն է:

Չորրորդ հատկանիշը լուրն է, որ կոտրում է համաձայնական ենթադրությունները: Սովորութային վատ լուրը տեղավորվում է գոյություն ունեցող մտային մոդելների մեջ, թեկուզ անցանկալի է: Սուր ազդանշանները լուրեր են, որ կոտրում են մարդկանց գործածած մտային մոդելները: Խոշոր բանկի ձախողում, որին վարկանիշային գործակալությունները ներդրումային կարգի վարկանիշներ էին տվել: Կառավարության դեֆոլտ երկրում, որ ենթադրվում էր կայուն: Քնական աղետ, որ գերազանցում է այն, ինչի համար ենթակառուցվածքը նախագծված էր: Խզումը նախկին ակնկալիքներից ինքնին ազդանշանն է:

Հինգերորդ հատկանիշը ներսի մարդկանց շարժն է, որ հակասում է հրապարակային հայտարարություններին: Սովորութային վատ լուրը ծնում է հրապարակային մտահոգություն՝ նորմալ վարքի մասնավոր շարունակմամբ: Սուր ազդանշանները ծնում են հրապարակային հանգստացում՝ զուգակցված մասնավոր վերադիրքավորմամբ այն մարդկանց կողմից, ովքեր ավելի լավ տեղեկատվության հասանելիություն ունեն: Խոշոր բաժնետերերի վաճառքը, մինչ հրապարակային հայտարարությունները հանգստացնող են: Բարձրաստիճան պաշտոնյաների հրաժարականները կամ տեղափոխություններն անսովոր թվերով: Հարուստ անհատների քայլերը, որ հուշում են, թե նրանք այլ կերպ են դիրքավորվում, քան իրենց հրապարակային հայտարարությունները հուշում են: Հրապարակային և մասնավոր վարքի տարամիտումն ինքնին ազդանշանն է:

Վեցերորդ հատկանիշն այնպիսի պայմանների հայտնվելն է, որ վերջին սերունդները չեն տեսել: Բանկային ելքերի սահմանաչափեր: Կապիտալի հսկողություն: Պարտատոմսերի շուկայի սառեցումներ: Դատարկ մթերային դարակներ: Բենզալցակայանների հերթեր: Քաղաքացիական անկարգություն վայրերում, որ տասնամյակներ խաղաղ են եղել: Այնպիսի պայմանների հայտնվելը, որ հիմնահոս մշակույթը դիտում է որպես հեռու վայրերի կամ հեռու պատմության հատկանիշներ, ինքնին ազդանշանն է:

Երբ այս հատկանիշները հայտնվում են, առանձին կամ զուգակցված, տեղին արձագանքը նախապատրաստական գործունեության սաստկացումն է և այն վերադիրքավորման գործադրումը, որ ծրագրված էր, բայց դեռ չէր իրագործվել: Սաստկացումը պետք է տրամաչափվի ազդանշանների ուժին ու զուգակցությանը, և սեփական ընդհանուր նախապատրաստության մակարդակին:

Այն ընտանիքի համար, որը զգալի նախապատրաստություն է կատարել

Նշանակալի վաղ ազդանշանների հայտնվելն արդարացնում է մի քանի կոնկրետ գործողություն:

Հաստատել էական նախապատրաստումների պատրաստությունը: Ստուգել, որ սննդի պահեստը տեղում է և հասանելի: Հաստատել, որ ջրի համակարգերը գործուն են: Ստուգել, որ պահված վառելիքը բավարար է: Փորձարկել կապի սարքավորումները: Ստուգել, որ պաշտպանական սարքավորումները սարքին վիճակում են: Անցնել կալվածքով և բացահայտել թույլ կողմերը, որոնց պետք է անհապաղ անդրադառնալ:

Լիացնել սպառվողները: Իրերը, որոնք մաշվում կամ սովորութաբար օգտագործվում են, պետք է հասցվեն առավելագույն մակարդակների: Վառելիքի բաքերը: Մառանը: Դեղարկղը: Ռազմամթերքը: Կանխիկը: Ավելին ունենալու սահմանային գինը փոքր է: Ավելի քիչ ունենալու սահմանային գինը, երբ պայմանները վատթարանան, պոտենցիալ մեծ է:

Գործադրել ծրագրված ֆինանսական վերադիրքավորումը: Ֆինանսական ակտիվներից ֆիզիկականների անցումը, որ երկարաժամկետ ծրագրի մաս է եղել, պետք է արագացվի, երբ ազդանշանները հայտնվում են: Վաճառել այն, ինչ պիտի վաճառված լիներ: Գնել այն, ինչ պիտի գնված լիներ: Տեղափոխել այն, ինչ պիտի տեղափոխված լիներ: Լարված շուկաներում գործարքների պատուհանն ավելի կարճ է, քան նորմալ շուկաներում:

Ստուգել, որ ընտանիքի անդամները դիրքերում են: Եթե ընտանիքի որոշ անդամներ եղել են հեռավոր վայրերում (դպրոց, գործուղում, հարազատների

այցեր), գնահատել, թե արդյոք նրանք պետք է վերադառնան տուն կամ տեղափոխվեն ավելի ապահով դիրք: Վերամիավորման որոշումները սուր խաթարման ընթացքում ավելի դժվար են, քան դրանից առաջ:

Հաստատել համայնքային կապերը: Կապ հաստատել այն մարդկանց հետ, որոնց հետ լուրջ խաթարման ժամանակ կհամակարգվեիր: Ստուգել նրանց պատրաստությունը: Համակարգել ծրագրերը: Հաստատել կապի կարգը:

Նվազեցնել տեսանելի խոցելիությունը: Ընդարձակ նախապատրաստումներով ընտանիքը թիրախ է դառնում, եթե իր նախապատրաստության մակարդակը լայնորեն հայտնի է: Նվազեցնել նախապատրաստումների տեսանելիությունը վստահելի շրջանակից դուրս մարդկանց համար: Սա կասկածամտություն չէ. սա գործառնական զսպվածություն է:

Հրապարակայնորեն շարունակել սովորական կյանքը: Վերը նկարագրված էական նախապատրաստումներն անելիս՝ հանրության մեջ պահպանել սովորական տեսքն ու առօրյան: Հանկարծակի տեսանելի փոփոխությունները գրավում են ուշադրություն և հարցեր, որ բարդացնում են գործառնական զսպվածությունը: Նախապատրաստության աշխատանքը դրսի դիտորդների համար պետք է անտեսանելի լինի:

Այն ընտանիքի համար, որն ավելի քիչ նախապատրաստություն է կատարել

Վաղ ազդանշանների հայտնվելը ստեղծում է ավելի դժվար իրավիճակ: Աշխատանքը, որ պիտի արված լիներ տարիների ընթացքում, հնարավոր չէ սեղմել շաբաթների մեջ: Բայց իմաստալից գործողությունը դեռ հնարավոր է:

Ձեռք բերել այն, ինչ սեղմ ժամանակում ձեռք բերել հնարավոր է: Մի քանի ամսվա սննդի պահեստ կարելի է հավաքել օրերի ընթացքում, եթե փող կա, և խանութները դեռ գործում են: Կանխիկ կարելի է հանել բանկերից՝ օրինական սահմաններում: Ֆիզիկական թանկարժեք մետաղներ կարելի է գնել դիլերներից, եթե հասանելի են: Հիմնական հրազեն և ռազմամթերք կարելի է գնել, եթե նահանգի օրենքները թույլ են տալիս:

Բաց թողնել մանրակրկիտ ծրագրումը, որ տարիների նախապատրաստությունն է թույլ տալիս: Նախապատրաստությունից հետ մնացած ընտանիքը լավարկված ընտրանքներ հետազոտելու ժամանակի շռայլություն չունի: Ձեռք բեր գործառականը, ոչ թե լավարկվածը: Հիմա ձեռք բերված միջակ լուծումն ավելի լավ է, քան ժամանակին ձեռք չբերված լավարկված լուծումը:

Անխնա առաջնահերթել: Կենտրոնանալ ամենաէական տարրերի վրա. սնունդ, ջուր, կանխիկ, հիմնական բժշկական, հիմնական անվտանգություն: Ոչ էական

նախապատրաստումները, որ տարիների նախապատրաստությունն է թույլ տալիս, կարելի է բաց թողնել:

Բացահայտել մարդկանց, որոնց վրա կարող ես հույս դնել: Նույնիսկ ուժեղ համայնքային կապեր չունեցող ընտանիքները սովորաբար ունեն որոշ մարդիկ, որոնց հետ կարող էին համակարգվել: Բացահայտիր նրանց և կապ հաստատիր: Համակարգման կարողությունը, որ ծնում է համայնքի կառուցման տարիները, հնարավոր չէ կրկնօրինակել օրերում, բայց որոշ համակարգումն ավելի լավ է, քան ոչ մեկը:

Քննել տեղափոխությունը, եթե այն իսկապես տարբերակ է: Ընտանիքը, որ կարող է տեղափոխվել ավելի դիմակայուն վայր, պետք է քննի դա անել նախքան պայմանների վատթարանալը: Ընտանիքը, որ ունի գնալու տեղ և մեքենա, որ իրեն այնտեղ կհասցնի, ունի տարբերակներ, որ այլընտրանք չունեցող ընտանիքը չունի: Հարազատի տունը: Հանգստյան կալվածքը: Ընկերոջ ագարակը: Ցանկացած տեղ, որ ավելի դիմակայուն է, քան ներկա վայրը, և որտեղ քեզ լավ կընդունեն:

Չխուճապել: Նույնիսկ սեղմ ժամկետներում բանական վարքը հանգիստ գործադրումն է, ոչ թե խուճապը: Խուճապը ծնում է որոշումներ, որ ավելի վատ են, քան իրավիճակները, որոնց խուճապն արձագանքում է: Ընտանիքը, որ պահպանում է սառնասրտությունը և գործում է կանխամտածված, նույնիսկ հետ ընկած դիրքից սկսելով, հաճախ ավելի լավ արդյունքներ է տալիս, քան ավելի լավ մեկնարկային դիրքից խուճապող ընտանիքը:

Ազդանշաններ, որոնք արդարացնում են անհապաղ գործադրումը

Կա ազդանշանների մի կարգ, որ պետք է ծնի անհապաղ գործադրում, ոչ թե աստիճանական սաստկացում: Սրանք այն ազդանշաններն են, որ հուշում են, թե խաթարումն օրերի, ոչ թե շաբաթների հեռավորության վրա է:

Ձախողված աճուրդ ԱՄՆ պետական պարտատոմսերի: Մեխանիզմի, որով կառավարությունը ֆինանսավորում է իրեն, տեսանելի ձախողումը հնարավոր ամենահետևանքալից ազդանշաններից է: Եթե առաջնային դիլերները կլանում են թողարկման ավելի մեծ բաժիններ, և վերջնական գնորդները չեն երևում, եթե եկամտաբերությունները ցատկում են թողարկումը կլանելու համար, եթե օտարերկրյա մասնակցությունը զգալիորեն ընկնում է, ազդանշանները մատնանշում են պարտատոմսերի շուկայի խանգարում, որ արագորեն տարածվում է ամեն ինչի վրա:

Խոշոր բանկի ձախողում, որ կարգավորիչ արձագանքը զսպել չի կարողանում: Եթե բանկի ձախողումը վարակ է ծնում այլ բանկերի վրա՝ մարսվելու փոխարեն,

եթե ավանդները սկսում են ծավալով շարժվել բանկային համակարգի միջով, եթե դրամային շուկայի հիմնադրամները սկսում են ելքերը փակել, իրավիճակը սաստկանում է սովորութայինից անդին։

Կապիտալի հսկողության կամ զգալի ելքային սահմանափակումների սահմանում։ Երբ դրանք տեղում են, ֆինանսական վերադիրքավորումը, որ պիտի արված լիներ առաջ, այլևս հնարավոր չէ։ Գործողությունը պետք է ձեռնարկվի նախքան հսկողության սահմանումը։

Խոշոր ինքնիշխան դեֆոլտ կամ գրեթե դեֆոլտ։ Եթե խոշոր երկիրը (Իտալիա, Ճապոնիա, Չինաստան, Միացյալ Նահանգներ) բախվում է պարտատոմսերի շուկայի լուրջ լարման, որ հուշում է, թե դեֆոլտը հավանական է, կասկադային ազդեցություններն արագորեն տարածվում են գլոբալ մասշտաբով։

Մերձավոր Արևելքի պատերազմի նշանակալի սաստկացում ներկա պարամետրերից անդին։ Եթե պատերազմն ընդլայնվում է՝ ուղղակիորեն ներառելով ռուսական կամ չինական ուժեր, եթե էներգետիկ խաթարումը զգալիորեն խորանում է, եթե ֆինանսական շուկաների արձագանքն արագանում է, ժամանակացույցը սեղմվում է։

Խոշոր կիբերհարձակում կրիտիկական ֆինանսական ենթակառուցվածքի վրա։ Եթե բանկային, վճարային կամ առևտրային համակարգերը լրջորեն խաթարվում են կիբերհարձակմամբ, վերականգնման ժամանակն անորոշ է, և անմիջական հետևանքները՝ ծանր։

Հասարակական կարգի տեսանելի փլուզում խոշոր ամերիկյան քաղաքում։ Եթե Նյու Յորքը, Լոս Անջելեսը, Չիկագոն կամ մեկ այլ խոշոր քաղաք ապրում է լուրջ քաղաքացիական անկարգություն, որ իշխանություններն արագ զսպել չեն կարողանում, սոցիալական հյուսվածքի ավելի լայն լարման ազդանշանը նշանակալի է։ Սրանցից յուրաքանչյուրը ծրագրերի անհապաղ գործադրման պատճառ է, ոչ թե հետագա ձգձգման։ Ընտանիքը, որ ճանաչում է ազդանշանը և գործադրում է ժամերի կամ օրերի ընթացքում, այլ դիրքում է, քան ընտանիքը, որ շարունակում է սպասել լրացուցիչ հաստատման։ Գործելու և սխալվելու գինն իրական է, բայց սահմանափակ. չափազանց երկար սպասելու գինը պոտենցիալ անսահմանափակ է։

Ծանոթություններ առանձին չափումների մասին

Այս գրքի առաջարկությունն ամբողջ ընթացքում եղել է ֆինանսական վերադիրքավորումն անել հաստատուն կերպով՝ տարիների ընթացքում, ոչ թե սպասել հստակ ազդանշանների։ Պատճառն այն է, որ հստակ ազդանշանները կծնեն պայմաններ, որոնցում գործարքները հնարավոր չի լինի ավարտել ընդունելի գներով։ Լարված շուկաները կանոնավոր վերադիրքավորման չեն

նպաստում: Դրանք ծնում են գնման-վաճառքի լայն ճեղքվածքներ, փակված հիմնադրամներ, ոչ իրացվելի շուկաներ և դիրքերին ընդհանրապես հասնելու անկարողություն: Ընտանիքը, որ չի վերադիրքավորվել ազդանշանների հայտնվելուց առաջ, կարող է հայտնաբերել, որ դրանց հայտնվելուց հետո ընդհանրապես վերադիրքավորվել չի կարող:

Մեկ բացառությունը թանկարժեք մետաղների և բիթքոյնի ձեռքբերումն է: Այս շուկաները սովորաբար գործուն են մնում նույնիսկ լարված պայմաններում, թեև գները կարող են կտրուկ շարժվել: Ընտանիքները, որ ֆիզիկական թանկարժեք մետաղներ կամ բիթքոյն չեն ձեռք բերել, դեռ կարող են դա անել խաթարման վաղ փուլերում, թեև գներն ավելի բարձր կլինեն, քան առաջ էին: Ձեռքբերումը, նույնիսկ ավելի բարձր գներով, դարձյալ ավելի լավ է, քան ոչինչը, որովհետև այլընտրանքը շարունակվող ներգրավվածությունն է ֆինանսական ակտիվներում, որ կարող են խաթարումը չգոյատևել:

Տեղափոխության մասին. ընտանիքը, որ ունի ավելի դիմակայուն տարածաշրջան տեղափոխվելու տարբերակ, բայց դա չի արել, ազդանշանների հայտնվելիս կանգնում է դժվար որոշման առաջ: Վաղ խաթարման մեջ տեղափոխվելն ավելի դժվար է, քան նորմալ ժամանակներում, բայց ավելի հեշտ, քան սուր խաթարման մեջ: Որոշման պատուհանը նեղ է: Մեփական վայրի և տարբերակների ազնիվ գնահատումը պետք է որոշում ծնի, նախքան պատուհանը փակվի:

Ընտանեկան որոշումների մասին. հեռավոր վայրերում գտնվող ընտանիքի անդամները պետք է գնահատվեն: Տնից հեռու քոլեջում սովորող երեխաները, հեռավոր խնամքի հաստատություններում գտնվող ծնողները, փխրուն քաղաքներում ապրող քույրերն ու եղբայրները, բոլորը դառնում են ավելի դժվար հասանելի, երբ պայմանները վատթարանում են: Ընտանիքը, որ ուզում է լուրջ խաթարման ժամանակ միասին լինել, պետք է սկսի հավաքվել, նախքան հավաքվելն անհնար դառնա: Վաղ որոշումները, որ ընտանիքի անդամներին վաղաժամ են իրար բերում, հետահայաց ավելորդ են երևում, եթե պայմանները կայունանան: Դրանք հետահայաց Էական են երևում, եթե պայմանները վատթարանան:

Ազդանշանները ճանաչելու և դրանց վրա գործելու կարգապահությունն ինքնին նախապատրաստության ձև է: Ընտանիքը, որ մտածել է, թե ինչը կլինի ազդանշան, ինչն ինչ գործողություն կարդարացնի, և ինչ կոնկրետ քայլեր կարվեն, դիրքավորված է գործադրելու, երբ ազդանշանները հայտնվեն: Ընտանիքը, որ այս բաների միջով չի մտածել, դիրքավորված է խորհրդածելու, մինչ իրավիճակն իր շուրջ զարգանում է: Խորհրդածությունը ծնում է ձգձգում, և ձգձգումը կարող է թանկ նստել:

Ընթերցողների մեծ մասի համար գործնական համադրությունը սա է: Շարունակիր աստիճանական նախապատրաստությունը, որ նախորդ գլուխների կիզակետն է եղել: Կառուցիր համայնք: Զարգացրու հմտություններ: Ձեռք բեր արտադրողական կարողություն: Վերադիրքավորիր ֆինանսական ակտիվները: Ամրապնդիր իմաստի և համայնքի շերտը: Արա այս գործը հաստատուն կերպով՝ տարիների ընթացքում, ընդունելով, որ դրա մի մասը կարող է ավելորդ դուրս գալ, եթե պայմանները բարելավվեն: Ի հավելումն՝ զարգացրու ազդանշանները ճանաչելու կարողությունը և դրանց վրա գործելու կարգապահությունը: Նորմալ ժամանակներում աստիճանական նախապատրաստության և ազդանշանների հայտնվելիս կարգապահ արձագանքի զուգորդումը տալիս է լավագույն դիրքավորումն ամեն գալիքի համար:

Այս գլխի փակող միտքն այն է, որ նախապատրաստության կարգապահությունն ինքնին ուշադիր լինելու կարգապահություն է: Արդի մարդկանց մեծ մասն իրեն թույլ է տվել դադարել ուշադրություն դարձնել որևէ բանի՝ իր անմիջական մասնագիտական ու անձնական կյանքից անդին: Ուշադրություն չդարձնելու գինը գործողություն արդարացնող ազդանշանները բաց թողնելն է: Ուշադրություն դարձնելու գինը չափավոր ջանքն է՝ տեղեկացված մնալ պայմաններից, որոնք ազդում են աշխարհում քո իրական դիրքի վրա: Ուշադրություն դարձնելու գինը տանելի է: Ուշադրություն չդարձնելու գինը, 2026 թվականին զարգացող պայմաններում, կարող է տանելի չլինել: Հաջորդող գլուխները ցույց են տալիս, թե ինչ են ուշադրություն դարձնողներն արդեն արել գործնականում:

Ծանոթություն. որտեղ են այսօր ազդանշանները

Վերը նշված ազդանշանները թվարկված էին այն կարգով, որով դրանք կարող էին հայտնվել, ոչ թե այն կարգով, որով հայտնվել են, որովհետև սևագրման պահին դեռ պարզ չէր, թե որը կգա առաջինը: Դա փոխվել է: Ազդանշաններից մի քանիսն այժմ ներկա են ձևափոխված տեսքով: Նավթը տատանվում է Մերձավոր Արևելքից եկող վերնագրերի վրա՝ լայն միջակայքերով շարժվելով շաբաթների, ոչ թե ամիսների ժամանակային մասշտաբով, ընդ որում Հորմուզի նեղուցը հերթով բաց է և խաթարված: Նավերի վրա հարձակումները, որոնց մատնանշում էր գլխի երկրորդ հատկանիշը, շարունակվում են: Պաշտոնյաների հրապարակային հանգստացումները և ավելի լավ տեղեկատվություն ունեցողների մասնավոր վերադիրքավորումը սկսել են տարամիտվել այնպես, ինչպես նկարագրում էր հինգերորդ հատկանիշը: Այս ամենը դեռ չի ծնել սուր ձախողված աճուրդի կամ խոշոր բանկի ձախողման ազդանշանը, որ կարդարացներ անհապաղ գործադրում՝ անկախ նախկին նախապատրաստությունից: Բայց պայմանները, որոնցում այդպիսի ազդանշանը դառնում է հավանական, տեսանելիորեն ներկա են, և լրացուցիչ հաստատման սպասող ընտանիքը պետք է ազնիվ լինի, թե ինչի է սպասում և ինչ է սպասելու գինը:

Ներկա դիրքի ազնիվ ընթերցումը, ուրեմն, այն չէ, որ ազդանշաններն արդարացնում են անհապաղ գործադրում, այլ այն, որ աստիճանական նախապատրաստության պատուհանը նեղանում է, ոչ թե բացվում: Ընտանիքը, որ մի քանի տարի է այս գրքում նկարագրված գործի մեջ է, հիմնովին այլ դիրքում է, քան ընտանիքը, որ դեռ չի սկսել, և երկու դիրքերի միջև հեռավորությունը մեծանում է, ոչ թե փոքրանում, պայմանների զարգացմանը զուգընթաց: Ընթերցողը, որ նայում է լուրերին և հրատապություն է զգում, պետք է այդ հրատապությունը վերածի հաստատուն աշխատանքի, ոչ թե խուճապի: Գործը նույն գործն է, որ նկարագրել են նախորդ գլուխները: Այն հիմա, ոչ թե հետո անելու պատճառն այն է, որ այն կանխամտածված անելու պատուհանը չի վերաբացվելու, երբ սուր խաթարումը ժամանի:

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԴ: ՆՐԱՆՔ, ՈՎՔԵՐ ԱՐԴԵՆ ԴԻՐՔԱՎՈՐՎԱԾ ԵՆ

ԳԼՈՒԽ 20

Քնականորեն լավ դիրքավորված համայնքներ և բնակչություններ

Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը ներկայացրեց երկու համայնք, որոնք գործնականում ցուցադրում են համայնքահեն դիմակայունությունը. անաբապտիստներին՝ առևտրային ինտեգրման և պացիֆիզմի խոցելիություններով, որ շրջանակն ազնվորեն անվանում է, և մորմոններին՝ ուորդի (ward) և սթեյքի (stake) կառուցվածքով, որ ընտանեկան նախապատրաստությունը զուգակցում է համայնքային համակարգման հետ: Այս գլուխը չի վերանկարագրում այն, ինչ այդ գլուխը հաստատեց: Այն շարունակում է այնտեղից, որտեղ Գլուխ 11-ը կանգ առավ՝ քննելով մի քանի այլ համայնքներ, որոնք ցուցադրում են նման օրինաչափություններ, նայելով գործառնական մանրամասներին, որոնց ներածական քննությունները չէին կարող անդրադառնալ, և հարցնելով, թե ինչ կարող են այլ համայնքները, մասնավորապես ուղղափառ հրեական համայնքները, պահպանողական ավետարանական համայնքները և ավանդական գյուղական բնակչություններն ավելի լայնորեն, սովորեցնել այն մասին, թե ինչպես են դիմակայունության օրինաչափությունները գործում գործնականում: Գլուխը փակվում է նրանով, թե ինչն է այս համայնքներից ընդհանրացվող դրանց չպատկանող ընթերցողների համար, և ինչը՝ ոչ: Կյանքի այն տեսակը, որ այս գիրքն է առաջարկում, տեսական չէ: Այն հենց հիմա ապրում են միլիոնավոր մարդիկ գործող համայնքներում, և այս համայնքների օրինաչափությունները հասանելի են ուրիշներին՝ սովորելու և մասամբ որդեգրելու համար: Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ն արդեն քննել է անաբապտիստներին և մորմոններին որպես հյուսիսամերիկյան ամենապարզորոշ օրինակներ: Այս գլուխը քննությունն ընդլայնում է երկու ուղղությամբ. ավելի խորը՝ դեպի այդ համայնքների կոնկրետ գործառնական հատկանիշները, և դեպի դուրս՝ այլ համայնքներ, որոնք նման օրինաչափություններ են ցուցադրում այլ աստվածաբանական ու մշակութային մանրամասներով:

Անաբապտիստական համայնքները՝ գործառնական մակարդակում

Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը հաստատեց հիմնական պատկերը և երկու կոնկրետ խոցելիությունները. առևտրային ինտեգրումը շրջապատող ոչ անաբապտիստական տնտեսության հետ, որ ծնում է կանխիկի ու հարկերի ենթակայություն, նույնիսկ երբ ներքին սննդի արտադրությունն անվնաս է, և աստվածաբանական պացիֆիզմը, որ համայնքին կախված է թողնում

շրջապատող քաղաքացիական կարգից՝ ապահովելու պաշտպանական շերտը, որ համայնքն ինքն իր համար չի ապահովի: Այս բաժինն ավելացնում է գործառնական հատկանիշները, որ ներածական քննությունը չէր կարող ներառել, և որոնք կարևոր են, երբ ընթերցողը հարցնում է, թե կոնկրետ ինչ կարելի է սովորել այս ավանդույթից:

Հին կարգի ամիշները, անաբապտիստական խմբերից ամենամեծը, համայնքային կյանքը կազմակերպում են եկեղեցական թաղամասի շուրջ, որն աշխարհագրորեն սահմանված է և ներառում է մոտ քսանից քառասուն ընտանիք՝ միմյանցից ոտքով կամ կառքով հասանելի հեռավորության վրա: Թաղամասը հավաքվում է ամեն երկրորդ կիրակի՝ պաշտամունքի, ընդ որում ժամերգությունները հերթով անցկացվում են անդամների տներում: Եպիսկոպոսը, երկու քարոզիչները և սարկավագը առաջնորդությունն են՝ ընտրված վիճակահանությամբ համայնքի առաջադրած տղամարդկանց միջից: Օրդնունգը (Ordnung) կանոնների չգրված ամբողջությունն է, որ կարգավորում է համայնքի կոնկրետ գործելակերպերը, ներառյալ, թե որ տեխնոլոգիաներն են ընդունված, և որոնք՝ ոչ: Օրդնունգը տարբերվում է թաղամասից թաղամաս և դանդաղ փոխվում է ժամանակի ընթացքում, երբ համայնքը զանազանում է, թե արդիությանն արվող որ զիջումներն են պահպանում ապրելակերպը, և որոնք՝ սպառնում դրան: Կառուցվածքը ծնում է համայնքներ, որոնք իրենց հիմունքներում ճանաչելիորեն նույնն են, բայց կոնկրետ գործելակերպերով տարբերվում են երկրի մի ծայրից մյուսը և տասնամյակից տասնամյակ:

Տնտեսական կյանքը կառուցված է ընտանեկան ագարակի կամ, ավելի ու ավելի, ընտանեկան բիզնեսի շուրջ, որ ի հայտ է եկել հողի թանկանալուն զուգընթաց: Յոթանասունից հարյուր հիսուն կով ունեցող կաթնային ագարակն ավանդական կազմաձևն է, որտեղ ընտանիքն ապահովում է աշխատուժը, իսկ եկամուտը ծածկում է հողը, հարկերը, սարքավորումները և համայնքի գործածած սահմանափակ գնովի միջոցները: Վերջին քառասուն տարվա տեղաշարժը դեպի փոքր բիզնեսներ ատաղձագործության, արտադրության և զբոսաշրջության մեջ արտացոլում է գյուղատնտեսական հողը մասշտաբով ձեռք բերելու դժվարությունը և համայնքի պատրաստակամությունը՝ հարմարեցնել տնտեսական հիմքը՝ պահպանելով համայնքային կառուցվածքը: Տեղաշարժը վիճելի է եղել հենց անաբապտիստական համայնքների ներսում. որոշ թաղամասեր ավելի ընդունող են բիզնեսի եկամտի հանդեպ, մյուսներն ավելի խստորեն են պահում գյուղատնտեսական հանձնառությունը:

Կրթական համակարգը ութամյա ամիշական դպրոցն է, որտեղ դասավանդում են ամիշ ուսուցիչներ, և որն ավարտվում է տասնչորս տարեկանում, որից հետո երիտասարդները մտնում են աշկերտության՝ իրենց ընտանիքի գործում կամ համայնքի հարակից ձեռնարկություններում: Դպրոցները ֆինանսավորվում են համայնքի կողմից, կազմակերպվում համայնքի կողմից և ուղղված են համայնքի

կարիքներին, ոչ թե արտաքին վկայագրմանը: Արդյունքը բնակչություն է, որ արտաքին չափանիշներով կունենար շատ ցածր կրթական մակարդակ, բայց ունի զգալի գործնական կարողունակություն և դիմացկուն համայնքային ձևավորում:

Բժշկական համակարգը հենվում է դրսի մասնագիտական խնամքի վրա, որ անհրաժեշտության դեպքում գնվում է համայնքի միջոցներով, զուգակցված ծննդօգնության, հիմնական խնամքի և ավանդական դեղամիջոցների զգալի տնային հմտությամբ: Համայնքն ունի իր սեփական պայմանավորվածություններն աղետալի բժշկական ծախսերի համար. եկեղեցին ծածկում է հաշիվները, որ գերազանցում են ընտանիքի կարողությունը: Արդյունքը բնակչություն է, որ բժշկական խնամքի համար վճարում է ապահովագրական համակարգից դուրս, ունի իր ոչ պաշտոնական կարողությունը սովորութային հարցերի համար, և պահպանել է տնային ծննդաբերության ու տնային խնամքի օրինաչափությունները, որ լայն մշակույթը կորցրել է:

Ինչ կարող է ընթերցողը սովորել այս գործառնական մանրամասնությունից՝ մի քանի բան: Խոցելիությունները, որ Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը բացահայտեց, իրական են և վերահիմնավորման կարիք չունեն: Ուժեղ կողմերը նույնպես իրական են և գործում են կոնկրետ հաստատութենական ընտրությունների միջոցով, որ ընթերցողը կարող է քննել. աշխարհագրորեն սահմանված եկեղեցական թաղամասը՝ որպես համայնքային կյանքի միավոր, տներում հերթով անցկացվող պաշտամունքը, որ համայնքը ֆիզիկապես ամբողջական է պահում՝ կենտրոնական շենքից կախվելու փոխարեն, վիճակահանությամբ, ոչ թե ինքնառաջադրմամբ ընտրված աշխարհական առաջնորդությունը, համայնքի ֆինանսավորած կրթությունը, որ արտաքին հաստատություններից կախված չէ, համայնքի ֆինանսավորած բժշկական խնամքը, որ ապահովագրությունից կախված չէ, հմտությունների աշկերտական փոխանցումը, որ վկայագրումից կախված չէ: Այս հատկանիշներից ոչ մեկն անաբապտիստական աստվածաբանություն չի պահանջում: Յուրաքանչյուրը կարող է մասամբ որդեգրվել այլ աստվածաբանական ուղղվածության համայնքների կողմից, որոնք կիսում են այն գիտակցումը, որ հաստատութենական ինքնաբավությունը ծնում է դիմակայունություն, որ վկայագրված այլընտրանքները չեն ծնում:

Մորմոնական համայնքները՝ գործառնական մակարդակում

Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը հաստատեց ուորդի, սթեյքի, եպիսկոպոսի, Օգնության միության (Relief Society) և եպիսկոպոսական պահեստի հիմնական պատկերը: Գործառնական մանրամասները, որ ներածական քննությունը չէր կարող ներառել, կարևոր են ընթերցողների համար, ովքեր հարցնում են, թե կոնկրետ ինչ կա սովորելու:

Ուրդն աշխարհագրորեն սահմանված է. անդամները նշանակվում են այն ուրդին, որի սահմաններում է իրենց բնակավայրը, փոխանակ իրենց համայնքն ընտրելու: Սա անսովոր է ամերիկյան կրոնական հաստատությունների մեջ և ունի կոնկրետ հետևանքներ: Ուրդի անդամները միմյանց չեն ընտրել: Նրանք այն մարդիկ են, ովքեր պատահաբար ապրում են իրար մոտ և պատկանում են նույն եկեղեցուն: Զարգացող հարաբերությունները հետևաբար պարտավորության, ոչ թե համակրանքի հարաբերություններ են, ինչն ավելի մոտ է համայնքի պատմական օրինաչափությանը, քան համակրանքի վրա հիմնված համայնքները, որ դարձել են սովորական ամերիկյան կրոնական կյանքում:

Աշխարհական հոգևորականության կառուցվածքը նշանակում է, որ եպիսկոպոսը, որ զգալի հեղինակություն ունի ուրդի ներսում, նաև ուրդի անդամ է, որ շարունակում է իր սովորական զբաղմունքը, իր ընտանիքը մեծացնում է ուրդի ներսում և մի քանի տարի հետո հերթափոխով դուրս է գալիս պաշտոնից: Սա ծնում է հովվի և համայնքի հարաբերություն, որ տարբեր է մասնագիտական հոգևորականության կառուցվածքներից: Եպիսկոպոսը ծառայություններ մատուցող դրսի մասնագետ չէ: Նա հարևան է, որ ժամանակավորապես կրում է հեղինակություն, որ հերթով անցնելու է մեկ այլ հարևանի:

Բարեկեցության համակարգն անցնում է եպիսկոպոսի միջով և կապվում է Եկեղեցու բարեկեցության ծառայությունների ավելի լայն համակարգին: Ֆինանսական դժվարության բախված անդամը հանդիպում է եպիսկոպոսի հետ, որն իրավասու է օգնություն տրամադրել ուրդի հավաքած ծոմի ընծաներից: Օգնությունն անանուն չէ: Այն տրամադրում է եպիսկոպոսը, որ ճանաչում է անդամին, և զուգակցվում է ակնկալիքներով աշխատանքի, ֆինանսական կարգապահության և քայլերի մասին, որ անդամը ձեռնարկելու է ինքնաբավության վերադառնալու համար: Համակարգը տարբերվում է պետական սոցիալական ապահովությունից նրանով, որ անձնական է, ոչ թե չինովնիկական, նրանով, որ ինչ-որ բան է ակնկալում փոխարենը, և նրանով, որ գործում է կրոնական հեղինակության միջոցով, որ իմաստ ունի համայնքի ներսում:

Եպիսկոպոսական պահեստը, սննդի արտադրության և բաշխման ենթակառուցվածքը, որ Եկեղեցին է շահագործում, ներառում է Եկեղեցուն պատկանող ագարակներ ու ռանչոներ Միացյալ Նահանգներով և աշխարհով մեկ: Սոլթ Լեյք Սիթիի Welfare Square համալիրն ամենազարգացած օրինակն է՝ կաթնագործարանով, պահածոների արտադրամասով, ալրաղացով, հացաբուլկեղենի արտադրամասով և պահեստով, որ սնունդ է բաշխում կարիքի մեջ գտնվող անդամներին ամբողջ տարածաշրջանում: Համադրելի ավելի փոքր հաստատություններ գործում են մորմոնական միջանցքով մեկ և մորմոնական խտության այլ շրջաններում: Համակարգը ներկայացնում է կարողություն, որին

ոչ մի պետական ծրագիր չէր հավասարվի իր սպասարկած բնակչության համար, և այն գործում է ամբողջովին առևտրային սննդի համակարգից դուրս։

Ինչ կարող է ընթերցողը սովորել այս գործառնական մանրամասնությունից՝ մի քանի բան։ Ուժեղ կողմերը, որ Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը բացահայտեց, իրական են և գործում են կոնկրետ հաստատութենական ընտրությունների միջոցով. աշխարհագրորեն սահմանված ուղղեր՝ համակրանքի համայնքների փոխարեն, հեղինակության մեջ հերթով մտնող ու դուրս եկող աշխարհական հոգևորականություն՝ դրսի ծառայություն մատուցող մասնագիտական հոգևորականության փոխարեն, անձնապես՝ կրոնական հեղինակության միջոցով տրամադրվող բարեկեցություն՝ չինովնիկության միջոցով անանձնականի փոխարեն, կրոնական համայնքին պատկանող սննդի արտադրության ենթակառուցվածք՝ առևտրային շուկաներից կախվածի փոխարեն։ Այս հատկանիշներից ոչ մեկը մորմոնական աստվածաբանություն չի պահանջում։ Յուրաքանչյուրը կարող է մասամբ որդեգրվել այլ համայնքների կողմից, որոնք գիտակցում են, որ վկայագրված ու առևտրային այլընտրանքները ծնում են կախվածություն, որ կոտրվում է ճնշման տակ։

Ուղղափառ հրեական համայնքները

Միացյալ Նահանգների ուղղափառ հրեական համայնքները, ներառյալ և՛ ժամանակակից ուղղափառ, և՛ հարեդի (ծայրահեղ ուղղափառ) բնակչությունները, նման օրինաչափություններ են ցուցադրում այլ մանրամասներով։ Ուղղափառ հրեական ընդհանուր բնակչությունը Միացյալ Նահանգներում մոտավորապես մեկ միլիոն է, արագ աճող՝ բարձր ծնելիության (հարեդի ընտանիքները սովորաբար հինգից ութ երեխա ունեն) և պահպանման ցուցանիշների շնորհիվ, որ մոտենում են անաբապտիստական համայնքներինը։ Աշխարհագրական խտացումը Նյու Յորքի մետրոպոլիայի շրջանում է, Նյու Ջերսիի Լեյքվուդում, Հինգ քաղաքներում (Five Towns), Քլիվլենդում, Բալթիմորում, Լոս Անջելեսում և մի շարք ավելի փոքր քաղաքներում՝ կայացած համայնքներով։

Համայնքային կառուցվածքն անցնում է սինագոգի և նրան շրջապատող հրեական հաստատությունների ավելի մեծ ցանցի միջով. յեշիվաներ (դպրոցներ), կոլելներ (խորացված ուսումնառության ծրագրեր), միկվաներ (ծիսական լոգարաններ), կոշեր մսագործներ ու հացթուխներ, կոշեր ռեստորաններ, և փոխօգնության կազմակերպությունների ցանցը, որ հոգում է բժշկական արտակարգ դեպքերը, ֆինանսական դժվարությունը և համայնքային կյանքի գործնական աշխատանքը։ Խոշոր հրեական համայնքներում Hebrew Free Loan Society-ն անտոկոս վարկեր է տալիս արտակարգ իրավիճակի բախված անդամներին։ Բիկուր Խոլիմ կազմակերպությունները համակարգում են հիվանդների խնամքը։ Խևրա Կադիշա ընկերությունները հոգում են թաղման

նախապատրաստությունը: Յուրաքանչյուրը գործում է համայնքի անդամ կամավորների ուժերով:

Տնտեսական կյանքի կենտրոնում ժամանակակից ուղղափառ համայնքներում տղամարդկանց մասնագիտական աշխատանքն է, իսկ հարեդի համայնքներում՝ համայնքի աջակցությամբ Թորայի լրիվ դրույքով ուսումնասիրությունը, ընդ որում կանանց աշխատանքը տատանվում է ամբողջ ընդգրկույթով: Եկամտի կառուցվածքները բազմազան են, բայց ծախսերի օրինաչափությունները ձևավորում են կրոնական դպրոցի բարձր արժեքը, կոշեր սնունդը և բնակարանային խտացումը թանկ մետրոպոլիաներում, որտեղ համայնքը պետք է ապրի իր հաստատութենական ենթակառուցվածքը պահպանելու համար:

Պաշտպանական պատկերը տարբերվում է անաբապտիստականից: Ուղղափառ հրեական համայնքները չեն կիսում անաբապտիստական պացիֆիզմի հանձնառությունը: Շատ անդամներ զինված են, հատկապես համայնքներում, որ հակասեմական բռնություն են ապրել: Համայնքը կազմակերպել է անվտանգություն սինագոգներում և դպրոցներում Համայնքային անվտանգության ծառայության (Community Security Service) և նման կազմակերպությունների միջոցով: Հրեական խոցելիության պատմությունը և զինվելու ու ինքնապաշտպանության կազմակերպվելու արձագանքը ծնել են համայնքներ, որոնք զուգակցում են անվնաս կրոնական շրջանակը պաշտպանական կարողության հետ, որից անաբապտիստներն աստվածաբանորեն հրաժարվում են:

Ինչ կարող է ընթերցողը սովորել այս օրինակից. կրոնական համայնքի մոդելը կարող է ծնել պաշտպանական կարողություն՝ շրջապատող քաղաքացիական կարգից կախվելու փոխարեն: Ուղղափառ հրեական համայնքները կառուցել են այն շերտը, որ անաբապտիստական համայնքները չեն կառուցի: Կոնկրետ հաստատութենական ընտրությունները, կազմակերպված անվտանգությունը համայնքային կազմակերպությունների միջոցով, անդամների վարժեցումն ու զինումը՝ որտեղ տեղին է, ինտեգրումը տեղական իրավապահների հետ՝ անկախ կարողություն պահպանելով, հասանելի են այլ համայնքների, որոնք կիսում են այն գիտակցումը, որ կրոնական համայնքն առանց պաշտպանական կարողության մերկացված է այնպիսի պայմաններում, ինչպիսիք ախտորոշումն է բացահայտում:

Պահպանողական ավետարանական համայնքները և ավանդական գյուղական բնակչությունները

Պահպանողական ավետարանական քրիստոնյա բնակչությունը Միացյալ Նահանգներում շատ ավելի մեծ է, քան մինչ այժմ քննված համայնքներից որևէ մեկը՝ տասնյակ միլիոնավոր գործող անդամներով հարավային բապտիստական,

հոգեգալստական, ոչ դավանանքային և այլ ավանդույթներում: Դիմակայունության օրինաչափություններն այս լայն բնակչության ներսում պակաս միատեսակ են, քան ավելի փոքր համայնքներում, որովհետև բնակչությունն ավելի մեծ է ու բազմազան: Բայց որոշակի հատկանիշներ հետևողականորեն երևում են:

Տեղական եկեղեցին հաճախ ամենաուժեղ քաղաքացիական հաստատությունն է պահպանողական ավետարանական համայնքներում: Եկեղեցին գործում է որպես համայնքի հավաքատեղի, փոխօգնության աղբյուր դժվարության մեջ, կրթական հավելում կիրակնօրյա դպրոցի ու երիտասարդական ծրագրերի միջոցով, և ցանց, որի միջով ձևավորվում ու պահպանվում են ամուսնությունները, գործարար հարաբերությունները և ընտանեկան կապերը: Տեղական եկեղեցին կարող է ծնել համայնքային գործառույթ, որ շրջապատող աշխարհիկ հաստատությունները չեն ծնում, հատկապես փոքր քաղաքներում և գյուղական վայրերում, որտեղ եկեղեցին գերիշխող սոցիալական հաստատությունն է:

Ընտանեկան կառուցվածքները պահպանողական ավետարանական համայնքներում ավելի ամուր են, քան ամերիկյան լայն բնակչության մեջ: Ամուսնության ցուցանիշներն ավելի բարձր են: Ամուսնալուծության ցուցանիշներն ավելի ցածր են: Ծնելիությունը որոշ ենթաբնակչություններում վերարտադրության մակարդակից բարձր է, շատ ուրիշներում՝ այդ մակարդակին: Բազմասերունդ ներգրավվածությունը երեխաների կյանքում ավելի տարածված է: Արդյունքը բնակչություն է, որ պահպանել է ընտանեկան հիմնաշերտը, որ շրջանակը ճանաչում է որպես պաշտպանիչ:

Գործնական հմտություններն այս համայնքներում լայնորեն տարածված են, հատկապես գյուղական վայրերում: Բանջարանոց մշակելու, որսալու, ձկնորսելու, մեքենաներ նորոգելու, հրազեն խնամելու, հիմնական շինարարություն ու նորոգում կատարելու, հումքից սնունդ պատրաստելու կարողությունը, և մնացած գործնական կարողունակությունը, որ շրջանակը բացահայտում է, այս բնակչություններում ավելի տարածված է, քան քաղաքային մասնագիտական խավում: Հմտությունների փոխանցումը սերունդների միջով ավելի անվնաս է. պապերն ու տատերը թոռներին սովորեցնում են այն, ինչ իրենց էին սովորեցրել:

Պաշտպանական պատկերը նման է ամերիկյան գյուղական ընդհանուր պատկերին: Քաղաքացիական զենքի տիրապետումը բարձր է: Որսը լայնորեն տարածված է: Համայնքի անդամներով համալրված կամավորական հրշեջ ջոկատներն ու շերիֆների ծառայություններն ապահովում են կազմակերպված քաղաքացիական պաշտպանական շերտը: Անվնաս համայնքի, լայնորեն տարածված զենքի և կազմակերպված քաղաքացիական հաստատությունների զուգորդումը ծնում է այն պաշտպանական համախմբվածությունը, որ Երկրորդ

հատորի Գլուխ 14-ը բացահայտեց որպես ամերիկյան ուժեղ կողմն իր բարձր ձևով:

Ավանդական գյուղական բնակչությունն ավելի լայնորեն, ներառյալ համայնքները, որ կրոնական են, բայց ոչ հատկապես ավետարանական, պահպանում է այս հատկանիշներից շատերը: Թենեսիի փոքր քաղաքը, Վայոմինգի ռանչոների երկրամասը, վերին Միջին Արևմուտքի հողագործական համայնքը, գյուղական Հարավն առհասարակ, բնակչություններ են, որտեղ շրջանակի պաշտպանիչ ճանաչած օրինաչափությունները դեռ գործում են: Ոչ ամեն համայնքում, ոչ միատեսակ, բայց բավական հաճախ, որ օրինաչափությունները ճանաչելի լինեն:

Ինչն է ընդհանրացվող, և ինչը՝ ոչ

Այս գլխում նկարագրված համայնքները մոդելներ չեն՝ իրենց մանրամասներով ընդօրինակվելու: Ընթերցողը չի կարող ամիշ դառնալ կառք գնելով, չի կարող մորմոն դառնալ ցորեն պահեստավորելով, չի կարող ուղղափառ հրեա դառնալ կոշեր պահելով: Այս համայնքների կոնկրետ աստվածաբանական ու մշակութային հանձնառություններն անբաժանելի են հաստատութենական օրինաչափություններից, որ ծնում են դիմակայունությունը: Հաստատութենական օրինաչափությունները զարգացել են աստվածաբանական հանձնառությունների ներսում դարերի ընթացքում, և օրինաչափությունները չեն գոյատևում իրենց ծնած շրջանակից պոկվելը:

Ընդհանրացվողը մի քանի բան է:

Գիտակցումը, որ խորքային կրոնական համայնքը ծնում է դիմակայունություն, որին ոչ մի աշխարհիկ փոխարինիչ չի հավասարվում, ամեն չափելի չափման մեջ: Լուրջ ընտանիքը, որ ուզում է այս համայնքների ցուցադրած դիմակայունությունը, պետք է մտնի կրոնական համայնք խորքային մակարդակով: Ոչ թե խորհրդանշական անդամությունը, որ սովորական է հիմնահոս ամերիկյան քրիստոնեության մեջ, այլ իրական ինտեգրումը, որ նկարագրեց Գլուխ 18-ը:

Գիտակցումը, որ աշխարհագրական համայնքն ավելի կարևոր է, քան համակրանքի համայնքը: Մարդիկ, որ ապրում են քո մոտ, և որոնց հանդիպում ես ամեն օր, ամեն շաբաթ և ամեն տարի, այն մարդիկ են, որ ոտքի կկանգնեն, երբ պայմանները պահանջեն: Հեռավոր քաղաքների ընկերները և ընդհանուր հետաքրքրության առցանց համայնքները չեն կարող կատարել այս գործառույթը: Համայնքի գործը քեզ ֆիզիկապես մոտ մարդկանց հետ հարաբերությունների գործն է:

Գիտակցումը, որ վկայագրված ու առևտրային մատակարարման հաստատութենական այլընտրանքները հնարավոր են: Կրթություն, որ համայնքն է տալիս իր երեխաներին: Բժշկական կարողություն, որ կառուցվում է համայնքի ներսում՝ դրսի մասնագետներից գնվելու փոխարեն: Փոխօգնություն, որ ֆինանսավորում է համայնքը՝ պետության տրամադրելու փոխարեն: Սննդի արտադրություն, որ վերահսկում է համայնքը՝ առևտրային մատակարարման շղթաներից կախվելու փոխարեն: Դրանցից յուրաքանչյուրն ավելի դժվար է, քան վկայագրված այլընտրանքը, բայց ծնում է կարողություն, որ վկայագրված այլընտրանքը չի ծնում:

Գիտակցումը, որ համայնքի կազմավորման գործը սերունդներ է պահանջում: Այս գլխում նկարագրված համայնքները չեն սկսել իրենց ներկա կարողությամբ: Նրանք այն կառուցել են հետևողական կիրառման դարերի միջով, ամեն սերունդ հաջորդին փոխանցելով անհրաժեշտը: Հիմա սկսող ընթերցողը մեկ կյանքում չի կարող հասնել նրան, ինչ այս համայնքները դարերով են կառուցել, բայց ընթերցողը կարող է սկսել գործը, որ, շարունակված զավակների ու թոռների կողմից, ժամանակի ընթացքում կծնի համադրելի կարողություն:

Հաջորդ գլուխը քննում է, թե ինչ են անում հարուստ անհատներն ու ընտանիքները ճիշտ դիրքավորվելու իրենց փորձերում, և՛ գործող օրինաչափություններով, և՛ ձախողման ձևերով, որ բունկերի ցնորքը շարունակում է ծնել:

ԳԼՈՒԽ 21

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ անհատներ և ընտանիքներ

Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը հաստատեց բունկերն ընդդեմ համայնքի շրջանակը և ազնիվ պատկերը, թե երբ է հարուստների ինտեգրումը գործում, և երբ՝ ձախողվում, ներառյալ մասշտաբի հարցը և Բոզմենի, Ջեքսոն Հոլի և Այդահոյի ու Թեննեսիի որոշ մասերի դեպքերը, որտեղ ընդունող համայնքները գերծանրաբեռնվել են ներհոսքերից: Այս գլուխը շրջանակը վերաքննության չի ենթարկում: Այն քննում է, թե ինչ են ճիշտ դիրքավորվող հարուստ անհատներն ու ընտանիքներն իրապես անում գործառնական մակարդակում. կալվածքի ձեռքբերման կոնկրետ օրինաչափությունները, համայնքային ինտեգրման կոնկրետ գործող մոտեցումները, սերունդների և ժառանգության կոնկրետ ընտրությունները, որ լուրջ հարուստ նախապատրաստությունը տարբերում են բունկերի ցնորքից, և խորհրդատվական ու կառուցվածքային կոնկրետ վերադասավորումները, որ ախտորոշումն է պահանջում: Գլուխը փակվում է նրանով, թե ինչ կարող են ավելի համեստ միջոցներով ընթերցողները սովորել այս ամենից՝ առանց նույն միջոցների հասանելիության, և ինչն է իսկապես հասանելի միայն մասշտաբով: Հարուստների նախապատրաստության ժողովրդական պատկերը ներառում է բունկերներ, մասնավոր կղզիներ և մեկուսացած համալիրներ հեռավոր վայրերում: Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը քննեց, թե ինչու է այս պատկերը սխալ, և ինչն է փոխարենը գործում: Այս գլուխը վերցնում է գործող օրինաչափությունը և քննում այն գործառնական մակարդակում՝ ուշադրությամբ նրան, թե ինչ են հարուստ անհատներն ու ընտանիքներն իրապես անում, երբ ճիշտ են դիրքավորվում, ի հակադրություն և՛ բունկերի ցնորքի, և՛ անբավարար պայմանական հարստության կառավարման, որ հարուստ ընտանիքների մեծ մասի լռելյայն վիճակն է:

Սեփականության օրինաչափությունը

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքները ձեռք են բերում կալվածքներ, որոնք գործող տնտեսություններ են, ոչ թե ցուցադրական զարդեր: Օրինաչափությունը հետևողական է դիտարկելի դեպքերի միջով:

Ռանչո Սոնտանայում, Վայոմինգում կամ Այդահոյում, որ գործում է որպես աշխատող անասնապահական տնտեսություն, տեղացի վերակացուներով ու ռանչոյի բանվորներով, որ տարիներ են կալվածքի հետ, առևտրային պայմաններով բուծվող, վաճառվող ու կառավարվող անասունով, և տիրոջով, որ գործի մասնակիցն է, ոչ թե հեռավոր դեմք, որ երբեմն այցելում է: Ռանչոն եկամուտ է տալիս, աշխատեցնում է տեղացի աշխատողների և տիրոջն

ինտեգրում է տարածաշրջանային անասնապահական արդյունաբերության մեջ, որն ինքնին միմյանց ճանաչող և գործը դեմ առ դեմ վարող գործարարների համայնք է:

Ագարակ Թենեսիում, Կենտուկիում կամ Նյու Յորք նահանգի հյուսիսում, որ իրական բերք ու անասուն է արտադրում, վարձու կառավարիչներով, որ վարում են գործը, տեղի համայնքից սեզոնային աշխատողներով, արտադրանքով, որ վաճառվում է տեղական գյուղմթերքի շուկաներում և տեղի ռեստորաններին, և տիրոջով, որ ճանաչված դեմք է գյուղատնտեսական համայնքում: Ագարակը սնունդ է արտադրում, նպաստում է տեղական սննդի համակարգերին և տալիս է արտադրողական կարողությունը, որ շրջանակը ճանաչում է որպես ամենակարևոր պահումներից մեկը: Խաղողի այգի Օրեգոնում, Վաշինգտոնում, Կալիֆոռնիայում կամ Վիրջինիայում, որ գործում է որպես աշխատող գինեգործարան, գինեգործով, մառանի անձնակազմով, բաշխիչների ու ռեստորանների հետ հարաբերություններով, ամեն բերքահավաքին արտադրվող ու վաճառվող գինով: Գործը եկամուտ է տալիս և տիրոջն ինտեգրում է տարածաշրջանային գինու համայնքի մեջ:

Անտառային տնտեսություն Խաղաղօվկիանոսյան Հյուսիս-Արևմուտքում, Հյուսիս-Արևելքում կամ Հարավի մասերում, որ ներառում է անտառի գործուն կառավարում, կայուն հատում, սղոցարանային կարողություն և արտադրանքի վաճառք: Գործը եկամուտ է տալիս, նպաստում է տարածաշրջանային անտառանյութի տնտեսությանը և ապահովում է պաշարներ (փայտանյութ, վառելափայտ, նյութեր), որ արժեք ունեն ամեն պայմաններում:

Աշխատող ագարակ կամ ռանչո Մեյնի ափամերձ շրջանում, Փենսիլվանիայի հոլանդական երկրամասում, վերին Միջին Արևմուտքում կամ ամուր գյուղատնտեսական ավանդույթներով ու անվնաս համայնքներով այլ տարածաշրջաններում: Կոնկրետ արտադրանքը տարբեր է, բայց օրինաչափությունը հետևողական է. իրական արտադրություն, վարձու տեղացի աշխատողներ, ինտեգրում տեղական առևտրի մեջ, և տեր, որ տարիներ է ներդրել համայնքի մասը դառնալու գործում:

Այս կալվածքների ընդհանուր հատկանիշներն այն են, որ դրանք արտադրում են իրական բաներ, աշխատեցնում իրական մարդկանց, ստեղծում իրական եկամուտ և տալիս են ինտեգրման հիմնաշերտը համայնքների մեջ, որոնք գործում են՝ անկախ տիրոջ հարստությունից: Կալվածքները ցուցադրական զարդեր չեն: Դրանք գործող տնտեսություններ են, որ կշարունակեին գործել, ձևափոխված տեսքով, նույնիսկ եթե տնտեսական լայն պայմաններն էապես փոխվեին:

Ինտեգրման օրինաչափությունը

Երկրորդ հատորի Գլուխ 11-ը քննեց, թե երբ է ինտեգրումը գործում, և երբ՝ ձախողվում: Գործող օրինաչափությունն ունի կոնկրետ հատկանիշներ, որ արժե քննել գործառնական մակարդակում:

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքը համայնք է ժամանում համբերությամբ: Նրանք չեն ակնկալում ընդունված լինել առաջին տարում, ոչ էլ երկրորդում կամ երրորդում: Նրանք ակնկալում են, որ կայացած համայնքի մասը դառնալը տասնամյակ կամ ավելի է պահանջում, և իրենց պահում են համապատասխանաբար: Նրանք ներկա են լինում տեղական միջոցառումներին՝ առանց ակնկալելու ուշադրության կենտրոնում լինել: Նրանք ներդրում են անում տեղական հաստատություններում՝ առանց ակնկալելու, որ իրենց ներդրումները կուղեկցվեն ազդեցությամբ այն բանի վրա, թե ինչպես են հաստատությունները գործում: Նրանք բավական տեսանելի են՝ ճանաչված լինելու համար, բայց ոչ այնքան՝ աչքի ընկնելու:

Նրանք վարձում են տեղացի աշխատողների, երբ կարող են: Ռանչոյի բանվորները տեղանքից են: Ագարակի կառավարիչը մոտակայքում է մեծացել: Կալվածքը խնամող կապալառուները տեղացիներ են: Տնային անձնակազմը, որտեղ այն կա, ներառում է համայնքից մարդկանց, ոչ թե ներմուծված մասնագետների: Վարձելը ստեղծում է տնտեսական հարաբերություններ և անձնական կապեր, որոնք ժամանակի ընթացքում դառնում են փոխադարձ պարտավորության հիմնաշերտը:

Նրանք երեխաներին ուղարկում են տեղական դպրոցներ, որտեղ դա գործնական է, կամ դպրոցներ, որոնք տարածաշրջանային մշակույթի մասն են, ոչ թե հեռավոր քաղաքների գիշերօթիկ դպրոցներ: Երեխաները հարաբերություններ են կապում տեղացի երեխաների հետ: Ծնողները հարաբերություններ են կապում այլ ծնողների հետ: Երեխաները մեծանում են՝ հասկանալով համայնքը, որի մասն են, ոչ թե հարուստ ընտանիքի կոսմոպոլիտ մշակույթը, որ պատահաբար ապրում է համայնքում:

Նրանք հաճախում են տեղական կրոնական հաստատություններ, եթե կրոնական են, կամ հեռու են մնում կրոնական հաստատություններից, եթե չեն, փոխանակ կրոնական հաստատությունները գործիքային նպատակով օգտագործելու: Ընտանիքը, որ գալիս է տեղի եկեղեցի, որովհետև տեղի եկեղեցին համայնքային կյանքի կենտրոնն է, բայց իրապես չի հավատում եկեղեցու ուսուցանածին, կերևա այնպիսին, ինչպիսին կա: Ընտանիքը, որ գալիս է, որովհետև իրապես կիսում է եկեղեցու հավատը, կամ ընդհանրապես չի գալիս, որովհետև չի կիսում, ավելի անկեղծ է և հետևաբար ավելի հեշտ է ներծծվում:

Նրանք իրենց զավակներին ամուսնացնում են տեղացի ընտանիքների հետ, որտեղ դա բնական հունով է լինում: Նրանք ամուսնություններ չեն կազմակերպում, ինչը և՛ անտեղի կլիներ ժամանակակից ամերիկյան մշակույթում,

և՛ անհնար՝ հարստության այն ճեղքվածքի պայմաններում, որ հաճախ կա գաղթող ընտանիքի և ընդունող համայնքի միջև: Բայց նրանք իրենց զավակներին հասանելի են դարձնում տեղական սոցիալական աշխարհին, և երբ հարաբերություններ են ծնվում, աջակցում են այդ հարաբերություններին՝ զավակներին սեփական խավի ներսում հեռավոր ամուսնությունների ուղղորդելու փոխարեն:

Նրանք ներդրում են անում տեղական հաստատություններում՝ հաստատությունների պայմաններով, ոչ թե արտաքին առաջնահերթություններ պարտադրելով: Տեղի դպրոցը, որին նոր մարզադահլիճ է պետք, ստանում է նոր մարզադահլիճ, ոչ թե նորարարության կենտրոն, որ դպրոցը չի խնդրել: Տեղի կամավորական հրշեջ ջոկատը, որին սարքավորում է պետք, ստանում է սարքավորումը, ոչ թե իր գործելակերպի վերաձևում: Տեղի սննդի բանկը ստանում է սնունդ ու փող իր արդեն արածի համար, ոչ թե դասախոսություններ այն մասին, թե ինչպես պիտի այլ կերպ աներ: Ներդրումը, որ հարգում է հաստատությունն այնպիսին, ինչպիսին կա, ողջունվում է: Ներդրումը, որ գալիս է պայմաններով, դժգոհություն է ծնում:

Սերունդների օրինաչափությունը

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքը մտածում է սերունդների, ոչ թե պորտֆելի եռամսյակների կտրվածքով: Օրինաչափությունը տեսանելի է կոնկրետ ընտրություններում:

Ժառանգությունը կառուցված է կարողունակություն և բնավորություն փոխանցելու համար, ոչ միայն հարստություն: Երեխաները մեծանում են հմտության ակնկալիքներով: Նրանք սովորում են ձեռքերով աշխատել: Նրանք սովորում են վարել փոխադարձ պարտավորության հարաբերություններ: Նրանք սովորում են կրոնական կամ փիլիսոփայական շրջանակը, որի ներսում ընտանիքը գործում է: Նրանց չեն տալիս այն ամենը, ինչ ուզում են, այն գիտակցումով, որ ամեն ուզածը ստանալը ծնում է անկարող մեծահասակներ՝ անկախ անկարողությունը պահելու հասանելի հարստությունից:

Հարստությունը, որ ի վերջո ժառանգվելու է, կառուցված է արտադրողական գործունեությանն աջակցելու համար, ոչ թե պասիվ սպառմանը: Հավատարմագրային փաստաթղթերը սահմանում են, որ բաշխումները կապված են արտադրողական ներգրավվածության հետ. կրթություն, աշխատանք, ընտանիքի կազմավորում, ներդրում համայնքում: Հավատարմատարի կառուցվածքն ընտրված է պայմանները պարտադրելու համար, ոչ թե ժառանգների պահանջներին տեղի տալու: Արդյունքը ժառանգներ են, որ զինված են հարստությունն արտադրողաբար օգտագործելու, ոչ թե ժառանգներ, որ զինված են միայն այն ծախսելու: Ձեռք բերված կալվածքները դիրքավորված են

հաջորդ սերնդին փոխանցվելու որպես գործող տնտեսություններ, ոչ թե պասիվ պահումներ: Ռանչոն շարունակելու է գործել: Ագարակը շարունակելու է արտադրել: Խաղողի այգին շարունակելու է գինի պատրաստել: Հաջորդ սերունդը գործերին ներգրավված է լինելու մանկությունից, այն ակնկալիքով, որ մեծանալով իրենք են վարելու գործերը, և փոխանցման պահին վարժանքն ու հարաբերությունները տեղում են լինելու:

Համայնքային հարաբերությունները նույնպես դիրքավորված են փոխանցվելու: Հաջորդ սերունդը մեծացել է համայնքում: Նրանք ճանաչում են հարևաններին: Նրանք հաճախել են դպրոցները: Նրանք հաճախել են եկեղեցիները, եթե ընտանիքը կրոնական է: Նրանք ունեն հարաբերությունները, որ ծնողները տասնամյակներով կառուցել են, հասանելի իրենց, երբ իրենք ստանձնեն գործերը:

Խորհրդատվական վերադասավորումը

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքը գիտակցում է, որ իր պայմանական խորհրդատուները սահմանափակված են այնպիսի ձևերով, որ ընտանիքը լիովին լուծել չի կարող՝ նրանց հետ աշխատելը շարունակելով: Գիտակցումը ծնում է կոնկրետ վերադասավորումներ:

Ընտանիքը պահում է պայմանական ֆինանսական խորհրդատուներին պորտֆելի այն մասի համար, որ գործում է պայմանական համակարգի ներսում, միաժամանակ լրացնելով մասնագետներով, որ կարող են խորհուրդ տալ այն մասի վերաբերյալ, որ չի գործում: Մասնագետները կարող են խոշոր ընկերությունների հետ կապված չլինել: Նրանք կարող են լինել անկախ գործիչներ՝ փորձառու ֆիզիկական թանկարժեք մետաղների, գյուղատնտեսական գույքի, ընտանեկան բիզնեսի իրավահաջորդության կամ այլ ոլորտներում, որ խոշոր ընկերությունները լավ չեն սպասարկում: Այս մասնագետների հետ հարաբերությունը տարբեր է պայմանական խորհրդատուների հետ հարաբերությունից և պահանջում է, որ ընտանիքը զարգացնի իր սեփական դատողությունը, թե ով է վստահելի և գրագետ:

Իրավական կառուցվածքը քննվում է ըստ իրապես անհրաժեշտի՝ վաճառվածի դիմաց: Կոնկրետ նպատակների ծառայող հավատարմագրային հիմնադրամները պահվում են: Հիմնադրամները, որ գոյություն ունեն գլխավորապես որովհետև հիմնադրամներ էին վաճառվում, լուծարվում են, և ակտիվները վերադարձվում են ուղղակի սեփականության, որտեղ դա հնարավոր է: Ընտանեկան սահմանափակ գործընկերությունները, որ ծառայում էին ժառանգության հարկի պլանավորմանը, երբ ժառանգության հարկը էապես այլ էր, վերանայվում են ներկա օրենքի դիմաց: Ապահովագրական արտադրանքները, որ գոյություն ունեն գլխավորապես որովհետև ապահովագրական արտադրանքներ էին վաճառվում,

քննվում են իրական կարիքի դիմաց։

Հաշվապահական ու հարկային կառուցվածքը պարզեցվում է, որտեղ պարզեցումը հնարավոր է՝ առանց օրինական պլանավորումը վնասելու։ Հաշվապահական վարձավճարները, որ տարիների ընթացքում կուտակվում են անհասկանալի նպատակներով կառուցվածքների համար, կրճատվում են՝ վերացնելով հենց կառուցվածքները։

Խոշոր ֆինանսական հաստատությունների հետ հարաբերությունը բազմազանեցվում է հաստատությունների և կարգերի միջով։ Ընտանիքը, որի բոլոր պահառված ակտիվները մեկ խոշոր ընկերությունում են, կանգնած է կենտրոնացման ռիսկի առաջ, որի առաջ նույն ընտանիքը՝ մի քանի ընկերությունների միջով բաշխված ակտիվներով, կանգնած չէ։ Բազմազանեցումը ոչ թե բուն ակտիվների մեջ է. ակտիվները երկու դեպքում էլ կարող են նույնը լինել։ Բազմազանեցումը պահառուների, իրավազորությունների և հաստատութենական կախվածությունների մեջ է։

Հարստության գործադրման ավելի դժվար հարցը

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքը կանգնած է հարցի առաջ, որի առաջ այդպես չդիրքավորվող հարուստ ընտանիքը կանգնած չէ։ Հարցն այն է, թե արդյոք հարստության մի մասը պետք է գործադրվի արտադրողական գործունեությունների, համայնքների և ընտանեկան կարողունակությունների մեջ, որ շրջանակը ճանաչում է որպես պաշտպանիչ, փոխանակ ֆինանսական ձևով պահպանվելու անորոշ ապագայի դեմ։

Այս հարցի պայմանական պատասխանը, ամրագրված հարստության կառավարման պրակտիկայի մեծ մասում, այն է, որ հարստությունը պետք է պահպանվի անորոշության դեմ, իսկ գործադրումը սահմանափակվի պահպանված հարստության բերած եկամտով։ Այս պատասխանը տեղին է պայմաններում, որտեղ հարստության պահպանումը հուսալի է։ Պայմաններում, որտեղ հարստության պահպանումն ինքնին ռիսկի տակ է, պատասխանը պակաս ակնհայտ է։

Ճիշտ դիրքավորվող հարուստ ընտանիքը քննում է, թե արդյոք հարստության որոշ մասի գործադրումը գործող տնտեսությունների, համայնքային հաստատությունների, ընտանեկան կարողունակությունների և իմաստալից աշխատանքի մեջ ավելի տևական արժեք է ծնում, քան այդ հարստության պահպանումը ֆինանսական ձևով։ Պատասխանը նույնը չէ ամեն ընտանիքի համար և կախված է կոնկրետ հանգամանքներից, բայց հարցը տրվում է, ոչ թե լռելյայն մի կողմ դրվում։

Գործադրումը կարող է տարբեր ձևեր ընդունել: Կապիտալ ներդրում գործող տնտեսություններում, որ իրական բաներ են արտադրում: Ֆինանսավորում համայնքային հաստատությունների, որ ընտանիքն արժևորում է: Կրթական ու զարգացման ներդրում հաջորդ սերնդի մեջ: Աջակցություն կրոնական կամ մշակութային հաստատությունների, որ համահունչ են ընտանիքի հանձնառություններին: Բարեգործական գործադրում ընտանիքի համար կարևոր նպատակների: Դրանցից յուրաքանչյուրը հարստության գործածություն է, որ տևական ազդեցություն է ծնում, ոչ թե հարստությունը պահպանում մաշման դեմ:

Գործադրման օգտին փաստարկն ամենաուժեղն է այնտեղ, որտեղ այլընտրանքը հարստության պահպանումն է ձևերով, որ կարող են չգոյատևել առջևում սպասվող պայմանները: Պահպանման օգտին փաստարկն ամենաուժեղն է այնտեղ, որտեղ ընտանիքն ակնկալում է, որ նորմալ պայմանները կշարունակվեն, և հարստության պահպանումը կմնա հուսալի: Իրական իրավիճակի ազնիվ գնահատումը, նախորդ հատորների մշակած շրջանակի դիմաց, հուշում է, որ որոշ գործադրումն ավելի ողջամիտ է, քան հարստության կառավարման պայմանական պրակտիկան է ընդունում:

Ինչն է ընդհանրացվող, և ինչը՝ ոչ

Այս գրքի ընթերցողների մեծ մասը միջոցներ չունի Մոնտանայում աշխատող ռանչոներ ձեռք բերելու կամ անկախ մասնագետների խորհրդատվական թիմեր պահելու: Այս գլխում նկարագրված օրինաչափություններն իրական են և գործում են հարստության բաշխման բարձր ծայրում: Գործառնական մանրամասնության մեծ մասն ուղղակիորեն հասանելի չէ ավելի համեստ միջոցներով ընթերցողներին:

Ընդհանրացվողը մի քանի բան է:

Գիտակցումը, որ համայնքի մեջ ինտեգրումը տարիների ու տասնամյակների գործ է, ոչ թե շաբաթների ու ամիսների, կիրառվում է հարստության բոլոր մակարդակներում: Հարուստ ընտանիքը, որ փորձում է սեղմել այս գործը, ավելի լավ դիրքավորված չէ, քան համեստ ընտանիքը, որ փորձում է սեղմել այն: Գիտակցումը, որ իրական վայրերում իրական աշխատանքով արտադրված իրական բաները խաթարման մեջ ավելի արժեքավոր են, քան ֆինանսական ակտիվները, կիրառվում է հարստության բոլոր մակարդակներում: Համեստ ընտանիքը, որ բանջարանոց է մշակում, գործիքներ է խնամում, հմտություններ է զարգացնում, համայնք է կառուցում, գործում է նույն սկզբունքներով, ինչ աշխատող ագարակ ձեռք բերող հարուստ ընտանիքը: Մասշտաբը տարբեր է, բայց սկզբունքները նույնն են:

Գիտակցումը, որ կարողունակության ու բնավորության ժառանգումն ավելի կարևոր է, քան հարստության ժառանգումը, կիրառվում է հարստության բոլոր մակարդակներում: Համեստ ընտանիքը, որ երեխաներին մեծացնում է հմուտ,

կրոնապես կամ փիլիսոփայորեն հենված, համայնքի մեջ ինտեգրված և աշխատունակ, անում է այն, ինչ ճիշտ կողմնորոշված հարուստ ընտանիքն է անում, իրեն հասանելի մասշտաբով:

Գիտակցումը, որ պայմանական ֆինանսական խորհրդատվությունը տրամաչափված է պայմանների համար, որ կարող են չշարունակվել, կիրառվում է հարստության բոլոր մակարդակներում: Համեստ ընտանիքը, որ իր սեփական ֆինանսական ընտրությունները քննում է շրջանակի, ոչ թե պայմանական խորհրդատվության դիմաց, անում է այն, ինչ իր խորհրդատվական թիմը վերադասավորող հարուստ ընտանիքն է անում, իրեն հասանելի մասշտաբով:

Հաջորդ գլխի դեպքերի ուսումնասիրությունները մանրամասնորեն քննում են երեք գործ՝ քաղված հեղինակի անմիջական փորձից, որոնցում այս և նախորդ գլուխներում նկարագրված սկզբունքները կարելի է քննել գործառնական մակարդակում, ոչ միայն սկզբունքորեն:

ԳԼՈՒԽ 22

Գործնական դեպքերի ուսումնասիրություններ

Այս երեք գործերը պահել եմ կառուցողական հատորի վերջի համար, որովհետև դրանք պատկերազարդումներ չեն, որ գնացել-փնտրել եմ վերլուծությունն ավարտելուց հետո: Դրանք հենց վերլուծությունն են՝ ապրված, որոշ դեպքերում այս գրքի առաջին բառը գրելուց ավելի քան քսան տարի առաջ: Children of Armenia Fund-ը՝ Հայաստանի մանուկների հիմնադրամը (COAF), ագարակը Մեյնի ափին և կենսատեխնոլոգիական ընկերությունը, որ ղեկավարում եմ 1994 թվականից, ամեն մեկը կառուցվել է այն նախադրյալի վրա, որ անցնում է այս աշխատության բոլոր գլուխների միջով. որ համայնքն է այն միավորը, որ տոկում է, որ դիմակայունությունը կառուցվում է տասնամյակների ընթացքում, ոչ թե հավաքվում ճգնաժամի պահին, և որ մարդկային իրական կարիքի համար արտադրված իրական բաներն արժեքը պահում են, երբ ֆինանսական վերացարկումները ձախողվում են: Ես այդ նախադրյալը նախ չեմ բխեցրել, որ հետո գտնեմ այս օրինակները: Ես գործել եմ դրա հիման վրա, և գործելն է եղել առաջինը: Գլուխը գրում եմ առաջին դեմքով, որովհետև գործն իմն է, և վերլուծական ձայնը չի կարող ազնվորեն այլ բան ձևացնել, և որովհետև ամենաօգտակարը, ինչ կարող եմ ընթերցողին տալ, կոկիկ պատկերազարդում չէ, այլ ճշմարտությունն այն մասին, թե դա իրականում ինչ է պահանջել:

Ընթերցողն իրավունք ունի այսպիսի գիրք գրող ցանկացած մարդու հարցնելու, թե հեղինակն ինքը դրանից որևէ բան արե՞լ է, թե՞ վերլուծությունը բազկաթոռային արտադրանք է մի մարդու, որ տեսականորեն խորհել է դիմակայունության մասին՝ առանց երբևէ որևէ դիմակայունություն կառուցելու: Հարցն արդար է, և այս գլուխն իմ պատասխանն է: Երեք գործերը, որ այստեղ նկարագրում եմ, այն տեղերն են, որտեղ այս գրքի թեզը եղել է իմ գործող նախադրյալը, մի դեպքում՝ քսաներեք տարի, շատ ավելի վաղ, քան որևէ միտք ունեի շրջանակը գրի առնելու: Դրանք ապացույց չեն, որ շրջանակը ճիշտ է, որովհետև մեկ մարդու երեք գործն ընդհանրապես ոչինչ չի ապացուցում: Դրանք ավելի համեստ և, կարծում եմ, ավելի օգտակար բան են. վկայություն, որ շրջանակի հիման վրա կարելի է գործել, որ գործելն ընդունում է այն ձևերը, որ գիրքը նկարագրում է, և որ այն տալիս է այն, ինչ գիրքն ասում է, որ կտա, տասնամյակների միջով, իրական աշխարհում, իրական գնով:

Դրանք վերցնում եմ այն հերթականությամբ, որով յուրաքանչյուրի նախադրյալն ինձ համար պարզ դարձավ, ինչը նաև մոտավորապես այն հերթականությունն է, թե որքան ուղղակիորեն է յուրաքանչյուրն արտահայտում համայնքի սկզբունքը, որ ամբողջ աշխատության ողնաշարն է:

Children of Armenia Fund-ը

Children of Armenia Fund-ը հիմնեցի 2003 թվականին, և նախադրյալը, որի վրա հիմնեցի, գրեթե բառացիորեն այս գրքի թեզն է՝ ձեռք բերված գիրքը գրելուց երկու տասնամյակ առաջ։

Դատողությունն ընթանում էր այսպես։ Հայկական գյուղերն ավերված էին Խորհրդային Միության 1991 թվականի փլուզումից։ Երկիրը կորցրել էր իր արդյունաբերական հիմքը, էներգակիրների մատակարարումը, անվտանգության երաշխիքները և իրեն պահող միահյուսված տնտեսական կապերը, և գյուղական համայնքներն ամենածանր հարվածն էին ստացել։ Դպրոցները քանդվում էին։ Բուժկետերը փակվել էին։ Ճանապարհներն ու ոռոգումը քայքայվել էին։ Երիտասարդները հեռանում էին քաղաքներ ու այլ երկրներ, ծնունդները նվազում էին, և գյուղերը, որ դարեր շարունակ անընդմեջ համայնքներ էին եղել, կանգնած էին պարզապես վերջանալու հեռանկարի առաջ։ Պայմանական վերլուծությունը նայում էր այս գյուղերին և տեսնում հետամնացություն, խնդիր, որ լուծվելու էր մարդկանց տեղաշարժելով դեպի արդի քաղաքային տնտեսությունը, որտեղ աշխատատեղերն էին, ենթակառուցվածքը և ապագան։

Ես տեսնում էի գրեթե ճիշտ հակառակը, և այն, ինչ տեսնում էի, հենց այն է, ինչ այս գիրքն է պնդում։ Գյուղական համայնքներն ամբողջ փլուզման միջով պահպանել էին հենց այն հատկանիշները, որ գոյատևման գործոնների շրջանակը ճանաչում է որպես դիմակայունության ամենախոր աղբյուրներ։ Նրանք ունեին ամուր ընտանիքներ և խիտ ազգակցական կապեր։ Նրանք ունեին կրոնական շրջանակ՝ Հայ Առաքելական քրիստոնեությունը, որ տասնհինգ դար գոյատևել էր իրեն մարելու ամեն փորձ։ Նրանք ունեին երկրագործական գիտելիք՝ պահված մարդկանց ձեռքերում, ովքեր երբեք չէին դադարել հողը մշակել։ Նրանք ունեին ցեղասպանություն և ցրոնք վերապրած ժողովրդի հոգեբանական ժառանգությունը, ժողովրդի, որ ոսկորներով գիտեր, թե ինչպես տոկալ։ Ինչ նրանք կորցրել էին, դիմակայուն համայնքի հիմնաշերտը չէր։ Ինչ կորցրել էին, նյութական աջակցությունն էր, որ այդ հիմնաշերտին թույլ կտար ավելին անել, քան լոկ գոյատևելը։ Հիմնադրամի նախադրյալն այն էր, որ այս համայնքներն ավելի դիմակայուն և ավելի ինքնաբավ են, քան քաղաքային այլընտրանքը, ոչ թե պակաս, և որ հետևաբար արժանի են միջոցների, ոչ թե լքվելու։ Ճիշտ քայլը մարդկանց արդի տնտեսության կողմը տեղաշարժելը չէր։ Ճիշտ քայլը միջոցները համայնքներին բերելն էր, որպեսզի նրանք կարողանային լավարկել իրենց արդեն ունեցած կարողությունները՝ և՛ բարվոք ժամանակներում, և՛ այն խաթարումների դեմ, որ շրջանակն ակնկալում էր։

Այդ նախադրյալն այժմ փորձարկվել է քսաներեք տարվա ընթացքում, ինչը հենց այն ժամանակային հորիզոնն է, որ այս գրքի մնացած մասը պնդում է, թե իրական գործը պահանջում է։ Մոտեցումը եղել է համապարփակ, ոչ թե մեկ

ոլորտի, մի պատճառով, որ ուղղակիորեն բխում է համայնքի թեզից. դպրոցն առանց բուժկետի, բուժկետն առանց տնտեսության, տնտեսությունն առանց մշակութային շարունակականության, որ վայրին տալիս է իր ինքնությունը, ամեն մեկը թերի է մնում, որովհետև համայնքը միահյուսված ամբողջություն է, ոչ թե ծառայությունների հավաքածու: Ուստի գործն ընթացել է գյուղական կյանքի բոլոր չափումներով միաժամանակ: Մենք վերակառուցել և կահավորել ենք դպրոցներ այն մակարդակով, որ հայ գյուղացի երեխան ստանա քաղաքի երեխայի կրթությանը հավասար կրթություն: Կառուցել և բուժանձնակազմով ենք ապահովել բուժկետեր գյուղերում, որ կորցրել էին դրանք: Կառուցել ենք համայնքային կենտրոններ ու մանկապարտեզներ, նորոգել ճանապարհներ, վերականգնել ոռոգումը, որից երկրագործությունը կախված է, կառուցել ստեղծարարության և տեխնոլոգիաների լաբորատորիաներ և աջակցել մշակութային ու գեղարվեստական ծրագրերին, որ հայկական ժառանգությունը կենդանի են պահում բարձրացող սերնդի մեջ: Երկու տասնամյակի ընթացքում սա կազմել է ավելի քան հարյուր միլիոն դոլարի ծրագրեր ավելի քան հարյուր գյուղում, ընդ որում միայն ֆիզիկական ենթակառուցվածքի բարելավումները գերազանցել են հարյուր քառասուն օբյեկտի արդիականացումը: 2014 թվականին գործը վերաճեց SMART նախաձեռնության, որ կառուցում է արդիագույն գյուղական հանգույցներ՝ այն գիտակցումով, որ նույնիսկ համապարփակ բարեգործությունը կարող է կախվածություն ծնել, եթե միաժամանակ չխթանի ինքնակայուն տնտեսական գործունեությունը, որ համայնքին թույլ է տալիս սեփական ոտքերի վրա կանգնել:

Ինչ քսաներեք տարիները տվել են, հենց այն է, ինչ շրջանակը կանխատեսում է: Կրթական և առողջապահական արդյունքները չափելիորեն բարելավվել են: Տնտեսական գործունեությունն աճել է: Արտագաղթը շրջվել է. երիտասարդները, որ մի ժամանակ հեռանում էին, այժմ ընտրում են մնալ կամ վերադառնալ: Ամենախոսունն այն է, որ գյուղերում, որտեղ հիմնադրամն աշխատել է, ծնունդներն այժմ գերազանցում են մահերին, ինչն ապագա ունեցող համայնքի ժողովրդագրական ստորագրությունն է, ոչ թե վերջացող համայնքի: Անկման հետագիծը, որ սահմանել էր գյուղական Հայաստանը հետխորհրդային տասնամյակներին, շրջվել է այնտեղ, որտեղ գործն արվել է: Ահա թե ինչ տեսք ունի, երբ համայնքն առաջինը դնող թեզը գործադրվում է տարածաշրջանի մասշտաբով և պահվում ավելի քան երկու տասնամյակ: Դա այս գրքի թեզն է, և ես այն ապրում եմ 2003 թվականից:

Արարատ ագարակները (Ararat Farms)

Ագարակը Մեյնի ափին եկավ ավելի ուշ, և նրա նախադրյալը նույն թեզն է՝ արտահայտված ընտանիքի և մեկ հողակտորի մասշտաբով, ոչ թե տարածաշրջանի:

Ուզում եմ ազնիվ լինել ագարակի առաջին պատճառի մասին, որովհետև ազնվությունն ինքնին էության մասն է: Ես հողը չգնեցի որպես մոռայլ երաշխիք աղետի դեմ: Գնեցի, որովհետև այն գեղեցիկ վայր է, և որովհետև իմ ընտանիքը և այն մշակող մարդիկ կարող էին վայելել այն որպես գեղեցիկ վայր, և այդ վայելքը թեզին կողմնակի չէ, այլ նրա կենտրոնում է: Այս գիրքն ի սկզբանե պնդել է, որ լուրջ նախապատրաստությունը կրկնակի արժեք ունի, որ այն տալիս է ավելի լավ կյանք սովորական ժամանակներում և գոյատևելի կյանք՝ խաթարման մեջ, և որ ընտանիքը, որ իր կյանքն այսպես է կազմակերպում, ոչինչ չի կորցնում, եթե խաթարումն այդպես էլ չի գալիս, որովհետև այդ ընթացքում ավելի լավ է ապրել: Ագարակն այդ փաստարկի մարմնացումն է: Այն ամենից առաջ ապրելու լավ տեղ է, և դա արդեն բավարար պատճառ է այն ունենալու: Բայց այն կահավորվել է, միտումնավոր և հենց սկզբից, այնպես, որ խաթարման մեջ ունենա ինքնաբավության համար պահանջվող ամեն տարր, և որ կարողանա ծառայել շրջակա համայնքին՝ նրանից պատով բաժանվելու փոխարեն:

Ինչ դա գործնականում նշանակել է, ուղիղ համապատասխանում է ֆիզիկական շերտին, որ այս հատորը նկարագրել է, բայց համապատասխանությունն ընթանում է հակառակ ուղղությամբ, քան ձեռնարկը կներկայացներ: Ես ցուցակ չեմ կարդացել ու իրերը ձեռք բերել: Ըմբռնումն է եղել առաջինը, և ագարակն այն է, ինչ տեսք ունի ըմբռնումը՝ կառուցված հողի մեջ: Կան արտադրության առանձին գոտիները. ինտենսիվ բանջարաբուծություն բարձրացված մարգերում և դաշտային հողամասերում, մի քանի ջերմոցներ, որ արտադրությունը տանում են Մեյնի ձմռան միջով, պտղատու այգիներ ու հատապտղի տնկարկներ, որ տարիներ պահանջեցին բերքի գալու համար և այժմ բերք են տալիս, արոտ ոչխարի հոտի համար, ածան հավեր, ամենը վարվող օրգանական և վերականգնողական գործելակերպով, որովհետև խնամված հողը հենց այն արտադրողական կարողությունն է, որ շրջանակն իր աստիճանակարգում դնում է երրորդ տեղում: Կա ենթակառուցվածքը, որ արտադրությունը վերածում է դիմակայունության. առևտրային խոհանոց, սառնարանային պահեստ, ջրհորներն ու մակերևութային ջուրը, սարքավորումները և արհեստանոցը՝ դրանք աշխատուն պահելու: Եվ կան մարդիկ, արհեստավարժ ֆերմերներն ու խոհարարները, որ ապրում են կալվածքում և իրենց կյանքը կառուցել են դրա շուրջ, որովհետև աստիճանակարգի ամենախոր տարրը ոչ հողն է, ոչ սարքավորումը, այլ բանիմաց մարդկանց համայնքը, և իրական համայնքի մշակած ագարակն այլ բան է, քան մեկ մարդու սեփականություն ագարակը:

Համայնքի սկզբունքն ագարակը կառավարում է նույն կերպ, ինչ հիմնադրամը, և սա է այն մասը, որ մեր կառուցածը տարբերում է բունկերի ցնորքից, որ նախորդ գլուխը քանդեց: Ագարակն ամրոց չէ: Այն վաճառում է ագարակային կրպակի միջոցով և տեղի ռեստորաններին, աշխատեցնում է տեղացի մարդկանց

և հյուսված է միջինափնյա Մեյնի կյանքի մեջ իմ այնտեղ տարիներ ներկա լինելու և ճանաչված լինելու շնորհիվ, ոչ թե համալիրով օտարական լինելու: Խաթարման մեջ արտադրությունն առևտրից կդառնար դեպի ուղղակի ապահովում և դեպի այն համայնքին ծառայելը, որի մասն ագարակն է, որովհետև հենց դրա համար է ագարակը կահավորվել: Վայելքը, դիմակայունությունը և համայնքին ծառայելը երեք առանձին նպատակներ չեն: Դրանք հողը պահելու մեկ ձև են, այն ձևը, որով այս գիրքը պնդում է, որ հողը պետք է պահվի:

Անկեղծ կլինեմ նաև այն մասին, ինչ դեռ ավարտված չէ, որովհետև բացերի մասին ազնվությունն ընթերցողի համար ավելի օգտակար է, քան ավարտվածության դիմանկարը: Ագարակը դեռ ցանցից քաշում է ավելին, քան պետք է, ջերմոցների, սառնարանային պահեստի ու պոմպերի համար, և արևայինը՝ կուտակմամբ, ջրի ավելի խոր կրկնապահովումը և ջերմոցների փայտի ջեռուցումը, որ կփակեին այդ բացերը, դեռ ընթացքի մեջ գտնվող, ոչ թե ավարտված գործ են: Նույնիսկ թեզի վրա միտումնավոր կառուցված վայրը երբեք ավարտված չէ, որովհետև դիմակայունությունը ճամփորդության ուղղություն է, ոչ թե նպատակակետ, և գործի հաջորդ փուլը միշտ երևում է այնտեղից, որտեղ կանգնած ես: Սա էլ է այն բանի մասը, ինչ ուզում եմ, որ ընթերցողն այստեղից տանի:

Agenus-ը

Կապն այս գրքի թեզի և ընկերության միջև, որ ղեկավարում եմ 1994 թվականից, ավելի թույլ է, քան հիմնադրամի ու ագարակի դեպքում, և ուզում եմ այն գծել ազնվորեն, ոչ թե բռնի մտցնել համաչափության մեջ, որ այն չունի: Բայց կապն իրական է, և այն պտտվում է համայնքի նույն գաղափարի շուրջ, որ անցնում է մնացած ամեն ինչի միջով:

Agenus-ը գոյություն ունի, որպեսզի մշակի իմունաթերապիաներ, որ մարմնի սեփական իմունային համակարգն ուղղում են քաղցկեղի դեմ: Համայնքը, որին այն ծառայում է, քաղցկեղի համայնքն է, և դաշինքը, որ ընկերությունը փորձել է կառուցել, այն հիվանդների հետ է, ովքեր չեն ուզում ավանդական բուժումների ապամարդկայնացնող ազդեցությունները, քիմիաթերապիան ու ճառագայթումը, որ հիվանդությունը բուժում են՝ թունավորելով կամ այրելով այն կրող մարդուն: Մեր առաջատար զուգորդումը, botensilimab գումարած balstilimab, քիմիաթերապիայից և ճառագայթումից զերծ իմունաթերապիա է, և այդ փաստը գովազդային մանրուք չէ, այլ նախադրյալի արտահայտություն. որ բժշկությունը պետք է ծառայի հիվանդին որպես ամբողջական մարդու, ոչ թե մարդուն ստորադասի արձանագրությանը: Դա համայնքային օգուտի նույն ընտանիքի նախադրյալ է, ինչ հիմնադրամն ու ագարակը շարժողները, թեև համայնքն այս դեպքում սահմանվում է ընդհանուր հիվանդությամբ, ոչ թե վայրով կամ ժողովրդով:

Ընկերությունը նաև ապրել է, ավելի քան երեք տասնամյակի ընթացքում, այն սկզբունքը, որ այս գիրքը պնդում է ժամանակի և իրական արժեքի մասին: Լուրջ գործը տասնամյակներ է պահանջում, ոչ թե երեքից հինգ տարվա ցիկլը, որ ֆինանսական շուկաներն են նախընտրում, և իրական բան արտադրող կենսատեխնոլոգիական ընկերությունը ֆինանսական ցիկլերին որոշ ձևերով ենթակա է, որոշ ձևերով՝ պատսպարված դրանցից: Շուկայական արժեքը տարիների ընթացքում տատանվել է տասնապատիկ գործակիցներով, ինչպես կենսատեխնոլոգիական արժեքները տատանվում են, և այս ամենի միջով հիմքում ընկած գործը շարունակվել է, որովհետև թերապիայի արժեքը, որ օգնում է հիվանդին, որի քաղցկեղի դեմ մյուս բուժումները ձախողվել են, անկախ է նրանից, թե բաժնետոմսն ինչ գնով էր վաճառվում անցյալ եռամսյակում: Նույն դասն ավելի սուր ձևով սովորեցի Elan Corporation-ում, որը ղեկավարելու հրավիրվեցի 2002 թվականին, երբ այն փլուզվել էր իննսունվեց տոկոսով հաշվապահական խարդախության մեղադրանքների ֆոնին և կանգնած էր մոտ երկու միլիարդ դոլարի պարտքի առաջ, որ այլևս սպասարկել չէր կարող: Երկու տարվա ընթացքում մենք վերակառուցեցինք մեկ միլիարդ դոլարի պարտավորություններ, ընկերությունը վերակենտրոնացրինք իր իրական գիտական կարողությունների վրա և այն հետ բերեցինք սնանկության եզրից, և 2004 թվականին այն արդեն նկարագրվում էր որպես կորպորատիվ մեծ վերականգնումներից մեկը: Ինչը հնարավոր դարձրեց վերականգնումը, նույնն էր, ինչ Agenus-ին տարել է իր ցիկլերի միջով. իրական արժեքի հիմքային պաշար, որ ֆինանսական նեղությունը մթագնել էր, բայց չէր կործանել:

Եվ գործը հասնում է հիվանդներին, ինչը վերջին հաշվով միակ քննությունն է, որ նշանակություն ունի, նույնիսկ ընդդեմ կարգավորիչ ու չինովնիկական շփման, որ այս գրքի շրջանակը կստիպեր ակնկալել լարման տակ գտնվող խոշոր հաստատութենական համակարգերից: Ամենապարզորոշ թարմ վկայությունը Ֆրանսիայից է, որտեղ դեղերի ազգային գործակալությունը թույլատրել է մեր զուգորդումը լիովին փոխհատուցվող կարեկցական հասանելիության համար, և որտեղ 2026 թվականի հունվարին այդ թույլտվությունն ընդլայնվեց բուժման դիմադրող կոլոռեկտալ քաղցկեղից՝ ընդհանուր առմամբ երեք պինդ ուռուցքային ցուցում ընդգրկելու՝ ավելացնելով ձվարանների որոշ քաղցկեղներ և փափուկ հյուսվածքների սարկոմաներ, ընդ որում բուժումը փոխհատուցվում է ազգային առողջապահական համակարգի կողմից ֆրանսիացի հիվանդների համար, ովքեր սպառել են ստանդարտ տարբերակները: Թերապիան մնում է հետազոտական, ոչ թե առևտրայնորեն հաստատված, և այս հիվանդներին հասնում է կարեկցական հասանելիության ուղով, ոչ թե սովորութային ուղով, ինչն ինքնին ավելի մեծ թեմայի փոքր դրսևորում է. որ համայնքին իրական օգուտ հասցնելու գործն առաջ է գնում հաստատութենական շփմանը հակառակ, ոչ թե որովհետև հաստատությունները հեշտացնում են այն: Մենք դեղը հասցնում ենք հիվանդներին, ովքեր դրա կարիքն ունեն: Դա է, ի վերջո, համայնքը, որին

ընկերությունը ծառայում է։

Ինչ ընդհանուր ունեն երեք գործերը

Այս երեքը կողք կողքի եմ դնում ոչ որովհետև դրանք արտաքուստ նման են, բարեգործություն հայկական լեռնաշխարհում, ագարակ Մեյնի ափին, կենսատեխնոլոգիական ընկերություն Մասաչուսեթսի լաբորատորիայում, այլ որովհետև նույն նախադրյալն է կառուցել բոլոր երեքը, և ընդհանուր նախադրյալն ուղղակիորեն անվանելն ավելի ազնիվ է, քան ձևացնելը, թե այն հայտնաբերում եմ բոնազբոսիկ թվարկումով։

Յուրաքանչյուրը կառուցվել է այն համոզման վրա, որ համայնքն է այն, ինչ տոկում է, և յուրաքանչյուրը կազմակերպված է համայնքի շուրջ. հայկական գյուղերը, ագարակի և նրա շրջակա տարածաշրջանի մարդիկ, հիվանդները, որ կազմում են քաղցկեղի համայնքը։ Յուրաքանչյուրը կառուցվել է այն ըմբռնման վրա, որ իրական գործը տասնամյակներ է պահանջում, և որ ժամանակը նվազագույնի հասցվելիք ծախս չէ, այլ հենց այն, ինչ ծնում է արդյունքը, քսաներեք տարի Հայաստանում, ավելի քան տասնամյակ ագարակում, ավելի քան երեք տասնամյակ լաբորատորիայում։ Եվ յուրաքանչյուրն արտադրում է իրական բան, որ իր արժեքը պահում է ֆինանսական վերացարկումից անկախ. ապագա ունեցող գյուղ, սնունդ խնամված հողից, թերապիա, որ մարդուն պահում է ողջ և ամբողջական։ Սրանք այս գրքի թեզի կողմնակի արգասիքները չեն։ Սրանք հենց թեզն են, և ես գործում էի դրա հիման վրա երկու տասնամյակ, նախքան այն բավական լավ հասկացա, որ գրի առնեմ։

Դրանք ընթերցողին առաջարկում եմ այդ ոգով։ Ոչ որպես պնդում, թե ամեն մարդ կարող է հիմնադրամ հիմնել, ագարակ գնել կամ ընկերություն կառուցել, որովհետև մեծ մասը չի կարող, և այս գործերի մասշտաբը էությունը չէ։ Էությունն այն է, որ դրանց տակ ընկած նախադրյալը հասանելի է ցանկացած մասշտաբով։ Ինչ համայնքի էլ մարդ պատկանում է, կարելի է տարիներ ներդնել դրա մեջ՝ այն սպառվող ծառայության պես դիտելու փոխարեն։ Ինչ հող կամ գործ էլ մարդ ունի, կարելի է ուղղել իրական բան արտադրելուն։ Ինչ միջոցներ էլ մարդ ունի, կարելի է մասամբ գործադրել տևական ազդեցության համար՝ ամբողջն անորոշ ապագայի դեմ պահելու փոխարեն։ Գործերը մեծ են, բայց սկզբունքը նույն սկզբունքն է, որ այս ամբողջ գիրքը նկարագրում է, և այն կարելի է ապրել մեկ ընտանիքի մասշտաբով նույնքան հավատարմորեն, որքան տարածաշրջանի։ Հաջորդ հատորն այս կառուցողական գործից անցնում է այն հարցին, թե ինչ նոր կարգ կարող է ի հայտ գալ անցման մյուս կողմում, և ինչ պետք է հասկանան նրանք, ովքեր կուզենան կառուցողականորեն մասնակցել դրա ձևավորմանը։

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ

Երրորդ հատորը շարադրեց կառուցողական ծրագիրը: Նախապատրաստության աստիճանակարգը, ճիշտ դասավորված, համայնքն առաջին տեղում, և ձեռնարկների սկզբում դրվող պաշարներն ու անվտանգությունը՝ իրենց տեղում, վերջի մոտ: Ֆիզիկական շերտը, ֆինանսական շերտը և իմաստի ու համայնքի շերտը, յուրաքանչյուրը դիտված ոչ թե որպես ձեռքբերումների ցուցակ, այլ որպես ըմբռնման գործնական մշակում: Կարգապահությունը՝ ճանաչելու, թե երբ է ձգանին նախորդող երկար շրջանը տեղի տալիս գործուն խաթարմանը: Համայնքները, որ արդեն ցուցադրում են սկզբունքները, և հարուստ անհատները, որ ճիշտ են դիրքավորվում՝ ի հակադրություն բունկերի ցնորքի: Եվ իմ սեփական կյանքի երեք գործերը, որոնցում այս գրքի թեզը եղել է գործող նախադրյալը՝ մինչև քսաներեք տարի:

Ընթերցողը, որ անցել է բոլոր երեք հատորների միջով, այժմ ձեռքին ունի ամբողջ փաստարկը, ինչպես այն զարգացվել է մինչև այս կետը. ախտորոշումը, թե ինչ է կատարվում և ինչու, վերլուծությունը, թե ինչպես է դա ազդում մարդկային բնավորության, համայնքի և աշխարհագրության վրա, և կառուցողական ծրագիրը, թե ինչ անել դրա դեմ: Ինչ մնում է, այն հարցն է, որին կառուցողական ծրագիրը մատնացույց է անում, բայց ինքը չի պատասխանում, այն է՝ ինչ է գալու հետո:

Չորրորդ հատորը ստանձնում է այդ հարցը: Այն անդրադառնում է նոր կարգին, որ կարող է ի հայտ գալ անցման մյուս կողմում, եզրակացությանը և գործողության գործնական հաջորդականությանը, որին ամբողջ աշխատությունը կառուցվելով ձգտել է, և հղումներին, որ փաստագրում են իրադարձություններն ու վերլուծությունները, որոնց վրա փաստարկը հենվել է: Փակող հատորն ամբողջացնում է աշխատությունը:

ՔԱՐՏԵԶԻ ԵԶՐԻՆ

Համաշխարհային համակարգային փլուզման և ձևավորվող մարդկային կարգի վերլուծություն առաջին սկզբունքներից

Garo H. Armen, Ph.D. (Կարո Հ. Արմեն)

Հատոր չորրորդ

Մասեր յոթերորդ և ութերորդ

ՄԱՍ ՅՈԹԵՐՈՐԴ: ՆՈՐ ԿԱՐԳԸ

ԳԼՈՒԽ 23

Ներկայիս իշխանության փլուզումը

Երբ փլուզումը ծավալվում է, ամենատեսանելի վաղ հետևանքը այն հաստատությունների, անհատների և դասավորությունների գործունակության կորուստն է, որոնք մինչ այդ իշխանության կենտրոններն էին: Սա նույնը չէ, ինչ այդ կառույցների ձևական դադարումը: Նրանք սովորաբար պահպանում են իրենց ձևաթղթերը, գրասենյակները, աշխատակազմը, անվանական հեղինակությունը: Բայց իրադարձություններն իրապես ուղղորդելու նրանց կարողությունն ընկնում է, երբեմն կտրուկ և արագ, քանի որ դադարում են գործել այն պայմանները, որոնց վրա հենվում էր նրանց իշխանությունը: Հասկանալը, թե ինչ է կատարվում ներկայիս իշխանության հետ փլուզման ընթացքում, էական է, որովհետև դա պարզաբանում է այն տարածությունը, որտեղ ծնվում են նոր դասավորությունները, և որովհետև ներկայիս իշխանության կենտրոններում այսօր գտնվող մարդիկ պետք է ազնվորեն հասկանան, թե իրականում որքան խոցելի են:

Սկսենք նրանից, թե իրականում ինչից է բաղկացած ներկայիս իշխանությունը: Արևմտյան վերնախավը, որը վերջին մի քանի տասնամյակում գերիշխել է համաշխարհային համակարգում, իր իշխանությունը քաղում է մի քանի կոնկրետ աղբյուրներից, որոնցից յուրաքանչյուրն ավելի պայմանական է, քան սովորաբար գիտակցում են դրա կրողները:

Առաջին աղբյուրը ինստիտուցիոնալ դիրքն է հեղինակություն ունեցող կառույցներում: Դաշնային պահուստային համակարգի խորհրդի անդամը, ֆինանսների նախարարը, խոշոր բանկի գործադիր տնօրենը, հեղինակավոր իրավաբանական ընկերության ավագ գործընկերը, էլիտար համալսարանի դեկանը, հեղինակավոր պարբերականի խմբագիրը, սենատորը, դաշնային դատավորը՝ բոլորն էլ իրենց անձնական իշխանության զգալի մասը ստանում են այն հաստատություններից, որոնք գլխավորում են կամ որոնց ծառայում են: Հաստատություններն իշխանություն են շնորհում, որովհետև ավելի լայն համակարգն ընդունել է նրանց հեղինակությունը: Անհատներն այդ իշխանությունը գործադրում են, որովհետև զբաղեցնում են համապատասխան դիրքը: Անհրաժեշտ են երկու տարրերն էլ: Հաստատությունն առանց ընդունվածության սոսկ շենք է: Անհատն առանց դիրքի սոսկ մարդ է:

Երբ համակարգը մտնում է փլուզման մեջ, ինստիտուցիոնալ հեղինակության ընդունվածությունը թուլանում է: Դաշնային պահուստային համակարգը չի կարող ֆինանսական ճգնաժամը կառավարել վստահելի հանձնառության միջոցով, երբ կասկածի տակ է իր իսկ վստահելիությունը: Ֆինանսների նախարարը չի կարող երաշխավորել շուկաների կայունությունը, երբ շուկաները

սովորել են արժեզրկել նման երաշխիքները: Խոշոր բանկի ղեկավարը չի կարող կանխել ավանդատուների փախուստը, երբ ավանդատուներն այլևս չեն վստահում բանկին: Ավագ գործընկերը չի կարող ապահովել իրավական արդյունքներ, երբ դատարաններն իրենք գերլարված են և քաղաքականապես բևեռացված: Հաստատությունները պահպանում են իրենց ձևերը, բայց կորցնում են գործուն հեղինակությունը: Այդ հաստատությունների միջոցով իշխանություն կրած անհատները հայտնաբերում են, որ իրենց իշխանությունը պայմանավորված էր մի ավելի լայն ընդունվածությամբ, որն այլևս գոյություն չունի:

Երկրորդ աղբյուրը ֆինանսական ձևով պահվող հարստությունն է՝ այն ենթադրությամբ, որ հարստությունն ազդեցություն է բերում: Հարուստ անհատը, որը կարող էր իրադարձություններն ուղղորդել նվիրատվությունների, ներդրումների, աշխատանքի ընդունելու և փողի տված լծակների միջոցով, հայտնաբերում է, որ այդ լծակները նվազել են, երբ ֆինանսական համակարգերը խաթարված են: Հեջ-ֆոնդի կառավարիչը, որի բազմամիլիարդանոց հիմնադրամը գրավում էր քաղաքականություն մշակողների ուշադրությունը, հայտնաբերում է, որ նրանք այժմ զբաղված են իր հիմնադրամի տեսակետներից շատ ավելի մեծ ճգնաժամերով: Խոշոր կառուցապատողը, որի նախագծերը ձևավորում էին քաղաքային լանդշաֆտները, հայտնաբերում է, որ շինարարական հոսքագիծը կանգ է առել, որովհետև կանգ է առել ֆինանսավորումը: Հարստությունը, որը սովորական ժամանակներում ազդեցություն էր գնում, ավելի քիչ ազդեցություն է գնում, երբ սովորական ժամանակների պայմանները փոխվել են: Հարուստ անհատը թղթի վրա դեռ հարստություն ունի, բայց դրա տված լծակները նվազել են:

Երրորդ աղբյուրը վերնախավային մշակույթի ներսում կառուցված հարաբերություններն ու ցանցերն են: Էլիտար հաստատություններից եկող դպրոցական կապերը: Տնօրենների խորհուրդների անդամակցությունները, որոնք միմյանց էին կապում խոշոր հաստատությունները: Ակումբներն ու փակ հավաքույթները, որտեղ գործարքներ էին կնքվում: Մասնագիտական ցանցերը, որոնք հնարավորություններ հասցնում էին յուրայիններին: Այս հարաբերությունները նշանակություն ունեն, երբ դրանց մյուս ծայրում գտնվող մարդիկ գործադրելու իշխանություն ունեն: Դրանք ավելի քիչ նշանակություն ունեն, երբ այդ մարդիկ իրենք են իշխանությունը կորցնում: Ցանցերը, որոնք փոխադարձ առավելություն էին բերում, երբ բոլոր մասնակիցներն իշխանություն ունեին, դառնում են փոխադարձ խոցելիության ցանցեր, երբ իշխանությունը գնացել է:

Չորրորդ աղբյուրը լեգիտիմությունն է, որը շնորհում են լրատվամիջոցների լուսաբանումը և մշակութային ամրապնդումը: Կորպորատիվ ղեկավարը, որի հարցազրույցները հայտնվում են գործարար մամուլում: Գիտնականը, որի

գրքերը գրախոսվում են հարգված հրատարակություններում: Քաղաքական գործիչը, որի ելույթները հեղինակավոր հաղորդումներում ամրապնդում են նրա կարգավիճակը: Արվեստագետը կամ մշակութային գործիչը, որի ստեղծագործությունը փառաբանվում է էլիտար հարթակներում: Այս ամենը կախված է կարգավիճակ շնորհող մշակութային ապարատի շարունակական գործունեությունից: Երբ այդ ապարատն ինքն է խաթարվում տնտեսական ճնշումից, լսարանի հեռացումից, մրցակցող այլընտրանքներից, դրանից բխող լեգիտիմությունը նոսրանում է: Գործիչները, որոնք կարևոր էին, որովհետև ճիշտ ամբիոնները նրանց կարևոր էին հռչակում, հայտնաբերում են, որ այդ ամբիոններն այլևս պակաս կարևոր են, և իրենք էլ համապատասխանաբար պակաս կարևոր են:

Հինգերորդ աղբյուրը գործող դասավորությունները հարկադրող իրավական և կարգավորիչ ենթակառուցվածքն է: Կորպորատիվ իրավաբանը, որը կարող էր պայմանագրերի կատարումն ապահովել դատական հայցի սպառնալիքով: Համապատասխանության պատասխանատուն, որի կարգավորիչ լիազորությունները սահմանափակում էին գործարար վարքագիծը: Դաշնային կարգավորողը, որի նորմաստեղծ գործունեությունը ձևավորում էր ամբողջ ճյուղեր: Դատավորը, որի վճիռները որոշում էին արդյունքները: Այս ամենը կախված է գործող իրավական և կարգավորիչ համակարգերից: Երբ այդ համակարգերը գերլարվում են ճնշող ծանրաբեռնվածությունից, քաղաքական ճնշումից, փլուզման ծնած վեճերի զուտ ծավալից, վճիռներն իրապես ի կատար ածելու անկարողությունից, հեղինակության հենարան հանդիսացող սպառնալիքը թուլանում է: Իրավաբանը դեռ կարող է դատով սպառնալ, բայց դատավարությունը, որը տարիներ է տևում իրենք գերլարված դատարաններում, շատ ավելի քիչ լծակ է տալիս, քան ամիսների ընթացքում արդյունք տվող դատավարությունը:

Ներկայիս իշխանության այս հինգ աղբյուրները փոխկապակցված են: Ինստիտուցիոնալ դիրքը շնորհում է հեղինակություն, որը հարկադրվում է իրավական ենթակառուցվածքով, որին հենարան է լրատվամիջոցային լեգիտիմությունը, որը վճարվում է հարստությամբ, որը կապվում է ցանցերի միջոցով: Յուրաքանչյուր տարր կախված է մյուսներից: Երբ դրանք սկսում են միասին ձախողվել, ձախողումը փոխադարձաբար ուժգնանում է:

Ահա թե ինչ է կատարվում ներկայիս իշխանության կոնկրետ կատեգորիաների հետ, երբ փլուզումը ծավալվում է:

Ֆինանսական հատվածը

Ֆինանսական հատվածն իշխանությունը կորցնում է ամենակտրուկ և ամենավաղ, որովհետև նրա հեղինակությունն ամենաուղղակի կերպով է կապված

այն համակարգի գործունեության հետ, որը փլուզումը խաթարում է: Խոշոր բանկերը կարող են շարունակել գոյություն ունենալ, բայց նրանց կարողությունը՝ ուղղորդելու ավանդները, բաշխելու կապիտալը, սահմանելու տոկոսադրույքները և ձևավորելու տնտեսական պայմանները, նվազում է, երբ կասկածի տակ է նրանց հիմնարար վճարունակությունը: Հեջ-ֆոնդերի ճյուղը մասշտաբով փլուզվում է, որովհետև նրա եկամտաբերությունը կախված է գործող շուկաներից և լծակային ֆինանսավորման հասանելիությունից, որն անհետանում է: Մասնավոր բաժնետիրական կապիտալի ճյուղը կորցնում է իր մոդելը, որովհետև լծակային գործարքները, որոնց վրա հենվում է, լարված վարկային պայմաններում իրագործելի չեն: Ներդրումային կառավարման ճյուղը կծկվում է, որովհետև կառավարվող ակտիվները նվազում են շուկաների անկումից և հաճախորդների կողմից միջոցների դուրսբերումից:

Ֆինանսական հատվածի բարձրաստիճան գործիչների անձնական հետևանքները զգալի են: Ֆինանսական ձևով պահվող հարստությունը նվազում է: Կառավարվող ակտիվներից կամ առևտրային շահույթից կախված եկամուտը նվազում է: Սոցիալական դիրքը, որ ֆինանսական հատվածի հաջողությունը տալիս էր սովորական ժամանակներում, նվազում է, որովհետև լայն մշակույթը թշնամացել է ֆինանսական վերնախավի նկատմամբ: Հատվածի ներսում կարիերայի առաջընթացին նպաստող ցանցերը խաթարված են: Բարձրաստիճան գործիչը, որը 2024 թվականին «տիեզերքի տիրակալ» էր, 2027 թվականին արդեն նախկին տիրակալ է մի հատվածում, որը կորցրել է իր գերիշխանությունը:

Սա չի նշանակում, թե ֆինանսներն անհետանում են: Բանկային գործը և կապիտալի բաշխումն ինչ-որ ձևով շարունակվում են: Բայց հատվածի մասշտաբը, նրա բաժինն ազգային եկամտի մեջ, նրա գերիշխանությունը լայն տնտեսության վրա, նրա հավակնությունն ամենատաղանդավոր մարդկանց նկատմամբ՝ ամենն անկում է ապրում: Ֆինանսական հատվածը, որը դուրս է գալիս մյուս կողմում, ավելի փոքր է, պակաս գերիշխող, պակաս հարուստ և պակաս հզոր, քան այն հատվածը, որը մտավ փլուզման մեջ:

Դաշնային կառավարության հեղինակությունը

Դաշնային կառավարության հեղինակությունը թուլանում է կոնկրետ մեխանիզմներով: Հարկաբյուջետային կարողությունը, որը ֆինանսավորում է դաշնային ծրագրերը, կծկվում է, որովհետև անկման պայմաններում հարկային մուտքերն ընկնում են, իսկ պարտքի թողարկումը սահմանափակվում է պարտատոմսերի շուկայի դիմադրությամբ: Կարգավորիչ կարողությունը, որով հարկադրվում է դաշնային հեղինակությունը, թուլանում է, որովհետև գերատեսչություններն ի վիճակի չեն ընդգրկելու փլուզման ծնած խնդիրների ծավալը: Հարկադրանքի կարողությունը, որը հենարան է դաշնային հեղինակությանը, թուլանում է, որովհետև համապատասխան կառույցները

գերլարված են, իսկ բնակչությունը՝ պակաս հնազանդ։

Նահանգային մակարդակի փաստացի ինքնիշխանությունը, որն ի հայտ է գալիս որպես փոխհատուցում, քննարկվել է նախորդ գլուխներում։ Ուժեղ կառավարմամբ և ռեսուրսներով նահանգներն ընդլայնում են իրենց գործունեության փաստացի շրջանակը՝ դաշնային անկարողությունը լրացնելու համար։ Տեխասը, Ֆլորիդան, Թենեսին, Այդահոն, Յուտան և համեմատաբար գործունակ կառավարությամբ ու դիմակայուն բնակչությամբ նման նահանգները սկսում են գործել ոլորտներում, որոնք եղել էին դաշնային։ Սահմանի վերահսկողություն։ Բանկային կարգավորում։ Բնապահպանական քաղաքականություն։ Կրթական քաղաքականություն։ Աշխատանքային քաղաքականություն։ Սրա մի մասը դաշնային մակարդակ սահած լիազորությունների սահմանադրական վերահաստատումն է։ Մի մասն էլ անհրաժեշտ իմպրովիզացիա է, երբ դաշնային մակարդակը չի կարող կատարել գործառույթներ, որոնք պետք է կատարվեն։

Իրական իշխանություն ունեցած բարձրաստիճան դաշնային պաշտոնյաները հայտնաբերում են, որ իրենց անվանական հեղինակությունը մնում է, բայց իրադարձությունների վրա իրական հեղինակությունը նվազել է։ Նախարարը, որը կարող էր քաղաքականությունը ձևավորել գերատեսչության գործողություններով, հայտնաբերում է, որ գերատեսչությունն ի վիճակի չէ պահանջվող մասշտաբով իրագործելու այդ քաղաքականությունը։ Սենատորը, որի հանձնաժողովային պաշտոններն իրական ազդեցություն էին տալիս, հայտնաբերում է, որ հանձնաժողովի աշխատանքը ծանրաբեռնված է իր կարողությունից մեծ խնդիրներով։ Դաշնային դատավորը, որի վճիռները ձևավորում էին համազգային արդյունքներ, հայտնաբերում է, որ այդ վճիռները միշտ չէ, որ կարող են ի կատար ածվել, երբ համապատասխան ենթակառուցվածքն ինքն է ձախողվում։

Ափամերձ խոշոր մետրոպոլիաները

Ափամերձ խոշոր մետրոպոլիաները զգալի իշխանություն են կորցնում, որովհետև այն բնակչությունն ու ճյուղերը, որոնք տալիս էին նրանց կարևորությունը, յուրովի են ենթարկված խաթարումներին։ Նյու Յորքի ֆինանսական կենտրոնացումը դառնում է խոցելիություն, երբ ֆինանսները կծկվում են։ Սան Ֆրանցիսկոյի տեխնոլոգիական կենտրոնացումը դառնում է խոցելիություն, երբ դանդաղում են կապիտալի հոսքերը, որոնք սնուցում էին տեխնոլոգիական ճյուղը։ Վաշինգտոնի կառավարական կենտրոնացումը դառնում է խոցելիություն, երբ դաշնային կառավարությունը կորցնում է կարողությունը։ Բոստոնի բարձրագույն կրթության կենտրոնացումը դառնում է խոցելիություն, երբ քայքայվում է բարձրագույն կրթության բիզնես-մոդելը։ Լոս Անջելեսի ժամանցային կենտրոնացումը դառնում է խոցելիություն, երբ նվազում են

ժամանցի վրա կատարվող ոչ առաջնահերթ ծախսերը։

Այս քաղաքները բախվում են նաև գործառնական այն մարտահրավերներին, որոնք քննարկվել են ամբողջ գրքի ընթացքում։ Սեփական սնունդն ապահովելու անկարողություն։ Կախվածություն անընդհատ գործող ենթակառուցվածքից։ Թույլ համայնքային հյուսվածք։ Խտացված բնակչություն, որն ընդգրկում է և՛ ծայրահեղ հարստություն, և՛ ծայրահեղ խոցելիություն։ Այս քաղաքներից արտագաղթը, որ 2020 թվականից ի վեր աստիճանական էր, էապես արագանում է, երբ փլուզումը ծավալվում է։ Մնացող բնակչությունը բախվում է պայմանների, որոնք գերազանցում են տեղական կառավարման կարողությունները։

Քաղաքական և մշակութային իշխանությունը, որ կենտրոնացել էր այս քաղաքներում լրատվամիջոցների, ակադեմիական ոլորտի, ֆինանսների և կառավարության կենտրոնացման միջոցով, տեղաշարժվում է, երբ այդ կենտրոնացումները նվազում են։ Որոշումները, որոնք կայացվում էին ափամերձ քաղաքներում և արտահանվում երկրի մնացած մասը, այժմ կայացվում են այլուր կամ ընդհանրապես չեն կայացվում։ Մշակութային արտադրանքը, որ ստեղծվում էր ափամերձ քաղաքներում և սպառվում համազգային մասշտաբով, կորցնում է լսարանը, երբ լսարաններն այլ հոգսեր ունեն։ Քաղաքական կոալիցիաները, որոնք կառուցվել էին ափամերձ շահերի շուրջ, կորցնում են համազգային կշիռը, երբ կարևորությամբ բարձրանում են այլ շահեր։

Բարձրագույն կրթության արդյունաբերությունը

Բարձրագույն կրթության արդյունաբերությունը, որը տասնամյակներ շարունակ ամերիկյան մշակույթի գերիշխող ուժերից է եղել, բախվում է խիստ լարվածության, որն ազդում է նրա իշխանության վրա։ Բարձրագույն կրթության տնտեսագիտությունը հենվում է ընտանիքների շարունակական պատրաստակամության վրա՝ վճարելու ուսման վարձ, որն աճել է գնաճից շատ ավելի արագ, կառավարությունների շարունակական պատրաստակամության վրա՝ տրամադրելու հետազոտական ֆինանսավորում և ուսանողական վարկերի ծրագրեր, և գործատուների շարունակական պատրաստակամության վրա՝ դիմորդներին գնահատելու հեղինակավոր հաստատությունների դիպլոմներով։ Այս հենարաններից յուրաքանչյուրը թուլանում էր, և փլուզումն արագացնում է թուլացումը։

Խոշոր համալսարանները շարունակում են գոյություն ունենալ, բայց նրանց ռեսուրսները, դիմորդների հոսքը, հետազոտական ծրագրերը և մշակութային ազդեցությունը՝ ամենը կծկվում է։ Այվի լիգայի բուհերը և համարժեք հաստատությունները պահպանում են իրենց օժանդակ հիմնադրամները, բայց դժվարանում են դրանք արդյունավետ գործադրել, երբ ազդեցության ավանդական ուղիներն իրենք են կծկվում։ Պետական համալսարանները

բախվում են նահանգային բյուջեների կրճատումների և ընդունելության նվազման, քանի որ ուսանողներն այլևս ի վիճակի չեն հոգալու ծախսերը: Փոքր հումանիտար քոլեջները բախվում են գոյութենական սպառնալիքների, քանի որ ընդունելությունն ընկնում է, իսկ ծախսերը բավական արագ կրճատել հնարավոր չէ: Լուրջ փլուզմանը հաջորդող տարիներին հարյուրավոր քոլեջներ փակվում են:

Բարձրագույն կրթության ներսում իշխանություն կառուցած բարձրաստիճան դեմքերը՝ ռեկտորները, պրոռեկտորները, ավագ դեկանները, հանրահայտ դասախոսները, հայտնաբերում են, որ իրենց հաստատությունները լայն մշակույթում ավելի քիչ նշանակություն ունեն, քան ունեին: Վկայագրման գործառույթը, որ կենտրոնական էր նրանց իշխանության համար, թուլանում է, քանի որ գործատուները դիպլոմների փոխարեն փնտրում են ապացուցելի կարողություն, քանի որ ի հայտ է գալիս այլընտրանքային վկայագրում, և քանի որ տնտեսական պայմանները նվազեցնում են պահանջարկն այն կարիերաների մեծ մասի նկատմամբ, որոնք էլիտար դիպլոմների ճանապարհի վերջնակետերն էին:

Լրատվամիջոցների արդյունաբերությունը

Հիմնական հոսքի լրատվամիջոցները լսարան և հեղինակություն կորցնում են ավելի քան երկու տասնամյակ, և փլուզումն արագացնում է այդ միտումը: Խոշոր թերթերը շարունակում են հրատարակվել, բայց կրճատված աշխատակազմով, կրճատված ընդգրկմամբ և կրճատված ազդեցությամբ: Մալուխային լրատվական ալիքները շարունակում են հեռարձակվել, բայց ավելի փոքր ու ավելի բևեռացված լսարանների համար: Հասարակական կարծիք ձևավորած լրատվական ամսագրերը մեծ մասամբ վերացել են կամ վերածվել թվային մնացորդների: Գրահրատարակչական ճյուղը կծկվում է, քանի որ գրքերի վրա կատարվող ոչ առաջնահերթ ծախսերը նվազում են, և թուլանում է խոշոր հրատարակիչների տնտեսական մոդելը:

Հիմնական հոսքի լրատվամիջոցների բարձրաստիճան դեմքերը՝ հանրահայտ լրագրողները, ճանաչված հաղորդավարները, հեղինակավոր հրատարակությունների խմբագիրները, հայտնաբերում են, որ իրենց ձայնն ավելի փոքր լսարանների է հասնում և ավելի քիչ հեղինակություն է կրում: Պատումները ձևավորելու կարողությունը, որ զգալի էր նրանց ծաղկման շրջանում, նվազել է: Վերնախավային կոնսենսուսի մշակութային ամրապնդումը, որ հոսում էր այս ուղիներով, խաթարված է, որովհետև խաթարված են հենց ուղիները:

Մասնագիտական դասն ընդհանրապես

Կոնկրետ ճյուղերից բացի՝ ավելի լայն մասնագիտական-կառավարչական դասը դիրքեր է զիջում մի քանի հարթություններում: Կարիերաները, որոնք էլիտար

կրթության ճանապարհի վերջնակետերն էին՝ ֆինանսներ, խորհրդատվություն, իրավաբանություն, մարքեթինգ, տեխնոլոգիական ծառայություններ, դառնում են ավելի սակավ և պակաս շահութաբեր, քանի որ դրանց հիմքում ընկած ճյուղերը կծկվում են: Ապրելակերպը, որ մասնագիտական դասի հաջողության նշանն էր՝ քաղաքային կյանք, թանկարժեք սպառում, կանոնավոր ճամփորդություններ, երեխաների ծախսատար պարապմունքներ, դժվար է դառնում պահպանել կրճատված եկամուտներով՝ գնաճից ուռճացած ծախսերի միջավայրում:

Մասնագիտական դասի մշակութային սովորույթները՝ որոշակի լրատվամիջոցների սպառումը, որոշակի քաղաքական շարժումներին մասնակցությունը, որոշակի կարգավիճակային նշանների հետապնդումը, պակաս կենտրոնական են դառնում լայն մշակույթի համար, երբ այդ մշակույթն անցնում է այլ հոգսերի: Մասնագիտական դասի ներկայացուցիչը, որն իր ինքնությունը կառուցել էր այս նշանների շուրջ, հայտնաբերում է, որ նշաններն այլևս չեն նշում այն, ինչ նշում էին:

Միջազգային վերնախավը

Միջազգային վերնախավը, որը գործում էր սահմաններից վեր՝ դավոսյան շրջանակը, գլոբալ կառավարման դեմքերը, անդրազգային կորպորացիաների ղեկավարները, միջազգային հաստատությունների բարձրաստիճան պաշտոնյաները, բախվում է յուրահատուկ լարվածությունների: Միջազգային համագործակցությունը, որ նրանց գործունեության միջավայրն էր, նվազում է, երբ երկրները կենտրոնանում են սեփական հոգսերի վրա: Հաստատությունները, որոնք նրանց հարթակներ էին տալիս՝ Համաշխարհային բանկը, ԱՄՀ-ն, Համաշխարհային տնտեսական ֆորումը, Միավորված ազգերի կազմակերպության զանազան գործակալությունները, պակաս կենտրոնական են դառնում իրական որոշումների կայացման համար: Գլոբալ մայրաքաղաքների միջև անընդհատ ճամփորդության ապրելակերպը դժվարանում է, երբ ինքը՝ ճամփորդությունը, ավելի բարդ է դառնում, իսկ հավաքույթները՝ պակաս հետևանքային:

Այս միջազգային վերնախավի ներսում կարիերա կառուցած գործիչները հայտնաբերում են, որ իրենց ցանցերն այլևս այն հզորությունը չունեն, որ ունեին, որ հաստատությունները պակաս հեղինակավոր են, և որ հարցերը, որոնցում իրենք մասնագիտացել էին, պակաս կենտրոնական են նրա համար, ինչ այժմ կատարվում է աշխարհում:

Խոշոր բարերարների դասը

Խոշոր բարերարների դասը, որը հսկայական ռեսուրսներ էր ուղղում քաղաքականությունից մինչև բարեգործություն և մշակութային արտադրություն, բախվում է մի քանի յուրահատուկ լարվածությունների: Նրանց հարստությունը

նվազում է շուկաների անկումից և այն բիզնեսների խաթարումից, որոնք ստեղծել էին այդ հարստությունը: Մնացածը գործադրելու պատրաստակամությունը սահմանափակվում է ապագայի անորոշությամբ: Հաստատությունները, որոնք ստանում էին նրանց նվիրատվությունները, իրենք են ճնշման տակ. համալսարանները, հիվանդանոցները, թանգարանները, շահերի պաշտպանության կազմակերպությունները և վերլուծական կենտրոնները բոլորը բյուջետային ճնշումների առաջ են:

Նվիրատվությունների նախկինում զգալի հոսքերը նվազում են: Մշակութային ու քաղաքական նախագծերը, որոնք կախված էին այդ նվիրատվություններից, համապատասխանաբար կծկվում են: Խոշոր բարերարը, որն ուղղորդում էր երկրի մշակութային ու քաղաքական օրակարգի զգալի մասը, հայտնաբերում է, որ իր լծակները նվազել են և՛ որովհետև իր ռեսուրսներն են նվազել, և՛ որովհետև ստացող հաստատություններն ավելի քիչ նշանակություն ունեն:

Զախողման բնորոշ կերպը. ներդրում դիրքի մեջ՝ առանց էության

Վերոհիշյալ կատեգորիաների ընդհանուր օրինաչափությունն այն է, որ ամենամեծ խոցելիությունն ունեն այն գործիչները, որոնք ներդրում էին կատարել դիրքի, ոչ թե Էության մեջ: Ավագ բանկիրը, որն իր կարիերան կառուցել էր հարաբերություններ կառավարելու և հաստատությունների միջով նավարկելու վրա՝ առանց ձեռքով կամ մտքով որևէ արտադրողական բան անել կարողանալու, գոյութենական մարտահրավերի է բախվում, երբ հաստատությունները կծկվում են: Կորպորատիվ իրավաբանը, որն իր կարիերան կառուցել էր կարգավորիչ բարդության իմացության վրա, մի բարդության, որն ինքն էլ կախված էր գործող կարգավորողներից, գոյութենական մարտահրավերի է բախվում, երբ այդ կարգավորողները գերլարված են: Մարքեթինգի ղեկավարը, որն իր կարիերան կառուցել էր սպառողական ընկալումների ձևավորման վրա սպառողական տնտեսության մեջ, գոյութենական մարտահրավերի է բախվում, երբ սպառումը կրճատվում է:

Ի հակադրություն՝ իրական, Էական կարողություն ունեցող գործիչները, նույնիսկ եթե պակաս նշանավոր էին վերնախավային մշակույթում, պակաս խոցելի են: Բժիշկը, որն իրապես կարող է բուժել հիվանդներին: Ինժեները, որն իրապես կարող է նախագծել: Ջրմուղագործը, որն իրապես կարող է նորոգել խողովակները: Ֆերմերը, որն իրապես կարող է սնունդ աճեցնել: Ուսուցիչը, որն իրապես կարող է սովորեցնել երեխաներին: Այս մարդիկ վերնախավային մշակույթի հաշվարկով գուցե ավելի քիչ հարստություն և հեղինակություն ունեն, բայց ունեն իրական, Էական կարողություն, որն արժեք է պահպանում, երբ պայմանները փոխվում են:

Դիրքի, ոչ թե Էության մեջ ներդրումը ռազմավարական սխալ է, որը տասնամյակներ շարունակ տեսանելի է եղել ամբողջ վերնախավային մշակույթում: Սխալը ժամանակի ընթացքում խորանում է, որովհետև պայմանները, որոնք վարձատրում էին դիրքը Էության փոխարեն, խրախուսում են նրանց, ովքեր առավել են մասնագիտանում դիրքի մեջ, և պատժում նրանց, ովքեր շարունակում են զարգացնել էությունը: Քարձրաստիճան գործիչը, որը երեսուն տարի բարձրացել է ինստիտուցիոնալ սանդուղքով, շատ դեպքերում իրական արժեք ստեղծելու ավելի քիչ ընդունակ է, քան սկսնակ աշխատողը, որն ամբողջ ընթացքում իրական գործ է արել: Սա տեսանելի չէր այն շրջանում, երբ վարձատրությունը դիրքինն էր: Այն արագ տեսանելի է դառնում, երբ պայմանները փոխվում են:

Ինչ է սա նշանակում կոնկրետ ընթերցողների համար

Այս գրքի ընթերցողները, ովքեր իրենք են ներկայիս իշխանության դիրքերում, դժվարին ազնիվ գնահատման առաջ են: Իրենց զբաղեցրած դիրքը գուցե փլուզումից դուրս չգա իր ներկայիս ձևով: Իրենց կուտակած հարստությունը լուրջ խաթարման պայմաններում գուցե չպահպանի արժեքը: Իրենց կառուցած ցանցերը գուցե չգործեն ձևավորվող պայմաններում: Իրենց զարգացրած հմտությունները գուցե տեղին չլինեն նոր պայմանների համար:

Ազնիվ արձագանքը ոչ խուճապն է, ոչ ժխտումը: Այն ճանաչումն է: Իշխանությունը, որ նրանք այսօր կրում են, իրական է, բայց պայմանական: Հարստությունը, որ կուտակել են, իրական է, բայց խոցելի: Անելիք աշխատանքն այն է, ինչ այս գիրքը նկարագրել է սկզբից ի վեր: Կառուցել համայնք: Զարգացնել էություն: Ձեռք բերել հմտություններ, որոնք օգտակար են ցանկացած պայմաններում: Հարստությունը վերադասավորել դիմակայուն ձևերի մեջ: Կապվել կրոնական կամ փիլիսոփայական մի ավանդույթի հետ, որը վեր է հանգամանքներից: Ձևավորել զավակներին ու թոռներին այնպես, որ նրանք կարողանան առաջ տանել ընտանիքի կարողությունն ու նկարագիրը:

Ներկայիս իշխանության գործիչները, ովքեր անում են այս աշխատանքը, հնարավորություն ունեն դառնալու նոր իշխանության գործիչներ՝ փլուզումից փոխակերպված, ոչ թե կործանված: Նրանք, ովքեր չեն անում, կանգնած են այն հեռանկարի առաջ, որ իրենց իշխանությունը պարզապես կավարտվի: Ընտրությունը յուրաքանչյուր անհատինն է, և այդ ընտրությունը կատարվում է հիմա՝ ամեն օրվա գործողություններով կամ անգործությամբ:

Ինչ է սա նշանակում կոնկրետ կատեգորիաների համար

Ներկայիս իշխանության կոնկրետ կատեգորիաները փլուզմանն արձագանքում են տարբեր կերպ:

Ինստիտուցիոնալ գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր թուլացող հաստատություններում զբաղեցրած դիրքերից, կրում են ամենաուղղակի կորուստը: Նրանց անձնական իշխանությունը հաստատության իշխանությունն էր՝ իրենց միջով հոսող: Երբ հաստատությունը թուլանում է, նրանց իշխանությունը թուլանում է համապատասխանաբար:

Հարուստ գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր ֆինանսական հարստությունից, կրում են ֆինանսական համակարգերի խաթարմանը համաչափ կորուստ: Հարուստ գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր արտադրողական ձեռնարկությունից, ավելի քիչ են կորցնում, որովհետև ձեռնարկությունները շարունակում են իրական բաներ արտադրել:

Մշակութային գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր լրատվամիջոցային հարթակներից, կրում են այդ հարթակների խաթարմանը համաչափ կորուստ: Մշակութային գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր էական աշխատանքից, ավելի քիչ են կորցնում, որովհետև էական աշխատանքը պահպանում է արժեքը:

Մասնագիտական դասի գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր արդի համակարգից կախված ճյուղերի դիպլոմներից, կրում են ամենաուղղակի կորուստը: Մասնագիտական դասի գործիչները, որոնց իշխանությունը բխում էր ամեն պայմաններում օգտակար հմտություններից, ավելի քիչ են կորցնում:

Ներկայիս իշխանության աշխարհագրական կենտրոնացումը՝ ափամերձ քաղաքներում, էլիտար հաստատություններում, որոշակի ճյուղերում, որոշակի մշակութային կազմավորումներում, ինքնին խոցելիություն է: Այս աշխարհագրություններում կենտրոնացած գործիչները կորուստ են կրում, երբ կենտրոնացումները նոսրանում են: Իրենց ավելի լայն բաշխած գործիչներն ավելի քիչ են կորցնում, որովհետև նրանց դիրքը պակաս կախված էր կոնկրետ կենտրոնացումներից:

Եզրափակիչ դիտարկումը

Ներկայիս իշխանության փլուզումն իշխանության վերջը չէ: Այն իշխանության վերաբաշխումն է: Հին կենտրոնների փոխարեն ծնվում են նոր կենտրոններ: Հին դեմքերի փոխարեն բարձրանում են նոր դեմքեր: Հին դասավորությունների փոխարեն ձևավորվում են նոր դասավորություններ: Հաջորդ գլուխը քննում է, թե ինչ տեսք ունեն այս նոր կենտրոնները, դեմքերն ու դասավորությունները՝ գիտակցելով, որ նոր կարգը դեռ լիովին ձևավորված չէ, բայց կերպարանք է առնում այնպես, որ ավելի ու ավելի տեսանելի է դառնում նրանց, ովքեր պատրաստ են տեսնել:

ԳԼՈՒԽ 24

Ձևավորվող նոր դասերը

Երբ ներկայիս իշխանությունը թուլանում է, նրան փոխարինելու են գալիս իշխանության նոր օրինաչափություններ: Նոր օրինաչափությունները պատահական չեն: Դրանք հետևում են կոնկրետ տրամաբանությունների, որոնք կարելի է հասկանալ իրենց ծնող պայմաններից: Քնակչության խմբերն ու կարողությունները, որոնք արդիականության շրջանում թերագնահատված էին, որովհետև չէին տեղավորվում արդիականության օպտիմալացման չափանիշների մեջ, արժեքավոր են դառնում, երբ փոխվում են պայմանները, որոնց համար արդիականությունն օպտիմալացվել էր: Քնակչության խմբերն ու կարողությունները, որոնք արդիականության շրջանում բարձր էին գնահատվում, որովհետև լավ էին ծառայում նրա օպտիմալացման չափանիշներին, պակաս արժեքավոր են դառնում, երբ այդ չափանիշներն այլևս չեն գործում:

Այս գլուխը նկարագրում է ձևավորվող դասերը, որոնք կարևորություն են ձեռք բերում փլուզման ընթացքում և որոնք, ամենայն հավանականությամբ, կկազմեն դրան հաջորդող նոր կարգի կենտրոնները: Նկարագրությունները քաղված են դիտարկելի օրինաչափություններից և նախորդ փլուզումների շրջանների պատմական նախադեպերից: Օրինաչափությունները կատարելապես կանխատեսելի չեն, բայց ընդհանուր ուրվագիծը բավական տեսանելի է, որպեսզի օգնի անհատներին ու ընտանիքներին դիրքավորվելու առաջիկա պայմանների համար:

Արտադրողները

Առաջին ձևավորվող դասը արտադրողներն են՝ նրանք, ովքեր իրապես ստեղծում են այն իրական բաները, որոնց կարիքը մարդիկ ունեն: Ֆերմերները, որոնք սնունդ են աճեցնում: Անասնապահները, որոնք անասուն են պահում: Արտադրողները, որոնք ապրանք են թողարկում: Էներգիա արտադրողները, որոնք արդյունահանում կամ արտադրում են այն էներգիան, որով սնվում է մնացած ամեն ինչ: Շինարարները, որոնք կառուցում են շենքեր և ենթակառուցվածք: Նորոգողներն ու մեխանիկները, որոնք սարքում են այն, ինչ փչանում է: Արհեստավորները, որոնք ստեղծում են դիմացկուն իրեր՝ ամեն պայմաններում արժեք պահպանող:

Այս մարդկանց մշակութային կարգավիճակը տասնամյակներ շարունակ անկում էր ապրում: Արդի տնտեսագիտական տեսությունը նրանց վերաբերվել էր որպես ապրանքի՝ նրանց աշխատանքն ապրանքայնացնելով գլոբալ առևտրի և արտապատվիրակման միջոցով: Արդի մշակութային զգացողությունը նրանց վերաբերվել էր որպես ժամանակավրեպի՝ նրանց կյանքը ներկայացնելով որպես հետամնաց՝ քաղաքային մասնագետների իբր ավելի նրբակիրթ կյանքի

համեմատ: Կարիերայի արդի խորհրդատվությունը երիտասարդներին հեռացրել էր արտադրությունից դեպի ծառայություններ, և ծնողները հետ էին պահում զավակներին ծնողների արտադրողական արհեստներին հետևելուց:

Փլուզման մեջ արտադրողները սրընթաց բարձրանում են կարևորությամբ: Նրանց արտադրած սնունդը դառնում է տնտեսության ամենաարժեքավոր բանը, որովհետև սնունդն է, ինչ մարդկանց իրապես անհրաժեշտ է: Նրանց արտադրած էներգիան դառնում է հիմքը, որի վրա հենվում է մնացած ամեն ինչ: Նրանց թողարկած ապրանքները դառնում են շարունակվող նյութական կյանքի հենքը: Նրանց կառուցած շենքերը և պահպանած ենթակառուցվածքը դառնում են համայնքի շարունակության բառացի հիմքը: Նրանց կատարած նորոգումները թույլ են տալիս շարունակել օգտագործել սարքավորումներ, որոնք փոխարինել հնարավոր չէ: Նրանց արհեստագործական արտադրանքն արժեքավոր է դառնում և՛ գործածության համար, և՛ որպես արժեքի պահեստ:

Արտադրողների տնտեսական դիրքը էապես բարելավվում է: Ագարակը, որ արդիականության շրջանում սնունդ էր արտադրում մի քանի տոկոս մարժայով, հայտնաբերում է, որ իր արտադրանքը խաթարված շուկաներում պրեմիում գներ է վաստակում, և սպառողներին ուղղակի վաճառքը փոխարինում է արդի գյուղատնտեսությունը սահմանած ճնշված մեծածախ գներին: Մեխանիկը, որ պայքարում էր գնալով ավելի բարդացող մեքենաների դեմ, որոնց վրա աշխատել չէր կարողանում, հայտնաբերում է, որ իր հմտություններն էական են այն հին մեքենաների համար, որոնք կարելի է պահպանել առանց համակարգչային ախտորոշման: Հյուսնը և որմնադիրը, որ մրցում էին էժան շինարարական աշխատուժի դեմ, հայտնաբերում են, որ իրենց որակյալ աշխատանքը կրկին արժեքավոր է, երբ էժան այլընտրանքներն անհասանելի են դառնում:

Արտադրողների սոցիալական դիրքը էապես բարելավվում է: Ֆերմերը, որին վերնախավային մշակույթը հետամնացի տեղ էր դնում, այժմ արժանանում է այն հարգանքին, որին արժանի է իր իրական ներդրումը: Քեռնատարի վարորդը, որ անտեսանելի էր վերնախավային մշակույթում, այժմ ճանաչվում է որպես կենսական: Արհեստավոր բանվորը, որին ձախողվածի տեղ էին դնում բուհական կրթությամբ մասնագետների համեմատ, այժմ հարգանքի է արժանանում: Մշակութային շրջադասությունը, որն արժեզրկել էր արտադրությունը, ինքն է շրջվում, երբ արտադրությունը վերահաստատում է իր իրական կարևորությունը:

Արտադրողների քաղաքական դիրքը էապես բարելավվում է: Քաղաքական կոալիցիաները, որոնք արտադրողների շահերը մղել էին լուսանցք՝ հօգուտ ֆինանսների, տեխնոլոգիաների և սպասարկման ոլորտի շահերի, կորցնում են իշխանությունը, երբ արտադրողական շրջաններն ու արտադրողական ընտրազանգվածները դառնում են ավելի կարևոր: Ուժեղ արտադրողական տնտեսությամբ նահանգները (Տեխասը, Լեռնային Արևմուտքը,

գյուղատնտեսական Միջին Արևմուտքը, էներգիա արտադրող շրջանները, հին արդյունաբերական սրտամասի արտադրական մնացորդները) տեսնում են իրենց քաղաքական կշռի աճը: Քաղաքներն ու շրջանները, որոնք գերիշխում էին ֆինանսների, տեխնոլոգիաների, կառավարության և կրթության միջոցով, տեսնում են իրենց քաղաքական կշռի նվազումը:

Արտադրողների նոր սերունդը ձևավորվում է մի քանի հոսքերից: Արտադրողական ընտանիքների երիտասարդները, որոնց նախորդ սերունդները ճնշում էին հեռանալ էլիտար դիպլոմների հետևից, վերադառնում են իրենց ծնողների ու պապերի արտադրողական զբաղմունքներին: Մասնագիտական ընտանիքների երիտասարդները, որոնք մեծացել են արվարձաններում, թողնում են դիպլոմային կարիերաները՝ արտադրողական արհեստներ սովորելու: Ներգաղթյալները, որոնց մասնագիտական կարողությունները թերագնահատված էին, իրենց կյանքը վերակառուցում են իրենց արտադրողական կարողությունների շուրջ: Անկում ապրող սպասարկման ոլորտների տարեց աշխատողները վերաորակավորվում են արտադրողական արհեստներում: Համախառն արդյունքը արտադրողների դասի զգալի ընդլայնումն է, երբ նոր պայմանները վարձատրում են արտադրությունն այնպես, ինչպես արդիականության շրջանում տեսանելի չէր:

Պաշտպանները

Երկրորդ ձևավորվող դասը պաշտպաններն են՝ նրանք, ովքեր կարող են պաշտպանություն ապահովել համայնքի և անհատի մասշտաբով: Սա ներառում է մարտական փորձ ունեցող զինվորական վետերաններին, իրավապահներին, ովքեր դժվար ժամանակներում պահպանել են կարողությունն ու ազնվությունը, գործնական հմտություններով որսորդներին ու բնության մարդկանց և զինված ամերիկացիների ավելի լայն զանգվածին, ովքեր պահպանել են իրենց կարողությունը և այն տեղին գործադրելու պատրաստակամությունը:

Արդիականության շրջանում պաշտպանները մշակութային լուսանցք էին մղված յուրահատուկ ձևերով: Զինվորական վետերանին վերաբերվում էին որպես ծառայությունների կարիք ունեցող խնամարժանի, ոչ թե որպես քաղաքացու, որի կարողությունների մեջ երկիրը ներդրում էր կատարել: Իրավապահին վերաբերվում էին որպես հակառակորդի, ոչ թե որպես համայնքային արժեքի: Որսորդին վերաբերվում էին որպես հետամնացի և նրան գնալով ավելի էին ենթարկում կարգավորումների, որոնք սահմանափակում էին նրա կարողությունը: Զինված քաղաքացուն վերաբերվում էին որպես հավանական սպառնալիքի, ոչ թե որպես համայնքի պաշտպանական կարողության մասի:

Փլուզման մեջ պաշտպանները սրընթաց բարձրանում են կարևորությամբ: Համայնքը, որն իր վետերանների, իրավապահ համայնքի, որսորդական ու

բնության մշակույթի և զինված քաղաքացիների լայն շերտի շնորհիվ լուրջ պաշտպանական կարողություն ունի, կարող է կարգուկանոն պահպանել, պաշտպանել իր ռեսուրսները և ապահովել անվտանգություն, որին օտարները չեն կարող սպառնալ: Այս կարողությունը չունեցող համայնքը բախվում է նրանց ոտնձգություններին, ովքեր կցանկանային վերցնել այն, ինչ նա ունի, ինչը լուրջ փլուզման պայմաններում ենթադրական մտահոգություն չէ:

Պաշտպանների տնտեսական դիրքը բարելավվում է մի քանի մեխանիզմներով: Համայնքները վճարում են անվտանգության կարողության համար, որը նախկինում ապահովում էին հարկերով ֆինանսավորվող ոստիկանական ուժերը, որոնք գուցե այլևս բավարար չեն: Ընդլայնվում է մասնավոր անվտանգության աշխատանքը, երբ համայնքներն ու սեփականատերերը վարձում են պաշտպանների՝ լրացնելու կամ փոխարինելու ձախողվող հանրային անվտանգությունը: Որոշ պաշտպաններ միանում են աշխարհազորային և անվտանգության այն կազմակերպություններին, որոնք ծնվում են անվտանգության վակուումը լցնելու համար, ընդ որում այդ կազմակերպությունները լեգիտիմ համայնքային պաշտպանություն են, ոչ թե այն ապօրինի ձևերը, որոնք ի հայտ են գալիս այնտեղ, որտեղ համայնքն ավելի թույլ է:

Պաշտպանների սոցիալական դիրքը բարելավվում է մշակութային վերագնահատման միջոցով: Վետերանը, որին վերնախավային մշակույթը կոտրվածի կամ վտանգավորի տեղ էր դնում, հարևանների կողմից, ովքեր հասկանում են, թե ինչ կարող է նա տալ, դիտվում է որպես համայնքային արժեք: Պաշտոնաթող ոստիկանը, որ մշակութային քննադատության թիրախ էր, փնտրված է դառնում իր փորձի ու կարողության համար: Որսորդին, որին գնալով լուսանցք էին մղում, խնդրում են ուրիշներին սովորեցնել: Զինված քաղաքացին, որ անհարմար էր զգում հանրության մեջ զինված լինելուց, այժմ մի համայնքի մասն է, որը գնահատում է իր կարողությունը և հենվում դրա վրա:

Պաշտպանների քաղաքական դիրքը բարելավվում է, երբ իշխանությունը կորցնում են այն քաղաքական կոալիցիաները, որոնք թշնամական էին բանակի, ոստիկանության և զենքի իրավունքների նկատմամբ: Այս խմբերին սատարած նահանգներն ու շրջանները քաղաքական կշիռ են ձեռք բերում: Դաշնային այն դիրքերը, որոնք ճնշում էին այս կարողությունների սահմանափակման համար, կորցնում են գործունությունը: Մշակութային ու կրթական հաստատությունները, որոնք թշնամանք էին սերմանում պաշտպանական արժեքների նկատմամբ, կորցնում են ազդեցությունը: Ճոճանակը, որ տասնամյակներ շարունակ ճոճվել էր պաշտպանական արժեքների դեմ, հետ է ճոճվում, և ձևավորվող մշակույթն այս կարողություններին վերաբերվում է որպես էականի, ոչ թե խնդրահարույցի:

Պաշտպանների դասի նկարագիրը էական նշանակություն ունի: Պաշտպանները, ովքեր պահպանում են ազնվությունը, ովքեր լեգիտիմ կերպով

ծառայում են համայնքին, ովքեր զուսպ են ուժի գործադրման մեջ, ովքեր գործում են ճանաչված հեղինակության կառույցների շրջանակում, լեգիտիմ համայնքային պաշտպանության մասն են: Պաշտպանները, ովքեր անզուսպ են, ովքեր ծառայում են միայն սեփական շահերին, ովքեր պաշտպանողի փոխարեն գիշատիչ են դառնում, վերածվում են ռազմատերերի դասի, որը ծնվում է այնտեղ, որտեղ համայնքն ավելի թույլ է: Տեղական պաշտպանների նկարագիրն է տարբերությունը այն համայնքների միջև, որոնք պահպանում են իրենց կարգուկանոնով, և այն համայնքների, որոնք մասնատվում են գիշատչության մեջ:

Նկարագիր ձևավորող հաստատությունները, որոնք զուսպ պաշտպաններ են պատրաստում՝ բանակն իր բարոյական ավանդույթներով, իրավապահների պատրաստումն ուժի լեգիտիմ գործադրման շեշտադրմամբ, որսորդական մշակույթն ազնիվ որսի և որսակենդանու հանդեպ հարգանքի բարոյագիտությամբ, կրոնական ավանդույթները, որոնք բռնությունը սահմանափակում են լեգիտիմ նպատակներով, էական ռեսուրսներ են: Նկարագիր ձևավորող ուժեղ հաստատություններ ունեցող համայնքները ծնում են պաշտպաններ, ովքեր լավ են ծառայում համայնքին: Այս հաստատությունները չունեցող համայնքները ծնում են պաշտպաններ, ովքեր ծառայում են իրենք իրենց, երբեմն դաժանորեն:

Բուժողները

Երրորդ ձևավորվող դասը բուժողներն են՝ նրանք, ովքեր կարող են բժշկական խնամք, բուժում և ապաքինման աջակցություն ապահովել համայնքի ու անհատի մասշտաբով: Սա ներառում է բժիշկներին ու բուժքույրերին, ովքեր պահպանում են կարողությունը ֆորմալ բժշկական համակարգերի խաթարման պայմաններում, մանկաբարձուհիներին, ովքեր կարող են ծննդաբերություն վարել առանց հիվանդանոցային ենթակառուցվածքի, ավանդական դեղամիջոցների գիտելիք ունեցող բուսաբույժներին, ատամնաբույժներին, ովքեր կարող են բուժել այն վիճակները, որոնք առանց միջամտության արագ են լրջանում, հոգեկան առողջության մասնագետներին, ովքեր կարող են մարդկանց նեցուկ լինել տրավմայի միջով անցնելիս, և լուրջ բժշկական գիտելիք ունեցող մարդկանց ավելի լայն շրջանակին:

Արդի բժշկական համակարգի ներսում բուժողները գնալով ավելի էին մղվում լուսանցք: Բժիշկներին մղել էին խոշոր հիվանդանոցային համակարգերի հետ վարձու հարաբերությունների մեջ, որոնք կաշկանդում էին նրանց դատողությունը և նվազեցնում ինքնուրույնությունը: Բուժքույրերը գերծանրաբեռնված էին ու թերագնահատված: Մանկաբարձուհիները դուրս էին մղված հիվանդանոցային միջավայրից՝ նեղ դերերից բացի: Բուսաբույժներին շառլատանության տեղ էին դնում, թեև նրանք իրական արժեք ունեցող

ավանդական գիտելիքի կրողներ էին: Ատամնաբույժներին մղել էին կորպորատիվ պրակտիկաների մեջ, որոնք հաշիվներն առաջնահերթ էին դասում հիվանդի խնամքից: Հոգեկան առողջության մասնագետները ընկճված էին պահանջարկից, որին չէին կարողանում հասնել:

Փլուզման մեջ բուժողները սրընթաց բարձրանում են կարևորությամբ, որովհետև բժշկական կարիքները չեն դադարում, երբ բժշկական համակարգերը ձախողվում են: Բժիշկը, որ կարող է պրակտիկա վարել առանց հիվանդանոցային ենթակառուցվածքի, որ կարող է կիրառել իր դատողությունն առանց ապահովագրական ընկերության միջնորդության, որ կարող է հիվանդներին բուժել հասանելի դեղամիջոցներով, ոչ թե օպտիմալ դեղամիջոցներով, շատ ավելի արժեքավոր է դառնում, քան կաշկանդված համակարգի ներսում էր: Բուժքույրը, որ կարող է խնամք ապահովել ոչ հիվանդանոցային միջավայրում, կենսական է դառնում: Մանկաբարձուհին, որ կարող է ծննդաբերություն վարել տանը, շատ ընտանիքների համար դառնում է անվտանգ ծննդի ու ողբերգության միջև եղած տարբերությունը: Բուսաբույժը, որի ավանդական գիտելիքն արհամարհված էր, դառնում է դեղամիջոցների աղբյուր, երբ դեղագործական մատակարարումները խաթարված են:

Բուժողների տնտեսական դիրքը էապես բարելավվում է: Հիվանդների հետ ուղղակի վճարման հարաբերությունները փոխարինում են ապահովագրական համակարգի միջնորդներին, որոնք յուրացրել էին բժշկական աշխատանքի արժեքի մեծ մասը: Համայնքները վճարում են բուժողներին ներկա և հասանելի լինելու համար՝ ամբողջ բժշկական խնամքը հեռավոր համակարգերով անցկացնելու փոխարեն: Բուժողները, ովքեր հաստատվում են դիմակայուն համայնքներում, դառնում են համայնքի էական անդամներ՝ համապատասխան տնտեսական ապահովությամբ:

Բուժողների սոցիալական դիրքը բարելավվում է նույն դինամիկայով: Բժիշկը, որ համայնքի մասն է, ծանոթ է հարևաններին, հասանելի է կարիքի պահին, արժանանում է այն հարգանքին, որ ավանդական բժիշկներն էին վայելում, մինչ արդի բժշկական համակարգը կապանձնազերծեր այդ դերը: Բուժքույրը, որ խնամք է տալիս ուղղակիորեն իր ճանաչած մարդկանց, նույնպես հարգված է: Մանկաբարձուհին ու բուսաբույժը, որոնց ավանդական գիտելիքը լուսանցքում էր, նորից ներառվում են լեգիտիմ բուժական դերերում:

Բուժողների նկարագիրը նույնքան կարևոր է, որքան նրանց կարողությունը: Բուժողները, ովքեր հավատարմորեն ծառայում են հիվանդներին, ովքեր իրենց գիտելիքը գործադրում են բուժման, ոչ միայն շահույթի համար, ովքեր ճնշման տակ պահպանում են բարոյական չափանիշները, դառնում են համայնքի վստահելի դեմքեր, որոնց ազդեցությունը տարածվում է բժշկական խնամքից այն կողմ: Բուժողները, ովքեր դառնում են շահագործող, ովքեր չարաշահում են իրենց

դիրքը, ովքեր ծառայում են միայն պրեմիում գներ վճարել կարողացող հարուստներին, դառնում են խնդրահարույց դեմքեր, որոնց ազդեցությունը սահմանափակ է ու դժգոհությամբ ընկալվող:

Ուսուցիչները

Չորրորդ ձևավորվող դասը ուսուցիչներն են՝ նրանք, ովքեր կարող են գիտելիք, հմտություններ ու մշակույթ փոխանցել սերունդների միջով և նրանց, ովքեր չունեն այն, ինչ ուսուցիչները կարող են տալ: Սա ներառում է մանկավարժներին, ովքեր կարող են դասավանդել առանց ինստիտուցիոնալ աջակցության, ծնողներին, ովքեր իրենց վրա են վերցնում սեփական երեխաների կրթության պատասխանատվությունը, կրոնական գործիչներին, ովքեր ուսուցանում են հավատք ու ավանդույթ, դաստիարակներին, ովքեր գործնական հմտություններ են փոխանցում աշակերտներին, և մարդկանց ավելի լայն շրջանակին, ովքեր կարող են իրենց իմացածը փոխանցել դրա կարիքն ունեցողներին:

Ուսուցիչները փակված էին ինստիտուցիոնալ կառույցներում, որոնք սահմանափակում էին, թե ինչ կարող են սովորեցնել: Հանրային դպրոցները դարձել էին առաջին հերթին վկայագրման ու սոցիալականացման հաստատություններ, ոչ թե բովանդակային կրթության: Համալսարանները դարձել էին վկայագրման հաստատություններ՝ զուգորդված գաղափարախոսական ձևավորմամբ, ոչ թե կարող մտածողության զարգացմամբ: Մասնավոր դպրոցների գները ընտանիքների մեծ մասի համար անհասանելի էին: Տնային ուսուցմամբ զբաղվողներին լուսանցքայինի տեղ էին դնում և գնալով ավելի էին ենթարկում կարգավորիչ ճնշման:

Փլուզման մեջ ուսուցիչները դառնում են էական, որովհետև խաթարվում է հենց ֆորմալ կրթական համակարգը: Դպրոցները, որոնք հենվում էին կայուն ֆինանսավորման, կայուն բնակչության, կայուն ենթակառուցվածքի և կայուն մշակութային աջակցության վրա, բոլորը մարտահրավերների առաջ են: Երեխաներին կրթելու կարիքը մնում է, բայց դրա ինստիտուցիոնալ միջոցները նվազում են: Ուսուցիչը, որ կարող է կրթել ֆորմալ հաստատություններից դուրս, տնային ուսուցման ծնողը, որ պատասխանատվություն է ստանձնել, կրոնական մանկավարժը, որ դասավանդում է եկեղեցու նկուղներում, դաստիարակը, որ գործնական հմտություններ է փոխանցում աշակերտության միջոցով, բոլորը բարձրանում են կարևորությամբ, երբ ինստիտուցիոնալ այլընտրանքները թուլանում են:

Ուսուցիչների տնտեսական դիրքը բարելավվում է ընտանիքների ու համայնքների հետ ուղղակի հարաբերությունների միջոցով, որոնք վճարում են տրվող կրթության համար: Դասական դպրոցը, որ նեղ խորշային երևույթ էր, դառնում է էական այլընտրանք, երբ ընտանիքները լուրջ կրթություն են փնտրում:

Տնային ուսուցման շարժումը, որ տասնամյակներ շարունակ աճում էր, արագորեն ընդլայնվում է, երբ ընտանիքները գիտակցում են, որ ինստիտուցիոնալ կրթությունը բավարար չէ: Աշակերտության մոդելը, որին փոխարինել էր ֆորմալ կրթությունը, վերադառնում է, երբ ընտանիքները գործնական պատրաստություն են փնտրում իրենց երեխաների համար:

Ուսուցիչների սոցիալական դիրքը բարելավվում է, երբ նրանց կարևորությունը տեսանելի է դառնում: Ուսուցիչը, որ իրապես կարող է էական բան սովորեցնել, ճանաչվում է որպես համայնքային արժեք: Ծնողը, որ լրջորեն է ստանձնում իր երեխաների կրթությունը, հարգվում է: Կրոնական մանկավարժը, որ պահպանում է ավանդույթը, ներառվում է համայնքի կյանքում: Վարպետ արհեստավորը, որ աշակերտներ է վերցնում, պատվի է արժանանում:

Ուսուցիչների քաղաքական դիրքը բարելավվում է, երբ իշխանությունը կորցնում են ինստիտուցիոնալ կրթական մենաշնորհները սատարած քաղաքական կոալիցիաները: Դպրոցի ընտրության շարժումները, որոնց դիմադրում էին, առաջ են գնում: Տնային ուսուցումը, որ խիստ կարգավորված էր, պաշտպանություն է ձեռք բերում: Դասական կրթությունը, որ լուսանցքում էր, աջակցություն է ստանում: Այլընտրանքային կրթության դեմ մղված մշակութային ու քաղաքական պայքարներն անիմաստ են դառնում, երբ իրենք՝ ինստիտուցիոնալ այլընտրանքները, կծկվում են:

Կապողները

Հինգերորդ ձևավորվող դասը կապողներն են՝ նրանք, ովքեր կարող են կառուցել ու պահպանել այն հարաբերություններն ու ցանցերը, որոնք համայնքները միասնական են պահում: Սա ներառում է կրոնական գործիչներին, ովքեր համայնքի հոգևոր առաջնորդներն են, քաղաքացիական գործիչներին, ովքեր կազմակերպում են համայնքի արձագանքը մարտահրավերներին, միջնորդներին, ովքեր կարող են լուծել համայնքի ներսում ծագող վեճերը, կազմակերպիչներին, ովքեր կարող են համակարգել հավաքական գործողությունը, և մարդկանց ավելի լայն շրջանակին, ովքեր անում են համայնքային հյուսվածքի կառուցման ու պահպանման սոցիալական աշխատանքը:

Արդիականության շրջանում կապողները լուսանցք էին մղված տարբեր ձևերով: Կրոնական գործիչներին ժամանակավրեպի տեղ էին դնում, և նրանց ազդեցությունը միտումնավոր նվազեցվել էր մշակութային ու իրավական միջոցներով: Քաղաքացիական գործիչներին փոխարինել էին կառավարության վարձու աշխատողներն ու չինովնիկները: Միջնորդներին փոխարինել էին իրավաբաններն ու դատական համակարգը: Կազմակերպիչներին փոխարինել էին մասնագիտացված շահերի պաշտպանության կազմակերպություններն ու լոբբիստները: Համայնք կառուցելու սոցիալական աշխատանքին փոխարինել էին

վարձու մասնագետների մատուցած ֆորմալ ծառայությունները:

Փլուզման մեջ կապողները դառնում են էական, որովհետև համայնքի գործունեությունը կախված է հարաբերություններից, որոնք պետք է գործուն կերպով պահպանվեն: Հովիվը, քահանան կամ ռաբբին, որ կարող է համայնքը միասնական պահել դժվարության միջով, որ կարող է հոգևոր առաջնորդություն տալ՝ դժվարությունը դնելով իմաստալից համատեքստի մեջ, որ կարող է համայնքը համախմբել փոխօգնության համար, դառնում է իր համայնքի կենտրոնական դեմքը: Քաղաքացիական գործիչը, որ կարող է կազմակերպել հարևաններին, միջնորդել վեճերում, համակարգել արձագանքը մարտահրավերներին, էական է դառնում համայնքի գործունեության համար: Մարդիկ, ովքեր անում են համայնքի սոցիալական աշխատանքն առանց ֆորմալ վկայականների, բայց իրական կարողությամբ, ճանաչվում են որպես այն առաջնորդները, որոնք իրականում կան:

Կապողների տնտեսական դիրքը բարելավվում է համայնքի աջակցությամբ, որը ճանաչում է նրանց կարևորությունը: Կրոնական համայնքներն ավելի էապես են ապահովում իրենց հովիվներին, երբ հովիվների կարևորությունը տեսանելի է դառնում: Համայնքները զանազան միջոցներով, որոնք ճանաչում են կատարվող աշխատանքը, աջակցում են իրենց քաղաքացիական գործիչներին: Միջնորդները վարձատրվում են վեճերը լուծելու աշխատանքի համար: Կազմակերպիչներին աջակցում են համայնքները, որոնք օգտվում են նրանց աշխատանքից:

Կապողների սոցիալական դիրքը բարելավվում է, երբ համայնքի գործունեությունը տեսանելի է դառնում: Հովիվը, որին վերնախավային մշակույթն անկարևոր դեմքի տեղ էր դնում, իր համայնքի համար կենտրոնական է դիտվում: Քաղաքացիական գործիչը, որ աննկատ էր, ճանաչվում է որպես այն կապողը, որն է: Միջնորդն ու կազմակերպիչը ներառվում են համայնքի կյանքում որպես էական դեմքեր:

Հոգևոր հեղինակությունները

Առանձին ուշադրության արժանի ենթակատեգորիա են հոգևոր հեղինակությունները: Երբ իմաստի շրջանակները, որ աշխարհիկ արդիականությունը փորձել էր տալ, չեն տալիս խոստացածը, կրոնական ավանդույթները, որոնք արդիականությունը լուսանցք էր մղել, վերադառնում են կարևորության: Հովիվները, քահանաները, ռաբբիները, իմամները և մյուս հոգևոր հեղինակությունները, ովքեր աշխարհիկ դարաշրջանում պահպանել են իրենց ավանդույթները, դիրքավորված են առաջնորդելու կրոնական կյանքի այն լայն վերադարձը, որ փլուզումն է ծնում:

Այս հոգևոր հեղինակությունների նկարագիրը մեծապես կարևոր է: Հեղինակությունները, ովքեր պահպանում են ուղղափառ ավանդույթը, ովքեր

հավատարմորեն ծառայում են իրենց համայնքներին, ովքեր ուսուցանում են ճշմարտությունը, ինչպես իրենք են այն հասկանում, մշակութային ճնշմանը հարմարվելու փոխարեն, դառնում են վստահելի դեմքեր, որոնց ազդեցությունը տարածվում է իրենց համայնքներից այն կողմ: Հեղինակությունները, ովքեր ուղղափառությունը զիջել էին մշակութային նորաձևություններին, ովքեր ծառայել էին սեփական շահերին, ոչ թե իրենց համայնքներին, ովքեր կորցրել էին իրենց ավանդույթների էությունը, նույն հեղինակությունը չունեն, որովհետև փոխանցելու էություն չունեն:

Ավանդույթները, որոնք լրջորեն են պահպանել իրենց՝ ավանդապահ կաթոլիկ համայնքները, արևելյան ուղղափառ ծխերը, դավանական բողոքական համայնքները, ուղղափառ հրեական համայնքները, լուրջ մահմեդական համայնքները, նախորդ գլուխներում քննարկված անաբապտիստական ու մորմոնական համայնքները, բոլորն ունեն էություն ունեցող հոգևոր հեղինակություններ: Ավանդույթները, որոնք մշակութային ընդունելության հետևից գնալով ազատականացել են մինչև անհամապատասխանություն, ունեն պակաս էություն ունեցող հոգևոր հեղինակություններ, և ճեղքը տեսանելի է դառնում, երբ պայմանները փորձության են ենթարկում այն, ինչ հեղինակությունները կարող են իրապես տալ:

Լայն մշակույթի համար հոգևոր հեղինակությունների աճող կարևորությունը նշանակում է, որ որոշումները, թե որ հեղինակություններին վստահել և որոնց հետևել, կարևոր են դառնում այնպես, ինչպես աշխարհիկ դարաշրջանում չէին: Հոգևոր շուկան, որ կրոնական պատկանելությանը վերաբերվում էր որպես սպառողական ընտրության, ավելի լուրջ հարց է դառնում, երբ կրոնական համայնքն իրապես կյանքի հիմքն է: Լավ ընտրելը՝ ուշադրություն դարձնելով, թե ինչ է ավանդույթն իրապես ուսուցանում և ինչ են տեղական հեղինակություններն իրապես ներկայացնում, դառնում է առաջիկա պայմանների համար սեփական դիրքավորման աշխատանքի մասը:

Ընդհանուր օրինաչափությունը

Չևավորվող դասերի ընդհանուր օրինաչափությունն այն է, որ բնակչության խմբերն ու կարողությունները, որոնք արդիականության շրջանում թերագնահատված էին, փլուզման մեջ արժևորվում են: Մշակութային ու տնտեսական համակարգերը, որոնք արտադրությանը, պաշտպանությանը, բուժմանը, ուսուցմանը և համայնքաշինությանը վերաբերվում էին որպես ցածր կարգավիճակի աշխատանքի՝ ֆինանսական ինժեներիայի, մարքեթինգի, խորհրդատվության և նմանատիպ գործունեությունների համեմատ, հայտնաբերում են, որ մշակութային ու տնտեսական աստիճանակարգը շրջվում է, երբ պայմանները փոխվում են:

Այս օրինաչափությունը նոր չէ: Այն օրինաչափություն է, որ ի հայտ է գալիս ուսումնասիրված յուրաքանչյուր նախորդ պատմական փլուզման ժամանակ: Դասերը, որոնք ուշ արդիականության շրջանում լուսանցքում էին, բարձրանում են, երբ այդ արդիականությունն ավարտվում է: Դասերը, որոնք արդիականության շրջանում գերիշխում էին, անկում են ապրում, երբ նրանց հիմքը թուլանում է: Ձևավորվող նոր կարգը կառուցվում է բարձրացող դասերի շուրջ և արտացոլում նրանց արժեքները, կարողություններն ու հոգսերը:

Սեփական դիրքավորման մասին մտածող անհատների համար օրինաչափությունը խորհրդանշական է: Աշխատանքը, որ մարդ անում է, հմտությունները, որ զարգացնում է, հարաբերությունները, որ կառուցում է, կարելի է գնահատել ըստ այն բանի, թե որ դասին են դրանք պատկանում: Կարիերա ընտրող երիտասարդը հնարավորություն ունի ընտրելու աշխատանք, որը կարժևորվի նոր պայմաններում, ոչ թե աշխատանք, որն արժևորվում էր հների մեջ: Կարիերայի կեսին գտնվողը հնարավորություն ունի վերակողմնորոշվելու դեպի արժեք պահպանող կարողություններ՝ արժեք կորցնող կարողությունների մեջ շարունակելու փոխարեն: Տարեց մարդը հնարավորություն ունի կենտրոնանալու իր ունեցածը երիտասարդներին փոխանցելու վրա այնպես, որ դա գուցե ավելի կարևոր լինի, քան իր հիմնական աշխատանքը շարունակելը:

Անցումն իրական է և կատարվում է հիմա: Դեմքերը, որոնք ցածր կարգավիճակ ունեին, կարգավիճակ են ձեռք բերում: Դեմքերը, որոնք բարձր կարգավիճակ ունեին, կորցնում են այն: Այս տեսակի վերաբաշխում ծնող մշակութային շրջադասությունները շատ անգամ են պատահել և պատահում են կրկին: Կատարվածը հասկանալը թույլ է տալիս անհատներին ու ընտանիքներին բանականորեն դիրքավորվել առաջիկա պայմանների համար՝ արդեն անցնող պայմանների համար օպտիմալացումը շարունակելու փոխարեն:

ԳԼՈՒԽ 25

Նոր կարգի ուրվագիծը

Նախորդ գլուխները նկարագրեցին ներկայիս իշխանության քայքայումը և նոր դասերի ձևավորումը: Այս գլուխը փորձում է նկարագրել այն նոր կարգի ուրվագիծը, որ այս դինամիկաներն են ծնում, պատշաճ կերպով ընդունելով, որ նոր կարգը դեռ լիովին ձևավորված չէ, և որ կոնկրետ գծերի շուրջ էական անորոշություն է մնում: Ընդհանուր ուրվագիծը բավական տեսանելի է, որպեսզի սնուցի մտածողությունը: Կոնկրետ մանրամասները կմշակեն անցման միջով ապրող մարդիկ՝ այնպես, որ նախապես կատարելապես կանխատեսել հնարավոր չէ:

Նոր կարգը մեկ համակարգի փոխարինումը մյուսով չի լինի՝ մաքուր կտրվածքով: Այն կլինի շերտավոր անցում, որում հին կառույցները ձևափոխված տեսքով շարունակում են գոյություն ունենալ, մինչ նրանց կողքին ծնվում են նորերը, և հարաբերական կշիռը տարիների ու տասնամյակների ընթացքում աստիճանաբար տեղաշարժվում է հնից դեպի նորը: Անցումը վաղ ձևով տեսանելի է եղել որոշ ժամանակ, և փլուզումն արագացնում է արդեն ընթացքի մեջ եղած դինամիկաները:

Գծերը, որոնք հավանաբար կբնութագրեն նոր կարգը, ներառում են հետևյալը:

Ավելի փոքր և պակաս գերիշխող քաղաքներ

Խոշոր քաղաքները, որոնք գերիշխում էին ամերիկյան տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային կյանքում, կլինեն ավելի փոքր և պակաս գերիշխող: Բնակչությունը, որ կենտրոնացել էր ափամերձ մեգապոլիսներում այն հնարավորությունների համար, որոնք այդ քաղաքները տալիս էին ֆինանսներում, տեխնոլոգիաներում, լրատվամիջոցներում, կառավարությունում և կրթությունում, կվերաբաշխվի, երբ այդ հնարավորությունները նվազեն: Նյու Յորքը, Լոս Անջելեսը, Սան Ֆրանցիսկոն, Բոստոնը, Վաշինգտոնը և Չիկագոն բոլորն էլ կլինեն ավելի փոքր բնակչությամբ, պակաս կենտրոնական ազգային կյանքի համար և պակաս հարուստ, քան իրենց գագաթնակետին էին:

Սա այդ քաղաքների անհետացման կանխատեսում չէ: Դրանք կշարունակեն գոյություն ունենալ որպես նշանակալի քաղաքային կենտրոններ: Բայց նրանց բաժինը ազգային բնակչության, ազգային եկամտի, ազգային քաղաքական կշռի և ազգային մշակութային ազդեցության մեջ կնվազի: Ամերիկայի ապակենտրոնացումը, որ սկսվեց հետհամավարակային տեղափոխություններով, կշարունակվի ու կխորանա, երբ թուլանան ափամերձ կենտրոնացումը սնուցող պայմանները:

Նոր քաղաքային աշխարհագրությունն ավելի շատ միջին մեծության քաղաքներ կընդգրկի, որոնք համատեղում են գործունակ տնտեսությունն ապրելու հարմար պայմանների հետ: Քոյսիի, Նեշվիլի, Ինդիանապոլիսի, Կոլումբուսի, Սոլթ Լեյք Սիթիի, Տամպայի, Գրինվիլի, Չարլսթոնի, Բիրմինգհեմի նման քաղաքները և համանման տարածաշրջանային կենտրոնները կշարունակեն աճել, երբ մարդիկ վերաբաշխվեն մեգապոլիսներից: Այս քաղաքներն ունեն մի քանի առավելություն. ավելի ցածր ապրուստի արժեք, հաճախ գործունակ կառավարում, անվնաս համայնքային հյուսվածք շրջակա շրջաններում և տնտեսական հիմքեր, որոնց մեջ չեն գերիշխում ամենափխրուն ճյուղերը:

Փոքր քաղաքներն ու գյուղական վայրերը, որոնք բնակչություն էին կորցնում, որոշ դեպքերում կտեսնեն բնակչության կայունացում կամ աճ: Գյուղական հատվածի դատարկումը, որ սահմանել էր շատ շրջանների կյանքը, կշրջվի, երբ քաղաքները գրավիչ դարձրած պայմանները (կարիերայի հնարավորություններ, ծառայություններ, մշակութային բարիքներ) դառնան պակաս հուսալի, մինչդեռ գյուղական կյանքը գրավիչ դարձնող պայմանները (ցածր ծախսեր, սննդի արտադրության կարողություն, համայնքային հյուսվածք, պաշտպանական բնութագրեր) ավելի արժևորվեն:

Ավելի ուժեղ նահանգային կառավարություններ

Նոր կարգում նահանգային կառավարություններն ավելի նշանակալի կլինեն, քան եղել են թերևս քսաներորդ դարի սկզբից ի վեր: Սահմանադրական կառուցվածքի մեջ ներդրված դաշնայնությունը միշտ առկա էր: Այն ճնշվել էր անցած հարյուրամյակի դաշնային ընդլայնմամբ ու կենտրոնացմամբ: Փլուզումը մասամբ շրջում է կենտրոնացումը, որովհետև դաշնային կառավարության կարողությունն ընկնում է, և մասամբ որովհետև նահանգային կառավարությունները ցույց են տալիս, որ կարող են կատարել գործառույթներ, որոնք դաշնային էին:

Որոշ նահանգներ նոր պայմաններում արդյունավետ կգործեն: Տեխասը, Ֆլորիդան, Թենեսին, Այդահոն, Յուտան, Վայոմինգը, Դակոտաները և համեմատաբար գործունակ կառավարմամբ, անվնաս տնտեսություններով ու դիմակայուն բնակչությամբ նման նահանգները կգործեն որպես փաստացի ինքնիշխան միավորներ դաշնային շրջանակի ներսում: Նրանց նահանգային կառավարությունները կկատարեն կարգավորիչ, տնտեսական, անվտանգային և այլ գործառույթներ, որոնք կատարվում էին դաշնային մակարդակում: Դա անելու նրանց կարողությունը կլինի սահմանափակ, բայց իրական, և սահմանափակումները կլուծվեն գործնական ճանապարհով, երբ նահանգները սովորեն, թե ինչ կարող են և ինչ չեն կարող անել:

Այլ նահանգներ կդժվարանան: Կալիֆոռնիան, Նյու Յորքը, Իլինոյսը և խիստ հարկաբյուջետային խնդիրներով, փխրուն տնտեսություններով ու խաթարված

բնակչությամբ նման նահանգները կբախվեն մարտահրավերների, որոնք գերազանցում են իրենց նահանգային կարողությունը: Նվազող հարկային մուտքերի, խաթարված բնակչության կողմից ծառայությունների ընդլայնվող պահանջարկի և կրճատված դաշնային աջակցության համադրությունը կծնի նահանգային հարկաբյուջետային ճգնաժամի պայմաններ, որոնք որոշ նահանգներ չեն կարողանա կառավարել: Քաղաքական հետևանքները զգալի կլինեն՝ դժվարացող նահանգներից նշանակալի արտագաղթով և դրանց ներսում նշանակալի քաղաքական վերակառուցմամբ:

Դաշնային կառավարությունը կշարունակի գոյություն ունենալ, բայց կրճատված փաստացի շրջանակով: Ազգային պաշտպանությունը, դաշնային դատարանների հիմնական կառուցվածքը, արժույթի թողարկումը և դաշնային մյուս առանցքային գործառույթները կշարունակվեն: Տասնամյակների ընթացքում աճած ընդարձակ կարգավորիչ ու սոցիալական գործառույթները կկծկվեն, որովհետև դրանք պահող հարկաբյուջետային կարողությունն ընկել է: Արդյունքը կլինի դաշնային կառավարություն՝ ճանաչելի իր կառուցվածքով, բայց կրճատված իր հասանելիությամբ, ընդ որում նահանգային ու տեղական կառավարությունները կկատարեն գործառույթներ, որոնք սահել էին դաշնային մակարդակ:

Այլ տնտեսական կառուցվածք

Չևավորվող տնտեսական կառուցվածքը տարբեր տեսք կունենա ուշ արդիականությունը սահմանած տնտեսական կառուցվածքից: Փոփոխությունը կբնութագրեն մի քանի կոնկրետ գծեր:

Ֆինանսական հատվածը որպես տնտեսության բաժին ավելի փոքր կլինի: Գերիշխող դիրքը, որին ֆինանսները հասել էին ամերիկյան տնտեսության մեջ, անցած մի քանի տասնամյակի պայմանների ծնունդ էր և նվազում է, երբ այդ պայմանները փոխվում են: Ներդրումային բանկինգը, հեջ-ֆոնդերը, մասնավոր բաժնետիրական կապիտալը և նմանատիպ գործունեությունները կշարունակվեն, բայց ավելի փոքր մասշտաբով և ավելի ցածր վարձատրությամբ: Ֆինանսների ոլորտ ձգված տաղանդը կվերաուղղվի այլ ասպարեզներ:

Տեխնոլոգիական հատվածը որպես տնտեսության բաժին ավելի փոքր կլինի: Կապիտալը, որ երկու տասնամյակ հոսում էր դեպի տեխնոլոգիաներ, մեծ մասամբ նույն ցածր տոկոսադրույքների միջավայրից, որ սնուցում էր ֆինանսական հատվածի ավելցուկները, նույն մասշտաբով չի հոսի: Որոշ տեխնոլոգիական ընկերություններ կշարունակեն բարգավաճել, որովհետև իրական արժեք են ստեղծում: Մյուսները կծկումից չեն փրկվի: Ստարտափների էկոհամակարգը, որ ամերիկյան տնտեսության սահմանիչ գիծն էր, կլինի ավելի փոքր ու ավելի ընտրողական:

Սպասարկման հատվածը որպես տնտեսության բաժին ավելի փոքր կլինի: Մասնագիտական ծառայությունները, խորհրդատվությունը, մարքեթինգը, գովազդը և արդիականության շրջանում վիթխարի մասշտաբի հասած նմանատիպ գործունեությունները կկծկվեն, երբ կծկվի դրանց հիմքում ընկած պահանջարկը: Իրավաբանները, խորհրդատուները, հաշվապահները, մարքեթոլոգները և նման մասնագետները կշարունակեն գոյություն ունենալ, բայց կրճատված թվով և կրճատված վարձատրությամբ:

Արտադրող հատվածները որպես տնտեսության բաժին ավելի մեծ կլինեն: Մշակող արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը, էներգիայի արտադրությունը, շինարարությունը և նմանատիպ գործունեությունները կվերականգնեն իրենց բաժինը, երբ շրջվեն դրանց արտապատվիրակումը կամ լուսանցքայնացումը խրախուսած պայմանները: Այս վերականգնման մի մասը կլինի արդյունավետ՝ արտադրողական կարողության վերակառուցմամբ այնտեղ, որտեղ դա իմաստ ունի: Մի մասը կլինի անարդյունավետ՝ կարողության վերակառուցմամբ ավելի բարձր գնով, քան արտասահմանյան այլընտրանքները, որովհետև արտասահմանյան այլընտրանքներն այլևս հուսալիորեն հասանելի չեն:

Վարձատրության կառուցվածքը կսեղմվի: Ծայրահեղ անհավասարությունը, որ ձևավորվել էր արդիականության շրջանում, երբ ֆինանսների ու տեխնոլոգիաների ղեկավարները վաստակում էին արտադրողների վաստակածի հարյուրապատիկը, կմեղմանա: Արտադրողները կվարձատրվեն ավելի լավ՝ անցած տասնամյակների իրենց դիրքի համեմատ: Սպասարկման ոլորտի ղեկավարները կվարձատրվեն ավելի քիչ: Միջին խավը, որ դատարկվել էր, մասամբ կվերականգնվի, երբ նվազի այն բևեռացումը, որ դատարկում էր այն:

Այլ մշակութային կարգ

Մշակութային կարգը տարբեր տեսք կունենա ուշ արդիականությունը սահմանած մշակութային կարգից: Փոփոխությունը կբնութագրեն մի քանի կոնկրետ գծեր:

Աշխարհիկ կոսմոպոլիտ վերնախավային մշակույթի գերիշխանությունը կթուլանա: Մշակութային արտադրանքը, սոցիալական օրինաչափություններն ու արժեքները, որոնք տարածվում էին համազգային լրատվամիջոցներով ու էլիտար հաստատություններով, կհասնեն ավելի փոքր լսարանների և կունենան պակաս հեղինակություն: Փոխարինողը կլինի ոչ թե մեկ մրցակցող մշակույթ, այլ բազմաթիվ մշակույթներ՝ կազմակերպված կոնկրետ կրոնական ավանդույթների, տարածաշրջանային ինքնությունների և համայնքային հանձնառությունների շուրջ: Միասնական ազգային մշակույթը, որ վերնախավը փորձել էր ստեղծել, միշտ ավելի փխրուն էր, քան դրա ջատագովներն էին հասկանում, և այն մասնատվում է, երբ թուլանում է իրեն պահող ենթակառուցվածքը:

Կրոնական մշակույթն ամերիկյան կյանքում ավելի կենտրոնական կլինի, քան եղել է տասնամյակներ շարունակ: Ուղղափառությունը պահպանած քրիստոնեական դավանանքները, ուղղափառ հրեական համայնքները և նմանատիպ կրոնական ավանդույթներն ավելի տեսանելի կլինեն հանրային կյանքում, որովհետև նեղության մեջ գտնվող բնակչությանն ասելիք ավելի շատ ունեն, և որովհետև նրանց ներքին կենսունակությունը կապահովի շարունակական աճ, նույնիսկ երբ ավելի աշխարհիկ այլընտրանքները կծկվեն: Այս համայնքների մշակութային արտադրանքը՝ նրանց երաժշտությունը, գրականությունը, արվեստը, կրթությունը, ապրելու ձևերը, ավելի լայնորեն կներգրավի այն բնակչությանը, որն այնտեղ ավելին է գտնում, քան գտնում է աշխարհիկ այլընտրանքներում:

Կրթական մշակույթը տարբեր կլինի: Համալսարանները, որոնք մշակութային ձևավորման գերիշխող հաստատություններն էին, կլինեն ավելի փոքր ու պակաս կենտրոնական: Այլընտրանքային կրթական ձևերը (դասական դպրոցներ, կրոնական դպրոցներ, տնային ուսուցման ցանցեր, աշակերտության կառույցներ, էական ուսուցիչների շուրջ կազմակերպված առցանց համայնքներ) ավելի կարևոր կլինեն: Վկայագրման գործառույթը, որ համալսարանները մենաշնորհել էին, մասամբ կփոխարինվի կարողության ուղղակի ցուցադրմամբ: Մշակութային ձևավորման գործառույթը, որ համալսարանները կատարում էին՝ վերնախավային մշակույթը փոխանցելով յուրաքանչյուր նոր սերնդի, կկատարեն այլ հաստատություններ կամ ընդհանրապես չի կատարվի:

Լրատվամիջոցային մշակույթը տարբեր կլինի: Հիմնական հոսքի լրատվամիջոցները, որոնք երկու տասնամյակ անկում էին ապրում, կշարունակեն անկումը: Այլընտրանքային լրատվամիջոցները, այդ թվում անկախ լրագրողները, փողքասթային ցանցերը և բաշխված մեդիայի զանազան ձևերը, կշարունակեն աճել: Լրատվամիջոցների մասնատումը, որ սկսվել էր համացանցի դարաշրջանում, կխորանա, և լսարանները կդասավորվեն ընդհանուր հետաքրքրության ու արժեքի համայնքներում, որոնք հիմնականում ներգրավվում են այդ համայնքների ներսում ստեղծված մեդիայի հետ, ոչ թե համընդհանուր հիմնական հոսքի մեդիայի: Ազգային խոսակցությունը կնվազի, երբ թուլանան այն կրող ուղիները:

Մշակութային արժեքները կտեղաշարժվեն: Արժեքները, որոնք քարոզում էր վերնախավային մշակույթը (անհատապաշտություն, ինքնավարություն, սպառում, կարիերիզմ, արտահայտչական ինքնության քաղաքականություն), պակաս կենտրոնական կլինեն: Արժեքները, որոնք քարոզում էին ավանդական կրոնական ու համայնքային մշակույթները (հանձնառություն, հավատարմություն, ընտանիք, համայնք, կրոնական պարտք, արտադրողական աշխատանք), ավելի կենտրոնական կլինեն: Տեղաշարժը միատեսակ չի լինի. տարբեր շրջաններ ու համայնքներ կարտացոլեն արժեքների տարբեր

խառնուրդներ: Բայց միջինը կշարժվի այս ուղղությամբ:

Այլ ընտանեկան կառուցվածք

Ընտանեկան կառուցվածքը տարբեր տեսք կունենա ուշ արդիականությունը սահմանած ընտանեկան կառուցվածքից: Փոփոխությունը կբնութագրեն մի քանի կոնկրետ գծեր:

Ամուսնությունների մակարդակը կվերականգնվի իր ցածր կետերից: Ամուսնության անկումը, որ վերջին տասնամյակների սահմանիչ գիծն էր, հենվում էր տնտեսական ու մշակութային պայմանների վրա, որոնք նոր կարգում այլ խթաններ են ծնում: Տնտեսական պայմանները կնպաստեն ամուսնությանը, որովհետև միայնակ ապրող անհատներն ավելի խոցելի են, քան զույգերն ու ընտանիքները: Մշակութային պայմանները կնպաստեն ամուսնությանը, որովհետև ամուսնությանը սատարող կրոնական ավանդույթներն ավելի կենտրոնական կլինեն: Համադրությունը կծնի ամուսնությունների մակարդակի աստիճանական վերականգնում ներկայիս պատմական ցածր կետերից:

Ծնելիությունը կվերականգնվի իր ցածր կետերից: Նույն դինամիկաները, որոնք սատարում են ամուսնությանը, սատարում են երեխա ունենալուն: Երեխաները կրկին տնտեսական արժեք են դառնում, ոչ թե տնտեսական ծախս, երբ վերադառնում է արտադրողական ընտանեկան տնտեսությունը: Կարիերան որպես իմաստի ու ինքնության գլխավոր աղբյուր դիտող մշակութային շեշտադրումը թուլանում է՝ ավելի շատ մարդկանց թույլ տալով ընտրել ընտանիքը: Երեխա ունենալուն սատարող կրոնական ավանդույթներն ավելի կենտրոնական են դառնում: Արդյունքը կլինի ծնելիության աստիճանական վերականգնում, թեև հավանաբար ոչ ավելի վաղ դարաշրջանների մակարդակներին:

Բազմասերունդ ընտանիքներն ավելի տարածված կլինեն: Տնտեսական պայմանները, որոնք պահում էին ատոմացված միջուկային ընտանիքի տնային տնտեսությունները, թուլանում են: Յուրաքանչյուր սերնդի առանձին տնային տնտեսության արժեքը, երբ ընտանիքի ռեսուրսները սահմանափակ են, շատերի համար դառնում է անտանելի: Ինքնավարության և ընտանիքից անկախության մշակութային շեշտադրումը թուլանում է, երբ տեսանելի են դառնում բազմասերունդ կյանքի գործնական առավելությունները: Կավելանան չափահաս զավակների հետ ապրող տատիկ-պապիկները, ծնողների հետ ապրող չափահաս զավակները և ընդլայնված ընտանիքի զանազան կազմավորումները:

Ամուսնալուծությունների մակարդակը կնվազի: Տնտեսական պայմաններն ամուսնալուծությունն ավելի ծախսատար են դարձնում: Մշակութային պայմանները թուլացնում են ամուսնալուծության խթանները, որոնք քարոզվում էին ուշ արդիականության շրջանում: Ամուսնալուծությունը սահմանափակող

կրոնական ավանդույթներն ավելի կենտրոնական են դառնում: Համադրությունը կնվազեցնի ամուսնալուծությունների մակարդակը, թեև ոչ մինչև այն մակարդակները, որոնք տիրում էին 1960-ական և 1970-ական թվականների մշակութային փոփոխություններից առաջ:

Երեխաները այլ կերպ կդաստիարակվեն: Կրթությունն ավելի հաճախ տեղի կունենա տանը կամ կրոնական դպրոցներում: Երեխաներն ավելի վաղ տարիքից ավելի շատ կներգրավվեն ընտանիքի արտադրողական գործունեության մեջ: Երեխաներն ավելի քիչ ժամանակ կանցկացնեն հասակակիցների միջավայրերում և ավելի շատ՝ խառը տարիքի միջավայրերում: Երեխաների կապն ընդլայնված ընտանիքի հետ ավելի խիտ կլինի: Համախառն արդյունքը կլինեն այլ կերպ ձևավորված երեխաներ՝ ավելի շատ գործնական կարողությամբ, ավելի ամուր ընտանեկան կապերով և կրոնական կամ փիլիսոփայական ձևավորմամբ, որ աշխարհիկ դպրոցը չէր տալիս:

Այլ քաղաքական կարգ

Քաղաքական կարգը տարբեր տեսք կունենա: Փոփոխությունը կբնութագրեն մի քանի կոնկրետ գծեր:

Ուշ փուլի պրոգրեսիվիզմի գաղափարախոսական գերիշխանությունը կթուլանա: Մշակութային ու քաղաքական կոալիցիաները, որոնք տասնամյակներ շարունակ առաջ էին տանում պրոգրեսիվ առաջնահերթությունները, կկորցնեն իրենց հիմքի մի մասը, երբ կծկվեն նրանց պահող հաստատությունները: Սա պրոգրեսիվ քաղաքականության անհետացման կանխատեսում չէ: Այն կշարունակի գոյություն ունենալ և նշանակալի լինել: Բայց նրա գերիշխանությունը ազգային հաստատությունների վրա կնվազի:

Քաղաքական սպեկտրի պահպանողական թևը տարբեր կլինի նրանից, ինչ եղել է: Ազատ շուկայի տնտեսագիտության, ավանդական մշակութային արժեքների և հավակնոտ արտաքին քաղաքականության միաձուլումը, որ սահմանել էր Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո ամերիկյան պահպանողականությունը, կմասնատվի, երբ փոխվեն այդ միաձուլումը պահող պայմանները: Ազատ շուկայի տնտեսագիտությունը կմեղմվի գործնական այն ճանաչումով, որ մաքուր շուկաները համայնքային դիմակայունություն չեն ծնում: Ավանդական մշակութային արժեքներն ավելի կշեշտվեն, երբ կրոնական ու ընտանեկան ավանդույթներն ավելի կենտրոնական դառնան: Արտաքին քաղաքականությունն ավելի զուսպ կլինի, երբ տեսանելի դառնա ամերիկյան հզորության հյուծումը: Ձևավորվող պահպանողական կոալիցիան իր նկարագրով տարբեր կլինի նախորդ դարաշրջանը սահմանած պահպանողական կոալիցիայից:

Պոպուլիստական շարժումներն ավելի նշանակալի կլինեն: Պոպուլիստական էներգիաները, որոնք վերջին տարիներին կուտակվում էին և՛ ձախում, և՛ աջում, ավելի կենտրոնական կլինեն նոր քաղաքական կարգում, թեև տարբեր շրջաններում տարբեր ձևեր կառնեն: Վերնախավային կոնսենսուսը, որ սանձում էր պոպուլիստական շարժումները, ավելի թույլ կլինի, որովհետև վերնախավն է ավելի թույլ: Պոպուլիստական կոալիցիաները պարտադիր չէ, որ համահունչ կառավարման ծրագրեր ծնեն, բայց դրանք էապես կվերաձևեն քաղաքական հնարավորությունները:

Ինքը՝ քաղաքական դասը, տարբեր կլինի: Մասնագիտացած քաղաքական գործիչները, ովքեր կարիերա էին կառուցել էլիտար հաստատությունների ներսում, պակաս գերիշխող կլինեն: Նոր քաղաքական դեմքեր կծնվեն արտադրողների դասից, կրոնական ավանդույթներից, պոպուլիստական շարժումներից և տարածաշրջանային քաղաքական մշակույթներից, որոնք ճնշված էին ազգային քաղաքական դասի կողմից: Քաղաքական առաջնորդության նկարագիրը տարբեր կլինի այնպես, որ մանրամասնորեն դեռ կանխատեսելի չէ:

Այլ միջազգային կարգ

Միջազգային կարգը տարբեր տեսք կունենա ամերիկյան միաբևեռ գերիշխանությունից, որ տիրում է խորհրդային փլուզումից ի վեր: Փոփոխությունը կբնութագրեն մի քանի կոնկրետ գծեր:

Բազմաբևեռությունը կլինի գործող իրականությունը: Միացյալ Նահանգները կշարունակի խոշոր տերություն լինել, բայց ոչ միաբևեռ գերիշխող տերությունը: Չինաստանը, Ռուսաստանը, Հնդկաստանը, հնարավոր է՝ ավելի անկախ եվրոպական դաշինքը, հնարավոր է՝ ավելի համախմբված իսլամական քաղաքակրթությունը և զանազան տարածաշրջանային տերությունները բոլորն էլ նշանակալի կշիռ կունենան միջազգային գործերում: Ոչ մի տերություն չի գերիշխի: Օրինաչափությունն ավելի շատ կնմանվի ավելի վաղ պատմական շրջանների բազմաբևեռ համակարգերին, քան հետխորհրդային շրջանի միաբևեռ համակարգին:

Դոլարը միակ պահուստային արժույթը չի լինի: Դոլարը կշարունակի խոշոր պահուստային արժույթ լինել, թերևս նույնիսկ ամենամեծ առանձին պահուստային արժույթը: Բայց այն այդ դերը կկիսի այլ արժույթների և պահուստային ակտիվների այլ ձևերի հետ (ոսկի, թերևս զանազան ինքնիշխան արժույթներ, թերևս ի վերջո թվային դասավորություններ, որոնք դեռ չեն ծնվել) այնպես, որ կավարտվի Ամերիկայի արտառոց արտոնությունը (privilège exorbitant) համաշխարհային ֆինանսական համակարգի նկատմամբ:

Միջազգային հաստատությունների կարևորությունը կնվազի: Միավորված ազգերի կազմակերպության համակարգը, ԱՄՀ-ն, Համաշխարհային բանկը և նմանատիպ հաստատությունները կշարունակեն գոյություն ունենալ, բայց կրճատված փաստացի հեղինակությամբ: Որոշումների կայացումը կտեղաշարժվի դեպի ուղղակի երկկողմ ու տարածաշրջանային դասավորություններ, որոնք շրջանցում են միջազգային հաստատությունները, երբ այդ դասավորություններն ավելի լավ են գործում:

Միջազգային առևտուրը կշարունակվի, բայց ՀՆԱ-ի համեմատ կրճատված ծավալով և տարածաշրջանայնացմամբ: Անցած մի քանի տասնամյակի հիպերգլոբալացումը յուրահատուկ կոնֆիգուրացիա էր, որ հենվում էր փոփոխվող պայմանների վրա: Գոյատևող առևտուրն ավելի տարածաշրջանային կլինի՝ ավելի քիչ երկարաձիգ մատակարարման շղթաներով և էական ապրանքների ավելի տեղական կամ տարածաշրջանային աղբյուրներով:

Տնտեսական գործունեության աշխարհագրական բաշխումը տարբեր կլինի: Արտադրության կենտրոնացումը Չինաստանում, ֆինանսներինը՝ Նյու Յորքում ու Լոնդոնում, տեխնոլոգիաներինը՝ Սիլիկոնյան հովտում, զանազան այլ գործունեություններինը՝ իրենց բնորոշ վայրերում, կմեղմանա, երբ փոխվեն կենտրոնացումը պահող պայմանները: Արտադրությունն ավելի բաշխված կլինի: Որոշ գործունեություններ կվերադառնան այն վայրերը, որոնք լքել էին: Տնտեսական գործունեության աշխարհագրական օրինաչափությունն ավելի բազմազանեցված կլինի:

Անցումը տասնամյակներ կտևի

Անցումը դեպի նոր կարգ տասնամյակներ կպահանջի ամբողջանալու համար: Սուր փլուզման փուլը կտևի տարիներ, ոչ թե ամիսներ: Դրան հաջորդող վերակազմակերպումը կշարունակվիևս տարիներ: Նոր կարգի լիակատար հաստատումը՝ իր բնորոշ հաստատություններով, մշակութային օրինաչափություններով, տնտեսական կառուցվածքներով ու քաղաքական դասավորություններով, կպահանջի սերունդ կամ ավելի:

Սա նշանակում է, որ այժմ աշխատանքային տարիքում գտնվող մարդիկ անցումը կապրեն: Այժմ մանկության մեջ գտնվողները կմեծանան անցման միջով և իրենց չափահաս կյանքի մեծ մասը կապրեն նոր կարգում: Այժմ ծերության մեջ գտնվողները գուցե չտեսնեն նոր կարգի լիակատար հաստատումը, բայց կապրեն հին կարգի քայքայման միջով:

Պահանջվող համբերությունն իրական է: Նոր կարգի ուղղությամբ կառուցելու աշխատանքը ամբողջ կյանքի աշխատանք է, ոչ թե մի քանի տարվա: Այսօր համայնքի, արտադրողական կարողության, հմտությունների, ընտանիքի կազմավորման, կրոնական կամ փիլիսոփայական հանձնառության մեջ

կատարվող ներդրումները հատույց կտան տասնամյակների, ոչ թե ամիսների կտրվածքով: Արագ հանգուցալուծման ակնկալիքը սխալ է: Տևական փոխակերպման ակնկալիքը ճիշտ է:

Ելքը կանխորոշված չէ

Վերը նկարագրված նոր կարգի ուրվագիծն այն ելքն է, որ ի հայտ է գալիս, եթե ընթացքի մեջ գտնվող դինամիկաները շարունակվեն իրենց ներկայիս հետագծերով՝ առանց խոշոր անակնկալների: Իրական ելքը կախված կլինի դեռևս կայացվող ընտրություններից՝ անհատների, համայնքների, նահանգների ու երկրների կողմից: Առաջիկա տասնամյակում կատարվող ընտրությունները նոր կարգը կձևեն այնպես, որ նախապես կատարելապես կանխատեսել հնարավոր չէ:

Սա նշանակում է, որ նոր կարգը ճակատագրով գրված ապագա չէ, որին պետք է կրավորական սպասել: Այն ձևավորվող իրականություն է, որը կերտվում է հիմա կայացվող որոշումներով: Անհատների որոշումներն այն մասին, թե ինչպես ապրել, ընտանիքներինը՝ ինչպես դաստիարակել երեխաներին, համայնքներինը՝ ինչպես կազմակերպվել, կրոնական հաստատություններինը՝ ինչպես պահպանել իրենց ավանդույթները, քաղաքական առաջնորդներինը՝ ինչպես գործադրել իրենց ունեցած հեղինակությունը, բոլորը նպաստում են նրան, թե ինչ կլինի իրականում նոր կարգը:

Ընթերցողների համար, ովքեր յուրացրել են այս գրքի վերլուծությունը, հետևությունն ուղղակի է: Լավ նոր կարգին նպաստելու աշխատանքը հենց այժմ ձևավորվող պայմաններում լավ ապրելու աշխատանքն է: Կառուցել գործունակ համայնքներ: Արտադրել իրական բաներ: Ձևավորել երեխաներ նկարագրով ու կարողությամբ: Պահպանել կրոնական ու փիլիսոփայական ավանդույթները: Ապրել ազնվությամբ՝ էություն ունեցող դերերում: Սրանցից յուրաքանչյուրը ներդրում է նոր կարգի մեջ, նույնիսկ երբ ներդրում չի թվում: Նոր կարգը կկերտվի միլիոնավոր անհատական ընտրություններից, որոնք կատարում են անհատները՝ անելով լավագույնն իրենց առջև ծառացած պայմաններում: Լավ կատարված ընտրությունները, բավարար թվով մարդկանց կողմից, ծնում են նոր կարգ, որը պահպանում է անցնողից պահպանելու արժանին՝ միաժամանակ կառուցելով մի բան, որ պատասխանում է անցումը ծնած պայմաններին:

Եզրափակիչ դիտարկումն այն է, որ նոր կարգը երաշխավորված չէ, որ ավելի լավը լինի, քան հինը: Այն կարող է ավելի վատը լինել: Փլուզման պայմանները կարող են ծնել ելքեր, որոնք ավելի մութ են, քան նախորդը: Պատմական հիշողությունն ընդգրկում է և՛ վերածնունդ ծնած անցումներ, և՛ աղետ ծնած անցումներ: Գործոնը, որ լավ ելքերը տարբերում է վատերից, անցման միջով ապրող մարդկանց որակն է: Մարդիկ, ովքեր պահպանում են իրենց ազնվությամբ, ովքեր ապրում են համայնքում, ովքեր հոգ են տանում հաջորդ

սերնդի մասին, ովքեր պահպանում են իմաստի ավանդույթները, ովքեր ծառայում են իրենց շուրջն եղած իրական մարդկային կարիքներին, նպաստում են ավելի լավ ելքի: Մարդիկ, ովքեր տրվում են վախին, ովքեր պայմանները շահագործում են սեփական օգտի համար, ովքեր լքում են իրենց հանձնառություններն ու պարտավորությունները, ովքեր հանգամանքների ճնշման տակ կորցնում են իրենց մարդկայնությունը, նպաստում են ավելի վատ ելքի:

Ավելի լավ ելքին նպաստելու և ավելի վատին նպաստելու միջև ընտրությունն այն ընտրությունն է, որ յուրաքանչյուր մարդ կատարում է փլուզման պայմանների միջով: Ընտրությունը հնարավոր չէ հետաձգել և հնարավոր չէ պատվիրակել: Այն կատարվում է ամեն օրվա փոքր որոշումներում, նրանում, թե ինչպես ես վերաբերվում դիմացինիդ, քո արած գործում, քո պահած հանձնառություններում, քո պահպանած նկարագրում: Սրանք են այն նյութերը, որոնցից կկառուցվի նոր կարգը: Գիրքը փակվում է հաջորդող գլուխներում ուշադրություն դարձնելով, թե ինչ տեսք ունեն այս ընտրությունները գործնականում և ինչպես են դրանք կապվում իմաստի այն խորագույն հարցերին, որոնց մարդիկ միշտ բախվել են և որոնք փլուզման պայմաններն անհնար են դարձնում շրջանցել:

ՄԱՍ ՈՒԹԵՐՈՐԴ: ԱՆՑՈՒՄ ԵՎ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ 26

Ովքեր են դիմանում

Երբ այս գրքում նկարագրված տեսակի փլուզում է տեղի ունենում, դրա միջով ապրող բնակչությունը գտվում է պայմաններով, որոնք մասամբ անհատի վերահսկողության տակ են, մասամբ՝ ոչ: Ոմանք, լավ նախապատրաստված լինելով հանդերձ, չեն դիմանում այն հանգամանքների պատճառով, որոնք չէին կանխատեսել կամ վերահսկել: Ոմանք, նախապատրաստված չլինելով հանդերձ, դիմանում են՝ իրենց նպաստած հանգամանքների շնորհիվ: Պատահականության տարրն իրական է, և ցանկացած ազնիվ վերլուծություն պետք է ընդունի այն:

Բայց պատահականության ներսում փլուզումների պատմական հիշողության և անցած դարի ավելի թարմ փլուզումների ընդմիջով տեսանելի են օրինաչափություններ: Նախապատրաստության, նկարագրի, համայնքի ու հանգամանքի որոշ կազմաձևեր շատ ավելի բարձր հավանականություն են տալիս մարդկայնությունն անվնաս պահած դուրս գալու, քան մյուսները: Այս գլուխն ուղղակիորեն նկարագրում է այդ կազմաձևերը՝ քաղելով նախորդ գլուխների վերլուծությունից, բայց այն ի մի բերելով այնպես, որ ընթերցողները կարողանան ազնվորեն գնահատել իրենց սեփական իրավիճակը:

Դիմացող կազմաձևերը

Առաջին կազմաձևը, որ դիմանում է, էական խորության և բավարար մասշտաբի կրոնական համայնքն է: Անաբապտիստական համայնքները, մորմոնական համայնքները, ուղղափառ հրեական համայնքները, ավանդապահ կաթոլիկ և ուղղափառ քրիստոնեական համայնքները, որոշ լուրջ ավետարանական համայնքներ և կրոնական խորության նմանատիպ համայնքները փլուզման միջով անցնում են այն պատճառներով, որոնք նկարագրվել են ամբողջ գրքի ընթացքում: Նրանք ունեն իմաստի շրջանակներ, որոնք վեր են հանգամանքներից: Նրանք ունեն համայնքային կառույցներ, որոնք լարվածության տակ միասնական են մնում: Նրանք ունեն գործնական կարողություններ, ընտանեկան կայունություն, միջսերնդային շարունակականություն և փոխօգնություն, որոնք թույլ են տալիս գործել որպես միավոր՝ անկախ նրանից, թե ինչ է անում լայն համակարգը: Նրանք ծնում են երեխաներ, ովքեր առաջ են տանում իրենց օրինաչափությունները: Նրանք գոյատևում են ոչ թե որովհետև պաշտպանված են խաթարումից, այլ որովհետև ունեն այն, ինչ պետք է դրա միջով գործելու համար:

Այս համայնքներին անդամակցելը դիմանալ ձգտող ընթերցողներին ամենաուղղակի հասանելի ուղին է: Նման համայնքին միանալը կամ վերադառնալը՝ համայնքի պահանջած լրջությամբ, ինտեգրման պահանջած համբերությամբ, ստեղծում է այն հիմքը, որի վրա կանգնած է այս համայնքների տված պաշտպանությունը: Իրական անդամ, ոչ թե եզրային մասնակից դառնալու

աշխատանքը տարիների աշխատանք է: Աշխատանքը սկսվում է հիմա:

Երկրորդ կազմաձևը, որ դիմանում է, լավ ինտեգրված գյուղական կամ փոքրքաղաքային ամերիկյան համայնքն է: Մի քանի հազարից մինչև մի քանի տասնյակ հազար բնակչությամբ քաղաքներ՝ անվնաս տեղական տնտեսություններով, գործող հաստատություններով, կայուն բնակչությամբ, շրջակա գյուղատնտեսական կարողությամբ և ամբողջ բնակչությանն ընդգրկող համայնքային հյուսվածքով: Այս համայնքները խիստ իմաստով կրոնական համայնքներ չեն, բայց այլ մեխանիզմներով ունեն նույն գծերից շատերը: Նրանք ունեն միջսերնդային շարունակականություն կայուն բնակչության շնորհիվ: Նրանք ունեն ամբողջ բնակչության մեջ բաշխված գործնական կարողություններ: Նրանք ունեն փոխօգնություն, որն ակտիվանում է կարիքի պահին: Նրանք ունեն իմաստի շրջանակներ, որոնք ծագմամբ գուցե քրիստոնեական են, բայց միահյուսված են քաղաքացիական ու ընտանեկան ինքնություններին: Նրանք գործում են որպես համայնքներ, նույնիսկ երբ լայն համակարգը խաթարված է:

Նման համայնքներին անդամակցելը պահանջում է կա՛մ դրանցում մեծացած լինել, կա՛մ տեղափոխվել այնտեղ ճիշտ վերաբերմունքով՝ ինտեգրման տարիների միջով: Ինտեգրումը ժամանակ է պահանջում, բայց այդ համայնքները կան և ողջունում են լուրջ նորեկներին, ովքեր բերում են ներդրում, ոչ թե պահանջատիրություն:

Երրորդ կազմաձևը, որ դիմանում է, հարուստ ընտանիքն է, որը ճիշտ է դիրքավորվել Գլուխ 21-ում նկարագրված գծերով: Ինտեգրումը գործունակ համայնքի մեջ դիմակայուն շրջանում, արտադրողական գործունեությունը, որ իրական բաներ է ստեղծում, ընտանիքի կազմավորումը, որ շեշտում է նկարագիրն ու կարողությունը, բազմազանեցված հարստությունը դիմակայուն ձևերում, կրոնական կամ փիլիսոփայական լրջությունը, ռեսուրսների գործադրումը տևական արժեքի, ոչ միայն անհատական ապահովության ծառայության մեջ: Հարուստ ընտանիքը, որ տարիներ շարունակ արել է այս աշխատանքը, ունի ռեսուրսներ, որ պակաս նախապատրաստված հարուստ ընտանիքները չունեն, և այդ ռեսուրսները դիրքավորված են ծառայելու նրան ամեն գալիքի միջով:

Հարուստ ընտանիքների թիվը, որոնք իրապես արել են այս աշխատանքը, փոքր է: Հարուստ ընտանիքների մեծ մասը դիրքավորվել է սովորական գծերով, որոնք չեն գործի այնպես, ինչպես ակնկալվում է: Հարուստ ընթերցողը, որ չի արել այս աշխատանքը, հնարավորություն ունի սկսելու հիմա՝ ունենալով ռեսուրսներ մնացած ժամանակում նշանակալի առաջընթաց ապահովելու համար:

Չորրորդ կազմաձևը, որ դիմանում է, համեստ ընտանիքն է, որ լրջորեն արել է նախապատրաստական աշխատանքը: Ընտանիքը, որ կառուցել է համայնքային կապեր, զարգացրել գործնական հմտություններ, պահպանել իմաստի շրջանակ, ձեռք բերել արժեքի համեստ պաշարներ դիմակայուն ձևերում և ապրում է

խելամիտ վայրում՝ խելամիտ ընտանեկան դիմակայունությամբ: Այս ընտանիքը հարուստ ընտանիքի ռեսուրսները չունի, բայց ավելի փոքր մասշտաբով ունի նույն պաշտպանիչ գծերից շատերը: Ընտանիքի անդամները հմտություններ ունեն, ընտանիքն ամբողջական է, համայնքն իրական է, իմաստի շրջանակը ներկա է:

Համեստ ընտանիքի կազմաձևը հասանելի է շատ ընթերցողների, որովհետև պահանջվող ռեսուրսները համեստ են: Աշխատանքն իրական է, բայց հարստություն չի պահանջում: Համեստ եկամտով, բայց այս գրքի նկարագրած աշխատանքին լուրջ հանձնառությամբ ընտանիքն այլ դիրքում է, քան հարուստ ընտանիքը, որ աշխատանքը չի արել: Համեստ ընտանիքը կարող է ավելի լավ դիրքում լինել, քան չնախապատրաստված հարուստ ընտանիքը:

Հինգերորդ կազմաձևը, որ դիմանում է, լուրջ կարողությամբ անհատը կամ ընտանիքն է, որի կարողությունն արժեքավոր է դառնում նոր պայմաններում: Հմուտ բժիշկը, գործնական ֆերմերը, փորձառու մեխանիկը, պատրաստված մանկաբարձուհին, կարող շինարարը, ընդունակ ուսուցիչը: Այս անհատներն ունեն հմտություններ, որոնք արժևորվում են ցանկացած պայմաններում, բայց առանձնապես են արժևորվում փլուզման պայմաններում, երբ նրանց կարողությունները դառնում են կենսական: Նրանց կողջունեն համայնքները, որոնք նրանց կարիքն ունեն: Նրանք տնտեսական ապահովություն կունենան իրենց աշխատանքի պահանջարկի շնորհիվ: Նրանք գուցե ստիպված լինեն տեղափոխվել, որպեսզի լինեն համայնքներում, որոնք կարող են իրենց պահել, բայց տեղափոխությունն իրագործելի է, որովհետև հմտություններն իրենց ցանկալի անդամ են դարձնում:

Այս կազմաձևը պահանջում է իրական կարողություն, ոչ միայն դիպլոմ: Պրակտիկ բժիշկը, որ կարող է ախտորոշել ու բուժել հիվանդներին առանց արդի բժշկական ենթակառուցվածքի, տարբերվում է վկայագրված բժշկից, որ կարող է գործել միայն այդ ենթակառուցվածքի ներսում: Ֆերմերը, որ իրապես կարող է սնունդ աճեցնել մասշտաբով, տարբերվում է գյուղատնտեսական վկայական ունեցող մարդուց, որ երբեք ագարակ չի վարել: Կարողությունն է, ինչ կարևոր է, ոչ թե վկայականը:

Չդիմացող կազմաձևերը

Կազմաձևերը, որոնք չեն դիմանում կամ դիմանում են զգալի վնասով, նույնպես կանխատեսելի են:

Բունկերային նախապատրաստության վրա հենվող մեկուսացած հարուստ անհատը կամ ընտանիքը չի դիմանում՝ Գլուխ 11-ում ընդարձակ քննարկված պատճառներով: Բունկերը երկարաձիգ սցենարներում ձախողվում է աշխատուժի, անվտանգության, հմտությունների և հոգեբանական

հարթություններում: Հարստությունը թիրախ է դառնում: Մեկուսացումը դառնում է ճնշող: Կուտակվում են սխալներ, որոնցից վերականգնվել հնարավոր չէ: Բունկերի մոդելը ցնորք է, որ իրական նախապատրաստության փոխարեն դնում է նախապատրաստության տեսքը:

Ընդարձակ ֆինանսական ակտիվներով, բայց առանց համայնքի, առանց արտադրողական գործունեության և առանց հմտությունների հարուստ անհատը կամ ընտանիքը լավ չի դիմանում: Ֆինանսական ակտիվները չեն գործում այնպես, ինչպես ակնկալվում էր: Համայնքը, որ գոյություն չունի, հնարավոր չէ ակտիվացնել: Արտադրողական գործունեությունը, որ երբեք չի կառուցվել, չի կարող արտադրել: Հմտությունները, որ երբեք ձեռք չեն բերվել, հնարավոր չէ գործադրել: Հարուստ անհատը մնում է ձեռքի տակ եղած կանխիկով և պատահաբար ձեռք բերած ֆիզիկական ակտիվներով, մինչդեռ իր ապրելակերպն ու պարտավորությունները գերազանցում են այն, ինչ կարող է պահել:

Ափամերձ խոշոր մետրոպոլիայի մասնագիտական դասի ընտանիքը՝ չգոյատևող հատվածում դիպլոմային կարիերայով, թույլ համայնքային կապերով, սահմանափակ գործնական հմտություններով, շարունակական զբաղվածությունից կախված պարտքային պարտավորություններով, փխրուն ֆինանսական ձևով կենսաթոշակային խնայողություններով, լավ չի դիմանում: Կարիերան ձախողվում է: Ֆինանսական ձևով պահվող հարստությունը նվազում է: Համայնքը ներկա չէ: Հմտությունները տեղին չեն: Ընտանիքը խոցելի է միաժամանակ բազմաթիվ հարթություններում:

Ափամերձ խոշոր քաղաքի ընտանիքը, որ չի տեղափոխվել, չի նախապատրաստվել և ծրագիր չունի, բախվում է պայմանների, որոնք գերազանցում են այն, ինչ առանց նախապատրաստության ընտանիքները կարող են կառավարել: Սննդի շղթայի խաթարումն ազդում է նրանց վրա: Ջրի ու էներգիայի ենթակառուցվածքի լարվածությունն ազդում է նրանց վրա: Քաղաքացիական անկարգություններն ազդում են նրանց վրա: Նրանք հենվելու ոչ մի պահուստ չունեն: Նրանք կախված են կառավարության արտակարգ արձագանքից, որն ինքն է գերլարված:

Միայնակ անհատը՝ առանց ընտանիքի, առանց համայնքի, առանց լուրջ կրոնական կամ փիլիսոփայական ներգրավման, առանց գործնական հմտությունների, առանց ռեսուրսների, պայմաններին բախվում է ըստ էության մենակ: Նույնիսկ լայն փլուզման մեջ սոցիալական կառույցները, որոնց վրա հենվում են սովորական անհատները, պահանջում են, որ անհատը ինչ-որ բան բերի այդ կառույցներին: Ոչինչ չբերողը հենվելու ոչինչ չունի:

Չդիմացող կազմաձևերը ձախողվելուն արժանի մարդկանց կազմաձևեր չեն: Դրանք մարդկանց կազմաձևեր են, որոնց արդիականությունը սոցիալականացրել է ընդունելու դասավորություններ, որոնք գործում են

արդիականության պայմաններում, բայց չեն գործում փլուզման պայմաններում: Արդի մասնագիտական ընտանիքն արել է այն, ինչ արդիականությունն է իրեն ասել անել: Պայմանները փոխվում են այնպես, ինչի համար արդիականությունն իր մասնակիցներին չի նախապատրաստել, և կազմաձևերը, որոնք գործում էին, առաջ գնալու գործող կազմաձևերը չեն:

Ազնիվ ինքնագնահատումը

Ցանկացած ընթերցողի համար ազնիվ ինքնագնահատումն այն է, որ նա որոշի, թե որ կազմաձևն է ամենամոտ իր իրավիճակին, և գնահատի ճեղքերը իր ներկայիս իրավիճակի ու դիմացող կազմաձևերի միջև:

Էական խորության կրոնական համայնքներում գտնվող ընթերցողների համար հարցն այն է, թե արդյոք ներգրավվածությունը բավական լուրջ է, որ համայնքը կարիքի պահին գործի որպես համայնք: Անդամները, ովքեր հաճախում են ժամերգություններին, բայց ծանոթ չեն մյուս անդամներին, ովքեր չեն մասնակցում փոխօգնությանը, ովքեր երեխաներին չեն դաստիարակում այդ շրջանակի մեջ, անդամ են միայն անունով: Իրական անդամությունը պահանջում է իրական ներգրավվածություն:

Լավ ինտեգրված գյուղական կամ փոքրքաղաքային համայնքներում գտնվող ընթերցողների համար հարցն այն է, թե արդյոք ինտեգրումն իրական է, և արդյոք ընտանիքը կառուցել է այն կարողություններն ու հարաբերությունները, որոնց հենարան է համայնքը: Նման համայնքում ապրելը՝ առանց նրա հետ ներգրավվելու, անդամություն չէ:

Հարուստ ընթերցողների համար հարցն այն է, թե արդյոք ճիշտ դիրքավորման աշխատանքն իրապես արվել է, թե պատվիրակվել է խորհրդատուների, ովքեր սովորական արդյունքներ են տվել: Ազնիվ գնահատումը սովորաբար բացահայտում է զգալի ճեղքեր:

Համեստ ընտանիքների համար հարցն այն է, թե արդյոք աշխատանքը սկսվել է, և արդյոք ընթանում է բավարար տեմպով: Աշխատանքը հնարավոր չէ արագ ավարտել, բայց հնարավոր է անմիջապես սկսել և կայուն շարունակել:

Ընթերցողների համար, ովքեր իրենց ճանաչում են չդիմացող կազմաձևերում, հարցն այն է, թե արդյոք բավարար ժամանակ ու ռեսուրսներ են մնում դիմացող կազմաձևերի շարքը տեղափոխվելու համար: Որոշ ընթերցողների համար պատասխանը այո է: Պատուհանը դեռ բաց է: Պայմանները դեռ սուր չեն: Աշխատանքը կարելի է անել: Մյուսների համար պատասխանը գուցե ոչ լինի, և այդ դեպքում հարցը դառնում է, թե ինչպես դիրքավորվել իրենց իրական սահմանափակումների ներսում: Նույնիսկ սահմանափակումների մեջ մասնակի աշխատանքն ավելի լավ է, քան ոչ մի աշխատանք:

Շնորհի տարրը

Ազնիվ վերլուծությունը պետք է ընդունի, որ ամբողջ վերլուծությունից, ամբողջ նախապատրաստությունից, բոլոր կազմաձևերից այն կողմ կա շնորհի տարր, որը գործում է մարդկային գործերում և որը ոչ մի վերլուծություն չի կարող որսալ: Մարդիկ, ովքեր պիտի դիմանային, չեն դիմանում՝ պատճառներով, որ ոչ մի վերլուծություն չէր կանխատեսի: Մարդիկ, ովքեր չպիտի դիմանային, դիմանում են՝ պատճառներով, որ ոչ մի վերլուծություն չէր կանխատեսի: Պատահականության տարրն իրական է և գործում է մարդկային վերահսկելու կամ կանխատեսելու ամեն կարողությունից վեր:

Սա նախապատրաստության դեմ փաստարկ չէ: Նախապատրաստությունը զգալիորեն բարձրացնում է հավանականությունները, և բարձրացած հավանականությունները վիթխարի նշանակություն ունեն: Բայց նախապատրաստությունը որոշակիություն չի ծնում: Ազնիվ դիրքն այն է, որ անես նախապատրաստության աշխատանքը՝ գիտակցելով, որ ելքը մասամբ քո ձեռքերից դուրս գտնվող ձեռքերում է:

Կրոնավոր ընթերցողների համար սա այն ճանաչումն է, որ նախախնամությունը գործում է ձևերով, որ մարդկային ծրագրումը լիովին ընդգրկել չի կարող: Աշխարհիկ ընթերցողների համար դա այն ճանաչումն է, որ բարդ համակարգերը ծնում են ելքեր, որոնք գերազանցում են ցանկացած անհատի կանխատեսելու կամ վերահսկելու կարողությունը: Երկու ձևակերպումն էլ տանում են նույն գործնական եզրակացության: Արա այն աշխատանքը, որ կարելի է անել: Պահպանիր այն տրամադրվածությունները, որոնք լավ արձագանք են ծնում ամեն գալիքին: Ընդունիր, որ ելքն ամբողջովին քո վերահսկողության տակ չէ: Ապրիր լավ այն պայմաններում, որոնք կարող ես ձևել, և պատշաճ անդորրով ընդունիր նրանք, որոնք չես կարող:

Գլուխը փակվում է պարզ դիտարկումով: Դիմացող կազմաձևերը մարդկանց կազմաձևեր են, ովքեր ապրել են լավ՝ համայնքում, իմաստով, ուրիշներին ներդրումով, ամբողջական ընտանիքներով, ձևավորված նկարագրով: Չդիմացող կազմաձևերը մարդկանց կազմաձևեր են, ովքեր ապրել են ձևերով, որոնք գործում էին որոշակի պայմաններում, բայց չեն ծնել այն խորքային բարիքները, որոնք պաշտպանիչ են, երբ պայմանները փոխվում են:

Սա նշանակում է, որ փլուզմանը նախապատրաստվելը լավ ապրելուց առանձին գործունեություն չէ: Դա նույն գործունեությունն է: Ընտանիքը, որ լավ է ապրում, նախապատրաստվել է: Ընտանիքը, որ նախապատրաստվել է, լավ է ապրել: Միահյուսումն իրական է: Երկատումը հիմա լավ ապրելու և գալիքին նախապատրաստվելու միջև կեղծ է: Նախապատրաստության իմաստությունը լավ ապրելու իմաստությունն է, և լավ ապրելու իմաստությունն ընդգրկում է այն նախապատրաստությունը, որ դիմանում է:

ԳԼՈՒԽ 27

Խորքային իմաստը

Նախորդ գլուխներն անդրադարձան նրան, թե ինչ անել, երբ անել և ինչ ակնկալել: Այս գլուխն անդրադառնում է նրան, թե ինչու է այս ամենը կարևոր: Հարցն էական է, որովհետև նախապատրաստության աշխատանքը, եթե ձեռնարկվում է զուտ գործիքային շարժառիթներից, ծնում է որոշակի տեսակի մարդ, որի նախապատրաստությունը գուցե իրապես չծառայի իրեն: Ավելի խոր շարժառիթներից ձեռնարկված աշխատանքը ծնում է այլ տեսակի մարդ, որի նախապատրաստությունը ծառայում է իրեն այնպես, ինչպես զուտ գործիքայնությունը չի կարող:

Նախապատրաստության գործիքային մոտեցումը փլուզման պայմաններին վերաբերվում է որպես տեխնիկական միջոցներով լուծվելիք խնդրի: Բացահայտիր սպառնալիքները: Ձեռք բեր պաշարները: Կառուցիր ենթակառուցվածքը: Զարգացրու հմտությունները: Դիրքավորիր հարստությունը: Յուրաքանչյուր տարր առանձին առաջադրանք է՝ չափելի արդյունքով: Բոլոր առաջադրանքները կատարած մարդը նախապատրաստված է: Չկատարածը՝ ոչ: Ձևակերպումն ինժեներական է, և մարդն այստեղ սեփական գոյատևման ինժեների դերում է:

Այս ձևակերպումը, թեև օգտակար գործողություններ է ծնում, վրիպում է նրանից, ինչն իրապես որոշում է ելքերը լուրջ ծայրահեղության մեջ: Փլուզման մեջ գոյատևման պատմական վկայությունը, ազնվորեն քննված, մարդկանց վկայություն է, որոնց գոյատևումը կախված էր ներքին ռեսուրսներից, որոնք ինժեներիան ստեղծել չի կարող: Ֆրանկլի (Frankl) դիտարկումները ճամբարներից: Սոլժենիցինի (Solzhenitsyn) դիտարկումները Գուլագից: Վկայությունները մարդկության պատմության յուրաքանչյուր լուրջ զրկանքից: Օրինաչափությունը հետևողական է: Մարդիկ, ովքեր պահպանել են իրենց, ունեին մի բան, որ պայմանները խլել չէին կարող, և այդ բանն իրենց պաշարները կամ հմտությունները չէին, որքան էլ դրանք կարևոր էին, երբ առկա էին: Այդ բանն իրենց իմաստի շրջանակն էր, անմիջականից վեր նպատակի իրենց զգացումը, իրենց կապն իրենցից մեծ մի բանի հետ:

Սա նշանակում է, որ ամենախոր նախապատրաստությունը ոչ թե տեխնիկական է, այլ հոգևոր, ոչ թե արտաքին, այլ ներքին, ոչ թե այն, ինչ ձեռք ես բերում, այլ այն, ինչ դառնում ես: Նախապատրաստությունը, որ ծնում է մարդկայնությունն անվնաս պահած դուրս եկող մարդու տեսակը, հենց այդ տեսակի մարդ դառնալու նախապատրաստությունն է, որը հնարավոր չէ իջեցնել ցուցակի կամ ավարտել գնումով:

Ի՞նչ է այն խորքային իմաստը, որ պաշտպանում է մարդկանց փլուզման միջով: Ազնիվ պատասխանը պահանջում է առերեսվել հարցերի, որոնցից աշխարհիկ արդիականությունը տասնամյակներ շարունակ խուսափել է: Այս հարցերը լուրջ ծայրահեղության մեջ ընտրովի չեն, թեև արդի դարաշրջանի երկար խաղաղության ու առատության մեջ գուցե ընտրովի էին թվում:

Առաջին հարցն այն է, թե ինչի համար ես դու: Ոչ թե ինչ ես անում, ոչ թե ինչ ունես, ոչ թե ինչ ես նվաճել, այլ ինչի համար ես ամենախոր իմաստով: Կարիերան, ընտանիքը, նվաճումները, ունեցվածքը բոլորը բաներ են, որ կարող ես կորցնել: Դրանք չեն կարող կազմել քո նպատակը, որովհետև նպատակը, որ կախված է կորցնելիքից, ձախողվող նպատակ է, երբ այդ բաները կորչում են: Խորքային նպատակը, եթե այն կա, պետք է լինի մի բան, որ կորցնել հնարավոր չէ: Ավանդական կրոնական պատասխանն այն է, որ խորքային նպատակը ծառայությունն է Աստծուն, ինչպես էլ Աստված հասկացվի սեփական ավանդույթի ներսում: Ավանդական փիլիսոփայական պատասխանը ծառայությունն է ճշմարտությանը, գեղեցկությանն ու բարուն: Այս պատասխանները կարող են վերացական թվալ, մինչև պայմանները քերեն-տանեն դրանք քողարկող փոխարինիչները: Երբ փոխարինիչները քերված են, հարցը դառնում է անմիջական:

Երկրորդ հարցն այն է, թե իրականում ինչ են քո հարաբերությունները: Արդի կյանքը նպաստում է ցածր խորության բազմաթիվ հարաբերությունների: Ծանոթներ, մասնագիտական կապեր, սոցիալական ցանցերի կապեր, հարևանցի բարեկամություններ՝ պահվող պատահական շփումով: Այս հարաբերությունները սովորական ժամանակներում արժեք ունեն և տալիս են այն, ինչ մարդիկ ապրում են որպես սոցիալական կյանք: Բայց դրանք չեն այն հարաբերությունները, որոնք դիմանում են լարվածության տակ: Դիմացող հարաբերություններն ավելի խորն են: Իրական հանձնառության ամուսնություններ: Իրական ուշադրությամբ դաստիարակված երեխաներ: Տարիների իրական ներդրումով պահված բարեկամություններ: Իրական պարտավորության համայնքներ: Այս հարաբերությունները թվով ավելի քիչ են, բայց կազմում են քո կյանքի իրական սոցիալական հյուսվածքը, երբ պայմանները փորձության են ենթարկում իրականը: Ընտանիքը, որ խոր հարաբերություններ է կառուցել, հասանելիություն ունի ռեսուրսների, որ լայն ու մակերեսային հարաբերություններով ընտանիքը չունի:

Երրորդ հարցն այն է, թե ինչի համար ես պատրաստ զոհաբերել: Սեփական անձից վեր մի բանի համար զոհաբերելու կարողությունը մարդկային էակների ամենախոր տարբերիչ գծերից է, և հենց այդ կարողությունն են փլուզման պայմաններն ամենաուղղակիորեն փորձության ենթարկում: Ծնողը, որ կզոհաբերի երեխայի համար: Հավատացյալը, որ կզոհաբերի հավատքի համար: Հայրենասերը, որ կզոհաբերի երկրի համար: Ընկերը, որ կզոհաբերի ընկերոջ

համար: Այս հանձնառությունները գործառնական չեն դառնում միայն ծայրահեղության մեջ: Դրանք ներկա են կամ բացակա սովորական կյանքի միջով: Մարդիկ, ովքեր իրենց կյանքն ապրել են առանց սեփական նախասիրություններից վեր որևէ բանի համար լուրջ զոհաբերության, փլուզման պայմաններին բախվում են առանց ուրիշ բանի համար իրենց լարելու վարժված կարողության: Մարդիկ, ովքեր ապրել են լուրջ հանձնառություններով, գտնում են, որ վարժված կարողությունը մնում է հասանելի:

Չորրորդ հարցն այն է, թե ինչի համար ես երախտապարտ: Արդի մշակույթը մշակել է պահանջատիրության կեցվածք, որում ունեցածդ դիտվում է որպես քեզ հասանելիք, ոչ թե որպես պարգև: Փլուզման պայմանները հաճախ քերում-տանում են ինքնին ընդունվածի մեծ մասը, և բնակչությունը, որ կորստին արձագանքում է պահանջատիրական զայրույթով, այլ դիրքում է, քան բնակչությունը, որ արձագանքում է ստացածի հանդեպ երախտագիտությամբ մեղմված վշտով: Երախտագիտության կարողությունը, մշակված սովորական կյանքի միջով, ծայրահեղության մեջ դառնում է պաշտպանիչ, որովհետև տալիս է այն ներքին կեցվածքը, որ թույլ է տալիս շարունակել գործել, երբ շատ բան կորած է:

Հինգերորդ հարցն այն է, թե ինչին ես վստահում: Արդի աշխարհիկ մշակույթը հետզհետե վերացրել է վստահության առարկաները մարդ անհատից և անմիջական գործնական աշխարհից դուրս: Աստված կասկածի տակ է: Ավանդույթը կասկածելի է: Հեղինակությունը հարցականի տակ է: Պատմությունը վերամեկնաբանվում է: Արդյունքը բնակչություններ են, որոնք իրենցից ու իրենց անմիջական փորձից բացի վստահալու ոչինչ չունեն, և որոնք հետևաբար հենվելու ոչինչ չունեն, երբ իրենց անմիջական փորձը դառնում է ճնշող: Բնակչությունները, որոնք պահպանում են վստահությունն Աստծու, ավանդույթի, լեգիտիմ հեղինակության, ժառանգած իմաստության հանդեպ, ունեն ներքին ռեսուրսներ, որ մյուսները չունեն: Վստահությունը կարող է փորձության ենթարկվել փլուզման պայմաններով, բայց փորձությունից անցած վստահությունն ավելի ամուր է հենց փորձված լինելու շնորհիվ:

Այս հինգ հարցերը միասին վերցրած ցույց են տալիս այն ներքին ձևավորման տեսակը, որ պաշտպանում է մարդկանց լուրջ ծայրահեղության միջով: Ձևավորումը ձեռք չի բերվում գրքեր կարդալով, ներառյալ այս գիրքը: Այն ձեռք է բերվում իմաստի ավանդույթների, կրոնական կամ փիլիսոփայական համայնքների, խորության հարաբերությունների, զոհաբերական հանձնառությունների, երախտագիտության ու վստահության վարժանքների հետ լուրջ ներգրավմամբ: Ձևավորումը տարիներ ու տասնամյակներ է պահանջում, ոչ թե շաբաթներ ու ամիսներ: Այն սկսելը հիմա, քանի դեռ հնարավոր է, հենց այն աշխատանքն է, որին ի վերջո մատնանշում է այս գրքի վերլուծությունը:

Քրիստոնյա ընթերցողների համար ձևավորման աշխատանքը վաղուց հաստատված է: Գործուն մասնակցություն լուրջ եկեղեցու կյանքին: Կանոնավոր ընթերցումն ու խորհումը Սուրբ Գրքի շուրջ: Խորհուրդների կյանքը, եթե սեփական ավանդույթն այն ընդգրկում է: Կատեխիզական ուսուցում՝ սեփական կյանքի փուլին համապատասխան: Հոգևոր առաջնորդություն կամ դաստիարակություն ավելի փորձառու հավատացյալից: Ծառայություն ուրիշներին եկեղեցու միջոցով և դրանից դուրս: Ամուսնական ու ընտանեկան կյանք՝ ապրված որպես քրիստոնեական կոչում: Հավատքի մեջ դաստիարակված երեխաներ: Սրանցից յուրաքանչյուրը ձևավորման մասն է, և տարիների համախառն արդյունքն այն ձևավորումն է, որ պաշտպանում է հավատացյալին ամեն գալիքի միջով:

Հրեա ընթերցողների համար նմանատիպ ուղիներ կան հրեական ավանդույթի ներսում: Օրինապահ կենցաղ, Թորայի ուսումնասիրություն, միցվաների կատարում, սինագոգային համայնք, հրեական շրջանակի մեջ ապրված ընտանեկան կյանք, փոխանցում երեխաներին: Հրեական ավանդույթի խորությունը տալիս է ռեսուրսներ, որոնք հրեա ժողովրդին պահել են հանգամանքների միջով, որոնք բազում անգամներ պիտի վերջ դնեին նրան:

Այլ կրոնական արմատներից եկող ընթերցողների համար համեմատելի ուղիներ կան իրենց ավանդույթների ներսում: Ավանդույթի վարժանքների, սուրբ գրվածքների, համայնքների ու կարգապահությունների հետ լուրջ ներգրավումը ծնում է ձևավորում, որ մարդկանց պահել է շատ տեսակի բազում փլուզումների միջով ամբողջ մարդկության պատմության ընթացքում:

Ընթերցողների համար, ովքեր կրոնական արմատներ չունեն կամ որոնց համար ժառանգած ավանդույթին վերադարձն ազնիվ չէ, ուղին ավելի դժվար է, բայց ոչ անհնար: Այս հարցերին անդրադարձող փիլիսոփայական ավանդույթների հետ լուրջ ներգրավումը կարող է մասնակի հիմք տալ: Ստոիկյան փիլիսոփայությունը, բուդդայական վարժանքի որոշ ձևեր և նմանատիպ ավանդույթներ առաջարկում են վարժանքներ ու շրջանակներ, որոնց հետ կարելի է լրջորեն ներգրավվել: Ավանդույթը պետք է ընդունվի լրջորեն, ոչ որպես մտավոր վարժություն: Վարժանքները պետք է կատարվեն հետևողականորեն: Շրջանակին պետք է թույլ տալ իրապես ձևել կյանքը, ոչ թե պահել որպես կարծիք:

Ազնիվ խոստովանությունն այն է, որ աշխարհիկ փիլիսոփայական ուղիները սովորաբար պակաս ամուր են, քան լուրջ կրոնական ուղիները, որովհետև զուրկ են համայնքից, սերունդների միջով փոխանցումից, անհատից վեր մի բանի հետ կապից, որ կրոնական ավանդույթները տալիս են: Աշխարհիկ փիլիսոփան, որ դժվարության միջով պահպանում է իր փիլիսոփայությունը, հիացմունքի արժանի է, բայց հազվագյուտ: Կրոնական համայնքի անդամին համայնքը նեցուկ է այնպես, ինչպես աշխարհիկ փիլիսոփային՝ ոչ: Մարդկանց մեծ մասի համար

կրոնական ուղին ավելի կայուն է, քան փիլիսոփայականը։

Բայց ընթերցողների համար, ովքեր անկեղծորեն չեն կարող ազնվությամբ ներգրավվել կրոնական ավանդույթի հետ, փիլիսոփայական ուղին ավելի լավ է, քան ոչ մի ուղի։ Լուրջ փիլիսոփայական վարժանքով ներքին ռեսուրսների զարգացումն իրական է, թեկուզ պակաս ամուր, քան կրոնական այլընտրանքը։ Աշխատանքը պետք է ձեռնարկվի, եթե կրոնական աշխատանքը ձեռնարկվել չի կարող։

Այս ամենը հանգում է նրան, որ խորքային իմաստն է, ինչ մնացած նախապատրաստությունն արժեքավոր է դարձնում։ Մարմինը պահող պաշարները պետք է ծառայեն մեկին, ում կյանքն արժե պահել։ Միասնական մնացող համայնքը պետք է լինի մարդկանց համայնք, որոնց կյանքն իմաստ ունի։ Ծնվող նոր կարգը պետք է կառուցեն մարդիկ, ովքեր ունեն այն լավ, ոչ թե վատ կառուցելուն բավարար ներքին ռեսուրսներ։ Նախապատրաստությունը, որ չի անդրադառնում խորքային իմաստին, նախապատրաստություն է, որ ծնում է գոյատևում՝ առանց այն մարդկային բարիքների, որոնք գոյատևումը դարձնում են հետապնդելու արժանի։

Սա այս գրքի ամենախոր հայտնագործությունն է։ 2026 թվականին ձևավորվող պայմանները բնակչություններին կփորձեն ոչ միայն նյութական նախապատրաստության, այլև ներքին ձևավորման վրա։ Ներքին աշխատանքն արած բնակչություններն այլ կերպ կարձագանքեն, քան չարածները։ Տարբերությունները ժամանակի ընթացքում կբազմապատկվեն։ Ծնվող նոր կարգը կձևվի նրա մեջ դուրս եկող մարդկանց ներքին ձևավորմամբ։ Ձևավորման աշխատանքը հետևաբար ընտրովի չէ։ Այն է որոշում, թե արդյոք այն, ինչ դիմանում է, արժե դիմանալ դրան հասնելու համար։

Յուրաքանչյուր ընթերցողի համար սա նշանակում է, որ նախորդ գլուխներում նկարագրված նախապատրաստական աշխատանքը պետք է զուգակցվի այստեղ նկարագրված տեսակի ձևավորման աշխատանքով։ Պաշարները բավական չեն։ Հմտությունները բավական չեն։ Համայնքը բավական չէ։ Հարստությունը բավական չէ։ Վայրը բավական չէ։ Այս ամենը կարևոր է, բայց դրանք ինչ-որ բանի փոխադրամիջոցներ են։ Այն, ինչի փոխադրամիջոցներն են դրանք, պայմանների մեջ ապրող մարդն է՝ իմաստի, հարաբերության, հանձնառության, երախտագիտության, վստահության, անմիջականից վեր նպատակի կարողությամբ։

Ընտանիքը, որ նյութական նախապատրաստության կողքին կառուցել է այս տեսակի ձևավորում, հիմնովին այլ դիրքում է, քան ընտանիքը, որ կառուցել է միայն նյութական նախապատրաստություն։ Ձևավորում ունեցող ընտանիքը կարող է իր պաշարները գործադրել իմաստալից նպատակների ծառայության մեջ, կարող է իր համայնքը գործադրել սիրո ու պարտավորության ծառայության մեջ,

կարող է իր հարստությունը գործադրել ներդրման, ոչ թե սոսկ պահպանման ծառայության մեջ, կարող է պայմաններին դիմակայել այն ներքին անդորրով, որ թույլ է տալիս իմաստուն արձագանք՝ խուճապահար հակազդման փոխարեն: Չևավորում չունեցող ընտանիքը պաշարներ ու հմտություններ ունի, բայց զուրկ է ներքին այն կազմակերպվածությունից, որ թույլ է տալիս դրանք լավ գործադրել, և այդ պակասը հաճախ ծնում է ելքեր, որոնք ավելի վատն են, քան ավելի լավ ձևավորումը կծներ:

Չևավորման աշխատանքը սկսվում է հիմա և շարունակվում կյանքի մնացած մասը: Այն ամենակարևոր աշխատանքն է, որ որևէ մարդ ձեռնարկում է, և այն աշխատանքն է, որ 2026 թվականին ձևավորվող պայմաններն անհնար են դարձնում ազնվորեն անտեսել: Ընթերցողը, որ անտեսել է այս աշխատանքը, ժամանակ ունի, բայց ոչ անսահման ժամանակ: Ընթերցողը, որ արել է դրա մի մասը, կարող է շարունակել ու խորացնել այն: Ընթերցողը, որ ոչինչ չի արել, կարող է սկսել:

Մնացած գլուխներն անդրադառնում են գործնական քայլերի հաջորդականությանը և եզրափակիչ խորհրդածությանը: Բայց այս գլխում քննված խորքային իմաստն է, ինչ գործնական գործողությանը տալիս է իր կշիռը: Առանց դրա գործնական գործողությունը տեխնիկա է առանց նպատակի: Դրանով գործնական գործողությունը մի տեսլականի իրագործումն է, թե ինչպես ապրել լավ դժվար պայմաններում և ինչպես նպաստել մի աշխարհի, որ այդ պայմաններից գուցե դուրս գա ավելի լավ վիճակում, քան հնարավոր է թվում այնտեղից, որտեղ այժմ կանգնած ենք:

ԳԼՈՒԽ 28

Հավանականությունը և ժամկետները

Գիրքը, որ քսանյոթ գլուխ նվիրել է համակարգային փլուզման պայմանների նկարագրությանը, իր ընթերցողներին պարտք է ազնիվ գնահատական, թե որքան հավանական է իրապես փլուզումը և որքան շուտ այն կարող է տեղի ունենալ: Ազնիվ պատասխանն այն է, որ ոչ ոք ճշգրտությամբ չգիտի, և ճշգրտություն հավակնողն անազնիվ է: Այդ սահմանափակման ներսում կարելի է քննարկել միջակայքեր և գնահատել հավանականություններ՝ դիտարկելիի հիման վրա:

Այս գլուխն ուղղակիորեն անդրադառնում է հավանականությանն ու ժամկետներին: Գնահատականներն անխուսափելիորեն կոպիտ են՝ վստահության միջակայքերով, որոնք պետք է ազնվորեն ընդունվեն: Նպատակը ոչ թե ընթերցողներին որևէ կոնկրետ հավանականության մեջ համոզելն է, այլ շրջանակ տալը, որի ներսում ընթերցողները կարող են կազմել իրենց սեփական գնահատականները և գործել համապատասխանաբար:

Հավանականության գնահատականը

Որքա՞ն է հավանականությունը, որ այս գրքում նկարագրված պայմանները տեսանելի ապագայում կհանգեցնեն լուրջ համակարգային փլուզման: Ազնիվ գնահատականը, հենվելով կուտակված կառուցվածքային փխրունության, գործող ձգանների և սպառված արձագանքի կարողության վերլուծության վրա, այն է, որ հավանականությունը նշանակալի է՝ ինչ-որ տեղ հիսունից յոթանասուն տոկոսի միջակայքում առաջիկա տասը տարվա ընթացքում նշանակալի մասշտաբի փլուզման համար, և ինչ-որ տեղ քսանից քառասուն տոկոսի միջակայքում՝ աղետալի մասշտաբի փլուզման համար: Այս միջակայքերը լայն են, որովհետև հիմքում ընկած անորոշությունն իրական է:

Ընթերցողները, բնականաբար, նույն վկայությունն ընթերցելով կտարբերվեն իրենց գնահատականներով: Ոմանք հավանականությունն ավելի բարձր կգնահատեն՝ վկայակոչելով կուտակված փխրունության խորությունը և արձագանքի մեխանիզմների տեսանելի ձախողումը: Ոմանք ավելի ցածր կգնահատեն՝ վկայակոչելով համակարգի պատմական դիմակայունությունը և անցյալի ճգնաժամերից մի կերպ դուրս պրծնելու ապացուցված կարողությունը: Երկու ընթերցումն էլ պաշտպանելի են հասանելի վկայությունից:

Խնդիրը որևէ կոնկրետ հավանականության վրա պնդելը չէ, այլ ընդունելը, որ հավանականությունն աննշան չէ: Հիսուն կամ նույնիսկ երեսուն տոկոս հավանականությունը տասը տարվա ընթացքում լուրջ փլուզման համար բավական բարձր է լուրջ նախապատրաստություն արդարացնելու համար: Հարցն այն չէ, թե արդյոք փլուզումը որոշակի է: Հարցն այն է, թե արդյոք

փլուզումը բավական հավանական է, որ արդարացնի գործել այնպես, ասես այն կարող է տեղի ունենալ: Ազնիվ պատասխանն այո է:

Համեմատեք սա այլ ռիսկերի հետ, որոնք սովորական կյանքում լուրջ նախապատրաստության շարժիչ են: Մարդիկ կյանքի ապահովագրություն են գնում պոլիսի ժամկետում մահվան հավանականությունների դեմ, որոնք սովորաբար հիսուն տոկոսից շատ ցածր են: Մարդիկ հրդեհի ապահովագրություն են գնում տան հրդեհի հավանականությունների դեմ, որոնք հիսուն տոկոսից շատ ցածր են: Մարդիկ խնայում են կենսաթոշակի համար՝ փողի կարիք ունենալու հավանականությունների դիմաց, որոնք հիսուն տոկոսից բարձր են: Սովորական կյանքում գործելու շեմը սովորաբար շատ ավելի ցածր է, քան փլուզման համար քննարկվող հավանականությունը:

Եթե գործելու սովորական շեմերը բավարարվում են ավելի ցածր հավանականություններով, ապա մեր քննարկած փլուզման հավանականությունը գործելու շեմը բավարարում է զգալի պաշարով: Գործողությունը նախապատրաստությունն է: Հավանականությունը բավական բարձր է այն արդարացնելու համար:

Ժամկետների գնահատականը

Այն հավանականության ներսում, որ փլուզումը տեղի է ունենում, ե՞րբ է այն տեղի ունենում: Ազնիվ պատասխանն այն է, որ ժամկետներն ավելի անորոշ են, քան հավանականությունը: Փլուզումը կարող է հանկարծակի պատահել, երբ պայմանները հասնում են կրիտիկական վիճակի, և անցման պահը նախապես կանխատեսել հնարավոր չէ: Այն կարող է նաև հետաձգվել անսպասելի զարգացումներով, լրացուցիչ ժամանակ ձգելով, միջամտություններով, որոնք ժամանակ են գնում, թեև չեն լուծում հիմքում ընկած խնդիրները:

Ժամկետների մասին մտածելու ամենաօգտակար շրջանակը ձգանի և կուտակման տարբերակումն է: Կուտակումը լարվածության աստիճանական խտացումն է, որ տարիներ շարունակ ընթանում է և կշարունակվի: Ձգանը կոնկրետ իրադարձությունն է, որ համակարգը հրում է կուտակումից դեպի սուր փլուզում: Կուտակումը կարող ենք ուղղակիորեն դիտարկել: Ձգանը կարող ենք միայն ընդհանուր գծերով կանխազգալ, որովհետև կոնկրետ իրադարձությունն անկանխատեսելի է:

Ձգանները, որոնք առաջիկա մի քանի տարում կարող են փլուզում սկսել, ներառում են հետևյալը:

Գանձապետական պարտատոմսերի ձախողված աճուրդ, որը ցույց է տալիս, որ Միացյալ Նահանգները չի կարող ընդունելի տոկոսադրույքներով ֆինանսավորել իր պակասուրդները: Դրա պայմանները տեսանելիորեն

ձևավորվում են, երբ ԱՄՆ պետական պարտատոմսերի արտասահմանյան պահանջարկը նվազում է, և ամերիկյան հարկաբյուջետային հետագծերը վատանում են: Կոնկրետ աճուրդի ձախողում կարող է պատահել ցանկացած պահի, և հավանականությունը բարձրանում է պայմանների կուտակմանը զուգընթաց:

Ինքնիշխան պարտքի խոշոր ճգնաժամ Եվրոպայում կամ Ճապոնիայում, որը տարածվում է գլոբալ շուկաներ: Իտալիան, Ֆրանսիան, Ճապոնիան և այլք կրում են պարտքային բեռներ, որոնք ցանկացած սովորական վերլուծությամբ անկայուն են, և պայմանները, որոնք թույլ են տվել այդ պարտքերի շարունակական ֆինանսավորումը, կարող են չշարունակվել: Կոնկրետ ճգնաժամ կարող է հրահրվել շուկայական իրադարձությամբ, քաղաքական զարգացումներով կամ միջազգային ցնցումներով, որոնք ազդում են պարտքի սպասարկման պայմանների վրա:

Մերձավոր Արևելքի պատերազմի լուրջ սրացում ներկայիս սահմաններից դուրս: Պատերազմը, որ սկսվեց 2026 թվականի փետրվարին, չի ավարտվել: Ներկայիս պայմանավորվածությունները փխրուն են: Կոնկրետ սրացումը, որ ընդգրկի Իրանն իր ներկայիս կարողություններից վեր, ընդգրկի Ռուսաստանին կամ Չինաստանին ուղղակիորեն, ընդգրկի էներգետիկ ենթակառուցվածքի խաթարում ներկայիս վնասից այն կողմ, կարող է հրահրել ավելի լայն հետևանքներ, որոնք գլոբալ ֆինանսական համակարգը կլանել չի կարող:

Խոշոր բանկային ձախողում, որ գերազանցում է կարգավորիչ արձագանքի կարողությունը: Պայմանները, որոնք 2023 թվականին բազմաթիվ բանկերի ձախողումներ ծնեցին, լիովին չեն լուծվել: Լրացուցիչ ձախողումներ հնարավոր են ցանկացած պահի: Կոնկրետ ձախողումը, որ ավելի լայն վարակ հրահրի, ճանաչելի ձգան կլիներ:

Նշանակալի կիբերհարձակում կրիտիկական ֆինանսական ենթակառուցվածքի վրա: Հարձակման կարողությունները ցուցադրված են: Պաշտպանական կարողություններն անկատար են: Կոնկրետ հարձակումը, որ էապես խաթարեր բանկային, վճարային կամ առևտրային համակարգերը, կարող էր ավելի լայն հետևանքներ հրահրել:

Խոշոր ինքնիշխան դեֆոլտ կամ դեֆոլտի շեմին հասնող իրավիճակ մի երկրի կողմից, որի դեֆոլտը կտարածվեր: Մի քանի խոշոր զարգացող երկրներ գտնվում են լարված պայմաններում, որոնք կարող են կոնկրետ դեֆոլտային իրադարձություններ ծնել: Նման իրադարձությունից տարածումը կախված կլիներ նրանից, թե պարտքի որ սեփականատերերն են առավել խոցելի և ինչ վիճակում են իրենք:

Խոշոր բնական աղետ կամ համավարակ, որ գերազանցում է արձագանքի կարողությունը ավելի լայն լարվածության պայմաններում: Պայմանները, որոնք 2020 թվականին թույլ տվեցին COVID-ի արձագանքը, թուլացել են: Նմանատիպ մասշտաբի նոր իրադարձությունը կբախվեր արձագանքի կարողության, որն սպառված է:

Կոնկրետ քաղաքական իրադարձություն Միացյալ Նահանգներում, որ լուրջ քաղաքացիական անկարգություններ հրահրի: Քաղաքական բևեռացումն իրական է և չի հանդարտվել: Կոնկրետ իրադարձությունները, որոնք բյուրեղացնեն ավելի լայն լարումները, կարող են ծնել անկարգություններ, որոնք գերազանցում են զսպելու կարողությունը:

Այս ձգաններից յուրաքանչյուրն առանձին ինչ-որ հավանականություն ունի պատահելու առաջիկա մի քանի տարում: Բոլորի համախառն հավանականությունն ավելի բարձր է, քան որևէ առանձին ձգանի հավանականությունը, որովհետև պայմանները նպաստում են այս ցուցակի տիպի իրադարձություններին:

Ժամանակային շրջանակը

Ի՞նչ ժամանակային շրջանակի համար պետք է ընթերցողները նախապատրաստվեն: Ազնիվ պատասխանն այն է, որ նշանակալի նախապատրաստությունը պետք է տեղում լինի առաջիկա երկուսից երեք տարում՝ գիտակցելով, որ նախապատրաստական աշխատանքի մի մասը դրանից հետո էլ շարունակվում է անվերջ:

Այս ժամանակային շրջանակի պատճառն այն չէ, որ փլուզումը երկուսից երեք տարում անպայման տեղի կունենա: Այն է, որ նախապատրաստության պատուհանը նեղանում է: Անշարժ գույքի գները դիմակայուն շրջաններում շարունակում են բարձրանալ: Հմտություններ զարգացնելու հասանելի ժամանակը նվազում է, երբ մոտենում ես այն պահին, երբ հմտություններն արդեն պետք են: Ֆինանսական շուկաների կարողությունը՝ դյուրացնելու վերադիրքավորման համար անհրաժեշտ քայլերը, գուցե անվերջ չշարունակվի: Համայնքային կապերը, որ պետք է կառուցվեն, տարիներ են պահանջում:

Ընտանիքը, որ հիմա սկսում է լուրջ նախապատրաստությունը և առաջիկա երկուսից երեք տարում կայուն առաջ է գնում, կարող է զգալի նախապատրաստություն ունենալ տեղում: Ընտանիքը, որ սկիզբը հետաձգում է մինչև ավելի հստակ ազդանշաններ երևան, կարող է հայտնաբերել, որ պայմանները փոխվել են այնպես, որ նախապատրաստությունն ավելի դժվար կամ անհնար է դարձել:

Ելքերի անհամաչափությունը գործելու օգտին է: Ընտանիքը, որ նախապատրաստվում է և տեսնում, որ փլուզումը տեղի չի ունենում կամ տեղի է ունենում ավելի մեղմ, քան վախենում էր, կորցրել է որոշ գումար և որոշ ժամանակ: Ընտանիքը, որ չի նախապատրաստվում և տեսնում, որ փլուզումը տեղի է ունենում, կորցրել է էապես ավելին՝ պոտենցիալ ամեն ինչ: Սպասվող արժեքի հաշվարկը, նույնիսկ պահպանողական հավանականության գնահատականներով, նախապատրաստության օգտին է:

Իսկ եթե ոչինչ չպատահի

Արդար հարց ցանկացած ընթերցողի համար. ի՞նչ կլինի, եթե վերլուծությունը սխալ դուրս գա: Իսկ եթե համակարգն առանց լուրջ փլուզման մի կերպ դուրս պրծնի՞ և ևս մեկ-երկու տասնամյակ: Իսկ եթե նկարագրված պայմանները կայունանան կամ բարելավվե՞ն այնպիսի զարգացումներով, որոնք կանխատեսել հնարավոր չէ:

Այս հարցն ուղղակի պատասխանի է արժանի:

Եթե լուրջ ոչինչ չպատահի, նախապատրաստված ընտանիքը շատ բան չի կորցրել: Ընտանիքը ձեռք է բերել հմտություններ, որոնք օգտակար են սովորական կյանքում և ամենօրյա օգուտ են տալիս: Կառուցված համայնքային կապերը տալիս են սոցիալական բարիքներ, որոնք կյանքը բարելավում են՝ փլուզումից անկախ: Զարգացրած արտադրողական կարողությունն արտադրում է իրական սնունդ և այլ բարիքներ, որոնք արժեքավոր են: Հարստության բազմազանեցումը դիմակայուն ձևերի մեջ տալիս է ավելի ցածր եկամտաբերություն, քան կտային ագրեսիվ ֆինանսական տեղաբաշխումները, բայց ավելի ցածր եկամտաբերությունն աղետալի չէ:

Ընտանիքը ձևավորել է ապրելակերպ, որ ավելի կայուն է, ավելի իմաստալից և ավելի կապված, քան չնախապատրաստված ընտանիքինը: Այս ապրելակերպի օգուտներն իրական են նույնիսկ սովորական պայմաններում: Ընտանիքն ունի ավելի ամուր ամուսնություններ, ավելի լավ երեխաներ, ավելի խոր հարաբերություններ, ավելի շատ կարողություն, ավելի շատ իմաստ, ավելի շատ ներդրում ուրիշներին: Այս բարիքներն արժեքավոր լինելու համար փլուզման կարիք չունեն: Դրանք արժեքավոր են ցանկացած պայմաններում:

Համեմատեք սա չնախապատրաստված ընտանիքի հետ: Եթե լուրջ ոչինչ չի պատահում, չնախապատրաստված ընտանիքը շարունակում է իր կյանքը: Եթե լուրջ խնդիրներ պատահում են, չնախապատրաստված ընտանիքը դրանց դիմակայում է առանց որևէ պահուստի: Ամենամաչափ ելքերը կրկին նախապատրաստության օգտին են: Նախապատրաստվելու և սխալվելու գինը փոքր է: Չնախապատրաստվելու և ճիշտ դուրս գալու գինը մեծ է:

Անձնական կոնկրետ գնահատականը

Յուրաքանչյուր ընթերցող վկայության իր ընթերցման հիման վրա կկազմի հավանականության ու ժամկետների իր գնահատականը: Գնահատականը կարևոր է, որովհետև այն է որոշում, թե որքան եռանդուն նախապատրաստվել և ինչ ժամանակացույցով:

Ընթերցողները, ովքեր հավանականությունն ու ժամկետները գնահատում են այնպես, ինչպես ես եմ նկարագրել՝ լուրջ փլուզումը հավանական տասնամյակի ընթացքում և նշանակալի նախապատրաստական աշխատանքն անհրաժեշտ երկուսից երեք տարում, կնախապատրաստվեն եռանդուն: Նրանք կվերադասավորեն իրենց կյանքը՝ նշանակալի քայլեր անելու համար: Նրանք կընդունեն անհարմարություն ու ծախս՝ լուրջ դիրքավորման ծառայության մեջ: Նրանք չեն հապաղի:

Ընթերցողները, ովքեր հավանականությունն ավելի ցածր կամ ժամկետներն ավելի երկար են գնահատում, կնախապատրաստվեն պակաս եռանդուն: Նրանք որոշ քայլեր կանեն, բայց կպահպանեն իրենց գործող դասավորությունների ավելի մեծ մասը: Նրանք ավելի քիչ խաթարում կընդունեն: Նրանք աշխատանքին կվերաբերվեն որպես ավելի երկարաժամկետ նախագծի:

Ընթերցողները, ովքեր հավանականությունը շատ ցածր կամ ժամկետները շատ հեռու են գնահատում, գուցե լրջորեն չնախապատրաստվեն: Նրանք կշարունակեն իրենց կյանքն այնպես, ինչպես ապրել են, թերևս մանր ճշգրտումներով: Նրանք կընդունեն ռիսկը, որ սխալ են:

Այս դիրքերից յուրաքանչյուրը պաշտպանելի է հասանելի վկայությունից: Վկայությունը որոշակիություն չի ծնում: Յուրաքանչյուր ընթերցող պետք է ընտրի, թե ինչպես գործել անորոշության պայմաններում, և ընտրությունը յուրաքանչյուր ընթերցողինն է:

Ինչ կասեի երրորդ դիրքի ընթերցողներին, ովքեր հավանականությունը շատ ցածր են գնահատում, հետևյալն է. քննեք այն ենթադրությունները, որոնց վրա հենվում է ցածր գնահատականը: Շատ ցածր գնահատականների մեծ մասը հենվում է այն ենթադրության վրա, որ համակարգն ավելի դիմակայուն է եղել, քան ահազանգողները կանխատեսել են, և որ այս անցյալ դիմակայունությունն ապագա դիմակայունության վկայություն է: Սա խելամիտ ենթադրություն է՝ սահմաններով: Համակարգը շատ կոնկրետ դեպքերում ավելի դիմակայուն է եղել, քան կանխատեսվել է: Որոշ կոնկրետ դեպքերում այն նաև պակաս դիմակայուն է եղել: Խորհրդային փլուզումը դիտորդների մեծ մասը չկանխատեսեց դրանից քիչ առաջ: 2008 թվականի ֆինանսական ճգնաժամը դիտորդների մեծ մասը չկանխատեսեց: COVID-ի համավարակը դիտորդների մեծ մասը չկանխատեսեց: Մերձավոր Արևելքի վերջին պատերազմը դիտորդների մեծ մասը չկանխատեսեց:

Չկանխատեսված լուրջ իրադարձությունների պատահելու օրինաչափությունն ինքնին պատճառ է կշիռ տալու հետագա չկանխատեսված լուրջ իրադարձությունների հնարավորությանը:

Ինչ կասեի առաջին դիրքի ընթերցողներին, ովքեր հավանականությունը շատ բարձր են գնահատում, հետևյալն է. զգույշ եղեք, որ որոշակիությունը ձեզ չկաթվածահարի: Նույնիսկ բարձր հավանականության իրադարձությունները կարող են տեղի չունենալ: Նախապատրաստական աշխատանքը պետք է արվի, որովհետև հավանականությունը բավական բարձր է այն արդարացնելու համար, բայց աշխատանքը չպետք է ձեռնարկվի ճգնաժամի ռեժիմով, որ սովորական կյանքը խաթարում է ավելի, քան իրական հավանականությունն է արդարացնում: Աշխատանքը լավագույնս արվում է ժամանակի մեջ կայուն հանձնառությամբ, ոչ թե տենդագին լարումով:

Միջին դիրքը, երբ գնահատում ես չափավոր հավանականություն և առաջ գնում էական, բայց ոչ տենդագին նախապատրաստությամբ, հավանաբար այն դիրքն է, որ ընթերցողների մեծ մասը պետք է որդեգրի: Հավանականությունը բավական բարձր է լուրջ աշխատանք արդարացնելու համար: Հավանականությունն այնքան բարձր չէ, որ կյանքը խաթարվի ավելի, քան պահանջում է հենց աշխատանքը:

Եզրափակիչ ազնիվ խոսքը

Եզրափակիչ ազնիվ խոսքը հավանականության ու ժամկետների մասին այն է, որ մենք չքարտեզագրված տարածքում ենք: 2026 թվականին ձևավորվող պայմանները մոտ պատմական նախադեպ չունեն: Գլոբալ համակարգի փոխկապակցվածությունը, կուտակված պարտքի խորությունը, քաղաքական արձագանքի կարողության հյուծումը, խոշոր բնակչություններին առնչվող ժողովրդագրական ու մշակութային փոփոխությունները, ընթացքի մեջ գտնվող տեսանելի խաթարումները միահյուսվում են այնպես, ինչպես նախորդ փլուզումները չեն միահյուսվել: Ապագան որոշ առումներով գուցե նմանվի անցյալ փլուզումներին, բայց հավանաբար կընդգրկի նաև գծեր, որոնք ոչ մի անցյալ փլուզում չի ընդգրկել:

Սա նշանակում է, որ նախապատրաստությունը հնարավոր չէ իջեցնել կոնկրետ պատմական սցենարի կրկնօրինակման: Այն պետք է հենվի սկզբունքների վրա, որոնք հավանաբար կիրառելի են սցենարների լայն շրջանակում՝ գիտակցելով, որ իրագործվող կոնկրետ սցենարը գուցե ճիշտ այն չլինի, ինչ սպասվում էր: Այս գրքի սկզբունքները ձևակերպվել են այս սահմանափակման լույսի ներքո: Դրանք տրամաչափված են սցենարների ամբողջ շրջանակում դիմակայունության համար, ոչ թե մեկ կոնկրետ սցենարի արձագանքի:

Նախապատրաստության աշխատանքն այնպիսի ընտանիք, համայնք, կարողություն և ներքին ձևավորում կառուցելու աշխատանքն է, որ լավ ելքեր է ծնում հավանական պայմանների ամբողջ շրջանակում: Ընտանիքը, որ անում է այս աշխատանքը, դիրքավորված է ապագաների մի ամբողջ շրջանակի համար: Ընտանիքը, որ չի անում, դիրքավորված է միայն այն ապագայի համար, որ նման է մոտ անցյալին, և այդ ապագան կարող է լինել կամ չլինել այն ապագան, որ գալիս է:

Յուրաքանչյուր ընթերցող, իմանալով իր հանգամանքները և հավանականության ու ժամկետների իր գնահատականը, պետք է կատարի իր ընտրությունը: Ընտրությունն անվերջ հետաձգել հնարավոր չէ: Որոշման պատուհանն ինքն այն բաներից է, որ գուցե անվերջ չշարունակվի: Ընտրությունը, որ կատարվում է անգործությամբ, չնախապատրաստվելու ընտրությունն է: Այդ ընտրությունն ունի հետևանքներ, որոնք կարող են տանելի լինել կամ չլինել՝ կախված նրանից, թե ինչ է իրականում պատահում: Ընթերցողների մեծ մասի համար իմ ազնիվ խորհուրդն է գործել՝ սեփական հանգամանքներին համապատասխան տրամաչափմամբ, պայմանների պահանջած լրջությամբ, աշխատանքի պահանջած կայունությամբ, սկսելով հիմա:

ԳԼՈՒԽ 29

Գործնական քայլերի հաջորդականությունը

Այս գլուխը գրքի գործնական ուղեցույցն ամփոփում է հաջորդական գործողությունների ծրագրի մեջ: Նախորդ գլուխները բացատրեցին, թե ինչու և ինչ: Այս գլուխն անդրադառնում է նրան, թե ինչպես, այն կոնկրետ հերթականությամբ, որ լավագույն արդյունքներն է ծնում տարբեր դիրքերից սկսող ընթերցողների համար: Հաջորդականությունը կարծր չէ. ընթերցողները պետք է հարմարեցնեն այն իրենց հանգամանքներին: Բայց ընդհանուր հերթականությունը կարևոր է, որովհետև որոշ նախապատրաստություններ նեցուկ են մյուսներին, և հերթականությունը սխալ ընտրելը ծնում է աշխատանք, որ ստիպված ես լինում կրկնել:

Առաջին երեսուն օրը

Լուրջ նախապատրաստության առաջին երեսուն օրը ելակետային իրազեկություն հաստատելու, ամենահրատապ աշխատանքը սկսելու և ընտանիքը շարունակվելիք աշխատանքի ուղղությամբ կողմնորոշելու մասին է:

Սկսեք ազնիվ ինքնագնահատումից: Առաջին շաբաթը նվիրեք հասկանալուն, թե որտեղ եք իրապես կանգնած: Կարդացեք կամ վերընթերցեք գոյատևման գործոնների վերլուծությունը Գլուխ 12-ում: Ազնվորեն գնահատեք ձեր ներկայիս վայրը, համայնքը, հմտությունները, հարստության կառուցվածքը, իմաստի շրջանակը և հոգեբանական պատրաստվածությունը: Որոշեք ամենամեծ ճեղքերը: Դիմադրեք ինքներդ ձեզ շողոքորթ գնահատելու գայթակղությանը. ազնիվ գնահատումը գործողության նախապայմանն է:

Ունեցեք ընտանեկան զրույցը: Հաջորդող աշխատանքը պահանջում է, որ ընտանիքը համախոհ լինի: Ամուսինը, որ համախոհ չէ, կդիմադրի փոփոխություններին: Երեխաները, որոնք չեն հասկանում, չեն զարգացնի այն կարողությունները, որ աշխատանքն է ծնում: Զրույցը պետք է ազնիվ լինի այն մասին, թե ինչ է գնահատվում և ինչ է առաջարկվում: Այն չպետք է լինի ահազանգային կամ պարտադրող: Այն պետք է բաց լինի ընտանիքի անդամների սեփական տեսակետների ու մտահոգությունների առաջ: Զրույցը կարող է շաբաթների ընթացքում մի քանի նիստ պահանջել:

Սկսեք համայնքային աշխատանքը: Որոշեք ձեր արմատներին ու հակումներին ամենահամապատասխան կրոնական համայնքը: Սկսեք հաճախել: Եթե լուրջ կրոնական համայնքի մաս չեք եղել, ներգրավումը սկզբում անհարմար կթվա: Անցեք անհարմարության միջով: Հարաբերությունները կառուցվում են ամիսների ու տարիների ընթացքում, բայց դրանք ընդհանրապես չեն կառուցվի, եթե չսկսեք: Եթե կրոնական համայնքի մաս եք եղել հարևանցի, խորացրեք ներգրավումը:

Կամավորություն արեք: Միացեք փոքր խմբին: Ծանոթացեք հովվի կամ քահանայի հետ: Դարձեք ճանաչելի մյուս անդամներին:

Սկսեք ֆինանսական վերադիրքավորումը: Առաջին երեսուն օրվա ընթացքում կարող եք կանխիկացնել մի քանի ամսվա ֆիզիկական կանխիկ, բացել հաշիվ ֆիզիկական թանկարժեք մետաղներ գնելու համար, որոշել այդ գնման դիլերին կամ մեխանիզմը և կարգավորել սարքային դրամապանակ Bitcoin-ի համար, եթե դա ձեր ծրագրի մասն է: Իրական քայլերը կարող են սկսվել առաջին ամսում, նույնիսկ եթե շարունակվեն հաջորդող ամիսներին:

Պատվիրեք դեռ ձեռք չբերված հիմնական պաշարները: Առաջին երեսուն օրվա ընթացքում կարող եք պատվերներ տալ սննդի պահուստի, ջրի զտման, բժշկական պարագաների, հիմնական գործիքների և հրազենի ու զինամթերքի համար, որոնք կկազմեն ընտանիքի հիմնական հանդերձանքը: Պատվերների առաքումը կարող է ժամանակ պահանջել: Պատվերներն առաջին երեսուն օրում սկսելը ապահովում է, որ իրերը հասնեն, նախքան դրանք ձեռք բերելն ավելի դժվար դառնա:

Սկսեք կարդալ: Ձեզ անհրաժեշտ հմտությունները երեսուն օրում սովորել հնարավոր չէ, բայց դրանց ուղղությամբ կողմնորոշումը կարող է սկսվել: Ձեռք բերեք հիմնարար գրքերը այն հմտությունների համար, որ պետք է զարգացնեք. այգեգործություն, սննդի պահածոյացում, անասնապահություն, մեխանիկական նորոգում, բժշկական տեղեկատու, կրոնական կամ փիլիսոփայական ձևավորում: Դարակի գրքերը հմտությունները չեն, բայց դրանք հմտությունների տանող ուղու սկիզբն են:

Առաջին վեց ամիսը

Առաջին վեց ամիսը ընդլայնում է առաջին երեսուն օրվա աշխատանքը և ավելացնում կառուցվածքային քայլեր, որոնք ավելի շատ ժամանակ են պահանջում:

Շարունակեք համայնքային աշխատանքը: Վեց ամսվա վերջում դուք պետք է ճանաչելի ներկայություն լինեք ձեր կրոնական համայնքում: Մյուս անդամները պետք է ձեզ ճանաչեն: Դուք պետք է մասնակցեք համայնքի կանոնավոր կյանքին: Հարաբերությունները դեռ կառուցվում են, բայց հիմքը դրվում է:

Կայացրեք վայրի որոշումը: Վեցերորդ ամսին ընտանիքը պետք է որոշած լինի՝ արդյոք տեղափոխությունը ծրագրի մասն է, և եթե այո, ապա ուր: Որոշումը հետևանքային է և շահում է էական խորհրդածությունից, բայց չպետք է անվերջ ձգվի: Տեղին գործոնների թվում են ձեր գործող կապերը, ձեր ներկայիս վայրի դիմակայունությունը, տեղափոխության ռեսուրսները, ընտանեկան իրավիճակը, հասանելի կոնկրետ ուղղությունները և ժամանակացույցը, որով գործում եք:

Որոշման իրագործումը կարող է տարիներ տևել, բայց հենց որոշումը պետք է կայացվի։

Ձեռք բերեք արտադրողական կարողություն։ Սկսեք այգին, եթե դեռ չեք սկսել։ Տնկեք պտղատու ծառեր։ Հավեր ձեռք բերեք, եթե ձեր պայմանները թույլ են տալիս։ Սկսեք սննդի փոքրածավալ պահածոյացում։ Առաջին սեզոնի արդյունքները համեստ կլինեն։ Սեզոնի ընթացքում ձևավորվող հմտություններն ու ենթակառուցվածքը մի կարողության սկիզբն են, որ տարիների ընթացքում բազմապատկվում է։

Շարունակեք ֆինանսական վերադիրքավորումը։ Վեցերորդ ամսին փխրուն ակտիվների իրացման և դիմակայուն ակտիվների ձեռքբերման հիմնական քայլերը պետք է էապես ընթացքի մեջ լինեն։ Աշխատանքը վեց ամսում պարտադիր չէ, որ ավարտված լինի, բայց հետագիծը պետք է պարզ լինի։

Զարգացրեք համայնքային պաշտպանության հարաբերությունները։ Ճանաչեք ձեր հարևաններին։ Մտերմացեք նրանց հետ։ Դրեք փոխադարձ համակարգման հիմքերը, եթե դրա կարիքը լինի։ Սա կարող է ընդգրկել հարևանական հսկողություն, կապի պայմանավորվածություններ կամ պարզապես անկեղծ հարաբերություններ, որոնք դժվարության մեջ կարող են ակտիվանալ։ Աշխատանքն աստիճանական է, բայց պետք է ընթացքի մեջ լինի։

Ներգրավվեք հմտությունների զարգացման մեջ։ Դասընթաց անցեք։ Դաստիարակ գտեք։ Վարժվեք։ Խմբի միացեք։ Հմտությունները, որ ձեր սկզբնական ինքնագնահատման մեջ ճեղքեր էիք որոշել, վեցերորդ ամսին պետք է գործուն ուշադրություն ստանան։ Ձեռքբերումն աստիճանական է, բայց պետք է ընթացքի մեջ լինի։

Ամրացրեք կրոնական կամ իմաստի շրջանակի ներգրավումը։ Եթե առաջին երեսուն օրում սկսված ներգրավումը մակերեսային է եղել, խորացրեք այն։ Սկսեք Սուրբ Գրքի ուսումնասիրություն կամ համեմատելի վարժանք։ Անցեք կատեխիզական ուսուցում, եթե համապատասխան է ձեր ավանդույթին։ Ներգրավվեք խորհուրդների կյանքին, եթե ձեր ավանդույթն այն ընդգրկում է։ Ձևավորման աշխատանքն ամենախոր աշխատանքն է և շահում է տևական ուշադրությունից։

Առաջին երկու տարին

Առաջին երկու տարին այն ժամանակն է, երբ ավարտվում են էական քայլերը, և երբ առաջին վեց ամսում դրված հիմքերը հասունանում են իրական կարողության։

Ավարտեք վայրի աշխատանքը, եթե տեղափոխությունը ծրագրի մասն է։ Ձեռք բերեք գույքը։ Կատարեք տեղափոխությունը։ Հաստատեք ընտանիքը նոր

վայրում: Նոր վայրում ինտեգրվելու աշխատանքը դեռ նոր է սկսվում, բայց ֆիզիկական տեղափոխությունը պետք է ավարտված լինի: Եթե տեղափոխությունը ծրագրի մասը չէ, ներկայիս վայրի ներսում օպտիմալացման աշխատանքը պետք է էապես ավարտված լինի:

Ավարտեք հիմնական ֆինանսական վերադիրքավորումը: Փխրուն ակտիվներից դիմակայուն ակտիվների անցումը, որ ընթացքի մեջ էր, երկրորդ տարում պետք է հիմնականում ավարտված լինի: Ընտանիքն ունի իր ֆիզիկական թանկարժեք մետաղները, ֆիզիկական կանխիկի պահուստները, արտադրողական հողը կամ գործունեությունը, եթե կիրառելի է, Bitcoin-ի համեստ բաժինը, ֆինանսական ակտիվների տեղին մասնաբաժինը՝ պայմանների համար տրամաչափված համամասնություններով:

Ունեցեք էական արտադրողական կարողություն գործողության մեջ: Այգին երկու սեզոն է անցել: Պտղատու ծառերն արմատակալում են: Հավերն արտադրողական են: Սննդի պահածոյացումը կանոնավոր է կատարվում: Ընտանիքն արտադրում է իր սննդի նշանակալի մասը և կարիքի դեպքում կարող է ընդլայնել այդ արտադրությունը:

Ունեցեք էական պաշարներ տեղում: Սննդի պահուստը զգալի է: Ջրի դիմակայունությունը կառուցված է: Էներգիայի պահուստային լուծումը տեղում է: Բժշկական պաշարները խորն են: Պաշտպանական հանդերձանքն ամբողջական է, և ընտանիքի համապատասխան անդամները վարժեցված են: Պաշարները հաշվառվում ու պարբերաբար թարմացվում են:

Ունեցեք էական համայնքային կապեր: Երկրորդ տարում կրոնական համայնքի ներգրավումը պետք է խորը լինի: Դուք պետք է լինեք ճանաչված ու գնահատված անդամ: Փոխօգնության հարաբերությունները պետք է իրական լինեն: Համայնքի մյուս անդամները պետք է լինեն մարդիկ, որոնց դուք կօգնեիք և կկարողանայիք օգնել, և ովքեր ձեզ կօգնեին և կկարողանային օգնել: Համայնքը հարևանության ու ավելի լայն մակարդակներում պետք է էապես կառուցված լինի:

Ունեցեք էական հմտություններ: Երկրորդ տարում դուք պետք է նշանակալի կարողություն ունենաք ճեղք որոշված հմտություններից մի քանիսում: Դուք պետք է կարողանաք լրջորեն այգեգործել, սնունդ պահածոյացնել, հիմնական մեխանիկական նորոգումներ կատարել, հիմնական բժշկական խնդիրներ լուծել, պաշտպանվել ձեր ունեցած հրազենով և անել այլ գործնական աշխատանք ըստ կարիքի: Հմտությունները դեռ վարպետի մակարդակի չեն, բայց գործառնական մակարդակի են:

Ունեցեք էական ներքին ձևավորում: Երկրորդ տարում կրոնական կամ փիլիսոփայական ներգրավումը պետք է փոփոխություն ծնի ձեր ապրելու ձևում:

Ձեր աղոթքի կյանքը, եթե ունեք, պետք է լուրջ լինի: Ձեր Սուրբ Գրքի ուսումնասիրությունը կամ համեմատելի վարժանքը պետք է բովանդակային լինի: Ձեր նպատակի զգացումը պետք է ավելի պարզ լինի: Ձեր հարաբերությունները պետք է արտացոլեն ավելի խոր հանձնառություն: Ձեր զոհաբերության ու երախտագիտության կարողությունը պետք է ավելի զարգացած լինի: Ձևավորումը շարունակվում է, բայց պետք է տեսանելիորեն ընթացքի մեջ լինի:

Առաջին հինգ տարին

Առաջին հինգ տարին այն ժամանակն է, երբ կառուցվածը դառնում է էական, և երբ երկարաժամկետ աշխատանքը շարունակվում է:

Ընտանիքն իր կյանքով պետք է ճանաչելի լինի որպես այն ընտանիքը, որ այս գիրքն է նկարագրում: Ապրում է դիմակայուն վայրում: Արմատացած է լուրջ կրոնական համայնքում: Արտադրում է իր սննդի նշանակալի մասը: Պահպանում է էական դիմակայուն ակտիվներ: Տիրապետում է լուրջ հմտությունների: Ձևավորում է երեխաներ նկարագրով ու կարողությամբ: Ապրում է իմաստի շրջանակի մեջ, որն իրապես ձևում է կյանքը:

Համայնքային կապերը պետք է այնքան խորը լինեն, որ ընտանիքն իսկապես արմատացած լինի: Հարևանները պետք է ընկերներ լինեն: Հովվի կամ քահանայի հետ կապը պետք է իրական հարաբերություն լինի: Կրոնական համայնքի մյուս անդամները պետք է լինեն մարդիկ, որոնց ընտանիքը կդիմեր և կկարողանար դիմել: Համայնքը խաթարման պայմաններում կկարողանար գործել որպես համայնք:

Ներքին ձևավորումը պետք է խորը լինի: Կրոնական ներգրավումը պետք է փոփոխություն ծնած լինի: Առաջնահերթությունները պետք է տարբեր լինեն նրանից, ինչ էին: Հարաբերությունները պետք է տարբեր լինեն: Աշխատանքը պետք է տարբեր լինի: Ներդրումը կարևոր բաների մեջ պետք է էական լինի:

Հաջորդ սերնդի աշխատանքը պետք է իմաստալից լինի: Երեխաները պետք է ստանան այլ կրթություն, քան կստանային: Նրանք պետք է զարգացնեն այլ հմտություններ: Նրանք պետք է ձևավորեն այլ հարաբերություններ: Նրանք պետք է աճեն որպես չափահասներ, ովքեր կարող են առաջ տանել այն, ինչ ընտանիքն է կառուցել:

Աշխատանքը շարունակվում է հինգ տարուց այն կողմ, բայց հինգ տարում ընտանիքն էապես ավարտել է հիմնարար աշխատանքը և այժմ պահպանման ու խորացման փուլում է, ոչ թե սկզբնական կառուցման:

Կոնկրետ տարբերակումները

Վերոհիշյալ քայլերի հաջորդականությունը տրամաչափված է ընտանիքի համար, որ սկսում է ցածրից միջին նախապատրաստվածության դիրքից՝ նկարագրված քայլերն անելու բավարար ռեսուրսներով: Ամեն ընթերցող այս նկարագրին չի համապատասխանում: Գործում են կոնկրետ տարբերակումներ:

Սահմանափակ ռեսուրսներով ընթերցողները չպետք է փորձեն անել ամեն ինչ: Կենտրոնացեք էականի վրա. համայնքային ներգրավում, ամենաօգտակար հմտությունները, որ կարող եք զարգացնել, արժեքի համեստ պաշարներ դիմակայուն ձևերում, հիմնական պաշարներ, հիմնական հրազեն՝ վարժանքով: Ծախսատար քայլերը (տեղափոխություն, արտադրողական հող, ընդարձակ ենթակառուցվածք) գուցե իրագործելի չլինեն: Համեստ քայլերն արեք լրջորեն՝ ծախսատար քայլերը վատ անելու փոխարեն:

Չգալի ռեսուրսներով ընթերցողները կարող են ծրագիրն իրագործել ավելի արագ և ավելի մեծ մասշտաբով: Քայլերը, որ միջին ընտանիքից հինգ տարի են պահանջում, հարուստից կարող են երկու պահանջել: Արտադրողական գործունեության մասշտաբը կարող է ավելի մեծ լինել: Դիմակայունությունը կարող է ավելի խորը լինել: Բայց սկզբունքները մնում են նույնը: Հարստությունը մասշտաբ է թույլ տալիս, բայց մասշտաբը չի փոխարինում հիմքում ընկած աշխատանքին:

Առաջացած տարիքի ընթերցողները այլ ժամանակացույցերի առաջ են: Ձևավորման աշխատանքը շարունակվում է տարիքից անկախ: Համայնքային ներգրավման ու ընտանեկան հարաբերությունների աշխատանքը շարունակվում է անկախ ամեն ինչից: Ֆիզիկական նախապատրաստության աշխատանքը գուցե պետք է հարմարեցվի ֆիզիկական կարողությանը: Հաջորդ սերնդին նախապատրաստելու աշխատանքն ավելի կենտրոնական է դառնում՝ շեշտը դնելով զավակներին ու թոռներին փոխանցելու վրա, ոչ թե անպայման ինքնուրույն ընդարձակ կարողություններ կառուցելու:

Վաղ չափահասության մեջ գտնվող ընթերցողներն ունեն ամենաերկար ժամանակացույցը և ամենամեծ ճկունությունը: Կարիերայի, ամուսնության, վայրի, կրոնի և ընտանիքի կազմավորման ընտրությունները, որ հիմա եք կատարում, կձևեն ձեր կյանքի մնացած մասը: Կատարեք դրանք 2026 թվականին ձևավորվող պայմանները նկատի ունենալով: Կարիերաները, որոնք արժեքավոր կլինեն: Վայրերը, որոնք դիմակայուն կլինեն: Կրոնական ավանդույթները, որոնք նշանակություն կունենան: Ընտանիքի կազմավորումը, որ կպահի: Հիմա կատարված ընտրությունները բազմապատկվում են տասնամյակների միջով:

Եզրափակիչ խոսք գործողության մասին

Քայլերի հաջորդականության ամենակարևոր կետն այն է, որ աշխատանքը կատարվում է իրապես անելով: Դրա մասին կարդալը ոչինչ չի ծնում: Ծրագրելը

ոչինչ չի ծնում: Քննարկելը ոչինչ չի ծնում: Աշխատանքը կատարվում է եկեղեցի գնալով, այգին տնկելով, զրույցներն ունենալով, գնումները կատարելով, հմտությունները զարգացնելով, հարաբերությունները խորացնելով, երեխաներին ձևավորելով: Յուրաքանչյուր կոնկրետ գործողություն փոքր է: Տարիների փոքր գործողությունների համախառն արդյունքը էական նախապատրաստություն է:

Ընտանիքը, որ այս գրքի վերլուծությունը լրջորեն է ընդունում և տարիների ընթացքում կայուն գործողությամբ առաջ է գնում, այլ դիրքում կլինի, քան ընտանիքը, որ վերլուծությունը լրջորեն է ընդունում և շարունակում է քննարկել այն առանց գործողության: Տարբերությունն իրական է և որոշվում է իրապես արվածով, ոչ թե հասկացվածով:

Յուրաքանչյուր ընթերցող կանգնած է իր համար աշխատանքի սկզբում: Աշխատանքը դեռ չի սկսվել: Այս գիրքը մի կողմ դնելուց հետո աշխատանքը կա՛մ սկսվում է հաջորդող օրերին, կա՛մ ոչ: Որոշումը, թե որը, յուրաքանչյուր ընթերցողինն է: 2026 թվականին ձևավորվող պայմանները չեն սպասի, մինչև ընթերցողները որոշեն: Աշխատանքը սկսվում է կամ ոչ: Հետևանքները գալիս են:

ԳԼՈՒԽ 30

Եզրափակիչ խորհրդածություն

Այս գիրքը վերլուծության գործողություն է եղել: Վերլուծությունը հետապնդվել է լրջորեն՝ վկայությանն ուշադրությամբ, եզրակացություններին հետևելու պատրաստակամությամբ այնտեղ, ուր վկայությունն է տանում, դիտարկումները քաղաքական կամ հոգեբանական հարմարավետության համար մեղմելուց հրաժարումով: Արդյունքը գիրք է, որ որոշ ընթերցողներ չափազանց մութ կհամարեն, իսկ ուրիշները՝ պատշաճորեն լուրջ: Գիրքը փակվում է այլ եղանակով՝ պակաս վերլուծական և ավելի խորհրդածական, ուղղված ընթերցողներին, ովքեր յուրացրել են վերլուծությունը և այժմ պետք է որոշեն, թե ինչ անել դրա հետ:

2026 թվականին ձևավորվող պայմաններն իրական են: Կուտակված փխրունությունն իրական է: Գործող ձգաններն իրական են: Արձագանքի կարողության հյուծումն իրական է: Տեսանելի ապագայում լուրջ փլուզման հավանականությունը նշանակալի է, ինչպես էլ ընթերցողները տրամաչափեն կոնկրետ գնահատականը: Սրանից ոչինչ սենսացիա չէ: Այս գրքի վերլուծությունն ամբողջ ընթացքում տրամաչափվել է լինելու ազնվորեն պահպանողական այն սահմաններում, ինչ վկայությունն է հիմնավորում, ոչ թե ահազանգային դրանից այն կողմ: Եզրակացությունները բխում են վերլուծությունից: Վերլուծությունը բխում է վկայությունից:

Ինչ մնում է վերլուծությունից այն կողմ, այն հարցն է, թե ինչպես ապրել դրա լույսի ներքո: Սա առաջին հերթին տեխնիկական հարց չէ: Մարդկային հարց է, և մարդիկ դրա տարբերակներին բախվել են ամբողջ պատմության ընթացքում: Յուրաքանչյուր սերունդ բախվել է իր տարբերակին այն հարցի, թե ինչպես ապրել պայմաններում, որոնք ինքը չէր ընտրի: Որոշ սերունդներ ապրել են պատերազմների միջով, որոնք չէին ուզում, ժանտախտների միջով, որոնց պատճառը չէին, քաղաքական ցնցումների միջով, որոնք տակնուվրա արեցին իրենց կյանքը, տնտեսական փլուզումների միջով, որոնք կործանեցին իրենց ծնողների կառուցածը: Մեզնից առաջ եկած սերունդները դիմակայել են իրենց պայմաններին և ապրել այնպես, ինչպես կարողացել են: Մենք կդիմակայենք մերին: Հարցն այն է, թե ինչպես:

Հիմնարար պատասխանն այն է, որ լավ ապրելու հարցը կախված չէ պայմանների բարենպաստությունից: Լավ ապրելու հարցը միշտ նույն հարցն է եղել՝ բարենպաստ պայմաններում և անբարենպաստ: Մարդկության իմաստության ավանդույթները հազարամյակներ շարունակ անդրադարձել են դրան: Նրանց պատասխանները զարմանալիորեն համընկնող են եղել մշակույթների ու դարերի միջով: Ապրիր ազնվությամբ: Պատվիր քո պարտավորությունները: Հոգա նրանց մասին, ովքեր վստահված են քեզ:

Պահպանիր հավատը քեզնից մեծ բանի հանդեպ: Մշակիր երախտագիտություն տրվածի համար: Զոհաբերիր նրա համար, ինչ քեզնից ավելի կարևոր է: Կրիր տառապանքն արժանապատվությամբ, երբ այն անխուսափելի է: Գտիր իմաստը ուրիշներին և անմիջական հանգամանքներից վեր ճշմարտություններին ծառայելու մեջ: Այս պատասխանները տվել է յուրաքանչյուր լուրջ ավանդույթ: Դրանք են գործող պատասխանները:

2026 թվականին ձևավորվող պայմանները չեն փոխում այս պատասխանները: Դրանք դարձնում են դրանք ավելի կենտրոնական: Բարենպաստ պայմանները, որոնք մեզնից շատերին թույլ են տվել ապրել առանց այս հարցերին լրջորեն առերեսվելու, պայմաններ են, որոնք գուցե չշարունակվեն: Երբ բարենպաստ պայմաններն ավարտվում են, հարցերը դառնում են անշրջանցելի: Դրանց անդրադարձած ավանդույթները դեռ հասանելի են: Պատասխանները դեռ հասանելի են: Առաջիկա պայմաններում լավ ապրելու աշխատանքը նույն աշխատանքն է, որին մարդիկ միշտ բախվել են, երբ պայմանները դժվար են եղել: Աշխատանքն արվել է նախկինում: Այն կարող է արվել կրկին:

Ընթերցողների համար, ովքեր իրենց կյանքն ապրել են այնպես, ինչպես ես եմ իմն ապրել՝ զգալի ռեսուրսներով ու իմաստալից աշխատանքով, առաջիկա պայմանները յուրահատուկ մարտահրավեր են: Մենք կառուցել ենք բաներ, որոնք գուցե չգոյատևեն: Մենք կուտակել ենք հարստություն, որ գուցե չպահպանի արժեքը: Մենք ներդրում ենք արել դասավորությունների մեջ, որոնք կախված են պայմանների շարունակությունից, որոնք գուցե չշարունակվեն: Ազնիվ հաշվարկն այն է, որ մեր կառուցածի մեծ մասը կառուցվել է ենթադրությունների վրա, որոնք գուցե չդիմանան:

Բայց այս ազնիվ հաշվարկը հարցի վերջը չէ: Նույն կյանքերը, որոնք բաներ են կառուցել, ընդգրկում են ռեսուրսներ գալիքի համար: Կառուցված հարաբերությունները կարող են շարունակվել: Զարգացրած հմտությունները կարող են կիրառվել նոր պայմաններում: Քաղած դասերը կարող են փոխանցվել նրանց, ովքեր հետևում են: Կուտակած հարստությունը կարող է գործադրվել կարևորի ծառայության մեջ, ոչ միայն պահվել գալիքի դեմ: Արված աշխատանքը ստեղծել է կարողություն, որ կարող է վերագործադրվել:

Ինձ համար անձամբ առաջիկա պայմաններն այն պայմանները չեն, որ ես կընտրեի: Ես կնախընտրեի, որ իմ զավակներն ու թոռները մեծանային այն աշխարհում, որ ես նրանց համար ակնկալում էի՝ այն առատությամբ ու ապահովությամբ, որ սահմանել էին իմ սեփական չափահաս կյանքի շրջանը: Աշխարհը, որ ես նրանց համար ակնկալում էի, հավանաբար այն աշխարհը չէ, որում նրանք կապրեն: Սա կորուստ է, որն իրական է, և որը ես որպես այդպիսին եմ զգում:

Բայց ես նաև գիտակցում եմ, որ աշխարհը, որ ես ակնկալում էի, միշտ ավելի փխրուն էր, քան դրա մասնակիցներն էին հասկանում: Առատությունը ծնվել էր ոչ թե սովորական պայմաններից, այլ յուրահատուկ դասավորություններից, որոնք սպառել են իրենց ընթացքը: Ապահովությունը տրվել էր ոչ թե սովորական խաղաղությունից, այլ յուրահատուկ կառույցներից, որոնք թուլանում են: Աշխարհը, որ գալիս է հետո, տարբեր կլինի ոչ թե որովհետև իմ ակնկալիքների պայմաններն անարժան էին, այլ որովհետև այդ ակնկալիքների պայմաններն անկայուն էին: Գալիք աշխարհը կպահանջի այլ կարողություններ, այլ հանձնառություններ, այլ դասավորություններ, քան անցնող աշխարհը: Այդ այլ բաները կառուցելու աշխատանքն այն աշխատանքն է, որին բախվում են այժմ ապրող մարդիկ: Իմ զավակներն ու թոռներն այդ մարդկանց թվում կլինեն: Ձերոնք նույնպես:

Հայ ժողովուրդը հազարամյակների ընթացքում բազում անգամ բախվել է պայմանների, որոնք պիտի վերջ դնեին նրան: Ցեղասպանություն: Ցրում: Խորհրդային օկուպացիա: Հետխորհրդային փլուզում: Շարունակվող աշխարհաքաղաքական խոցելիություն: Հայ ժողովուրդն անցել է այս ամենի միջով՝ ինքնությունն անվնաս, հավատը շարունակվող, լեզուն կենդանի, համայնքները գործող մայրցամաքների միջով: Նա շարունակել է, որովհետև պահպանել է այն, ինչ դիմանում է. հավատքն առ Աստված, հավատարմությունն ընտանիքին, հանձնառությունը համայնքին, մշակույթի փոխանցումը սերունդների միջով: Կոնկրետ պայմանները դարերի ընթացքում փոխվել են: Պայմանների միջով մարդկայնությունը պահպանելու կարողությունը մնացել է: Հայկական օրինակը մեկ օրինակ է: Կան ուրիշներ: Յուրաքանչյուրը ներկայացնում է մի ժողովուրդ, որ դիմացել է նրան, ինչ պիտի վերջ դներ իրեն՝ պահպանելով այն, ինչ խլել հնարավոր չէր:

Նույն հնարավորությունը հասանելի է նրանց, ովքեր բախվում են 2026 թվականին ձևավորվող պայմաններին: Պայմանները պարտադիր չէ, որ որոշեն, թե ինչ ենք դառնում: Դրանք կարող են լինել պայմաններ, որոնց միջով մենք շարունակում ենք լինել այն, ինչ ենք մեր լավագույն դրսևորմամբ: Հավատքը, որ մեզ հիմք է: Ընտանիքները, որ սիրում ենք: Համայնքները, որոնց պատկանում ենք: Աշխատանքը, որ անում ենք: Ճշմարտությունները, որոնց ծառայում ենք: Սրանցից ոչ մեկը պարտադիր չէ, որ կորչի գալիքի մեջ: Դրանք կարող են տարվել միջով: Դրանք կարող են լինել հաջորդիվ կառուցվողի հիմքը: Դրանք կարող են փոխանցվել նրանց, ովքեր հետևում են: Ընտրությունը դրանք կորցնելու և դրանք միջով տանելու միջև ընտրություն է, որ կատարվում է հիմա՝ նախապատրաստության այն աշխատանքում, որ այս գրքի նյութն է, և այն ձևավորման մեջ, որ նրա խորքային նպատակն է:

Ընթերցողների համար, ովքեր յուրացրել են վերլուծությունը և որոշում են, թե ինչ անել դրա հետ, իմ եզրափակիչ խոսքն է. արեք աշխատանքը: Սկսեք

կրոնական կամ փիլիսոփայական ավանդույթի հետ ներգրավումը, որ հետաձգում էիք: Ունեցեք ընտանիքի հետ զրույցները, որ պետք է ունենալ: Կատարեք քայլերը, որ պետք է կատարել: Կառուցեք հմտությունները, որ պետք է կառուցել: Ձևավորեք հարաբերությունները, որ պետք է ձևավորել: Զարգացրեք ներքին ձևավորումը, որ առաջիկա պայմանները կպահանջեն: Աշխատանքի յուրաքանչյուր կտոր անելի է: Համախառն արդյունքը դիմանալու և չդիմանալու տարբերությունն է:

Ընթերցողների համար, ովքեր ընկճված են նկարագրվածի ծավալից, իմ խորհուրդն է. սկսեք որևէ տեղից: Ամեն ինչ պարտադիր չէ անել անմիջապես: Տարիների աշխատանքը կարող է սկսվել այսօրվա աշխատանքով: Մեկ զրույց: Մեկ գնում: Ներգրավման մեկ քայլ: Մեկ պահված հանձնառություն: Յուրաքանչյուր փոքր գործողություն ավելի մեծ աշխատանքի մասն է, և ավելի մեծ աշխատանքը կառուցվում է փոքր գործողություններից: Ընթերցողը, որ այսօր սկսում է մեկ փոքր քայլով և վաղը շարունակում մյուսով, սկսել է աշխատանքը: Ընթերցողը, որ սկսելուց առաջ սպասում է ավելի մեծ ծրագրի կամ ավելի լավ պայմանների, չի սկսել:

Ընթերցողների համար, ովքեր զգում են, որ իմ նկարած պատկերը չափազանց մութ է, և իմ վերլուծությունը՝ չափազանցված, իմ պատասխանն է. գուցե ճիշտ եք, և ես հուսով եմ, որ ճիշտ եք: Այս գրքում ոչինչ իր ընթերցողներին չի կապում իր կոնկրետ կանխատեսումներին: Վերլուծությունն առաջարկվում է որպես պայմանների ազնիվ գնահատում, ինչպես ես եմ դրանք տեսնում, ոչ որպես մարգարեություն: Եթե պայմանները բարելավվեն, եթե արձագանքի կարողությունն ավելի դիմացկուն դուրս գա, քան ես եմ գնահատել, եթե իմ որոշած ձգանները չծնեն իմ կանխազգացած շղթայական փլուզումները, նախապատրաստության աշխատանքը ծնած կլինի կյանքեր, որոնք ավելի լավ են ապրված, քան կլինեին առանց նախապատրաստության, և ամենածայրահեղ ելքերը չեն իրականացած լինի: Սա վատ ելք չէ:

Ընթերցողների համար, ովքեր զգում են, որ իմ վերլուծությունը բավական ծայրահեղ չէ, որ ընթացքի մեջ են ավելի վատ պայմաններ, քան ես եմ նկարագրել, իմ պատասխանն է. գուցե դուք էլ եք ճիշտ: Ես փորձել եմ գրել վկայության հիմնավորածի սահմաններում՝ երևակայության ծնելիք ամենածայրահեղ սցենարներին չձգտելով: Եթե իրական պայմանները գերազանցեն իմ նկարագրածը, այս գրքի սկզբունքները դեռ գործում են: Համայնք, արտադրողական կարողություն, հմտություններ, դիմակայուն ակտիվներ և ներքին ձևավորում կառուցելու աշխատանքը դիմակայունություն է ծնում սցենարների ամբողջ շրջանակում: Այն օպտիմալացված չէ որևէ կոնկրետ սցենարի համար: Այն տրամաչափված է զանազան տեսակի լուրջ խաթարումների համար:

Գիրքը փակվում է պարզ դիտարկումով այն մասին, թե ինչն է կարևոր: Վերջում կարևորը ոչ թե այն է, ինչ մարդ ունեցել է, այլ այն, ինչ դարձել է, ոչ թե ինչ է կուտակել, այլ ինչ է փոխանցել, ոչ թե ինչ է սպառել, այլ ինչ է ներդրել: Սրանք են կյանքի չափերը, որոնք առաջիկա պայմաններն ավելի ակնհայտ կդարձնեն, քան վերջին տասնամյակների պայմաններն են դարձրել: Կուտակման համար ապրված կյանքը կբախվի կուտակածի կորստին: Կարգավիճակի համար ապրված կյանքը կբախվի կարգավիճակի կորստին: Սեփական անձի համար ապրված կյանքը կբախվի սեփական անձի սահմաններին: Անձից մեծ բանի համար ապրված կյանքը կշարունակի լինել այն կյանքը, որ եղել է, որովհետև այն, ինչի համար այն եղել է, խլել հնարավոր չէ:

Սա փիլիսոփայական վերացարկում չէ: Սա գործնական իրականությունն է, որ առաջիկա պայմանները կբացահայտեն: Ընտրությունը կորցնելիին ուղղված կյանքերի և չկորցնվողին ուղղված կյանքերի միջև ընտրություն է, որ յուրաքանչյուր մարդ կատարում է իր իրական ապրելու համախառն արդյունքով: Ընտրությունը հնարավոր չէ կատարել միայն մտադրությամբ: Այն կատարվում է ժամանակի, ուշադրության և հանձնառության իրական ներդրումներով: Այդ ներդրումները կա՛մ կառուցում են կյանք, որ ռեսուրսներ ունի գալիքի համար, կա՛մ ոչ:

Ես գրել եմ այս գիրքը, որովհետև հավատում եմ, որ 2026 թվականին ձևավորվող պայմաններն արժանի են լուրջ ներգրավման, և որովհետև ապրելու ձևերը, որոնք մարդկանց ծառայել են նախորդ ծայրահեղությունների միջով, դեռ հասանելի են նրանց, ովքեր ընտրում են դրանք: Ես գրել եմ այն ընթերցողների համար, ովքեր պատրաստ են ազնվորեն առերեսվել վերլուծությանը և կատարել այն փոփոխությունները, որ վերլուծությունն է հուշում: Ես գրել եմ այն իմ զավակների ու թոռների և նրանց ծնելիք գալիք սերունդների համար՝ հույսով, որ նրանք կժառանգեն ոչ միայն իրենց հայրերի հարստությունը, այլև այն իմաստությունը, որ ծնում ու պաշտպանում է հարստությունը ամեն ծագող պայմաններում: Ես գրել եմ այն ինձ անծանոթ ընթերցողների ավելի լայն շրջանակի համար, ովքեր այս էջերում գուցե գտնեն շրջանակ՝ մտածելու, թե ինչ պետք է անեն իրենց սեփական կյանքի հետ իրենց առջև ծառացած պայմաններում:

Գիրքն ավարտված է: Աշխատանքը՝ ոչ: Աշխատանքը յուրաքանչյուր ընթերցողի սեփականն է՝ անելու իր հանգամանքներում, սկսելով հիմա: Պայմաններն իրական են: Հավանականությունը նշանակալի է: Հասանելի ժամանակը վերջավոր է: Գործելու կարողությունը ներկա է: Որոշումը յուրաքանչյուր ընթերցողինն է:

Թող նրանք, ովքեր կարդում են այս գիրքը, գտնեն իմաստությունը՝ պարզ աչքերով դիմակայելու գալիքին, ուժը՝ անելու անելիքը, հանձնառությունները, որ

պահում են դժվարության միջով, և հավատքը, որ ամեն ինչ դնում է անմիջական հանգամանքից ավելի մեծ համատեքստի մեջ: Թող նրանք դիմանան՝ մարդկայնությունն անվնաս, ընտանիքները պահպանված, համայնքները փրկված, իրենց մեջ եղած լավագույնը դեպի գալիքը տարած: Թող նրանք առաջիկա պայմանների միջով նպաստեն մի աշխարհի, որ ավելի լավն է իրենց ներկայության շնորհիվ, նույնիսկ եթե պայմանները, որոնցում ապրում են, այն պայմանները չեն, որ իրենք կընտրեին:

Եզրափակիչ խոսքն այն խոսքն է, որ իմաստության ավանդույթները միշտ առաջարկել են այսպիսի պահերի համար: Մի՛ վախեցեք: Արեք աշխատանքը: Պահպանեք հավատը: Պատվեք հանձնառությունները: Ծառայեք նրան, ինչ ձեզնից ավելի կարևոր է: Մնացածը մեր ձեռքերից վեր գտնվող ձեռքերում է, որտեղ միշտ եղել է:

ՀՂՈՒՄՆԵՐ

Այս բաժինը փաստագրում է կոնկրետ իրադարձությունները, դեմքերը, հաստատություններն ու հանգամանքները, որոնց վրա հենվել է այս գրքի վերլուծությունը: Հղումները միտումնավոր ուղղակի են, որովհետև նկարագրված պայմաններն ուղղակի անվանում են պահանջում: Անորոշ հղումները կմշուշեին այն, ինչ իրապես քննարկվում է: Անուններն ու կոնկրետությունը վերլուծության մասն են: Հղումները կազմակերպված են ըստ թեմաների, ոչ թե գլուխների, որպեսզի ընթերցողները կարողանան գտնել կոնկրետ առարկաների վերաբերյալ հղումները՝ առանց ամբողջ հաջորդականության միջով անցնելու:

2026 թվականի Մերձավոր Արևելքի պատերազմի մասին

Իրանի դեմ պատերազմը, որ սկսվեց 2026 թվականի փետրվարին, նախաձեռնվեց Միացյալ Նահանգների և Իսրայելի համակարգված գործողությամբ, որը հարվածեց իրանական միջուկային օբյեկտներին ու ռազմական ենթակառուցվածքին: Որոշումը համատեղ կայացրին նախագահ Դոնալդ Թրամփը (Donald Trump)՝ իր երկրորդ ժամկետում, և Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նեթանյահուն (Benjamin Netanyahu): Նախագահ Թրամփի ավետարանական քրիստոնյա սիոնիստական քաղաքական հենարանն Իրանի դեմ գործողությանն ուժեղ ներքին աջակցություն էր ապահովում: Վարչապետ Նեթանյահուի իրավական վտանգված վիճակն իսրայելական դատարաններում և իր ժառանգությունը վերաասիմանելու քաղաքական կարիքը խթաններ էին ստեղծում հաջող արշավի համար, որ կարող էր ստվերել մյուս մտահոգությունները:

Իրանական պատասխանը թիրախավորեց իսրայելական ռազմական ու քաղաքացիական ենթակառուցվածքը և տարածվեց Ծոցի այն երկրների վրա, որոնք գործողությանը տրամադրել էին բազավորում կամ քաղաքական աջակցություն: Հարված հասցվեց Բահրեյնին: Հարված հասցվեց Կատարին, ամենահետևանքայինը՝ Ռաս Լաֆֆանի (Ras Laffan) համալիրին, աշխարհի ամենամեծ հեղուկացված բնական գազի արտահանման համալիրներից մեկին: Ռաս Լաֆֆանի հարվածները ցույց տվեցին, որ ֆիզիկական ենթակառուցվածքը, որի վրա հենվում է Ծոցի բարգավաճումը, խոցելի է այնպես, ինչպես Ծոցի հարստության ճարտարապետությունը կառուցված էր ժխտելու:

Գրելու պահի դրությամբ հրադադարի պայմանավորվածությունները փխրուն են: Իրանական վարչակարգը քաղաքական խթաններ ունի շարունակելու դիմադրությունը, որովհետև արևմտյան պայմաններով հաշտվելը կնշանակեր քաղաքական նվաստացում, որից վարչակարգը փրկվել չի կարող: Թրամփի վարչակազմը պահպանում է սրման քաղաքական խթաններ՝ Իրանի դեմ գործողությանը սատարող կրոնական ու քաղաքական հենարանի պատճառով:

Նեթանյահուի կառավարությունը պահպանում է սրման քաղաքական խթաններ, որովհետև Թեհրանում վարչակարգի փոփոխությունը կտար այն որոշիչ հաղթանակը, որ վարչապետին անհրաժեշտ է իր ժառանգության համար: Խթանների համադրությունը մատնանշում է հնարավոր հետագա սրացում, ոչ թե հանգուցալուծում:

Ֆինանսական շուկաների արձագանքը պատերազմին ավելի զուսպ է եղել, քան իրական խաղադրույքներն են հիմնավորում: Brent տեսակի նավթը ամենասուր փուլում կարճ ժամանակով հասավ բարելի դիմաց 110 դոլարի, ապա հաստատվեց նախապատերազմյան մակարդակներից բարձր միջակայքում: Պարսից ծոցով նավարկության ապահովագրական դրույքները բազմապատկվել են: Ծոցի էներգակիրների ասիական գնորդներն այլընտրանքներ են փնտրում՝ արագացնելով դոլարային հաշվարկներից հեռացումը, որ տարիներ շարունակ աստիճանաբար ընթանում էր: Պարտատոմսերի շուկաներն էներգետիկ թանկացման գնաճային հետևանքները կլանել են երկարաժամկետ եկամտաբերությունների բարձրացմամբ՝ ճնշում գործադրելով բաժնետոմսերի գնահատումների և պետական ֆինանսների վրա:

Միացյալ Նահանգների հարկաբյուջետային դրության մասին

Հանրության ձեռքում գտնվող դաշնային պարտքը գերազանցել է քսանութ տրիլիոն դոլարը և շարունակում է աճել: Ընդհանուր դաշնային պարտքը, ներառյալ միջկառավարական պահումները, գերազանցել է երեսունյոթ տրիլիոն դոլարը: Պարտքի հարաբերությունը ՀՆԱ-ին մոտենում է ՀՆԱ-ի հարյուր տոկոսին, մի մակարդակի, որ պատմականորեն այլ երկրներում զուգորդվել է ինքնիշխան պարտքային ճգնաժամերի հետ:

Դաշնային տոկոսավճարներն առաջին անգամ պատմության մեջ գերազանցել են տարեկան մեկ տրիլիոն դոլարը՝ գերազանցելով պաշտպանության բյուջեն: Կոնգրեսի բյուջետային գրասենյակը (Congressional Budget Office) կանխատեսում է մինչև 2036 թվականը տարեկան միջինը 2,4 տրիլիոն դոլարի պակասուրդներ: Հետագիծը ենթադրում է պարտքի շարունակական կուտակում այնպիսի տեմպերով, որ գործող օրենսդրության պայմաններում հարկաբյուջետային կայունության ոչ մի հավանական ուղի չեն թողնում:

Գանձապետական պարտատոմսերի աճուրդների գործընթացը լարվածության նշաններ է ցուցաբերում: Աճուրդներն ավելի ու ավելի հաճախ են փակվում սպասվածից բարձր եկամտաբերությամբ. վերջնական գնորդները կլանում են թողարկման ավելի փոքր մասնաբաժիններ, և առաջնային դիլերները ստիպված են լինում ավելին վերցնել: ԱՄՆ պետական պարտատոմսերի արտասահմանյան պահումները որպես թողարկման տոկոս անշարժ են կամ նվազում են: Դոլարի բաժինը կենտրոնական բանկերի համաշխարհային պահուստներում

աստիճանաբար, բայց հետևողականորեն նվազում է:

2008 թվականի արձագանքն ընդգրկում էր տրիլիոնավոր դոլարների դրամավարկային ու հարկաբյուջետային միջամտություն: 2020 թվականի արձագանքն ընդգրկում էր մոտավորապես տասը տրիլիոն դոլարի համակցված դրամավարկային ու հարկաբյուջետային գործողություն: Ապագա ճգնաժամերում համեմատելի մասշտաբի արձագանքներ գործադրելու կարողությունը սահմանափակված է պարտատոմսերի շուկայի՝ լրացուցիչ թողարկում կլանելու ցուցաբերած պատրաստակամությամբ, կենտրոնական բանկի հաշվեկշռի հետագա ընդլայնման գնաճային հետևանքներով և քաղաքական միջավայրով, որն այլևս չի սատարում այն տեսակի երկկուսակցական արտակարգ փաթեթներին, որ ավելի վաղ ճգնաժամերը ծնեցին:

Բանկային համակարգի և ֆինանսական կայունության մասին

2023 թվականի մարտի Silicon Valley Bank-ի ձախողումը, որին հաջորդեցին Signature Bank-ի ձախողումը և First Republic Bank-ի ձեռքբերումը JP Morgan Chase-ի կողմից, ցույց տվեց, որ տարածաշրջանային բանկային հատվածը պարտատոմսերի պորտֆելների վրա կրում էր զգալի չիրացված վնասներ, որոնք լարվածության տակ կարող էին սուր դառնալ: Դաշնային պահուստային համակարգի Բանկային ժամկետային ֆինանսավորման ծրագիրը (Bank Term Funding Program) արտակարգ աջակցություն տրամադրեց, որ զսպեց անմիջական ճգնաժամը, բայց չլուծեց այն ծնած հիմքային պայմանները:

Ֆինանսական համակարգով մեկ պահվող գանձապետական և հիփոթեքով ապահովված արժեթղթերի չիրացված վնասները շարունակում են զգալի մնալ՝ բաշխված բանկերի, ապահովագրական ընկերությունների, կենսաթոշակային հիմնադրամների և հենց Դաշնային պահուստային համակարգի միջև: Քանի դեռ սեփականատերերը ստիպված չեն վաճառելու, վնասները չեն ազդում ֆինանսական համակարգի վրա: Վաճառք հարկադրող պայմանները վնասները կբյուրեղացնեին միաժամանակ բազմաթիվ հաստատություններում:

Առևտրային անշարժ գույքը, հատկապես գրասենյակային հատվածը, կանգնած է վերաֆինանսավորումների պատի առաջ՝ սկզբնական վարկերից շատ ավելի բարձր տոկոսադրույքներով: Առևտրային անշարժ գույքի վնասների գնահատականները, որոնք ի վերջո կճանաչվեն, հասնում են տրիլիոնավոր դոլարների, ընդ որում խոցելիության մեծ մասը կրում են տարածաշրջանային բանկերը: Վնասները դանդաղ են ճանաչվել, որովհետև վարկերը դեռ մասշտաբով չեն հասունացել:

Ածանցյալ գործիքների համաշխարհային շուկան ունի վեց հարյուր տրիլիոն դոլարը գերազանցող անվանական ծավալ՝ համաշխարհային ՀՆԱ-ի

վեցապատիկը: Ճնշող մեծամասնությունը տոկոսադրույքային ածանցյալներ են՝ զգալի կենտրոնացումներով այն խոշոր բանկերում, որոնք գերիշխում են ածանցյալների թողարկման մեջ: Ռիսկի մոդելները, որ բանկերն օգտագործում են, հենվում են կոռելյացիայի, տատանողականության և իրացվելիության ենթադրությունների վրա, որոնք գործում են սովորական ժամանակներում և ձախողվում լարված ժամանակներում: 2008 թվականի ճգնաժամը ցույց տվեց, որ հաստատությունները կարծում էին, թե հեջավորված են, մինչդեռ իրականում կենտրոնացած էին, որ գործընկերները, որոնց ամուր էին համարել, խաթարված էին, և որ իրացվելիությունը, որ հասանելի էին համարել, հասանելի չէր: 2008-ից հետո բարեփոխումները մեղմեցին ամենավատ գծերից մի քանիսը, բայց չվերացրին հիմնարար խնդիրը:

Lehman Brothers-ի ձախողումը 2008 թվականի սեպտեմբերին այն ձգանն էր, որ ֆինանսական ճգնաժամը զսպվածից տեղափոխեց համակարգայինի: Bear Stearns-ի ձեռքբերումը JP Morgan Chase-ի կողմից վեց ամիս առաջ նմանատիպ փորձաքար էր ավելի փոքր մասշտաբով: Երկու իրադարձություններն էլ ցույց տվեցին այն արագությունը, որով հաստատությունները լարված պայմաններում կարող են առողջից անցնել ձեռքբերվածի կամ ձախողվածի, ընդ որում անցումը սովորաբար տեղի է ունենում մեկ շաբաթավերջի ընթացքում:

Միջազգային ինքնիշխան պարտքի և համաշխարհային ֆինանսական համակարգի մասին

Իտալիան կրում է ՀՆԱ-ի 130 տոկոսը գերազանցող պարտք: Ֆրանսիան տարիներ շարունակ պակասուրդներ է վարում Եվրոպական միության հարկաբյուջետային կանոնների խախտմամբ: Բելգիան, Իսպանիան, Պորտուգալիան և Հունաստանը բոլորն էլ կրում են պարտքային բեռներ, որոնք ահազանգող կհամարվեին, եթե նրանք սեփական արժույթներ ունենային: Եվրոպական կենտրոնական բանկը Մարիո Դրագիի (Mario Draghi) օրոք 2012 թվականին հանձնառություն ստանձնեց անելու ամեն անհրաժեշտը եվրոն պահպանելու համար, և այդ անուղղակի հանձնառությունն այդ ժամանակից ի վեր այս պարտքերի սահմանային հենարանն է: Անսահմանափակ պարտատոմսային գնումների քաղաքական տարածությունը նեղացել է, երբ կարծրացել են գնաճի շուրջ գերմանական մտահոգությունները:

Ճապոնիան կրում է զարգացած երկրների մեջ ամենաբարձր ինքնիշխան պարտքը ՀՆԱ-ի համեմատ՝ գերազանցելով ՀՆԱ-ի 250 տոկոսը: Ճապոնական պարտքը ճնշող մեծամասնությամբ պահում են ճապոնական հաստատություններն ու տնային տնտեսությունները: Ճապոնիայի բանկին է պատկանում ճապոնական պետական պարտատոմսերի կեսից ավելին: Կոնֆիգուրացիան անկայուն է ցանկացած խելամիտ ժամկետում, բայց հանգուցալուծման պահն անկանխատեսելի է: Երբ Ճապոնիան հասնի բեկման

կետին, հետևանքները համաշխարհային պարտատոմսերի շուկաների համար զգալի կլինեն, որովհետև ճապոնական հաստատություններն արտասահմանյան պարտքի խոշոր սեփականատերեր են, մի պարտքի, որ նրանք ստիպված կլինեն իրացնելու իրենց ներքին պարտավորությունները ֆինանսավորելու համար։

Չինաստանը կրում է ընդհանուր պարտք ՀՆԱ-ի համեմատ, ճիշտ չափված, համեմատելի ամենապարտքոտ զարգացած տնտեսությունների հետ։ Պարտքի մեծ մասը նստած է գավառական կառավարությունների, պետական ձեռնարկությունների և տեղական կառավարությունների ֆինանսավորման կառույցների վրա, որոնք չեն համախմբվում կենտրոնական կառավարության հաշվետու թվերի մեջ։ Անշարժ գույքի հատվածը, որ չինական ընտանիքների հարստության կուտակման շարժիչն էր, 2021 թվականից ի վեր դանդաղընթաց փլուզման մեջ է։ Խոշոր կառուցապատողներ, այդ թվում Evergrande-ն ու Country Garden-ը, դեֆոլտ են հայտարարել։ Նոր շինարարությունը կտրուկ ընկել է։

2022 թվականի փետրվարի Ուկրաինա ներխուժումից հետո Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի պահուստների սառեցումն աշխարհի յուրաքանչյուր կենտրոնական բանկի ցույց տվեց, որ դոլար պահելն ապահով չէ, եթե Վաշինգտոնն այլ բան որոշի։ Այդ գործողությունն արագացրեց դոլարային պահուստներից հեռացման երկարաժամկետ տեղաշարժը, որ աստիճանաբար ընթանում էր։ Չինաստանը, Հնդկաստանը, Բրազիլիան և աճող թվով այլ երկրներ գործուն կերպով զարգացնում են այլընտրանքային վճարային համակարգեր, կուտակում ոսկու պահուստներ և կրճատում իրենց դոլարային խոցելիությունը։

Ամերիկյան ժողովրդագրական և սոցիալական պայմանների մասին

Միացյալ Նահանգների ափամերձ խոշոր մետրոպոլիաներում ապրում է որոշակի բնութագրերով բնակչություն։ Ամերիկացիների ութսուն տոկոսն ապրում է մետրոպոլիտային տարածքներում։ Դրանցից ամենամեծերն ափամերձ քաղաքներն են՝ Նյու Յորքը, Լոս Անջելեսը, Սան Ֆրանցիսկոն, Բոստոնը, Վաշինգտոնը, Սիեթլը և Չիկագոն։ Այս քաղաքներն ունեն ապրուստի ավելի բարձր արժեք, մասնագիտական-կառավարչական դասի աշխատողների ավելի բարձր կենտրոնացում, ավելի թույլ համայնքային կապեր, ավելի ցածր կրոնական կենցաղավարություն, ավելի ցածր ծնելիություն և ավելի բարձր կրթական մակարդակ, քան ամերիկյան միջինը։

Այս քաղաքներն ըստ էության չեն արտադրում իրենց սննդից ոչինչ։ Նյու Յորք քաղաքն արտադրում է իր բնակիչների սպառածի երկու տոկոսից պակասը։ Լոս Անջելեսն արտադրում է նույնքան փոքր ծավալներ։ Ամերիկյան խոշոր մետրոպոլիաների մեծ մասն արտադրում է իր բնակիչների սպառածի հինգ տոկոսից պակասը։ Մատակարարման ուղիները, որոնցով սնունդն է հասնում այս

քաղաքներ, կախված են երկար մատակարարման շղթաների անընդհատ գործունեությունից:

Ամերիկացի չափահասների հարցումները հետևողականորեն ցույց են տալիս, որ մեծամասնությունը չի կարող կատարել հիմնական գործեր, որ նախորդ սերունդներն ինքնին ընդունում էին. անվադող փոխել, կոճակ կարել, կրակ վառել, զրոյից հաց թխել, բանջարեղեն աճեցնել, հավ պահել, կենդանի մորթել, առանց GPS-ի կողմնորոշվել: Գործնական հմտությունների պակասը կենտրոնացած է ավելի հարուստ և ավելի դիպլոմավոր խավերում: Աղքատներն ու գյուղաբնակներն ավելի շատ գործնական հմտություններ են պահպանել, քան կրթվածներն ու քաղաքաբնակները:

Մորմոնական համայնքը Միացյալ Նահանգներում մոտավորապես յոթ միլիոն անդամ է հաշվում՝ խիստ կենտրոնացած Յուտայում, Այդահոյում, Արիզոնայում և Նևադայում: Հիսուս Քրիստոսի Վերջին Օրերի Սրբերի Եկեղեցին պահպանում է զգալի սոցիալական ռեսուրսներ, այդ թվում եպիսկոպոսական պահեստներ, եկեղեցուն պատկանող ագարակներ ու անասնաբուծական տնտեսություններ և Welfare Square-ը Սոլթ Լեյք Սիթիում: Անդամներին ուսուցանում են պահել առնվազն երեք ամսվա սննդի պաշար և հիմնական մթերքների ավելի երկարաժամկետ պահուստ:

Անաբապտիստական համայնքները (հին կարգի ամիշներ, հուտերիտներ, պահպանողական մենոնիտներ) Միացյալ Նահանգներում և Կանադայում մոտավորապես չորս հարյուր հազար մարդ են հաշվում: Նրանք արագ են աճել բարձր ծնելիության և հավատքի մեջ երեխաների բարձր պահպանման շնորհիվ: Նրանք կենտրոնացած են Փենսիլվանիայում, Օհայոյում, Ինդիանայում, Այովայում, Վիսկոնսինում և նման նահանգներում: Նրանց ծնելիությունը գերազանցում է ազգային միջինի երկուսուկես անգամը: Նրանց պահպանման ցուցանիշներն ութսունից իննսուն տոկոս են:

Ուղղափառ հրեական համայնքն արագ աճում է բարձր ծնելիության շնորհիվ, ընդ որում մասնավորապես հասիդական և յեշիվայական համայնքները կրկնապատկվում են մոտավորապես յուրաքանչյուր քսանից երեսուն տարին մեկ: Ամենամեծ կենտրոնացումները Բրուքլինում են, Նյու Ջերսիի Լեյքվուդում, Նյու Յորքի Ռոքլենդ շրջանի մասերում և Հարավային Ֆլորիդայի մասերում:

Վկայակոչված կոնկրետ պատմական օրինակների մասին

Մինեսոտայի քաղցի գիտափորձն անցկացվել է Մինեսոտայի համալսարանում 1944-ից 1945 թվականներին Անսել Քիզի (Ancel Keys) ղեկավարությամբ: Երեսունվեց առողջ երիտասարդ տղամարդիկ, խղճի հիմունքներով զինծառայությունից հրաժարվածներ, ովքեր կամավոր էին եկել որպես զինվորական ծառայության այլընտրանք, վեց ամիս պահվեցին օրական

մոտավորապես 1560 կալորիայի վերահսկվող սննդակարգի վրա։ Գիտափորձի բացահայտումները տևական կալորիական սահմանափակման պայմաններում անձի փոփոխությունների, սննդի մոլուցքի, ընկճախտի և վարքի քայքայման վերաբերյալ ընդարձակորեն փաստագրվել են հետագա գրականության մեջ։

Վիկտոր Ֆրանկլի (Viktor Frankl) դիտարկումները համակենտրոնացման ճամբարներից հրատարակվել են Man's Search for Meaning գրքում, ի սկզբանե գերմաներեն, 1946 թվականին։ Ֆրանկլը մինչև Օսվենցիմում և այլ ճամբարներում իր բանտարկությունը պատրաստված հոգեբույժ էր։ Նրա դիտարկումները, թե որ բանտարկյալներն էին պահպանում իրենց և որոնք էին կոտրվում, հաստատվել են հետագա հոգեբանական հետազոտություններով և ծայրահեղության գրականության այլ նմանատիպ դիտարկումներով։

Ալեքսանդր Սոլժենիցինը (Aleksandr Solzhenitsyn) 1945-ից 1953 թվականներին ութ տարի է անցկացրել խորհրդային Գուլագի համակարգում։ Նրա եռահատոր The Gulag Archipelago աշխատությունը, ավարտված 1970-ականներին, փաստագրում է ճամբարների պայմանները և գոյատևման կամ կոտրվելու օրինաչափությունները։ Նրա դիտարկումները շատ առումներով զուգահեռ են Ֆրանկլի դիտարկումներին։

Լենինգրադի պաշարումը տևել է 1941 թվականի սեպտեմբերից մինչև 1944 թվականի հունվարը և խլել մոտավորապես մեկ միլիոն խաղաղ բնակչի կյանք սովից ու հարակից պատճառներից։ Նիդեռլանդների «Քաղցի ձմեռը» 1944 թվականի վերջից մինչև 1945 թվականի սկիզբը խլեց մոտավորապես քսան հազար կյանք և ծնեց հղիության ընթացքում մայրական սնուցման այն բնական գիտափորձը, որ հետագայում սնուցել է էպիգենետիկ ազդեցությունների ըմբռնումը։

Չինական մեծ սովը 1959-ից 1961 թվականներին խլեց, ըստ գնահատականների, տասնհինգից քառասունհինգ միլիոն կյանք՝ կախված մեթոդաբանությունից։ Հոլոդոմորը Ուկրաինայում 1932-ից 1933 թվականներին մի քանի միլիոն կյանք խլեց միտումնավոր կազմակերպված սովի միջոցով։ Հայոց ցեղասպանությունը 1915-ից 1923 թվականներին խլեց մոտավորապես 1,5 միլիոն կյանք, ընդ որում տևական զրկանքը բնաջնջման գլխավոր գործիքներից էր։

«Կատրինա» փոթորիկը Նոր Օռլեանին հարվածեց 2005 թվականի օգոստոսի վերջին, և պատվարների համակարգի ձախողումը ծնեց արձագանքի ընթացքում փաստագրված պայմանները։ 2003 թվականի հյուսիսարևելյան հոսանքազրկումը մոտավորապես հիսուն միլիոն մարդու թողեց առանց էլեկտրականության՝ ժամերից մինչև օրեր տևողությամբ։ «Սենդի» փոթորիկը Նյու Յորքին և շրջակա տարածաշրջանին հարվածեց 2012 թվականի հոկտեմբերի վերջին՝ ծնելով Ստորին Մանհեթենի ու ավելի լայն տարածաշրջանի խաթարումները, որոնք ցույց տվեցին ամերիկյան խոշոր քաղաքային ենթակառուցվածքի փխրունությունը։

Լիբանանյան բանկային փլուզումը սկսվել է 2019 թվականի հոկտեմբերին և շարունակվում է գրելու պահի դրությամբ: Ավանդատուները, որոնք լիբանանյան բանկային համակարգում տասնյակ միլիարդավոր դոլարներ էին պահում, տեսել են իրենց ավանդների արգելափակումը. ելքագրումները սահմանափակված են փոքր գումարներով՝ լիբանանյան ֆունտով, պաշտոնական փոխարժեքներով, որոնք իրական շուկայական արժեքի փոքր մասն են: Արգենտինական «կոռալիտոն» (corralito) 2001-ից 2002 թվականներին, կիպրական ավանդների միակողմանի կրճատումը 2013 թվականին, հունական կապիտալի վերահսկողությունը 2015-ից 2019 թվականներին և նմանատիպ դրվագները տալիս են վերլուծության նկարագրած օրինաչափությունների լրացուցիչ օրինակներ:

1991 թվականի խորհրդային փլուզումն անցում էր թվացյալ կայունությունից քայքայման՝ մեկ տարվա ընթացքում: Հետխորհրդային պայմանները Ռուսաստանում և նախկին խորհրդային հանրապետություններում ծնեցին փլուզման այն փորձառությունը, որ սնուցել է ինքնաբավության հետագա ռուսական նախապատրաստությունը և ձևել գոյատևման օրինաչափություններն այդ բնակչությունների մեջ:

Հարստության և իշխանության կոնկրետ կառուցվածքների մասին

Դոլարը գրելու պահին կազմում է համաշխարհային արժութային պահուստների մոտավորապես վաթսուն տոկոսը՝ 2000 թվականի մոտավորապես յոթանասուներկու տոկոսից նվազած: Միացյալ Նահանգներից դուրս միջազգային առևտրի մոտ կեսը հաշվարկվում է դոլարով: Ինքնիշխան և կորպորատիվ միջսահմանային պարտքի մեծ մասն արտահայտված է դոլարով:

Դաշնային պահուստային համակարգի հաշվեկշիռը 2008 թվականի ճգնաժամից առաջ մոտավորապես ութ հարյուր միլիարդ դոլար էր, COVID-ի ընթացքում հասավ գագաթնակետի՝ գրեթե ինը տրիլիոն դոլարի, և գրելու պահին մնում է մոտավորապես յոթ տրիլիոն դոլար:

Ծոցի երկրների ինքնիշխան հարստության հիմնադրամները միասին համաշխարհային շուկաներում պահում են մոտավորապես երեքից չորս տրիլիոն դոլարի ներդրումներ: Ամենամեծերն են Սաուդյան Արաբիայի Հանրային ներդրումային հիմնադրամը, Աբու Դաբիի ներդրումային վարչությունը, Կատարի ներդրումային վարչությունը և Քուվեյթի ներդրումային վարչությունը: Այս հիմնադրամները խոշոր ներդրողներ են մասնավոր բաժնետիրական կապիտալում, անշարժ գույքում, տեխնոլոգիական ընկերություններում, ենթակառուցվածքային նախագծերում և արևմտյան պետական պարտատոմսերում:

Քաղաքացիական զենքի սեփականությունը Միացյալ Նահանգներում մոտավորապես չորս հարյուր միլիոն միավոր հրազեն է՝ երեք հարյուր երեսուն միլիոն բնակչության վրա: Սա զարգացած աշխարհում քաղաքացիական հրազենի սեփականության ամենաբարձր ցուցանիշն է՝ զգալի տարբերությամբ: Համապատասխան մշակութային ու իրավական համատեքստը Միացյալ Նահանգների Սահմանադրության Երկրորդ ուղղումն է և քաղաքացիական զենքի սեփականությանը սատարող հետագա իրավական ավանդույթը:

Քաղաքացիական զենքի սեփականությունը եվրոպական երկրների մեծ մասում սահմանափակված է ամերիկյան ցուցանիշի փոքր մասնաբաժիններով: Ճապոնիան, Կորեան, Ավստրալիան և Արևմտյան Եվրոպայի մեծ մասն ունեն քաղաքացիական հրազենի սեփականության ցուցանիշներ, որոնք ամերիկյանից ցածր են մեծության կարգով կամ ավելի: Բնակչությունների պաշտպանական կարողությունը համապատասխանաբար տարբերվում է:

Մեթոդաբանության և աղբյուրների մասին

Այս գրքի վերլուծությունը հենվում է սկզբնաղբյուրների մի քանի կատեգորիաների վրա: Պատմական օրինակները քաղված են յուրաքանչյուր իրադարձության վերաբերյալ հաստատված գրականությունից, ընդ որում վկայակոչված կոնկրետ փաստերն այն փաստերն են, որոնք լայնորեն փաստագրված են բազմաթիվ աղբյուրներում: Ներկայիս պայմանները քաղված են հանրամատչելի տվյալներից՝ Դաշնային պահուստային համակարգից, ԱՄՆ ֆինանսների նախարարությունից, Աշխատանքի վիճակագրության բյուրոյից, Տնտեսական վերլուծության բյուրոյից, Կոնգրեսի բյուջետային գրասենյակից, Արժույթի միջազգային հիմնադրամից, Համաշխարհային բանկից և նմանատիպ աղբյուրներից:

Վերլուծական շրջանակը հենվում է բարդ համակարգերի գրականության, շղթայական ձախողումների գրականության, ֆինանսական անկայունության գրականության և քաղաքակրթական վերլուծության ավելի լայն գրականության վրա: Շրջանակը ձևած կոնկրետ հեղինակների թվում են Հայման Մինսկին (Hyman Minsky)՝ ֆինանսական անկայունության հարցում, Ջոզեֆ Թեյնթերը (Joseph Tainter)՝ քաղաքակրթական բարդության, Նայալ Ֆերգյուսոնը (Niall Ferguson)՝ կայսրությունների վերելքի ու անկման, Չարլզ Քինդլբերգերը (Charles Kindleberger)՝ ֆինանսական ճգնաժամերի, և զանազան ուրիշներ, որոնց աշխատանքը սնուցել է վերլուծությունը:

Գլուխ 22-ում նկարագրված կոնկրետ գործունեությունների վերաբերյալ դեպքի ուսումնասիրության նյութը քաղված է հեղինակի անմիջական իմացությունից, ընդ որում ներկայացված կոնկրետ փաստերն այն փաստերն են, որ հեղինակը կարող է հաստատել անձնական փորձից:

Այս բաժնի հղումներն ամբողջ ընթացքում պահվել են ուղղակի, որովհետև քննարկվող պայմաններն ուղղակի քննարկում են պահանջում: Անորոշ հղումները կմշուշեին, ոչ թե կլուսավորեին: Ընթերցողը, որ ցանկանում է ստուգել որևէ կոնկրետ պնդում, ունի անունները, թվականներն ու հաստատությունները դա անելու համար: Ստուգման գործընթացը կտա լրացուցիչ համատեքստ, որ այս գրքի վերլուծությունն անխուսափելիորեն սեղմել է:

Գիրքը չի փորձել համապարփակ տողատակային ծանոթագրություններ տալ, որովհետև վերլուծությունը համադրական է, ոչ թե նեղ էմպիրիկ. այն քաղում է աղբյուրների լայն շրջանակից՝ շրջանակ մշակելու, ոչ թե կոնկրետ նեղ պնդումներ հիմնավորելու համար: Ծրջանակն առաջարկվում է ընթերցողի գնահատմանը՝ սեփական գիտելիքի ու դատողության դիմաց: Ընթերցողները, ովքեր շրջանակն օգտակար կգտնեն, կներգրավվեն դրա հետ քննադատաբար: Ընթերցողները, ովքեր այն անբավարար կգտնեն, կմերժեն այն: Երկու արձագանքն էլ վայել են այս տեսակի գրքին:

Որտեղ փնտրել լրացուցիչ տեղեկություններ

Ընթերցողները, ովքեր ցանկանում են ավելին իմանալ այս գրքում լուսաբանված կոնկրետ թեմաների մասին, մի քանի ուղի ունեն: Ֆինանսական թեմաները կարելի է ուսումնասիրել այնպիսի հեղինակների վերլուծություններով, ինչպիսիք են Ջոն Մոլդինը (John Mauldin), Ջիմ Ռիքարդսը (Jim Rickards), Լին Օլդենը (Lyn Alden) և զանազան ուրիշներ, ովքեր գրել են համակարգային ֆինանսական փխրունության մասին: Էներգետիկ ու մատակարարման շղթաների թեմաները կարելի է ուսումնասիրել այնպիսի հեղինակների վերլուծություններով, ինչպիսիք են Վացլավ Սմիլը (Vaclav Smil), Doomberg-ը և ֆիզիկական ենթակառուցվածքի զանազան վերլուծաբաններ: Աշխարհաքաղաքական թեմաները կարելի է ուսումնասիրել այնպիսի հեղինակների վերլուծություններով, ինչպիսիք են Փիթեր Զեյհանը (Peter Zeihan), Ալֆրեդ ՄաքՔոյը (Alfred McCoy) և զանազան ուրիշներ:

Նախապատրաստության թեմաները կարելի է ուսումնասիրել յուրաքանչյուր հարթությանն ավելի նեղ նվիրված աշխատություններով: Սթիվ Սոլոմոնը (Steve Solomon)՝ չոռոգվող հողագործության և սննդի արտադրության մասին: Էլիոթ Քոուլմանը (Eliot Coleman) և Ջոել Սալաթինը (Joel Salatin)՝ վերականգնողական գյուղատնտեսության մասին: Ջոզեֆ Ալթոնի (Joseph Alton) գրքերը՝ գործնական բժշկության մասին: Storey Publishing-ի հրատարակած զանազան աշխատությունները՝ ավանդական հմտությունների մասին: Դասական նախապատրաստական գրականությունը, ներառյալ Ռագնար Բենսոնի (Ragnar Benson) և ուրիշների աշխատանքը, այն գիտակցումով, որ այս գրականությունն ունի սահմանափակումներ, որոնց այս գրքի վերլուծությունն անդրադարձել է:

Կրոնական ու փիլիսոփայական թեմաներն արժանի են սկզբնաղբյուրների հետ ներգրավման, ոչ թե երկրորդային վերլուծության: Ընթերցողը, որ ցանկանում է ներգրավվել լուրջ քրիստոնեության հետ, պետք է ուղղակիորեն ներգրավվի Սուրբ Գրքի և իր ավանդույթի կատեխիզական գրականության հետ: Ընթերցողը, որ ցանկանում է ներգրավվել լուրջ հուդայականության հետ, պետք է ներգրավվի Թորայի, ռաբբիական գրականության և լուրջ հրեա ուսուցիչների հետ: Ընթերցողը, որ ցանկանում է ներգրավվել ստոիցիզմի հետ, պետք է կարդա Մարկոս Ավրելիոս, Էպիկտետոս և Սենեկա, ոչ թե արդի մեկնաբանություններ:

Ամենակարևոր ուսումն ընդհանրապես գրքերից չի գա, այլ այս գրքի քննարկած բաների իրական վարժանքից: Սկսեք ներգրավվել լուրջ կրոնական համայնքի հետ: Սկսեք այգեգործել: Սկսեք հմտություններ զարգացնել: Սկսեք հարաբերություններ կառուցել հարևանների հետ: Սկսեք ֆինանսական վերադիրքավորումը: Կարողություն ծնող ուսումը գալիս է անելուց, ոչ թե կարդալուց: Կարդալը նախապատրաստություն է անելու համար: Անելն է, ինչ իրապես կարևոր է:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՎԵՐՋ

ԳՐՔԻ ՎԵՐՋ

«Քարտեզի եզրին» գրքի չորս հատորներն այժմ ամբողջական են։ Ընթերցողը, որ անցել է չորս հատորների երեսուն գլուխների միջով, այժմ ունի ամբողջական վերլուծությունը. կուտակված համակարգային փխրունության ախտորոշումը և ընթացքի մեջ գտնվող գործող ձգանները, փլուզման ծավալման մեխանիկան և արձագանքի կարողության հյուծումը, փլուզման մարդկային հարթությունը և դիմակայունության աշխարհագրական բաշխումը, նախապատրաստության գործնական ուղին և արդեն դիրքավորվածները, ծնվող նոր կարգը և աշխատանքի եզրակացությունը։

Գիրքը փորձ է եղել ազնվորեն դիմակայելու նրան, ինչ 2026 թվականին ձևավորվող պայմաններն իրապես պահանջում են։ Վերլուծությունը հետապնդվել է ի ծառայություն պարզ տեսնելու, գործնական գործողության և մարդկային այն բարիքների, որոնք արժե պահպանել ամեն գալիք անցման միջով։ Թե ինչ կանի ընթերցողը վերլուծության հետ, ընթերցողի սեփական պատասխանատվությունն է։ Աշխատանքը սկսվում է կամ ոչ։ Պայմանները չեն սպասի։ Ընտրությունը յուրաքանչյուր մարդունն է։

Թող նրանք, ովքեր կարդացել են այս գիրքը, դիմանան՝ մարդկայնությունն անվնաս, ընտանիքները պահպանված, համայնքները փրկված, իրենց մեջ եղած լավագույնը դեպի գալիքը տարած։ Թող նրանք առաջիկա պայմանների միջով նպաստեն մի աշխարհի, որ ավելի լավն է իրենց ներկայության շնորհիվ։

Գիրքն ավարտված է։ Աշխատանքը՝ ոչ։